

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΟΛΟΓΙΑΣ

Π.Μ.Σ «ΠΗΓΕΣ, ΛΑΤΡΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ»

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ:

ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Τυφλότητα: Κοσμικό Φαινόμενο και Θρησκευτικός
Συμβολισμός στην Αρχαιότητα
&
τη Καινή Διαθήκη»

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:

Ελένη Μαρή-Σιάτρα

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2021

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Επιβλέπων:

Σωτήριος Δεσπότης, Καθ. Τμ. Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας, ΕΚΠΑ.

Μέλη:

Αθανάσιος Αντωνόπουλος, Επ. Καθ. Τμ. Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας,
ΕΚΠΑ.

Αθανάσιος Γλάρος, Αν. Καθ. Τμ. Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας, ΕΚΠΑ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Αγία Γραφή δεν είναι προϊόν ενός συγγραφέα ή μίας εποχής, αλλά περιλαμβάνει κείμενα που καλύπτουν μια μακράιωνη χρονική περίοδο, στα οποία αντικατοπτρίζονται οι γλωσσικές ιδιομορφίες και τα εκφραστικά μέσα της κάθε εποχής, τις φιλοσοφικές, θεολογικές και θρησκευτικές ιδέες και αντιλήψεις, καθώς και εκάστοτε πολιτιστικά και κοινωνικά δεδομένα. Πάνω απ' όλα όμως η Αγία Γραφή είναι ένα έργο θείου, όπου πίσω από κάθε κείμενο της υπάρχει η θείκη αποκάλυψη προς το ανθρώπινο γένος, το οποίο τη βίωσε και διατήρησε ζωντανή στην παράδοσή του. Αυτή ακριβώς η εμπειρία της ατέρμονης αποκάλυψης του Θεού μέσα στην ιστορία, είναι το κοινό στοιχείο που συγκροτεί τη ποικιλόμορφη συλλογή των κειμένων της Αγίας Γραφής σε ενιαίο σώμα, προσδίδοντας ενότητα από το πρώτο μέχρι το τελευταίο βιβλίο της. Πειστήριο της ατέρμονης παρουσίας του Θεού είναι οι σκηνές κλήσεων που απαντούν στο σώμα των κειμένων. Η κλήση στην πίστη, ως μέρος του σωτηριώδους σχεδίου εξιλέωσης από την αμαρτία και την εγκαθίδρυση της αιώνιας Βασιλείας, και η νομιμοποίηση αυτής στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, απευθύνεται σε ανθρώπους φιλόθεους και θεοσεβείς, στις βαθύτατες πνευματικές θεωρίες και εμπειρίες των οποίων αναφέρεται η αλήθεια του Θεού, επιδρώντας καταλυτικά στη διαμόρφωση του έθνους, του ήθους και της θρησκευτικής συνείδησης του ανθρώπου κάθε εποχής.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες στον καθηγητή και επόπτη της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Σωτήριο Δεσπότη, ο οποίος, παρά τις αντιξοότητες, υπήρξε πολύτιμος αρωγός στην ερευνητική διαδικασία με τις μεθοδικές του υποδείξεις, τις επωφελείς συμβουλές του και την ανατροφοδότηση που μου έδωσε, προκειμένου να φέρω εις πέρας το δύσκολο αυτό έργο που έχω αναλάβει. Τη μέγιστη ωστόσο ευγνωμοσύνη μου οφείλω στην οικογένειά μου, η οποία αδιαλείπτως και πάντα με γόνιμα κριτική διάθεση με στήριξε σε κάθε μου βήμα και επιλογή. Σας ευχαριστώ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΥΠΟΜΝΗΜΑ	6
1. Πίνακας συντμήσεων	6
2. Συντομογραφίες	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Η θεοποίηση του Φωτός και η σημασία του Οφθαλμού στον κόσμο της Μεσογείου	9
1.2 Η Ασθένεια και η κοινωνική θέση των Τυφλών	17
1.3 Συμπεράσματα	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η Θεραπεία των Τυφλών της Ιεριχούς στα Συνοπτικά Ευαγγέλια

2.1 Οι Περικοπές των Θαυμάτων	27
2.2 Οριοθέτηση Κειμένων	28
2.3 Η Σύνοψις των Τριών Ευαγγελίων	31
2.4 Η Θεραπεία των Τυφλών της Ιεριχούς στα Συνοπτικά Ευαγγέλια	33
2.5 Συμπεράσματα	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο

3.1 Εισαγωγή	44
3.2 Το Συγγραφικό Μοτίβο και η Δομή του Ευαγγελίου	46
3.3 Οριοθέτηση Κειμένου	48
3.4 Η Θεραπεία του εκ γενετής τυφλού	52
3.4.1 Η Αποκάλυψη του Ιησού στον Κόσμο	52
3.4.2 Η Θεραπεία και ο Κοινωνικός αντίκτυπος του Θαύματος	60
3.4.3 Η Προσαγωγή του ιαθέντα ενώπιον του Ιουδαϊκού Συνέδριου	64
3.4.3.1 Πρώτο στάδιο Ανάκρισης	64
3.4.3.2 Δεύτερο στάδιο Ανάκρισης	67
3.4.3.3 Τρίτο στάδιο Ανάκρισης	69
3.4.4 Ομολογία Πίστεως στον Υιό του Ανθρώπου	73
3.4.5 Σύγκρουση με την Ιουδαϊκή τάξη	77

3.5 Συμπεράσματα	80
------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Οι Πράξεις των Αποστόλων

4.1 Ο Απόστολος Παύλος	81
4.2 Οριοθέτηση Ενάτου Κεφαλαίου	84
4.3 Η Μεταστροφή του Αποστόλου Παύλου	85
4.3.1 Θεοπτία στις Πύλες της Δαμασκού	85
4.3.2 Η τύφλωση του Αποστόλου Παύλου	94
4.3.3 Η Αποκάλυψη του Ιησού στον Ανανία: ο Σαούλ γίνεται σκεύος εκλογής της Θείας Χάριτος	99
4.3.4 Η Ανάκτηση της Οράσεως	106
4.3.5 Αναγέννηση εξ Ύδατος και Πνεύματος: το Βάπτισμα του Αποστόλου Παύλου	109
4.4 Συμπεράσματα	112

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.1 Συγκριτική Μελέτη των Βιβλικών Αφηγήσεων	114
5.1.1 Το Χρονικό της Θεραπείας	114
5.1.2 Η Πίστις στις Δηγήσεις των Θαυμάτων	117
5.1.3 Η Αμαρτία και η Παιδαγωγική Φύση των Παθών	122
5.1.4 Τα Σχίσματα και η Πνευματική Συσκότιση ως αντικείμενο της θεϊκής Κρίσεως	124
5.1.5 Η Χριστολογία της θεϊκής Εξουσίας	126
5.2 Συμπεράσματα Σύγκρισης	129
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	130
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	132
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	133
1. Πηγές	133
2. Πατερικά Υπομνήματα- Σειρές	133
3. Βοηθήματα	134
4. Χάρτες	137

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με θεματικό πυρήνα την απέλπιδα ασθένεια της τύφλωσης στη Βίβλο και ιδιαιτέρως στο σώμα της Καινής Διαθήκη, στόχος της εργασίας είναι η ανάδειξη της αναγωγικής διάστασης του ανθρωπίνου πάθους και της πίστεως, μέσα στο πλαίσιο της θείας οικονομίας, καθώς και των συμβολικών –εσχατολογικών προεκτάσεων που προσλαμβάνει η χορήγηση του φωτός από τον Ιησού Χριστό, το οποίο τόσο στη βιβλική σκέψη, όσο και ευρύτερα στη κοσμοαντίληψη του αρχαίου κόσμου είναι ταυτόσημο με την ίδια τη ζωή και τις θεϊκές εκδηλώσεις του στον υλικό κόσμο.

Για την μελέτη του ανωτέρω φαινομένου, τίθενται υπό μελέτη, τέσσερις αυτοδύναμες σκηνές θαυματουργικής θεραπείας της τύφλωσης, καθ' έκαστον των ευαγγελιστών μαρτυρούμενες: τη θεραπεία του τυφλού της Ιεριχούς, όπως απαντά στη συνοπτική παράδοση (Μκ. 10:46-52, Μτθ. 20:29-34, Λκ.18:35-43), λίγο πριν τη είσοδο του Ιησού στα Ιεροσόλυμα. Τη ζωοποίηση των οφθαλμών του εκ γενετής τυφλού όπως καταγράφεται στο νεότερο χρονικά Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο (Ιω.9:2-35), καθώς και την τύφλωση-θεραπεία του Αποστόλου Παύλου, η οποία διασώζεται στο ιστορικό βιβλίο των Πράξεων του Ευαγγελιστή και ιατρού Λουκά. Αν και σε μια πρώτη ανάγνωση οι αφηγήσεις αυτές δείχνουν να κινούνται σε αντιδιαστολή μεταξύ τους, εντούτοις κατά ένα ιδιαίτερο τρόπο τείνουν συνδέονται, καθότι στο πλαίσιο της δοκιμασίας και της σωματικής κατάπτωσης, περιγράφουν την ανθρώπινη ύπαρξη ευεργετούμενη και μετέχουσα στο σωτηριώδες έργο του Θεού, δημιουργώντας τοιούτοτρόπως τις προϋποθέσεις ώστε να τις προσεγγίσουμε συγκριτικά. Έχοντας ως σπονδυλική στήλη της εργασίας την ιδιότυπη αυτή κειμενική τους σχέση και μέσω της ιστορικοκριτικής, αφηγηματολογικής και θεολογικής προσέγγισης, θα συνεξετάσουμε το περιεχόμενο των εν λόγω διηγήσεων, προκειμένου να διερευνηθούν οι συγκλίσεις και οι αποκλίσεις μεταξύ τους, ως προς τα αφηγηματικά μέσα και του συμβολισμού που επιστρατεύει ο εκάστοτε ευαγγελιστής, προκειμένου να μεταγγίσει στον αναγνώστη την βαθύτερη διάσταση της χριστολογικής αλήθειας και κοσμολογίας.

Παράλληλα λαμβάνοντας υπόψιν τόσο το μυθολογικό, όσο και λογοτεχνικό υλικό της χρονικής περιόδου που συντάσσονται τα κείμενα της Καινής Διαθήκης (1^ο αι. μ.Χ.), αλλά κυρίως προγενέστερο αυτών, θα επιχειρήσουμε να ανιχνεύσουμε και να αντιληφθούμε την κοινωνική υπόσταση των τυφλών και την έννοια τυφλότητας αντίστοιχα ως φαινόμενου στο πολιτιστικό και θρησκευτικό φάσμα ιδεολογιών. Έτσι από τα όρια του μύθου και της αρχαίας Ελλάδος θα οδηγηθούμε νοητά στη περίοδο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας όταν και καταγράφονται τα ευαγγελικά κείμενα, με το διακειμενικό υλικό να εγκυβωτίζεται στο εκάστοτε κεφάλαιο με τέτοιο τρόπο ώστε να οδηγεί σε συμπεράσματα, κατά το δυνατόν τεκμηρωμένα και πολύπλευρα, για τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονταν την έννοια του φωτός και κατ' επέκταση του πώς αντιμετώπιζαν την σωματική αυτή απόκλιση, δλδ. την στέρηση του ύψιστου αγαθού της ζωής, της οράσεως.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1. Πίνακας συντμήσεων

Παλαιά Διαθήκη		Καινή Διαθήκη	
Γέν	Γένεσις	Μκ	Κατά Μάρκον Ευαγγέλιον
Έξ	Έξοδος	Μτθ	Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον
Λευτ	Λευιτικόν	Λκ	Κατά Λουκάν Ευαγγέλιον
Αριθ	Αριθμοί	Ιω	Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον
Δευτ	Δευτερονόμιον	Πράξ	Πράξεις των Αποστόλων
Ιησ.Ν	Ιησούς του Ναυή	Ρωμ	Προς Ρωμαίους Επιστολή
Κρ	Κριταί	Α' Κορ	Α' Επιστολή προς Κορινθίους
Ρουθ	Ρουθ	Β' Κορ	Β' Επιστολή προς Κορινθίους
Α' Βασ	Βασιλειών Α'	Α' Θεσ	Α' Επιστολή προς Θεσσαλονικείς
Β' Βασ	Βασιλειών Β'	Β' Θεσ	Β' Επιστολή προς Θεσσαλονικείς
Νεεμ	Νεεμίας	Γαλ	Επιστολή προς Γαλάτας
Τωβίτ	Τωβίτ	Εφ	Επιστολή προς Εφεσίους
Α' Μακκ	Μακκαβαίων Α'	Φιλ	Επιστολή προς Φιλιππησίους
Β' Μακκ	Μακκαβαίων Β'	Κολ	Επιστολή προς Κολοσσαείς
Γ' Μακκ	Μακκαβαίων Γ'	Α' Τιμ	Α' Επιστολή προς Τιμόθεον
Ψλμ	Ψαλμοί	Β' Τιμ	Β' Επιστολή προς Τιμόθεον
Ιώβ	Ιώβ	Τιτ	Επιστολή προς Τίτον
Σοφ. Σολ	Σοφία Σολομώντος	Φλμ	Επιστολή προς Φιλήμονα
Σοφ. Σειρ	Σοφία Σειράχ	Εβρ	Επιστολή προς Εβραίους
Ωσ	Ωσηέ	ΙΑκ	Επιστολή Ιακώβου
Μιχ	Μιχαίας	Α' Πε	Α' Επιστολή Πέτρου
Ιων	Ιωνάς	Β' Πε	Β' Επιστολή Πέτρου
Ζαχ	Ζαχαρίας	Α' Ιω	Α' Επιστολή Ιωάννου
Μλχ	Μαλαχίας	Β' Ιω	Β' Επιστολή Ιωάννου
Ησ	Ησαΐας	Γ' Ιω	Γ' Επιστολή Ιωάννου
Ιερ	Ιερεμίας	Ιουδ	Επιστολή Ιούδα
Ιεζ	Ιεζεκιήλ	Αποκ	Αποκάλυψη Ιωάννου
Δαν	Δανιήλ		

Απόκρυφα

Μρτ. Ησ	Μαρτύριον Ησαΐα
Διαθ. Λευί	Διαθήκη Λευί
Διαθ. Βεν	Διαθήκη Βενιαμίν

2. Συντομογραφίες

βλ.	Βλέπε
δλδ.	δλδ.
εκδ.	έκδοση/εκδότης
Κ.Δ	Καινή Διαθήκη
μ.Χ.	μετά Χριστόν
μτφρ	μετάφραση/μεταφραστής
ό.π.	όπου παραπάνω
Π.Δ.	Παλαιά Διαθήκη
πρβλ.	παράβαλε
π.Χ.	προ Χριστού
PG	J.P.Migne (επιμ.) Patrologiae Graeca
PL	J.P.Migne (επιμ.) Patrologiae Latina
σ./σσ.	σελίδα/σελίδες
στ.	στίχος ή στίχοι
τμ.	τόμος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Για να αντιληφθούμε την δύναμη που κρύβουν τα κείμενα που κατέγραψε ο ανθρώπινος νους, βασιζόμενος στη βιωματική εμπειρία, προϋπόθεση αποτελεί ο στοχασμός και η μελέτη των συνθηκών που συνέβαλαν στην ερμηνεία των φυσικών φαινομένων στον αρχαίο κόσμο, όπως αυτή του φωτός, στο οποίο απέδιδαν θεϊκά χαρακτηριστικά και δυνάμεις. Καθώς λοιπόν η γλώσσα στην οποία γράφτηκαν τα κείμενα της Καινής Διαθήκης ήταν η ελληνιστική κοινή, σε ένα διεθνές, πολυπολιτισμικό περιβάλλον της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας είναι ευλόγως αδύνατο να παραβλέψουμε την προϋπάρχουσα παράδοση, ιδίως την αρχαιοελληνική, η οποία επηρέασε την σκέψη και την συνείδηση των ανθρώπων και διεσώθη μέσα από τα μνημεία της τέχνης και των πλέον δημοφιλών γραπτών κειμένων του αρχαίου κόσμου. Στην παρούσα λοιπόν ενότητα θα προσεγγίσουμε τα κοινά μοτίβα, που αποτελούν τον θεματικό άξονα των υπό μελέτη περικοπών, επί τη βάση των οποίων αναπτύσσεται η θεολογία του εκάστοτε ευαγγελιστή, εντοπίζοντας θέματα και παραθέτοντας αναφορές τόσο από την αρχαία ελληνική γραμματεία, όσο και από τα προφητικά, ιστορικά και ποιητικά βιβλία της Π.Δ.. Συγκεκριμένα θα εστιάσουμε στο συμβολικό και θεολογικό υπόβαθρο του φωτός και κατ' επέκταση του οφθαλμού, και εν συνεχεία θα μελετήσουμε τη σημασία της τύφλωσης και εν γένει της ασθένειας και της θεραπείας στον αρχαίο κόσμο, προκειμένου να διαισθανθούμε το πώς οι άνθρωποι διαχρονικά αντιμετώπιζαν τις έννοιες αυτές, σύμφωνα με το υφιστάμενο σύστημα αξιών και πεποιθήσεων.

1.1 Η θεοποίηση του Φωτός και η σημασία του Οφθαλμού στον κόσμο της Μεσογείου

Από τα πανάρχαια χρόνια, σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, οι άνθρωποι λάτρευαν σας θεούς τα δύο πιο λαμπερά ουράνια σώματα: τον Ήλιο και τη Σελήνη. Εντυπωσιασμένοι από το μεγαλειώδες θέαμα του ανατέλλοντος ηλίου και την επίδραση του στην ζωή των πρώτων κοινωνιών, αναγνώρισαν το άστρο της ημέρας σε υπέρτατο Θεό. Η αέναη πορεία του στο ουράνιο στερέωμα, επέφερε την παροδική εναλλαγή της ημέρας και της νυκτός, προκαλώντας φόβο και δέος, μετουσιώνοντας τον ήλιο στο πρώτο θρησκευτικό σύμβολο που έπλασε διαισθητικά η ανθρώπινη λογική. Τα πρωτόκτιστα δημιουργήματα του κόσμου, το φως και το σκοτάδι¹, με την έννοια της παντελούς απουσίας του πρώτου, λατρεύονταν με μεγαλοπρέπεια από τους αρχαίους λαούς και απαντούν σε όλες τις εξωβιβλικές κοσμογονίες, όπως των Ελλήνων, των Αιγυπτίων και των Βαβυλωνίων².

¹Στην αρχαία ελληνική γραμματεία, ο όρος «φως» απαντά συχνά στα έργα του Ομήρου, *Ιλιάς* Ε 214, Ρ 37 και *Οδύσσεια* φ 26, του Αριστοφάνη, *Ειρήνη* 502, του Σοφοκλή, *Αντιγόνη* 107, *Οιδίπους Επί Κολωνά* 281 και *Τραχίνια* 177. Ο όρος «σκοτός» με την έννοια έλλειψη φωτός απαντά αντίστοιχα στον Όμηρο, *Οδύσσεια* τ 389, *Ιλιάς* Δ 461, Ζ 11 ενώ με τη μεταφορική σημασία του κρύπτω, συναντάται στον Σοφοκλή, *Ηλέκτρα* 1396.

²Στην Ανατολή κατεξοχήν ηλιοκεντρική ήταν η λατρεία του Μίθρα που αναπτύχθηκε για πρώτη φορά στην Βαβυλωνία του 6^{ου} αι.π.Χ και συνδέθηκε με της δυνάμεις του φωτός και της σοφίας. Ελληνικές αποικίες της Μικράς Ασίας, ταύτισαν τον περσικό Θεό με το ζωοδότη Ήλιο Δια (δύναμη)- Ζευς (ζεση= ένωση δυνάμεων φωτιάς και πνεύματος/αέρα) και την ακτινοβολία του Απόλλωνα, συμβάλλοντας στη διάδοση της λατρείας του έξω από τα όρια της Ανατολίας. Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, το 68 π.Χ από Κιλικίους πειρατές που μετέφερε ως αιχμαλώτους ο αξιωματικός Πομπήιος ο Μέγας, παρατηρείται η εισαγωγή της μυστηριακής λατρείας του Μίθρα στη Ρώμη. Η ρωμαϊκή άρχουσα τάξη, οι πλούσιοι, οι έμποροι, οι στρατηγοί και οι λεγεώνες, έχοντας εγκαταλείψει τις θρησκευτικές τους δοξασίες στρέφονται πλέον στην εκλαϊκευμένη ηλιοκεντρική λατρεία του Διός-Απόλλωνος, τον Μιθραϊσμό. Ισοδύναμο του ρωμαϊκού Θεού Sol Invictus (Αήττητου Ήλιου) και πλέον ως Sol Invictus Mitra, θεωρήθηκε εκπρόσωπος του Θεού στη γη και μεσίτης μεταξύ του ουρανού και των ανθρώπων. Σταδιακά και μετά από τις εντατικές προσπάθειες αυτοκρατόρων, η ηλιολατρεία κατέλαβε σημαντικότερη θέση στη θρησκευτική ζωή σε ολόκληρη την αυτοκρατορία. Τα προπαγανδιστικά μέσα της εποχής, τα νομίσματα, καταδεικνύουν ένα ηλιοκεντρικό μονοθεϊσμό, αντίστοιχο του Ακενατόν της Αιγύπτου, που όπως ήταν φυσικό μεταφέρθηκε στον τελετουργικό συμβολισμό των θρησκειών της επικρατείας εκείνης της περιόδου και κατ' επέκταση και στον Χριστιανισμό. Μάλιστα, ο αυτοκράτορας Μάρκος Αυρήλιος Αντωνίνος, γνωστός και ως Ηλιογάβαλος έκτισε στην Ρώμη ναό προς τιμή του, όπου έκαigan θυμιάματα, έκαναν σπονδές και χόρευαν ανατολίτικους χορούς. Η δυναμική της εξ ανατολής λατρείας θεοτήτων ανταγωνίζονταν εκείνη του Χριστιανισμού, οδηγώντας αναπόφευκτα σε μοιραία σύγκρουση (Α'Μακκαβαίων 1:54, 6:7) αλλά και αφομοίωση πολλών στοιχείων μεταξύ των δύο θρησκευτικών μορφημάτων.

Σύμφωνα με τη μυσταγωγική και μυθαγωγική παράδοση της αρχαιότητας ο ορατός Ήλιος ήταν η αντανάκλαση του αοράτου πνευματικού φωτός, τη θεϊκής δυνάμεως που διέπει το σύμπαν, η πηγή της ζωής. Η εκτυφλωτική του λάμψη αποτέλεσε ένα σύμβολο του κέντρου, της πηγής και μια απεικόνιση της αμετάβλητης θεότητας η οποία περικλείει το σύνολο του χρόνου και του χώρου. Έτσι οι άνθρωποι προ αμνημονεύτων χρόνων με ευλάβεια είθισται να αναπέμπουν ικεσίες στον παντεπόπτη Ήλιο. Κοινός δε τύπος σε όλες τις θρησκείες και στα συστήματα δοξασιών είναι η ταύτιση του Θεού, κυριολεκτικά και συμβολικά, με το φως που πρεσβεύει την αγνότητα και τη καθαρότητα, και τις ορατές εκδηλώσεις του θείου στον υλικό κόσμο³.

Στην ελληνική κοσμοθεωρία, η ακένωτη φαντασία βλέπουμε να πλάθει ιδεατές προσωποποιημένες θεότητες των ουρανίων φαινομένων που σχετίζονταν με το ηλιακό φως, όπως ο πρωτόγονος Φάνητας⁴, η πρόδρομος του Ήλιου στην θύρα της ανατολής την αυγή, η Ηώ και η αγγελιοφόρος Ίριδα, η οποία με το ουράνιο τόξο, την επτάχρωμη οδό, συνδέεται την γη με τον ουρανό, τους θεούς με τους ανθρώπους. Κορωνίδα της σύλληψη αυτής συνιστά η θεοποίηση του φωτός στο πρόσωπο του Απόλλωνα, αποδίδοντας του δυνάμεις που άπτονται της γνώσης όπως η μαντική τέχνη και αναγάγοντας τον σε προστάτη και δωρητή της ανθρώπινης όρασης⁵. Μέσα μάλιστα από τους λατρευτικούς ύμνους τα ονόματα, τις ιδιοότητες (αρετολογία) και τα επεισόδια

³ Η ορθολογική εξήγηση του θεοποιημένου Ήλιου θα ξεκινήσει από τον Ξενοφάνη (570-475 π.Χ.), ο οποίος επιχείρησε να απομυθοποιήσει τις υφιστάμενες αντιλήψεις, διευρύνοντας τα όρια μεταξύ γνώσης και πίστεως. Η πεποίθηση ωστόσο για τη θεία φύση του ηλιακού φωτός ήταν τόσο βαθιά ριζωμένη στην λαϊκή συνείδηση, ώστε μεταξύ άλλων ο Ίωνας φιλόσοφος και αστρονόμος Αναξαγόρας (5^{ος} αι.π.Χ.), στα 72 του χρόνια, κατηγορήθηκε για ασέβεια στους θεούς και εξορίστηκε επειδή υποστήριξε πως τα «μετέωρα» δεν είναι θεϊκά αλλά φυσικά φαινόμενα, αποκαλώντας τον ήλιο «πυρακτωμένο λίθο». Βλ. Πλάτων, *Απολογία Σωκράτους* 26d-26e. Πλούταρχος, *Νικίας* 23.4. Ιώσηπος, *Κατ'Απίωνος* 2:265.

⁴ Πρβλ. *Ορφείως Αργοναυτικά*, 12-19, Πρόκλος, σχόλια στον *Τίμαιο*, 3.168.19-25. Σύμφωνα με την ορφική παράδοση στην αρχή της Κοσμογονίας δημιουργήθηκε ο Χρόνος και εξ αυτού η δυάδα Αιθήρ και Χάος, στα οποία εναπόθεσε το Κοσμικόν Ωόν (αυγό). Από τη σχάση του Κοσμικού Αυγού αναπήδησε ο πρωτόγονος ο θεός του φωτός και δημιουργός του Σύμπαντος Φάνης (εκ του ρ.φαίνω= φωτίζω >φως), ο Έρωτας και η Μήτις, η θεά της φρόνησης. Από την συνένωση της δεύτερης αυτής θεϊκής τριάδας προήλθε ο Ηρικαπαίος, η προσωποποίηση της ζωοδότης δυνάμεως του κόσμου, του οποίου η τρισυπόστατη φύση του συνδυάζει το φως, τη ζωή και τη φρόνηση, στοιχεία που καλείται να κομίσει στον «άνθρωπο» (ἀναθρῶν ἃ ὄπωπε), δλδ. Σε αυτόν που αναλογίζεται και κρίνει όσα έχει δει, σύμφωνα με τον ορισμό του Σωκράτη στον Κρατύλο του Πλάτωνα (399 c).

⁵ Απολλόδωρος, *Βιβλιοθήκη*, 1.26-27

της ζωής των ηλιακών θεών (μύθος) εξάγουμε καίριες πληροφορίες για τις πεποιθήσεις και το θρησκευτικό συναίσθημα του ανθρώπων στον αρχαίο κόσμο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αρχαιότερη ποιητική συλλογή (τέλη 7^{ου} ή αρχές 6^{ου} αι.π.Χ.), η οποία περιλαμβάνει 33 ύμνους που φέρουν το όνομα του Ομήρου⁶. Στην ραψωδική αυτή παράδοση, δεσπόζει ο εκτενέστατος Ύμνος προς τον Απόλλωνα (546 στίχοι) όπου ανάμεσα στα προσωνομεία που απέδιδαν στον Απόλλωνα ήταν Φοίβος (εκ του φάος=φως, δλδ. ο ακτινοβόλος) και φωσφόρος δαίμων⁷. Μεταγενέστερα στη λυρική ποίηση και στους ορφικούς ύμνους (4^ο-3^ο αι.π.Χ.), ο Απόλλων αποκαλείται «ούράνιον φῶς», «κοσμοκράτωρ», «φωσφόρος» και «κόσμου περίδρομον ὄμμα, με την ορατή διέλευση του φωτοδότη ήλιου στον ουράνιο θόλο να αποτελεί την θεμελιώδη και ύψιστη ζωή δράση στα πλαίσια κινήσεως ολόκληρου του σύμπαντος

Πέραν όμως της ελληνικής κοσμοαντίληψης, η οποία διέπνεε την ευρύτερη λεκάνη της Μεσογείου, επιρροές στη παλαιοδιαθηκική και κατ' επέκταση στη καινοδιαθηκική παράδοση είναι ευλόγως πιθανό να πηγάζουν από το θρησκευτική ζωή και το αιγυπτιακό σύστημα πεποιθήσεων και τελετουργιών, ως επακόλουθο της τετρακοσίων ετών και πλέον παραμονής του Εβραϊκού λαού στη Αίγυπτο, πριν την απελευθερωτική έξοδο από τη φαραωνική δουλεία προς τη Γη της Επαγγελίας⁸.

Στο Αιγυπτιακό πάνθεο των δυνάμεων ανώτερη θεότητα θεωρείτο ο αυτογενής θεός Ατούμ (δλδ.πλήρης), ο Βασιλέας των θεών της Μεγάλης Εννεάδας με κέντρο λατρείας του την Ηλιούπολη⁹. Ο μύθος του Ατούμ μεταγενέστερα συγχωνεύτηκε από το ιερατείο με αυτόν του θεού Ώρου,

⁶ Ήδη από την ελληνιστική περίοδο δεν θεωρούνται δημιουργήματα του, αλλά συλλογικά ποιήματα υμνωδών όπως ο Ορφείας, ο Μουσαίος, ο Αιολέας από την Τρωάδα και τον Ίωνα από την Εύβοια. Για περισσότερα βλ.Α. Faulkne, *The Homeric Hymns: Interpretative Essays* (Oxford: University Press, 2011), σ.1-25.

⁷ Όμηρος, *Ύμνος εις Απόλλωνα*, 115-126, 143-178, 281-304, πρβλ. Καλλίμαχος, *Ύμνος εις Απόλλωνα*, 2.1-2.54. όπου διασώζονται στο ακέραιο οι έξι ύμνοι του Καλλίμαχου από την Κυρήνη (305-240 π.Χ.), εκ των οποίων διακρίνεται ο ύμνος προς των Φοίβο Απόλλωνα για ανάλογη την εμφάνιση του στην αρετολογία του θεού.

⁸ Έξ. 6:16-20, 12:40-4.1.Πράξ.7:6 . Γαλ.3:17

⁹ Jan Assmann, *The Search for God in Ancient Egypt* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2001), p.119-121, 179-180,182-183.

απεικονιζόμενος ως άνθρωπος με κεφαλή γερακιού ή ως γεράκι¹⁰, και εν συνεχεία του Ρα, του ορατού Ήλιου της γεννήσεως και του Δημιουργού του κόσμου, ο οποίος με την ηλιακή του βάρκα διατρέχει τον κάτω κόσμο και νικώντας τις δυνάμεις του σκότους, μέχρι να ξαναγεννηθεί αναδυόμενος στον ουράνιο θόλο. Από τον Άμμωνα, όπως μετονομάστηκε αργότερα, προέρχεται επίσης το χάρισμα της προφητείας, καθώς αποτελεί απόκρυφο πνεύμα του ήλιου, το μυστηριακό φως που κυβερνά και θεραπεύει¹¹, με ένα από τα διακριτικά έμβληματα του να είναι το ουτζάτ¹², που μπορεί να εξομοιωθεί συμβολικά με το δίσκο του ήλιου. Ο παντεπόπτης αυτός οφθαλμός¹³ ή αλλιώς το μάτι της πρόνοιας, το απολλώνιον «κόσμου περιδρομον ὄμμα» θα παραμείνει στο πέρας των αιώνων το απαράμιλλο θρησκευτικό και πνευματικό σύμβολο της θεϊκής προστασίας, της βασιλικής εξουσίας και καλής υγείας.

Την ανωτέρω προσέγγιση μέσα από την μυθαγωγία των δύο μεγάλων αυτών πολιτισμών της Μεσογείου έρχεται να ισχυροποιήσει το σχετικό χωρίο του Ιερού Αυγουστίνου¹⁴ σύμφωνα με το οποίο ουσιαστικά όχι μόνον ο Ιουδαϊσμός, αλλά και η αρχαία ελληνική και αιγυπτιακή θρησκεία δύνανται να

¹⁰ Οι Αιγύπτιοι ονόμαζαν το γεράκι με τη λέξη «χορ», ομόηχη μιας άλλης, που σημαίνει «ουρανό», ενώ στην ιερογλυφική γραφή αντιστοιχούσε με την έννοια του «θεού», γεγονός που το καθιστά ως το κατ' εξοχήν θεϊκό πτηνό, λόγω της οξύτατης, μακρινής και τηλεσκοπικής όρασης του ζώου, διά της οποίας περισκοπεί από τον ουρανό θόλο. Εξ αυτού ένα από τα προσωνύμια του Ώρου είναι ο «Μακρινός».

¹¹ Χαρακτηριστική της ιαματικής του δυνάμεως του είναι η ετήσια εορτή προς τιμήν του Άμμωνα, κατά τη διάρκεια της οποίας οι πύλες του Σεραιείου άνοιγαν για τους ασθενείς που εκζητούσαν τη θεραπεία τους. Βλ. C. A. Meier, *Healing Dream and Ritual: Ancient Incubation and Modern Psychotherapy* (Switzerland: Daimon Verlag, 2003), p.42-48.

¹² Το όνομα προέρχεται από τη λέξη «udjat» ο όρος που χρησιμοποιούσαν για τα φυλαχτά που έφεραν εγχάρακτο το σχέδιο με το Μάτι του Ώρου, γνωστό στους Έλληνες και τους Ρωμαίους ως «ουραίος», από το αιγυπτιακό «iaret» που σημαίνει "αυτός που έχει σηκωθεί", εμπνευσμένο από την εικόνα της κόμπρας που σηκώνεται για να προστατευτεί.

¹³ Σε μια παραλλαγή του χρησιμοποιείται από τον Βουδισμό, αφού ο Βούδας αναφέρεται ως το «μάτι του κόσμου», θέλοντας να αποδώσουν την πανσοφία του ολοκληρωτικά φωτισμένου Βούδα. Το μάτι του Βούδα είναι το εσωτερικό μάτι της αντίληψης, που οδηγεί στην ολοκληρωτική κατανόηση της υφιστάμενης τάξης στη φύση και στην ανθρώπινη ζωή, στην ειρήνη του νου, στη σοφία, στην πλήρη φώτιση και εν τέλει στη Νιρβάνα, δλδ. την ατομική απελευθέρωση. Η πνευματική αυτή πορεία και ανάπτυξη ορίζεται ως «Ντάρμα» (Σανσκριτικά: धर्म= φυσικός νόμος), δλδ. ως η οδός των Ανώτερων Αληθειών και της ορθής διαγωγής.

¹⁴ Ιερός Αυγουστίνος, PL 32, σ. 603.: «Res ipsa, quæ nunc christiana religio nuncupatur, erat et apud antiquos, nec defuit ab initio generis humani, quousque ipse Christus veniret in carne, unde vera religio, quæ jam erat, cæpit appellari christiana», Μτφρ. ««ό,τι τώρα προσαγορεύεται Χριστιανική Θρησκεία, υπήρχε εις τους αρχαίους, και δεν έλειψε από την αρχήν του ανθρώπινου γένους, μέχρις ότου ήλθεν ο Χριστός εν σαρκί, οπόθεν η αληθής Θρησκεία, η ήδη υπάρχουσα, ήρχισεν να αποκαλείται Χριστιανική»

χαρακτηριστούν, τηρουμένων των αναλογιών, ως ένα από τα προστάδια του Χριστιανισμού, με τον οποίο εμφανίζουν ορισμένα κοινά στοιχεία αναφορικά με τα αρχετυπικά σύμβολα και τις δυνάμεις που εμφορούν οι ηλιακές θεότητες, οι οποίες κατά ένα τρόπο μπορούν να εκληφθούν ως προτυπώσεις του Ιησού Χριστού, του «άκήρατου φωτός της θεογνωσίας» και «φωτισμού τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων»¹⁵.

Στην Παλαιά Διαθήκη ως πρώτη πράξη Δημιουργίας συντελείται ο διαχωρισμός των δύο κοσμικών δυνάμεων, του φωτός και του σκότους (Γέν.1:3), με τον ίδιο τον Δημιουργό Θεό να ονοματοδοτεί το δυϊστικό ζεύγος «ημέρα» και «νύκτα», βεβαιώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη κυριότητα¹⁶ και τον έλεγχο Του πάνω όλα τα κτίσματα. Ενδιαφέρουσα είναι η προσέγγιση του Μέγα Βασιλείου¹⁷, οποίος υπομνηματίζοντας στην κοσμογονία της Π.Δ. το φαινόμενο, αναφέρει πως ότι η ημέρα και η νύκτα δεν είναι αποτέλεσμα της ηλιακής κίνησης, αλλά της εμφάνισης και της απόκρυψης του πρωτόγονου φωτός αντιστοίχως. Υπό την ανωτέρω ερμηνεία, το φως πέραν από ύψιστη δωρεά και ταυτόσημο της ζωής, σηματοδοτεί την παρουσία του Θεού στην ιστορία του κόσμου και την ανθρώπων^{18 19}.

Στο απόκρυφο έργο της Π.Δ., Ιωσήφ και Ασενέθ (8:10), ο Ιωσήφ, αναπέμποντας δοξολογία προς το Θεό, αναφέρεται στη ζωοποιό Του δύναμη και εξουσία έναντι της του θανάτου και της πλάνης μέσω της αληθείας, ενώ στην ωδή του Σολομώντος (1:18-19) «μακάριοι» χαρακτηρίζονται οι «μεταβληθέντες από σκότους εἰς τὸ φῶς»²⁰. Σε από τα πιο χαρακτηριστικά ευρήματα στα

¹⁵ Βλ.Ευχή προ του Ευαγγελίου, *Αἱ Θεῖαι Λειτουργίαι τῶν ἐν ἀγίοις πατέρων ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου σὺν τῇ τῶν προηγιασμένων Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου* (Ἐν Βενετία: Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Τυπογραφίας του Φοίνικος, 1859), σ.8,34.

¹⁶ Ησ.60:19, Α'Τιμ.6:16, Ιω.1:4, 8:12

¹⁷Βλ. Μέγας Βασίλειος, *Ομιλία εἰς τὴν Ἑξαήμερον*, P.G. 29,61

¹⁸ Γ'Βαρ. 6:13, Διαθ. Ασήρ 5:2

¹⁹ Στα διονυσιακά μυστήρια ο μύστης αισθάνεται στο σκότος φρίκη και τρόμο, ενώ στο φως θάμβος, δέος και αγαλλίαση που προκαλεί στον άνθρωπο η συνάντηση με το θεό, πρβλ. Πλούταρχος, *Ηθικά. Περί ψυχῆς* 2:6

²⁰ Το επίθετο «μάκαρ, -ἄρος, ὄ» είναι σύνθετο το όνομα από το στερητικό μόριο μή και την λέξη «κήρ» = καταστροφή, όλεθρος, θάνατος (Ὀμήρος, *Ιλιάδα* Α. 228). Το θηλυκό γένος δε «μάκαιρα» είναι ένα από τα πιο γνωστά προσωνύμια της θεάς Αθηνάς. Συνειρμικά λοιπόν μακάριος χαρακτηρίζεται εκείνος που δεν υπόκειται σε καμία φθορά, ο ευτυχής και έχων αφθονία (Ὀμήρος, *Ιλιάδα* Α., 339 και Ὑμνος Απόλλωνα 14).

σπήλαια του Κουμράν, είναι το «Εγχειρίδιο Πειθαρχίας των Εσσαίων» οι έννοιες του φωτός και του σκότους, αποτελούν πυλώνες της ηθικής διδασκαλίας του λαού της ερήμου, την οποία ο ευαγγελιστής Ιωάννης φαίνεται να γνωρίζει καλά²¹. Μέσα στο κείμενο γίνεται σαφής διαχωρισμός του ανθρωπίνου γένους σε «υιούς του Φωτός» και «κλήρο του Θεού», για εκείνους κινούνται στο χώρο της αλήθειας, και αντίστοιχα σε «μερίς του σκότους» και «κλήρο του Βελίαλ», για εκείνους που υποκινούνται από το πνεύμα της πλάνης και του ψεύδους²².

Ο Απόστολος Παύλος, στην Α' επιστολή προς Θεσσαλονικείς (5:5) χαρακτηρίζει τους χριστιανούς που εγκατέλειψαν το σκότος της ειδωλολατρίας και ακολούθησαν την οδό του φωτός και της ζωής με τις φράσεις «υιοί φωτός» και «υιοί ημέρας», ενώ με την ίδια ορολογία στις Πράξεις (26:18) του Ευαγγελιστή Λουκά, περιγράφεται η μεταστροφή του Αποστόλου στο χριστιανισμό, όπως θα δούμε σε κατοπινό κεφάλαιο, όπου στην απολογητική του ομιλία, η αποκάλυψη του Κυρίου, καθοδόν προς τη Δαμασκό, φαίνεται να διέλυσε το σκοτάδι της πλάνης και της αμαρτίας, χαράσσοντας μια νέα πορεία προς την οδό της λύτρωσης, λουσμένη στο φως.

Όντας λοιπόν η έννοια του φωτός ταυτοδυναμεί με το υπέρτατο αγαθό της ζωής και της θείας πρόνοιας, η όραση, ως το κατεξοχήν αισθητήριο αντίληψης, ευλόγως και κατέχει την ηγεμονική αίσθηση μεταξύ των αισθήσεων. Καθώς το φως διαχέεται στο σκοτάδι καθιστά την όραση δυνατή, συνδέοντας τα ορατά αντικείμενα του φυσικού κόσμου με το υποκείμενο που ορά μέσω των οφθαλμών.

Ετυμολογικά ο οφθαλμός είναι παράγωγο του ρ. ὄρῶ + θαλμός (=θάλαμος), με τον «θάλαμο» στην ανατομική ορολογία να ορίζεται ως το συμμετρικό με άλλους χώρους τμήμα του εγκεφάλου που περιέχει φαιά νευρική ουσία, σκοπός της οποίας είναι να συλλέγει, μέσω των κυττάρων της και από τα αισθητήρια όργανα, πληροφορίες, εξασφαλίζοντας εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού. Αντιστοίχως η λέξη "τυφλός" είναι παράγωγο του ρ. τύφω (=σηματίζω καπνό, θολώνω), ενώ ο "αομματος" (εκ του στερητικού μορίου α + ὄμμα (=μάτι). Από την ανωτέρω ετυμολογική προσέγγιση ως τυφλός δύναται να οριστεί το ον

²¹Βλ. Bauckham and Mosser, *The Gospel of John and Christian Theology*, σ.12-13, 305

²²Βλ. G. Vermes, *The Complete Dead Sea Scrolls in English* (London: Penguin Books, 1997), σ.51, 115-118, 127-135

εκείνο που υπόκειται σε περιορισμό στερούμενο, πρόσκαιρα ή μη, της αίσθησης της οράσεως και της ικανότητας του να κρίνει ορθά τις προσλαμβάνουσες πληροφορίες του περιβάλλοντός του. Μάλιστα η στέρηση του οφθαλμού, σύμβολο του υγιούς νου, υποδεικνύει εμμέσως μια κατάσταση στέρησης της είδησης (ρ.είδω=γιγνώσκω),δλδ. της επίγνωσης και της ορθής κρίσης απέναντι στα δρώμενα της ζωής που παρέχουν τα αισθητήρια όργανα στη λειτουργία της σκέψεως.

Στα ομηρικά έπη, το αρχαιότερο εκ των σωζόμενων γραπτών μνημείων της ελληνικής γραμματείας (8^{ος} αι. π.Χ), απαντά για πρώτη φορά ο όρος οφθαλμός, ο οποίος παραμένει δια μέσου των αιώνων αμετάβλητος. Ο Όμηρος (ὁ μὴ ὄρων) ὄντας ο ίδιος τυφλός²³ αποδίδει στην ὄραση τον χαρακτηρισμό του «λεπτοφυούς πυρός», το οποίο πηγάζει εκ των ἔσω²⁴. Είναι το μέσο που επιτρέπει στον άνθρωπο να αντιληφθεί τον κόσμο αντανακλώντας συναμά την εσωτερική του συνείδηση. Στα σχόλια του για τον Όμηρο ο νεοπλατωνικός φιλόσοφος Πρόκλος (412- 485 μ.Χ.)²⁵ παραθέτει μια άκρως ενδιαφέρουσα θεώρηση για την τυφλότητα του επικού ποιητή δηλώνοντας πως η τύφλωση του δεν είναι παρά συμβολική, δια της οποίας καταδεικνύεται η μη αναγκαιότητα των αισθήσεων, αλλά μόνο της νόησης, προκειμένου ο άνθρωπος να είναι σε θέση μεταλάβει ύψιστες θεολογικές και κοσμολογικές έννοιες, απόκρυφες για αισθήσεις μας.

Ομοίως στη Βίβλο ο οφθαλμός βλέπουμε να λαμβάνει μια ιδιαίτερος πνευματική και αλληγορική σημασία. Από τη πρώιμη εποχή της Π.Δ. παρατηρείται παράλληλα της λέξεως «προφήτης», η χρήση του ὄρου «βλέπων». Εντούτοις ο χαρακτηρισμός «βλέποντες» για τους τους προφήτες δεν φαίνεται να εκφράζει αμιγώς τη δυνατότητα της πρόβλεψης του μέλλοντος, αλλά να αποδίδεται σε όσους δύνανται να διακρίνουν το θείο θέλημα στα γεγονότα του παρόντος, να συμμετέχουν στο λυτρωτικό σχέδιο του Θεού και να καθοδηγούν,

²³ Για αιτία και τις οκτώ πιθανές εκδοχές της τύφλωσης του Ομήρου βλ. Πλούταρχος, *Βίος Ομήρου* 1, στ.15-16. Ψευδο- Ηρόδοτος, *Βίος Ομήρου*, στ.27-30. Πρόκλος, *Χρηστομάθειας*, στ.15-18. Ησύχιος ο Μελήσιος, *Βίος Ομήρου*, στ.48-51 καθώς επίσης στα δύο έργα ανωνύμου συγγραφέα *Βίος Ομήρου*(vita sexta), στ.41-53 και 50-51.

²⁴ Όμηρος, *Οδύσσεια* τ, στ.445-446

²⁵ Πρόκλος, *Σχόλια στην Πολιτεία*, τ.1. 174. 1-14, και 1.175.3-10

διά της σοφίας τους, τους ανθρώπους προς την οδό της σωτηρίας²⁶. Αντιστοίχως οι οράσεις αποτελούν πεδίο επιφάνειας και αποκάλυψης του θεϊκού Λόγου-Σχεδίου²⁷, το οποίο για να διακρίνει κανείς πρέπει να του έχει δοθεί το χάρισμα της μακάριων ενόρασης. Σε αυτή τη συνάρτηση δε δυνάμεθα να προσεγγίσουμε και την αναγνώριση του Ιησού ως προφήτη²⁸ κληθέντα από τον Θεό στα κείμενα της Καινής Διαθήκης και να αντιληφθούμε της ουσίας της αυτοαποκάλυψης του Κυρίου ως το «φῶς τοῦ κόσμου» (Ιω.8:12).

Στα ευαγγελικά κείμενα ο λύχνος του σώματος, ο νους, συμβολίζεται με τον οφθαλμό²⁹, ως κατεξοχήν ὄργανο πρόσληψης του κόσμου και επίγνωσης της αλήθειας, που είναι ο Χριστός³⁰, με καταφανέστατο παράδειγμα τον προοιμιακό ὕμνο προς τον Λόγο, του ιωάννιου Ευαγγελίου (Ιω.1:1), προτάσσοντας τοιουτοτρόπως τον Λόγο-Νου και όχι τις αισθήσεις ως το υψικόρυφο μέσο με το οποίο ο άνθρωπος δύναται να εκζητήσει και να προσεγγίσει τον Θεό. Ταυτοχρόνως τα ρήματα και τα αποκαλυπτικά σημεία, που απαντούν στις βιβλικές αφηγήσεις, δεν είναι άλλο παρά πνευματική τροφή και χάρη, που απορρέει από τον ενσαρκωμένο θείο Λόγο, τον Ιησού Χριστό, διά του οποίου καθίσταται εφικτή η πνευματική φώτιση για τον χοϊκό άνθρωπο.

Η χρυσή τετράδα των Ευαγγελίων, όσο και το δεύτερο μέρος του δίτομου έργου του Λουκά, οι Πράξεις των Αποστόλων, εισάγονται, εσωκλείουν και κατακλείονται με περικοπές³¹, που πραγματεύονται την αποκάλυψη και προβολή του Ιησού ως Θεού επί γης. Η παρουσία της θεανδρικής μορφής του Κυρίου βλέπουμε να έχουσα φλόγα πυρός και ενδεδυμένης Θείου Φωτός στο κοσμικό στερέωμα (Αποκ.1:14-17), θα καταστεί το ποιητικό αίτιο της πνευματικής αφύπνισης ή συσκότισης, με κριτήριο τη γνώση των αντιθέτων, της αλήθειας και του ψεύδους, προκειμένου ο άνθρωπος να μπορεί να κρίνει και

²⁶ Βλ. Α΄Σαμ.9:9, 11, 18. 16:4

²⁷ Βλ. Γέν. 31:47, Ιωήλ. 1:1, Ησ 1:1, πρβλ. Πράξ. 2:17 Αποκ. 4:3, 9:17

²⁸ Βλ. Μτθ.21:11. Λκ. 1:76, 7:16. Ιω. 4:19, 6:14, 7:40. 9:17

²⁹ Βλ. Μτθ. 6:22, Λκ. 11:32, 24:15-31

³⁰ Βλ. Μκ. 12:14, Λκ. 20:21, Ιω.1:14, 17. 14:6, 16:7-17, 17:17-19. Β΄Κορ.11:10.

³¹ Βλ.Μκ.2:26-33, 4:17-20, 6:39-42, 7:21-22, 11:34-36, 14:13-21, 18:35-43, 19:42, 24:16-31 ·Μτθ.5:29, 6:22-23, 7:3-5, 9:27-30, 12:22-23, 13:15-16, 15:14-31, 18:7-10, 20:30-34, 21:14-15,42-43. 23:16-26 · Λκ.2:26-33, 4:17-20, 6:39-42, 7:21-22, 14:13-21, 18:35-43, 19:42, 24:16-31 ·Ιω.1:4-13, 3:19-21, 8:12, 9:1-41, 10:21, 12:35-46 ·Πράξ. 9:1-20, 13:10-12, 22:6-13, 26:13-23, 28:26-27.

να κριθεί. Εξ αυτού στις υπό μελέτη βιβλικές αφηγήσεις ο άνωθεν ή κάτωθεν προσανατολισμός των "οφθαλμών" της ψυχής και του νου (πρβλ.Λκ.18:13) θα δούμε να επιφέρει έναν οντολογικό και κοσμικό διαχωρισμό, στα πολιτικά αντίθετα του οποίου ευρίσκοντο η έλξη προς το φως της θείας χάρης³² για τους πιστεύοντες από τη μία και από την άλλη η εγκατάλειψη στο σκότος της άγνοιας το εξώτερον³³, για τους ασεβείς, που αδυνατούν να νοήσουν την αποκαλυπτόμενη αλήθεια και τις ενέργειες του Θεού³⁴.

1.2 Η Ασθένεια και η κοινωνική θέση των Τυφλών στην Αρχαιότητα και στη Παλαιά Διαθήκη

Με τη προηγηθείσα ανάλυση να αποτελεί μια προσπάθεια απόσταξης των ιδεών που σχετίζονται με θεολογικό υπόβαθρο και τη συμβολική διάσταση στην ερμηνεία του φωτός και του οφθαλμού, στην παρούσα υποενότητα θα στραφούμε στην ευλόγως αναμενόμενη δυσμένεια με την οποία αντιμετωπίζονταν το φαινόμενο της τύφλωσης, ως αποκλίνουσα συνθήκη, και εν γένει της ασθένειας, προετοιμάζοντας το έδαφος για τη βαθύτερη κατανόηση της σωματικής κατάστασης των παθόντων στις υπό εξέταση βιβλικές περικοπές, προτού προβούμε στις επιμέρους ερμηνευτικές μελέτες.

Στην αρχαιότητα η ασθένεια³⁵ (α-σθένος) νοείται ως μια κατάσταση αδυναμίας και εξασθένησης του σώματος³⁶, του νου και της ψυχής σε άμεση σχέση με τον Θεό. Εξ αυτού σε έναν θρησκευόμενο κόσμο η εκλογικευμένη εξήγηση του φαινομένου της τύφλωσης και εν γένει των σωματικών και πνευματικών παθήσεων με ιατρικά διαγνωστικά κριτήρια ήταν φαινόμενο σπάνιο. Αν και σε όλη την λεκάνη της Μεσογείου η αρχαιολογική σκαπάνη φέρνει στο φως

³² Μτθ 11:4-6, Λκ.4:17-18, Ιω.9:39

³³ Ησ. 29:10, Μτθ.6:23, Ιω.3:19-20, Α΄Ιω.1:6-7, Α΄Κορ.4:3-4

³⁴ Ησ. 26:10-11, Μτθ.23:19-26, Α΄Κορ.2:9-14, Ρωμ.1:19-21, Αποκ.3:18-19

³⁵ Για τη λέξη ασθένεια βλ. Xavier-Leon Dufour_μτφρ.Σάββα Αγουρίδη, *Λεξικό βιβλικής θεολογίας* (Αθήνα: Άρτος Ζωής, 1980),σ.151. Επίσης βλ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (Κέντρο Λεξικολογίας, 2002), σ.295 : είναι μία κατάσταση ή συμπεριφορά που φανερώνει ότι κάποιος/κάτι βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο σε σχέση με μία διαδικασία εξέλιξης.

³⁶ Η σωματική αρρώστια στα βιβλικά κείμενα δηλώνεται κυρίως με τα ουσιαστικά νόσος, αρρώστια, μαλακία και πληγή.

συγκροτήματα αρχαίων θεραπευτηρίων και μαρτυρίες των θεραπειών που λάμβαναν χώρα, εντούτοις το στοιχείο του θείου παραμένει ακμαίο και αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής αυτής πτυχής και δραστηριότητας. Με την ιατρική και τη θρησκεία να είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το πολιτισμικό γίνεσθαι, έτσι και στα αίτια της τύφλωσης μπορεί να διακρίνει κανείς δύο βασικές κατηγορίες: εκείνη που αποτελεί φυσικό επακόλουθο της ζωής, χωρίς σαφώς να εκλείπουν και εκ γενετής ή επίκτητης παθολογίας, λόγω κληρονομικότητας³⁷, είτε κάποιου τραυματισμού και μόλυνσεως³⁸ αντίστοιχα, και εκείνη που προέρχεται αποκλειστικά από μια ανώτερη δύναμη.

Στα μυθολογήματα και στις λογοτεχνικές μαρτυρίες της αρχαίας ελληνικής γραμματείας απαντούν χαρακτηριστικά παραδείγματα γνωστών προσωπικοτήτων, ιδιαιτέρως μεταξύ ποιητών και μάντεων, που αντιμετώπιζαν κάποια οφθαλμική πάθηση και των οποίων οι ιστορίες παρέμειναν χαραγμένες στην συλλογική μνήμη, επηρεάζοντας τις πεποιθήσεις και τη στάση των ανθρώπων απέναντι στα άτομα με αναπηρία. Κοινός τόπος δε στις περισσότερες εξ αυτών περιπτώσεις είναι το γεγονός πως η στέρηση της οράσεως επέρχεται ως τιμωρία εξαιτίας της ηθελημένης ή εθελημένης ύβρεως (=προπέτεια, παραβίαση, απώλεια), στοιχείο που όπως θα δούμε αναλυτικότερα διέπει εξίσου την εβραϊκή βιβλική κοσμοθεωρία στις υπο μελέτη περικοπές. Αποδίδοντας το σχήμα αναφορικά με την ύβρη και τις συνέπειες αυτής, όπως τουλάχιστον παρουσιάζεται στην αρχαιότερή του μορφή, «ὕβρις → ἄτη → νέμεσις → τίσις»³⁹ μπορούμε να πούμε πως αποτελεί μια συμπαντική νομοτέλεια. Η ύβρις ήταν η τέλεση ενεργειών που οδηγούσαν στην διασάλευση της κοσμικής τάξης και στην παράβαση των ορίων του θεϊκού κόσμου, όπως είναι αλαζονεία ή η αποκάλυψη της άρρητης και απαγορευμένης γνώσης, οι

³⁷ Αριστοτέλης, *Περί ψυχής*, 58b-586a και *Τῶν περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν* 585b,28-31, όπου σημειώνει την εμπειρική διαπίστωση πως πολλές φορές τυφλοί γονεῖς γεννούν τυφλά τέκνα.: «Γίνονται δὲ καὶ ἐξ ἀναπήρων ἀνάπηροι, οἷον ἐκ χωλῶν χωλοὶ καὶ τυφλῶν τυφλοὶ, καὶ ὄλως τὰ παρὰ φύσιν ἑοικότες πολὺ λάκις, καὶ σημεῖα ἔχοντες συγγενῆ, οἷον φύματα καὶ οὐλάς». Επίσης βλ. Διόδωρος Σικελιώτης *Βιβλιοθήκη Ἱστορική* 1.59.1-4: Ο Αιγύπτιος Φαραώ Φερών ο οποίος φέρεται να τυφλώθηκε είτε από ασθένεια που κληρονόμησε από τον πατέρα του Σεσώστρια, είτε λόγω ασέβειας προς τον ιερό ποταμό. Πλούταρχος, *Τιμολέων*, 37.7-9: Ο Κορίνθιος καπετάνιος Τιμολέων έχασε την οξύτητα της όρασής του λόγω συγγενικής αιτίας και καταβολής όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας.

³⁸ Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια* 1114a

³⁹ Αισχύλος, *Πέρσαι*, στ.819-828: «ὡς οὐχ ὑπέρφεν θνητὸν ὄντα χρῆ φρονεῖν. ὕβρις γὰρ ἔξανθοῦσ' ἐκάρπωσεν στάχυν ἄτης, ὄθεν πάγκλαυτον ἔξαμᾶ θέρος..»

οποίες αναπόδραστα προκαλούσαν την επέμβαση των θεών, στέλνοντας στον υβριστή την «άτην», δλδ. το θόλωμα, την τύφλωση του νου⁴⁰. Αυτή με τη σειρά της οδηγούσε τον υβριστή να υποπέσει σε ένα πολύ πιο σοβαρό ατόπημα-αμάρτημα, το οποίο προκαλούσε την «νέμεσιν»⁴¹, δλδ. την οργή και την εκδίκηση των θεών, επιφέροντας τελικώς την «τίσιν»[12], δλδ. την τιμωρία και την ολοκληρωτική του συντριβή⁴².

Ένα ενδεικτικό παράδειγμα τύφλωσης που συνδέεται άρρηκτα με την θεϊκή τιμωρία είναι αυτό του παγκοίνως γνωστού μάντη Τειρεσία, η ιστορία του οποίου ενέπνευσε πλήθος συγγραμμάτων και έργων του ελληνορωμαϊκού κόσμου⁴³. Στα έργα αυτά απαντούν ετερόκλητες και μεστών νοημάτων εκδοχές για το αίτιο της τύφλωσης του Θηβαίου μάντη, τις οποίες αν αποσυμβολίσουμε δυνάμεθα να εξάγουμε συμπεράσματα για τις αντιλήψεις του αρχαίου κόσμου απέναντι στο φαινόμενο της τύφλωσης, που σε κάθε περίπτωση σχετίζεται με την θεϊκή «τίσιν» δλδ. την τιμωρία⁴⁴. Στο μύθο λοιπόν του Τειρεσία τόσο η θέαση της γυμνής αλήθειας και της αποκεκαλυμμένης σοφίας που εκπροσωπεί η θεά Αθηνά⁴⁵, όσο και η αποκάλυψη της άρρητης γνώσης για την ανθρώπινη φύση⁴⁶, προβάλλεται ως το αίτιο της σωματικής του τύφλωσής από τους θεούς, λαμβάνοντας ωστόσο ως αντιστάθμισμα τη μακροζωία και το χάρισμα της μαντείας, δλδ. της πνευματικής όρασης και διαύγειας ακόμα και μετά θάνατον⁴⁷.

⁴⁰ Όμηρος, *Ιλιάς Τ*, στ. 84-88: «ἐγὼ δ' οὐκ αἵτιός εἰμι, ἀλλὰ Ζεὺς καὶ Μοῖρα καὶ ἡεροφοῖτις Ἐρινύς, οἳ τέ μοι εἰν ἀγορῆ φρεσὶν ἔμβαλον ἄγριον ἄτην».

⁴¹ Σοφοκλής, *Αἴας*, 767-777: «ἐγὼ δὲ καὶ δίχακείνων πέποιθα τοῦτ' ἐπισπάσειν κλέος· τοσόνδ' ἐκόμπει μῦθον. εἶτα δευτέρον δίας Ἀθάνας... τότ' ἀντιφωνεῖ δεινὸν ἄρρητόν τ' ἔπος: ... τοιοῖσδέ τοι λόγιοισιν ἀστεργῆ θεᾶς ἐκτήσατ' ὀργήν, οὐ κατ' ἄνθρωπον φρονῶν».

⁴² Όμηρος, *Οδύσσεια* ω, στ.351-352, :«Ζεῦ πάτερ, ἧ ῥα ἔτ' ἐστὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὀλυμπον, εἰ ἔτεδὸν μνηστῆρες ἀτάσθαλον ὕβριν ἔτισαν»

⁴³ Ευριπίδης, *Φοίνισσαι*, στ.834. Σοφοκλής, *Αντιγόνη*, στ.989 και *Οιδίπους τύραννος* 297.

⁴⁴ Αξιομνημόνευτος μάντης που τιμωρήθηκε με τύφλωση είναι επίσης ο Θράκας βασιλιάς και μάντης Φινέας, τον οποίο οι διαφορές εκδοχές θέλουν είτε να τον τύφλωσε ο Δίας, επειδή έκανε κατάχρηση των μαντικών του δυνάμεων, αποκαλύπτοντας τις προθέσεις των θεών, είτε επειδή θέλησε να συναγωνιστεί τον Φαέθοντα στην μαντική και τον νίκησε. Βλ. Διόδωρος Σικελιώτης, *Βιβλιοθήκη Ιστορική*, Γ.44-43. Ψευδο-Απολλόδωρος, *Βιβλιοθήκη Ιστορική*, 3.200.1-7.

⁴⁵ Βλ. Καλλίμαχος, *Εἰς Λουτρά της Παλλάδος*, 5.75-136. Ψευδο-Απολλόδωρος, *Βιβλιοθήκη Γ*, στ. 69-71.

⁴⁶ Βλ. Ψευδο-Απολλόδωρος, *Βιβλιοθήκη Γ*, στ. 71-72

⁴⁷ Στη Νέκυια της Οδύσσειας (στ.29-34), ο Θηβαίος Τειρεσίας, φέροντας το ολόχρυσο σκήπτρο-βακτήρια της Αθηνάς, διακρίνεται από τους άλλους θανόντες, οι οποίοι είναι απλώς σκιές, καθότι εμφανίζεται έχων νου, ως δώρημα την Περσεφόνης, και εξ αυτού συνεχίζει να ασκεί την μαντική τέχνη ακόμα και στον Άδη.

Αυτό συνειρμικά σημαίνει πως δεν χρειάζεται πλέον την συμβατική όραση, καθώς έχει αποκτήσει το εσωτερικό, το πνευματικό βλέμμα με το οποίο αντιλαμβάνεται το μυστήριο της ζωής και του θανάτου, του παρελθόντος και του μέλλοντος.

Μέσα από την Οδύσσεια του Ομήρου έχει γίνει γνωστή επίσης η περίπτωση του τυφλού "έρήρου", δηλ. του τιμημένου αοιδού Δημόδοκου, ο οποίος τυφλώθηκε από τις Μούσες, αλλά έλαβε ως αντιχάρισμα την ηδονική τέχνη της αοιδής. Μάλιστα η αναγνώριση προς το πρόσωπό του στο παλάτι του Αλκίνοου μαρτυρείται από την ασημένιο (ασημόκαρφο) θρόνο, στον οποίο καθόταν κατά τον εορτασμό υποδοχής του Οδυσσέα στο νησί των Φαιάκων⁴⁸. Το παράδειγμα του τυφλού καλλιτέχνη, αφενός μεν φαίνεται εκφράζει την ενδόμυχη επιθυμία του Ομήρου για έμμεση καταξίωση των ομοιοπαθών όπως ο Δημόδοκος, αφετέρου δε ανακαλεί την αρχαία αντίληψη για την μοίρα και τα χαρίσματα των εμπνευσμένων και ευνοούμενων από τους θεούς θνητών, ως αντιστάθμισμα την τραγικής τους μοίρας.

Αναφορικά με τη κοινωνική θέση των τυφλών στον αρχαίο κόσμο, ο Αριστοτέλης (384- 322 π.Χ.) στην πραγματεία του αναφέρει σαφώς πως δεν ήταν συμβατό με την ηθική να ψέγει κανείς όσους έχουν ακούσια σωματικές ελλείψεις, όπως η ασχήμια, η αναπηρία ή η τύφλωση, αλλά να επιτιμά εκείνους μόνο που τα ελαττώματα τους είναι αποτέλεσμα της δικής τους αδυναμίας να διαφυλάξουν την σωματική τους ακεραιότητα⁴⁹. Η Ιδεατή αυτή ωστόσο αντιμετώπιση δεν φαίνεται να συμβαδίζει με τις ιστορικές μαρτυρίες⁵⁰. Η τύφλωση ήταν μια αξιοθρήνητη κατάσταση που καθιστούσε τον πάσχοντα εκτεθημένο στο στόχαστρο των σκωπτικών σχολίων⁵¹, αβοήθητο και πλήρη

⁴⁸ Όμηρος, *Οδύσσεια θ*, 44-47, 62-70.

⁴⁹ Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια*, 1114a

⁵⁰ Το σκληρό πρόσωπο της κοινωνίας απέναντι στα άτομα με κάποια δυσμορφία ή δυσλειτουργία αποκαλύπτεται ενδεικτικά στην σπαρτιατική πρακτική της ρίψης των ασθενικών βρεφών στο Καιάδα, προκειμένου να διασφαλίσουν την ευγονική της φυλής τους. Βλ. Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι*, Λυκούργος, 16, πρβλ. Πλάτων, *Πολιτεία Γ'*, 410a. Θουκυδίδης, *Ιστορία* 1.134. Στράβων, *Γεωγραφικά* 8.5.7. Πausανίας, *Μεσσηνιακά* 18.4.

⁵¹ Ο ρήτορας Δημήτριος ο Φαληρεύς (345-280 π.Χ.) στο έργο του *Περί Ερμηνείας*, (293.1-3) διασώζει την αντίδραση οργής του βασιλιά Φιλίππου της Μακεδονίας, όταν ανάφεραν ενώπιον του το Κύκλωπα (συνώνυμο του μονόφθαλμου) ή οφθαλμό., ενώ ομοίως στο έργο του Πλούταρχου, *Περί Παίδων Αγωγής* (11B.8), ο γιός του Φιλίππου, Αντίγονος βλέπουμε αποκαλείται ετερόφθαλμος. Αν αναλογιστούμε ότι από τον στόχαστρο των σκωπτικών σχολίων δεν αποκλείονταν ούτε οι βασιλείς τότε γίνεται εύκολα αντιληπτό το δυσμενές περιβάλλον και η

εξαρτημένο από το περιβάλλον του⁵², ωθώντας το συχνά στη διαχρονική πρακτική της επαιτείας και της επίκλησης του αισθήματος φιλευσπλαχνίας, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις βιοτικές του ανάγκες.

Έτσι αν και σήμερα ένας από τους πυλώνες μιας ευημερούσας και δίκαιης, χωρίς ανισότητες, κοινωνίας είναι η ενσωμάτωση και των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, στον εργασιακό τομέα και ευρύτερα στην κοινωνική ζωή, στην αρχαιότητα ανάλογη πρόνοια δεν υφίσταντο⁵³. Καθότι δεν διέθεταν τα κατάλληλα ιατρικά μέσα και την γνώση για την αποκατάσταση της βλάβης, η τύφλωση σε συντριπτικό βαθμό ήταν μη ιάσιμη, με αποτέλεσμα τα άτομα με αναπηρία και δη με απώλεια όρασης θεωρούνταν εξ ορισμού λειτουργικά ανεπαρκή και εξ αυτού περιθωριοποιούνταν. Έτσι πέραν από το στίγμα της αμαρτίας οι τυφλοί αντιμετωπιζόνταν και ως ηθικό και οικονομικό βάρος για την ίδια την κοινωνία.

Ερχόμενοι στον κόσμο της Βίβλου όπου όλα εκπορεύονται από το Θεό, είναι αδύνατο να μη δει κανείς την ασθένεια ως ένα πλήγμα του Θεού προς τον άνθρωπο⁵⁴, εξ αυτού η περιθωριοποίηση και ο στιγματισμός των ευπαθών ομάδων, όπως οι τυφλοί, αποτελεί πάγιο κοινωνικό φαινόμενο. Έχοντας στρέψει, σχεδόν αποκλειστικά, την προσοχή στην θρησκευτική σημασία της ασθένειας και της θεραπείας, σπάνια βλέπουμε να αναζητούνται τα οργανικά αίτια των σωματικών παθών, αλλά να αποδίδονται εξ ορισμού στην αμαρτία του πάσχοντα ανθρώπου, προσωπική ή των άλλων, είτε στην ενέργεια του διαβόλου. Γι' αυτό πολλές φορές βλέπουμε να σκιαγραφείται το σχήμα αμαρτία → τιμωρία, όπου η τιμωρία αυτή μπορεί να λάβει τη μορφή της αρρώστιας, της επιδημίας, της φτώχειας, της πείνας, του πολέμου, είτε και της καταπίεσης από άλλους λαούς⁵⁵.

σκληρή αντιμετώπιση των ανθρώπων, ιδίως από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, που έπασχαν από οφθαλμικές παθήσεις.

⁵² Σύμφωνα με εικαστικές και γραμματειακές πηγές η τυφλοί για την μετακίνηση τους χρησιμοποιούσαν βακτήρια, είτε συνοδεύονταν από κάποιον συγγενή.

⁵³ Μια προσπάθεια θεσμοθετημένης κρατικής μέριμνας για τους αναπήρους έγινε για πρώτη φορά τον 6ο αι.π.Χ. από τον Σόλωνα τον Αθηναίο (βλ. Πλούταρχος, *Σόλων* 32.1- 32.4), ενώ δύο αιώνες μετά ο ρήτορας Λυσίας θα μας αφήσει παρακαταθήκη τον δικανικό του λόγο " *Υπέρ αδυνάτου*" (24.1-27.1), ο οποίος εκφωνήθηκε στην Βουλή των Πεντακοσίων από έναν ανάπηρο πολίτη που αιτούνταν οικονομική ενίσχυση από το κράτος.

⁵⁴ Ψλ.37:11. 38: 9,10. Ιώβ. 19:20,21

⁵⁵ Δευτ 30:3, Ψλ 25:1, Παρ.24:16, Ιερ 6:21

Η σύνδεση αμαρτίας⁵⁶ και ασθένειας, όπως ήταν αναμενόμενο, πέρασε και στο θρησκευτικό του νόμο του Ισραήλ, με σκοπό να ριζώσει στη συνείδηση του λαού⁵⁷. Ιδιαίτερως δε η ασθένεια προβαλλόταν από το νόμο ως μία από τις πιο σοβαρές κατάρεις που θα έπληττε το λαό για την απιστία και την ανυπακοή του⁵⁸. Μάλιστα αυτή η ανυπακοή σε πολλές περιπτώσεις θα οδηγούσε, πέραν της σωματικής κατάπτωσης, σε ψυχική ασθένεια και αορασία (Δευτ.28:28-29). Αντίθετα, η φύλαξη των εντολών θα επέφερε πολλές ευλογίες ανάμεσα στις οποίες υγεία, μακροήμερευση και γονιμότητα.

Αυτή η συνείδηση της προέλευσης της ασθενείας ως αποτέλεσμα της αμαρτίας και εκφράζεται με τον πιο γλαφυρό τρόπο μέσα από τη προσευχητική παράδοση της Π.Δ και το βιβλίο των Ψαλμών όπου απαντούν ψαλμοί, που συντέθηκαν από ανθρώπους ασθενείς και οι οποίοι αποτύπωσαν στην προσευχή το προσωπικό τους βίωμα και το αίσθημα μετάνοιας και ελπίδας προς το Θεό θα την αποκατάσταση της υγείας τους. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα ψαλμού ασθενείας αποτελεί ο 6^{ος} στη σειρά, στον οποίο ο ψαλμωδός περιγράφοντας με αίσθημα μετάνοιας και έντονη γλαφυρότητα τη δυσάρεστη κατάσταση στην οποία ευρίσκετο, λόγω της ασθενείας του, απευθύνει έκκληση στον Θεό να του χαρίσει την ίαση (Ψλμ.6:2-5), ενώ ως δραματικότερη έκφραση του ανθρωπίνου πάθους αναδεικνύεται εξίσου ο Ψαλμός 37.

Βέβαια ανάμεσα στους ψαλμούς, υπάρχουν και ρήσεις που προβάλλουν την ασθένεια ως δοκιμασία, με την οποία ο άνθρωπος γίνεται αγιότερος, προσδίδοντας τοιουτρόπως παιδαγωγικό περιεχόμενο στην εμπειρία της ασθενείας. Ίσως και αυτό είναι το νόημα του στίχου από τον ψαλμό που έγραψε ο Δαβίδ: *«τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ αὐτοῦ ἔθαυμάστωσεν πάντα τὰ θελήματα*

⁵⁶ Βλ.Αθανάσιος Παπαρνάκης, Ασθένεια και Αμαρτία στη Βιβλική Θεολογία (Αθήναι: Πρακτικά 1^ο Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, 2009), σ.59-84

⁵⁷ Η διαβάθμιση του τρόπου σκέψης στην Π.Δ για τους λόγους της ασθενείας, διαφαίνεται καθαρά στο διδακτικό βιβλίο του Ιώβ , το οποίο πραγματεύεται το μυστήριο του πόνου, εκφράζοντας την πίστη ότι ο ασεβής τιμωρείται με ασθένεια για τις αμαρτίες του, ενώ σπεύδει να τονίσει ότι αν η νόσος είναι ελαφριά, ο άνθρωπος καλύτερα να μην ελπίζει ότι θα καταστεί υγιής, αλλά να αναμένει βαρύτερη ασθένεια (Ιώβ 24:23-24).

⁵⁸ Ο Κάιν ήταν ο πρώτος άνθρωπος ο οποίος εξαιτίας της αμαρτίας του, της αδελφοκτονίας, απέκτησε νοσηρό σώμα και νοσηρή ψυχή, ζώντας σε συνεχή κλονισμό και φόβο (Γεν 4:12). Η ασθένεια ως σημείο οργής του Θεού προς τον αμαρτωλό εμφανίζεται και στην ιστορία του Ναζιραίου Σαμψών, ο οποίος δεν ασθένησε από κάποια σωματική νόσο, αλλά έχασε τη σωματική του ρώμη, εξαιτίας της αμαρτίας του (Κρ. 16:17-19).

αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων» (Ψλμ.15:3-4). Οι ασθένειες στις οποίες αναφέρεται εδώ ο Δαβίδ, είναι οι θλίψεις των δικαίων, οι οποίες όμως δεν είναι μόνιμες, αλλά παροδικές, όπως ερμηνεύεται το «μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν», γιατί οι ευσεβείς και ενάρετοι άνθρωποι μέσα στις θλίψεις και τα πάθη, τους επιταχύνουν ένα βήμα προς την οδό της αρετῆς και της φώτισης.

Με τα ανθρώπινα δεινά να καθίστανται ως δοκιμασίες και αφορμή πνευματικού κέρδους, στους προφήτες η ασθένεια βλέπουμε να λαμβάνει εσχατολογική διάσταση, όπου μαζί με την θεραπεία εντάσσονται στο μυστήριο της σωτηρίας του ανθρώπου. Στον Ησαΐα η προσέγγιση της ασθενείας από τον προφήτη γίνεται με τη μετοχή «ασθενούντες», η οποία χαρακτηρίζει όσους δε γνωρίζουν τον Θεό ή τους πνευματικά αδιάφορους και απρόθυμους να προσέξουν και να κατανοήσουν την αλήθεια του Θεού (Ησ.32:7-8). Από την αναφορά του στα είδωλα (Ησ.44:12), το ρ. ασθενώ λαμβάνει τη σημασία του «είμαι φθαρτός, υποκύπτω στη φθορά», καταδεικνύοντας εμμέσως την πτωτική φύση όσων υπόκεινται κατάσταση ασθενείας, με τον προφήτη να αφήνει παρακαταθήκη το ελπιδοφόρο μήνυμα της σωτηρίας, διαβλέποντας τον ερχομό του πάσχοντα δούλου του Θεού, ο οποίος θα εγκαινιάσει μια εποχή ίασης και εξιλέωσης από τα πάθη και την αμαρτία της ανθρωπότητας (53:4). Στον Δανιήλ (11:14) το ρ. ασθενώ λαμβάνει την έννοια του «αποτυγχάνω στο σκοπό μου, δεν εκπληρώνεται το όραμά μου», ενώ ανάλογη χροιά λαμβάνει και στο βιβλίο του προφήτου Μαλαχία (2:8), ο οποίος, θέλοντας να αποκαταστήσει την διασαλευμένη ηθική τάξη, ασκεί κριτική κατά των ιερέων για τον τρόπο τέλεσης της λατρείας, επιρρίπτοντας τους βαρύτερες ευθύνες για τις κακές συνήθειες του λαού.

Την πτωτική αυτή κατάσταση και φθαρτή φύση της ανθρώπινης ύπαρξης εκφράζει αναφανδόν η τυφλότητα, η οποία στη βιβλική παράδοση κατέχει εξίσου σημαντική θέση, αποτελώντας κατεξοχήν εσχατολογικό σημείο των χρόνων, όπου οι άνθρωποι θα δουν το φως και την αλήθεια (Ησ.61:1). Μάλιστα αναφορικά με τη τύφλωση και τις οφθαλμικές παθήσεις που καταγράφονται στην Παλαιά και στη Καινή Διαθήκη παρατηρείται η εξής ενδιαφέρουσα ονοματολογία. Η χρήση το όρου "αορασία" για τις περιπτώσεις που

διαταράσσεται η οπτική λειτουργία ή χάνεται τελείως η όραση⁵⁹, ενώ ο όρος "τύφλωση" και τα παράγωγά του, τείνει να περιγράφει μια κατάσταση μη αναστρέψιμη, γι'αυτό και η θεραπεία της λαμβάνει πάντα θαυματουργικό χαρακτήρα⁶⁰.

Σύμφωνα με τη προφητεία του Ησαΐα, την οποία ο ίδιος ο Ιησούς απέδωσε στο πρόσωπό του (Λκ.4:19), ο Μεσσίας αναμένονταν να κηρύξει «αίχμαλώτους ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν» (Ησ.61:1), με την ανάβλεψη των οφθαλμών να θεωρείται ένα από τα σπουδαιότερα μεσσιανικά σημεία και διαπιστευτήρια της θεότητας Του. Συν αυτού τα σχετικά προφητικά χωρία που απαντούν επίσης στον Ησαΐα αναφορικά με τη χορήγηση του φωτός στους τυφλούς «*Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οἱ ἐν τῷ σκότει καὶ ἐν τῇ ὀμίχλῃ ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ὄψονται*» (Ησ.29:18), «*τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν*» (35:5), καθώς και «*ἐδωκά σε... εἰς φῶς ἔθνῶν ἀνοιῖται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν*» (42:6-7), διακηρύττουν τον πνευματικό φωτισμό που θα κομίσει ο ερχόμενος Μεσσίας στον κόσμο, ο οποίος ζούσε στο σκοτάδι της πλάνης και της αμαρτίας (Σοφ.Σολ.2:21), με την αναζωογόνηση της σωματικής φθοράς να αποτελούν χειροπιαστή απόδειξη της υπαρξιακής αφύπνισης που επιφέρει η επίγεια διακονία του Κυρίου, ως δωρεά στους δίκαιους και στους πιστεύοντες⁶¹ που θα ζήσουν μέσα στο φως της θείας παρουσίας Του.

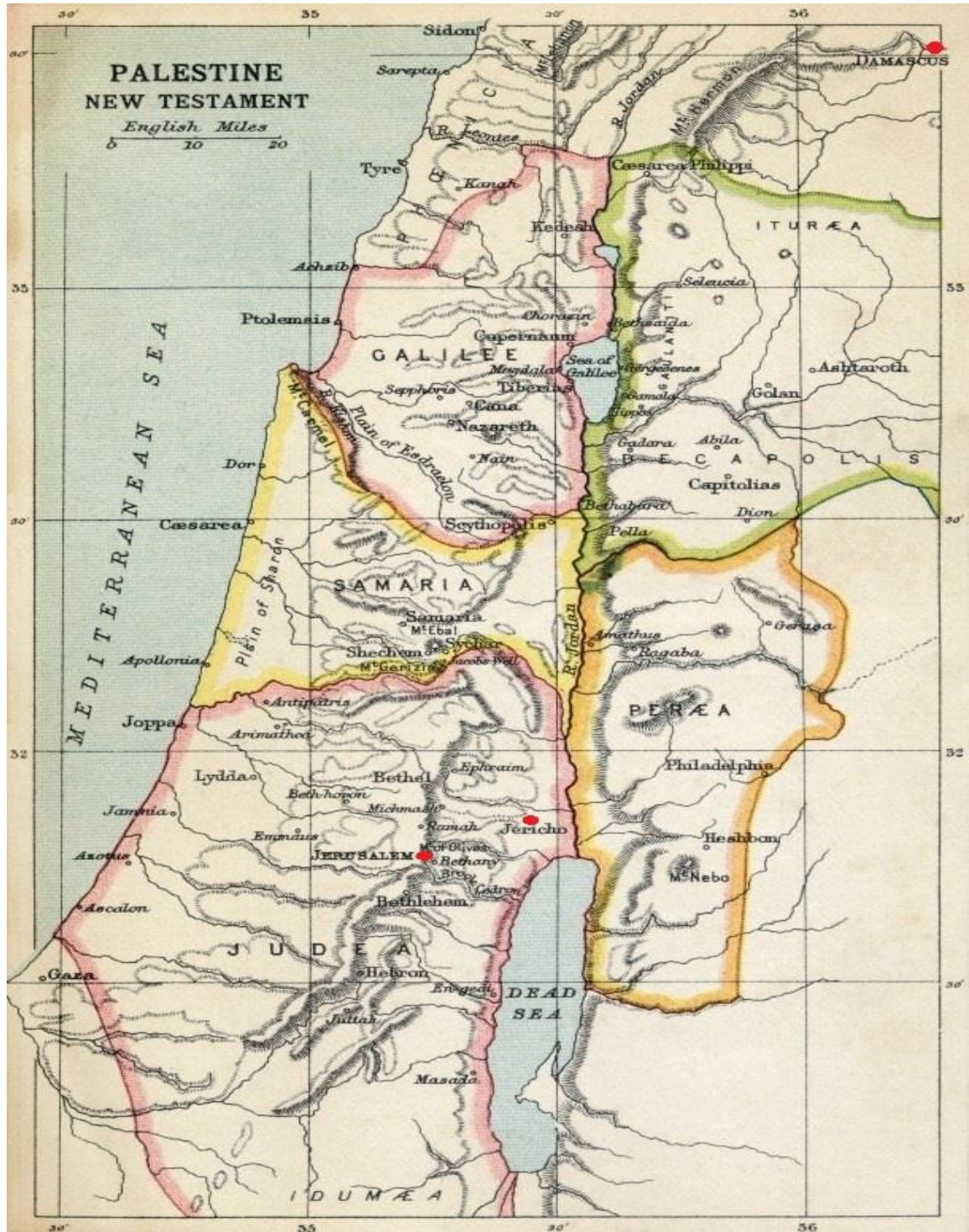
⁵⁹ Βλ.Γέν 19:11, Δευτ. 28:28, Β'Βασ 6:18, Σοφ.Σολ. 19:17

⁶⁰ Βλ. Μτθ. 11:5, Λκ. 4:18, 7:21-22, Ιω.10:21, Πράξ.13:9

⁶¹ Ησ. 29:18, 32:3, 35:5

1.3 Συμπεράσματα

Με τη θρησκευτική πίστη να αποτελεί αναπόδραστο στοιχείο των ανθρώπινων ιδεοληψιών στην αντίληψη του αισθητού κόσμου, η έννοια του φωτός θεοποιείται και αναγάγεται σε υπέρτατο αγαθό της ζωής και θεϊκό δώρημα. Λόγω αυτού η τυφλότητα, ως κατάσταση στέρησης του οφθαλμού, του καταξοχήν αισθητήριου όργανο πρόσληψης του φωτός, αποτέλεσε ένα φαινόμενο με έντονο κοινωνικό αντίκτυπο, λαμβάνοντας συνάμα συμβολικές και ηθικές διαστάσεις, συνδεδεμένο με την άνωθεν τιμωρία και τη θεϊκή παρέμβαση στην ανθρώπινη ιστορία. Καθώς η τύφλωση δεν έκανε κοινωνικές διακρίσεις, μέσα από τα μυθολογήματα της αρχαιοελληνικής και ιουδαιοχριστιανική παράδοσης συμπεραίνουμε ότι οι επιπτώσεις της κυμαίνονταν σε ένα ευρύ φάσμα αρνητικών και και θετικών τιμών, με τους οι μη βλέποντες άλλοτε αντιμετωπίζονται ως τραγικές φιγούρες, υποκειμένες στον στιγματισμό και στη περιθωριοποίηση, και άλλοτε να αναδεικνύονται σε αρχετυπικούς χαρακτήρες, οι οποίοι κατάφεραν να μεταπηδήσουν από τον κόσμο των αισθήσεων στο επίπεδο της αθέατης νόησης. Εξ αυτού στη πρώτη περίπτωση η τύφλωση δύναται να ιδωθεί ως μια υπαρκτή πραγματικότητα που εμφορείται από την αρνητική όψη της απέλπιδος αυτής ασθένειας, ενώ στη δεύτερη περίπτωση η τυφλότητα λαμβάνει μια άκρως αλληγορική και αναγωγική για την ανθρώπινη ψυχή διάσταση, με την αντίθεση του φωτός και σκότους να στοχεύουν να αναδείξουν την πλάνη των αισθήσεων έναντι της αφυπνισμένης συνείδησης. Υπό αυτή την έννοια η τύφλωση, όπως και πάσα ασθένεια, αποτελεί μια δοκιμασία όπου απώτερος σκοπός του παθητού ανθρώπου δεν είναι απλώς η σωματική θεραπεία, αλλά πρωτίστως η ίαση της ψυχής και του πνεύματος, που μόνο αφύπνιση και η ομοίωσιν με θεϊκό στοιχείο που ενυπάρχει του μπορεί να προσφέρει.

Χάρτης της Παλαιστίνης και τμήματος της Συρίας, σημειωμένος με τις πόλεις όπου εξελίσσεται η δράση στις βιβλικές αφηγήσεις: Ιεριχώ, Ιερουσαλήμ και Δαμασκό⁶²

⁶² Η εικόνα λήφθηκε από το βιβλίο Ernest Rhys, *The Book Atlas Of Ancient And Classical Geography*, London & Toronto: J. M. Dent & Sons, 1928

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 Οι Περικοπές των Θαυμάτων

Η χρυσή τετράδα των Ευαγγελίων αποτελούν έκαστο ένα ψηφιδωτό αλληπάλληλων γεγονότων, έχοντας ως απώτερο σκοπό να προβάλλουν, έμμεσα ή άμεσα, τον Ιησού Χριστό ως ασύγκριτο φορέα θεϊκής εξουσίας και δυνάμεως. Καθώς λοιπόν οι παραβολές βρίσκονται στο κέντρο των «λόγων» του Ιησού, τα θαύματα, αποτελούν το κέντρο των «έργων» του και κατεξοχήν στοιχεία Χριστολογίας της Εξουσίας⁶³. Σύμφωνα με τον Καραβιδόπουλο⁶⁴, από τα πολλά θαύματα που επιτέλεσε ο Ιησούς, οι ευαγγελιστές διηγούνται περίπου 40 από αυτά, χαρακτηρίζοντάς τα ως «σημεία», «δυνάμεις», «τέρατα», «παράδοξα» και «θαυμάσια». Το ευαγγέλιο του Μάρκου, γνωστό και ως το «Ευαγγέλιο των θαυμάτων», αν και το συντομότερο όλων, περιέχει 20 αφηγήσεις που αποδίδουν στον Ιησού πράξεις θεωρούμενες ως αντίθετες προς τους φυσικούς νόμους που κυβερνούν τον κόσμο και οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε όλες τις περιοχές της Παλαιστίνης, από τη βόρεια Γαλιλαία ως τη νότια Ιουδαία. Η έκταση των αφηγήσεων αυτών μάλιστα καταλαμβάνει το 1/5 του βιβλίου, δηλ. περισσότερο από ότι η αφήγηση του Πάθους, μαρτυρώντας την σπουδαιότητα και διδακτικό ρόλο των υπερβατικών αυτών γεγονότων, για του αναγνώστες - ακροατές της πρώτης εκκλησίας.

Ανάμεσα στις ύψιστες εκδηλώσεις δυνάμεως και οικτιρμού του Ιησού προς τον αδύνατο και παθητό άνθρωπο αποτελούν οι θαυματουργικές θεραπείες της τύφλωσης, η οποία όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο ήταν μία ασθένεια πολύ διαδεδομένη στον αρχαιότητα. Αν και στη παρούσα εργασία σημείο εστίασης καθίστανται μόνο οι θεραπείες της τύφλωσης από τις παράλληλες περικοπές των Συνοπτικών Ευαγγελίων (Μκ. 10:46-52, Μτθ. 20:29-34, Λκ.18:35-43), εντούτοις στον αφηγηματικό άξονα των ευαγγελικών κειμένων προηγούνται δύο σημαίνουσες και άκρως αποκαλυπτικές θεραπείες της

⁶³ Βλ. Δημήτριος Τρακατέλλης, *Εξουσία και Πάθος* (Αθήνα: Δόμος, 1983).σελ:19-20 : Η Χριστολογία της εξουσίας εκφράζει τις ιδέες οι οποίες συνδέονται με τα έργα,τους λόγους τους εκδηλώσεις του Ιησού Χριστού που αποκαλύπτουν την υπερφυσική εξουσία του,τη θεία αυθεντία,κυριότητα και δύναμή του.

⁶⁴ Βλ.Καραβιδόπουλος, *Το Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο*, σ.89

τύφλωσης. Την πρώτη την διασώζει μόνο ο ευαγγελιστής Μάρκος, όπου απαντά η θεραπεία ενός τυφλού στη Βηθσαϊδά (Μκ. 8:22-26), η οποία δύναται να εκληφθεί ως ετεροχρονισμένο «σημείον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ» (Μκ. 8:11) ἐπί γῆς και ἐπίκρισης πρὸς τὴ θρησκευτικὴ ἡγεσία που αδυνατεῖ νὰ δει, ὄντας πνευματικὰ τυφλὴ, τὶς ὑψιστεσ ἀποκαλύψεις των λόγων και ἔργων του Κυρίου (Μκ. 8:18). Η δεῦτερη διήγηση διασώζεται μόνο ἀπὸ τον ευαγγελιστὴ Ματθαῖο, η οποία ἐξιστορεῖ τὴ θεραπεία δύο τυφλῶν και ενός κωφάλαλου δαιμονισμένου στη Καπερναοῦμ (Μτθ.9:27-35), καταγράφοντας ἐπίσης τὴν ἀπήχηση που εἶχαν τα ἐν λόγω σημεῖα στον λαό και στην ἀρχουσα τάξη. Η ευαγγελικὴ αὐτὴ περικοπὴ εἶναι μείζονος σημασίας καθὼς ἀποτελεῖ πραγμάτωση των προφητικῶν λόγων του Ησαία «τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν και ὦτα κωφῶν ἀκούσονται» (35:5), δηλαδή τῆς ἀναποδοτικῆς κρίσης του θεοῦ πρὸς ἐκείνους των οποίων η ψυχικὴ ἰδιοσυστασία και διάνοια κλίνει πρὸς τὴ σωστὴ πνευματικὴ πορεία.

Στην ἴδια γραμμὴ Χριστολογίας τῆς Ἐξουσίας ἐξελίσσονται τα γεγονότα των κεφ. 10, 20 και 18, στα Ευαγγέλια του Μάρκου, του Ματθαίου και του Λουκά ἀντίστοιχα, με τὸ μείζον τμήμα τους νὰ κατακλείεται με τὴν ἐξιστόρηση ενός θαύματος.

2.2 Οριοθέτηση Κειμένων

Οι ἐν λόγω θαυματουργικὲς θεραπείες, τὶς οποίες και θα μελετήσουμε εἶναι ἐξῆς ἰδιαιτέρως ἀποκαλυπτικὲς, ἀφοῦ στην ἀφηγηματικὴ ροὴ των γεγονότων η τοποθέτηση τῆς ἐκάστοτε περικοπῆς στον ἐπίλογο των κεφαλαίων βρίσκεται σε ἀμεση συνάφεια με τὸ θεματικὸ ἀξονα και τὸ θεολογικὸ περιεχόμενο τῆς ευρύτερης ἐνότητος. Ἐτσι ἐπιχειρώντας μια συγκριτικὴ θεώρηση των ἐπιμέρους ἐνοτήτων (βλ.πίνακα 2), βάσει περιεχομένου, συμπεραίνουμε ὅτι οἱ περικοπὲς με τὴν θεραπεία τῆς τύφλωσης ἀποτελοῦν σε κάθε περίπτωση κορύφωση τῆς ἀποκαλυπτικῆς διαδασκαλίας του Ἰησοῦ που προηγείται και ταυτοχρόνως σημεῖο ἀντίθεσης στην πνευματικὴ συσκότιση και ἀδυναμία κατανόησης που ἔχει ἐπιδείξει ὁ στενὸς κύκλος των μαθητῶν του Κυρίου, σε πρωιμότερο σημεῖο των κεφαλαίων.

Μάρκος 10:1-52	Ματθαίος 20:1-34	Λουκάς 18:1-52
1. Ο Κύριος ομιλεί περί γάμου και διαζυγίου (στ.1-12)	1. Η παραβολή των εργατών του αμπελώνα (στ.1-16)	1. Η Παραβολή του άδικου κριτη και της χήρας (στ.1-18)
2. Ο Κύριος ευλογεί τα παιδιά (στ.13-16)	2. Ο Κύριος προλέγει για τρίτη φορά το Πάθος και την Ανάστασή Του (στ.17-19)	2. Η Παραβολή του τελώνη και του Φαρισαίου (στ.9-14)
3. Ο πλούσιος νέος και το εμπόδιο του πλούτου (στ.17-31)	3. Το αίτημα της μητέρας των γιων του Ζεβεδαίου (στ.20-28)	3. Ο Κύριος ευλογεί τα παιδιά (στ.15-17)
4. Ο Κύριος προλέγει για τρίτη φορά το Πάθος και την Ανάστασή Του (στ.32-34)	4. Η θεραπεία των δύο τυφλών της Ιεριχούς (στ.19-34)	4. Ο πλούτος και η αιώνια ζωή (στ.18-30)
5. Ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης ζητούν πρωτεία (στ.35-41)		5. Ο Κύριος προλέγει για τρίτη φορά το Πάθος και την Ανάστασή του (στ.31-34)
6. Ο Κύριος ομιλεί για την ταπείνωση και τη διακονία (στ.42-45)		6. Η θεραπεία του τυφλού της Ιεριχούς (στ.35-43)
7. Θεραπεία του τυφλού της Ιεριχούς (στ.46-52)		

Πίνακας 2

Αρχής γενομένης από τα Ευαγγέλια του Μάρκου και του Ματθαίου, το θαύμα της θεραπείας της τύφλωσης έπεται του διαλόγου του Ιησού με τους μαθητές⁶⁵, Ιωάννη και Ιάκωβο, οι οποίοι αιτούνται προνομιακής μεταχείρισης κατά την έλευση της Βασιλείας του Κυρίου. Οι δύο ευαγγελιστές εντέχνως μέσα από την σύγχυση των μαθητών θέτουν στο προσκήνιο δύο καίρια ερώτημα, για το ποια είναι η φύση της επίγειας διακονίας του Ιησού και η εσχατολογική προοπτική της Θείας Οικονομίας, ενώ παράλληλα τίθεται σε απόλυτη δοκιμασία η έννοια της πίστεως, ως εσωτερικής συνείδησης και αποδοχής του προσώπου και και έργου του Κυρίου, γεγονός που καθιστά την επερχόμενη θεραπεία ως απάντηση στις δύο αυτές προκλήσεις. Τιοιουτοτρόπως η σωματική τύφλωση των πρωταγωνιστών έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την πνευματική τύφλωση των μαθητών, λίγες μόνο μέρες πριν την είσοδο Του Ιησού στα Ιεροσόλυμα και το μαρτυρικό Του τέλος.

Αντιστοίχως από την λανθασμένη αντίληψη της πραγματικότητας των μαθητών θα δούμε να αφορμάται η σημαίνουσα τοποθέτηση του Ιησού

⁶⁵ Μκ.10:35-45, Μτθ.20:20-28

απέναντι στην καθεστηκυία αντίληψη περί αμαρτίας και ασθένειας στο κεφάλαιο της θεραπείας τους εκ γενετή τυφλού στο Κατά Ιωάννην, το οποίο θα εξετάσουμε σε κατοπινό κεφάλαιο ⁶⁶.

Λιγότερο εμφανής είναι η σύνδεση της θαυματουργικής θεραπείας με τα προγενόμενα του κεφαλαίου(έως στ.29) στο Κατά Λουκάν, καθώς τα ιδιαίτερα μηνύματα του ευαγγελικού κειμένου υποφαίνονται μέσα από τις διαδοχικές παραβολές του Κυρίου, των οποίων ο αποσυμβολισμός επιτυγχάνεται μέσα εδάφια ορόσημα στην ερμηνευτική διαδικασία. Συγκεκριμένα οι στ.8 *«πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔλθων ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς»*, στ.14 *«ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται»*, και στ.15-18 σκιαγραφούν την υγιή σχέση και τον τρόπο προσέγγισης του Θεού από τον άνθρωπο, διά μέσου της πίστεως, τον οποίο υποστασιοποιεί αναφανθόν η εν γένει παρουσία του/τών τυφλού/ών της Ιεριχούς, με τον στ.27 *«τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν»*, να αποτελεί σαφής προοικονομία για την επικείμενο θαύμα. Παράλληλα τόσο οι στ.15-16 *«Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη ἵνα αὐτῶν ἄπτητα. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπέτιμων αὐτοῖς .ὁ δὲ Ἰησοῦς προσεκαλέσατο αὐτὰ λέγων ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ»*, όσο και ο στ.34 *«αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα»*, που ἐπεται της τρίτης πρόρρησης του Θανάτου και της Αναστάσεως, αφενός μεν ψέγουν την ακατανοησία των μαθητών σε θεμελιώδη στοιχεία της διδασκαλίας του, αφετέρου δε την κρίσιμη αυτή στιγμή, προβάλλουν τη θεϊκή πρόνοια να υπερβαίνει την ανθρώπινη διάνοια.

⁶⁶ Βλ. κατωτέρω κεφ.3.

2.3 Η Σύνοψις των Τριών Ευαγγελίων

Τα τρία πρώτα ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης συνθέτουν τον κανόνα της Συνοπτικής Παράδοσης. Τοποθετώντας κάποιος, σε τρεις παράλληλες στήλες το κείμενο των τριών αυτών Ευαγγελίων⁶⁷, θα διαπιστώσει, στη μεγαλύτερη έκταση τους, μια αξιοπρόσεκτη ομοιότητα, τόσο στο θεολογικό υπόβαθρο, όσο και στον ιστορικό πυρήνα των γεγονότων, ενώ όσες διαφορές εντοπίζονται μεταξύ τους δεν αφορούν θέματα ουσίας του ευαγγελικού μηνύματος, αλλά σχετίζονται με το ιδιαίτερο υλικό εκάστου, την αφηγηματική του διάταξη, καθώς και τα εκφραστικά που χρησιμοποιούν προκειμένου να νοηματοδοτούν το κείμενο τους⁶⁸. Έχοντας ως πρότυπο την «Σύνοψις» του K. Aland⁶⁹, ο κάτωθι πίνακα θα παραθέσουμε σε τρεις παράλληλα αναπτυσσόμενες στήλες το θαύμα της θεραπείας της τύφλωσης, όπως αυτό καταγράφεται και από τους τρεις συνοπτικούς ευαγγελιστές, με στόχο τον εντοπισμό των μεταξύ τους διαφορών και ομοιοτήτων, προτού προβούμε στην ερμηνευτική ανάλυση των κειμένων.

⁶⁷ Ενώ αρχικά χρησιμοποιούταν ο όρος «Σύνοψις των τριών πρώτων ευαγγελιστών» αργότερα ο K.Aland παρέθεσε και άλλη μια στήλη με τις παράλληλες διηγήσεις, αυτές του Ιωάννη. Γνωστή και εύχρηστη είναι επίσης η Σύνοψις του Huck-Lietzman.

⁶⁸ Πρβλ.Χ.Λουκάς Φίλης, *Παράλληλοι περικοπαί των Συνοπτικών Ευαγγελίων* (Αθήνα: ΟΕΔΒ, 1989), σ.13

⁶⁹ Aland Kurt, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 15th Revised Edition (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1996), σ.354-56

Μάρκος 10:46-52	Ματθαίος 20:29-34	Λουκάς 18:35-43
<p>46 Καὶ ἔρχονται εἰς <u>Ἱεριχῶ</u>¹. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ <u>ὄχλου ἰκανοῦ</u>², ὁ υἱὸς <u>Τιμαίου Βαρτιμαῖος τυφλὸς προσαιτη</u>ς ἐκάθητο <u>παρὰ τὴν ὁδὸν</u>³</p> <p>47 Καὶ ἀκούσας ὅτι <u>Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός</u>⁴ ἐστίν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· <u>υἱὲ Δαυὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με</u>.⁵</p> <p>48 Καὶ <u>ἐπετίμων</u>... <u>αὐτῷ</u> πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ <u>πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν</u>⁶ <u>υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με</u>.⁷</p> <p>49 Καὶ <u>στάς</u> ὁ Ἰησοῦς εἶπε· <u>φωνήσατε</u> αὐτόν·⁸ καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· θάρσει, ἔγειρε· φωνεῖ σε.</p> <p>50 <u>Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον</u> αὐτοῦ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 51 Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· <u>τί σοι θέλεις ποιήσω;</u>⁹ Ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· <u>ραββουνί, ἵνα ἀναβλέψω</u>.¹⁰</p> <p>52 Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· <u>ὑπάγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε</u>.¹¹</p> <p>Καὶ εὐθέως <u>ἀνέβλεψε</u>,¹² καὶ <u>ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ</u>.¹³</p>	<p>29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ <u>Ἱεριχῶ</u>¹ ἠκολούθησεν αὐτῷ <u>ὄχλος πολὺς</u>².</p> <p>30 Καὶ ἰδοὺ <u>δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν</u>³, ἀκούσαντες ὅτι <u>Ἰησοῦς</u>⁴...παράγει, ἔκραξαν λέγοντες· <u>ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὸς Δαυὶδ</u>.⁵</p> <p>31 Ὁ δὲ ὄχλος <u>ἐπετίμησεν αὐτοῖς</u> ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ <u>μείζον ἔκραζον</u> λέγοντες·⁶ <u>ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὸς Δαυὶδ</u>.⁷</p> <p>32 Καὶ <u>στάς</u> ὁ Ἰησοῦς <u>ἔφώνησεν</u> αὐτοὺς καὶ εἶπε·⁸ <u>τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;</u>⁹</p> <p>33 Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, <u>ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί</u>¹⁰</p> <p>34 <u>Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν</u>, καὶ <u>εὐθέως ἀνέβλεψαν</u> αὐτῶν <u>οἱ ὀφθαλμοί</u>,¹² καὶ <u>ἠκολούθησαν αὐτῷ</u>.¹³</p>	<p>35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς <u>Ἱεριχῶ</u>¹ <u>τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν</u>³</p> <p>36 ἀκούσας δὲ <u>ὄχλου</u>² διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί εἶη ταῦτα. 37 Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι <u>Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός</u>⁴ παρέρχεται. 38 Καὶ ἐβόησε λέγων· <u>Ἰησοῦ υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με</u>.⁵</p> <p>39 καὶ οἱ προάγοντες <u>ἐπετίμων αὐτῷ</u> ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ <u>πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν</u>.⁶ <u>υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με</u>.⁷</p> <p>40 <u>Σταθεὶς</u> δὲ ὁ Ἰησοῦς <u>ἐκέλευσεν αὐτόν</u>⁸ ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν 41 λέγων· <u>τί σοι θέλεις ποιήσω;</u>⁹</p> <p>Ὁ δὲ εἶπε· <u>Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω</u>.¹⁰</p> <p>42 Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· <u>ἀνάβλεψον ἡ πίστις σου σέσωκέ σε</u>.¹¹</p> <p>43 Καὶ <u>παραχρῆμα ἀνέβλεψε</u>, καὶ <u>ἠκολούθει αὐτῷ</u>¹³ <u>δοξάζων τὸν Θεόν· καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ</u></p>

Πίνακας 1: Σύνοψη Ευαγγελίων⁷⁰

⁷⁰ Η υπογράμμιση καθώς και ο εκθέτης δηλώνουν ποιοι στίχοι συγκρίνονται μεταξύ τους, ενώ με μπλε χρώμα σημειώνεται το ιδιαίτερο υλικό που απαντά σε μια μόνο εκ των τριών περικοπών.

Εστιάζοντας πιο αναλυτικά στην σύνθεση και των τριών περικοπών με το θαύμα της θεραπείας της τύφλωσης η δομή τους, θα μπορούσε να διαιρεθεί στις ακόλουθες επιμέρους ενότητες:

A. Πρόλογος: Τόπος, χρόνος, πρωταγωνιστές (Μκ.10:46, Μτθ.20:29-30, Λκ.18:35-36)

B. Κυρίως Θέμα :

1. Η αντίδραση του τυφλού/ών στην παρουσία του Ιησού (Μκ.10:47, Μτθ.20:30, Λκ.18:35-39)
2. Η οργή των παρευρισκομένων και η επίμονη έκκληση του Βαρτίμαίου (Μκ.10:48, Μτθ.20:31, Λκ.18:39)
3. Η ανταπόκριση του Ιησού στο κάλεσμα (Μκ.10:49, Μτθ.20:32, Λκ.18:40-41)
4. Το Αίτημα του τυφλού Βαρτίμαίου (Μκ.10:50-51, Μτθ.20:33, Λκ.18:41)

Γ. Επίλογος : Η Θεραπεία του τυφλού και η δύναμη της Πίστεως (Μκ.10:52, Μτθ.20:34, Λκ.18:42-43)

2.4 Η Θεραπεία των Τυφλών της Ιεριχούς στα Συνοπτικά Ευαγγέλια

Στο παρόν κεφάλαιο επιδιώκεται η συγκριτική μελέτη των εξεταζόμενων περικοπών της συνοπτικής παράδοσης. Από την αναλογία και την τοποθέτηση του συγγραφικού υλικού στην αφηγηματική ροή, καθώς και τα ιδιαίτερα σύμβολα που κυριαρχούν, θα προσπαθήσουμε να συναγάγουμε κάποια συμπεράσματα αναφορικά με τον συγγραφικό σκοπό και τα βαθύτερα νοήματα που προσπαθεί να μεταγγίσει ο εκάστοτε Ευαγγελιστής. Εξ αυτού η ανάδειξη των κειμενικών δομών, των αντιθέσεων και των ιδιαίτερων θεολογικών-χριστολογικών μοτίβων, που επενεργούν στη διάνοια των παραληπτών, συνιστούν κομβικά σημεία στην αναγνωστική διαδικασία, συμβάλλοντας στη τελική νοηματοδότηση του κειμένου.

Αν και στους τρεις συνοπτικούς Ευαγγελιστές το θαύμα της θεραπείας του τυφλού τοποθετείται στα ίδια τοπικά και χρονικά πλαίσια, δλδ. την περίοδο του

Πάσχα, εν όψει της εισόδου του Ιησού στα Ιεροσόλυμα⁷¹, εντούτοις εντοπίζουμε κάποιες διαφορές σε δευτερεύουσες λεπτομέρειες της αφήγησης.

Ο ευαγγελιστής Μάρκος διασώζει την θεραπεία ενός τυφλού, τον οποίο και κατονομάζει ως «υιό Τιμαίου Βαρτιμαῖο»⁷², κατά την έξοδο του Ιησού και των μαθητών στην πόλη της Ιεριχούς (Μκ.10:46). Η αναφορά του ονόματος πιθανόν να σημαίνει πως ήταν γνωστός στους αναγνώστες του πρώτου Ευαγγελίου, ενώ δεν αποκλείεται να ήταν ένας από τους δύο τυφλούς που αναφέρει ο Ματθαίος στην άκρη του δρόμου (Μτθ. 20:30). Τέλος ο ευαγγελιστής Λουκάς διηγείται τη θεραπεία ενός τυφλού επαίτη, η οποία συνέβη λίγο πριν την είσοδο του Ιησού και των ακολούθων του στην πόλη της Ιεριχούς (Λκ.18:35).

Η Ιεριχώ την εποχή της Καινής Διαθήκης βρισκόταν σε απόσταση 1.5 χιλ. από τα ερείπια της παλιάς πόλης. Αν και τα Ευαγγέλια μνημονεύουν μόνο αυτή την επίσκεψη του Ιησού στην Ιεριχώ, το πέρασμα του Χριστού από την πόλη πρέπει να ήταν τακτικό, κάθε φορά που ερχόταν στην Ιερουσαλήμ από την ιδιαίτερη πατρίδα Του, τη Γαλιλαία, ιδίως την εορταστική περίοδο του Πάσχα. Όντας λοιπόν το πέρασμα πλήθους προσκυνητών, το οποίο διέρχονταν από την Ιεριχώ, πορευόμενοι προς τα Ιεροσόλυμα, όπως συμβαίνει και σήμερα σε ανάλογες περιπτώσεις εορτασμού, πολλοί επαίτες και ανήμποροι κάθονταν εκατέρωθεν του δρόμου ζητώντας ελεημοσύνη.

Η χρήση του χαρακτηρισμού «όχλος», για το διερχόμενο πλήθος, από τον ευαγγελιστή δεν είναι τυχαία. Η λέξη «όχλος», ως παράγωγο του ρ.όχοῦμαι (=κινούμαι), περιγράφει όλους εκείνους που καθοδηγούνται υποκινούμενοι από τον συναισθηματικό λόγο ενός δημαγωγού ή της πλειοψηφίας, στερούμενοι προσωπικής κρίσης και βούλησης, εν αντιθέσει με τον όρο «πλήθος», από το ρ.πίμπλημι (=ικανοποιούμαι), που έχει μια σταθερή κοινή εστία, για την επίτευξη του σκοπού για τον οποίο είναι ταγμένο. Επιλέγοντας με ορθοφροσύνη τον λόγο τους, οι ευαγγελιστές υποβάλλουν εντέχνως και με σαφήνεια την ψυχοπνευματική κατάσταση του ανώνυμου συνόλου, έναντι των τυφλών πρωταγωνιστών τους. Θυμίζοντας τη σαγήνη που ασκεί ο υπνωτιστής στον υπνωτισμένο, τα μέλη του όχλου απλά ακολουθούν, χωρίς να "βλέπουν", να

⁷¹ Μκ. 11:1-11, πρβλ. Μτθ. 21:1, Λκ.19:28

⁷² Το πρώτο συνθετικό του ονόματος "Βαρ" είναι η εξελληνισμένη μορφή του αραμαϊκού bar(בר) που σημαίνει "γιος".

αντιλαμβάνονται, αναζητώντας θρησκευτικά καταφύγια για τη δική τους υποκειμενική αλήθεια και ανάγκη που συνεχώς μεταβάλλεται. Η ασυνείδητη αυτή δράση του όχλου, μεταμορφώνει το άτομο σε ένα εύπιστο ευμετάβλητο, παρορμητικό πλάσμα, μέρος ενός συνόλου χωρίς ταυτότητα.

Εκεί λοιπόν ανάμεσα στον όχλο δυο πρόσωπα ξεχωρίζουν, σαν να είναι πλασμένοι ο ένας για τον άλλο. Ο Ιησούς Χριστός και ο τυφλός(-οι) επαίτης ⁷³. Ένας δυστυχισμένος άνθρωπος, καθώς η τύφλωση του δεν του επέτρεπε να εργάζεται και έτσι ήταν αναγκασμένος να ζει ως επαίτης. Με την οξεία ωστόσο ακοή του, όπως συμβαίνει σε όλες τις περιπτώσεις ανθρώπων που στερούνται μία εκ των αισθήσεων τους, αντιλαμβάνεται ότι οι φωνές του διερχόμενου όχλου δεν είναι συνηθισμένες, και ζητά να μάθει τι συμβαίνει. Φαίνεται πως σε αυτή την τελευταία πορεία του Ιησού προς τα Ιεροσόλυμα, ο αριθμός των μαθητών που τον ακολουθούσαν είχε αυξηθεί σημαντικά, όπως και του πλήθους που συνέρρεε κοντά του, με τις εκδηλώσεις ενθουσιασμού να είναι έντονες. Έτσι εξηγείται η οχλοταραχή την οποία αντιλήφθηκε ο τυφλός.

Τον πληροφορούν λοιπόν ότι ο Ιησούς ο Ναζαρηνός -Ναζωραίος (Μκ.10:47, Λκ.18:35) ⁷⁴ είναι εκεί και τότε συμβαίνει το αναπάντεχο. Παρόλο που ο άνθρωπος αυτός στερούνταν την όραση του, το εσωτερικό του φως, δεν τον εμπόδισε να αναγνωρίσει τη παρουσία του αναμενόμενου Μεσσία, του υιού του Δαβίδ, όπως τον προσφωνούν οι πρωταγωνιστές μας. Η προσφώνηση «Υιός του Δαβίδ» εκφράζει το κλίμα του μεσοδιαθητικού μεσσιανισμού και μια από τις αμετάβλητες αρχές της εβραϊκής πίστης που είναι η αναμονή της έλευσης ενός μεσσιανικού άρχοντα ⁷⁵, που θα κατάγονταν από τη βασιλική γραμμή του Δαβίδ,

⁷³ Η αντίστοιχη λέξη του ελληνικού κειμένου «τυφλός» στο πρωτότυπο εβραϊκό κείμενο είναι «ιββέρ» (יבֵר), (‘innêr) και χρησιμοποιείται τόσο με κυριολεκτική όσο και με μεταφορική σημασία.

⁷⁴ Το όνομα Ιησούς είναι το αντίστοιχο του αραμαϊκού ονόματος Γιεσοῦα (ישׁוּעַ) ή στην εβραϊκή του εκδοχή, Γεχοσοῦα (יְהוֹשֻׁעַ) που σημαίνει «Ο Ιεχωβά/Γιαχβέ Είναι Σωτηρία». Ετυμολογικά το δεύτερο στοιχείο του ονόματος Γιεσοῦα προέρχεται από τη ρίζα του ρήματος יָשָׁע (Yasha - Ιασά η Γιασά), που σημαίνει «να σώσει», κατ’ αντιστοιχία της ελληνικής λέξη «Ιασισ» που σημαίνει «θεραπεία - Σώζω = Σωτηρία». Το συγκεκριμένο όνομα δεν ήταν ασυνήθιστο την περίοδο που έζησε ο Ιησούς. Γι’ αυτό συνήθως πρόσθεταν επιπλέον προσδιορισμούς, κυρίως του τύπου καταγωγής, αποκαλώντας τον «Ιησούς ο Ναζωραίος» ή «Ναζαρηνός». Ο βλαστός δε στην εβραϊκή γλώσσα, στην οποία γράφηκε πρωτοτύπως η Π.Δ., λέγεται «νέτσερ», ονομασία αυτή είναι πολύ κοντά στην ονομασία «Ναζωραίος»,

⁷⁵ Ο τίτλος Μεσσίας- Μασσίαχ (מָשִׁיחַ, εβρ. מָשִׁיחַ), σημαίνει «μυρωμένος με λάδι», (Δευτ.21:10-12) και αποδίδονταν σε οποιοδήποτε πρόσωπο ισχύος, το οποίο αλείφονταν-χρίονταν με λάδι κατά την

έχοντας χαρακτηριστικά και του υιού του, του σοφού, πνευμονοφόρου και θαυματοποιού βασιλιά Σολομώντα, και ο οποίος θα εγκαινίαζε μια νέα εποχή ειρήνης (σαλώμ), ευλογίας και ενότητας μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Η χρήση μάλιστα του χριστολογικού αυτού τίτλο εμφανίζεται εν προκειμένω σε πλήρη συνάφεια με τα κείμενα της προφητικής παράδοσης, όπου η εσχατολογική ηγετική μορφή του Μεσσία αποδίδεται με τους όρους απαλλαγμένους από τα κοσμικά στοιχεία, όπως «Εμμανουήλ» (=ο Θεός είναι μαζί μας), «ανατολή», είτε «ράβδος εκ της ρίζας του Ιεσσαί» (ο πατέρας του Δαβίδ) και «βλαστός από την γενεά του Δαβίδ».

Τον συνδετικό κρίκο μεταξύ Παλαιάς και Καινής Διαθήκης αποτελεί, κατά τρόπο τίνα, το Ευαγγέλιο του Ματθαίου, λόγω της προεξέχουσας θέσης του γενεαλογικού δέντρου⁷⁶ του Ιησού Χριστού στο προοίμιο του βιβλικού κειμένου, καθώς και της σταθερής καταγραφής των γεγονότων της ζωής και της δράσης του Κυρίου, δία των οποίων πιστοποιείται η μεσσιανικότητα του Ιησού και πραγματώνονται οι επαγγελίες του Θεού, όπως αυτές συντελέστηκαν στους χρόνους της Π.Δ. Ο τίτλος του Ευαγγελίου «*Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υιοῦ Δαυὶδ υιοῦ Ἀβραάμ*» (1:1), μπορεί να εκληφθεί ως προγραμματιστική δήλωση του Ματθαίου για τον σκοπό του συγγράμματος του, που είναι η ανάδειξη του Ιησού σε γνήσιο δαβιδίδη Μεσσία, στο πρόσωπο του οποίου εκπληρώνεται η υπόσχεση του Θεού προς τον Αβραάμ⁷⁷ και τον Δαβίδ⁷⁸, με την έλευση του να σημαίνει το τέλος των προφητικών επαγγελιών (5:17). Ταυτοχρόνως κάθε σημείο της δράσης Του τείνει να πιστοποιεί τη διαρκή παρουσία του Θεού-Πατέρα⁷⁹ στο πλευρό του Ιησού- Εμμανουήλ (=ο ίδιος ο Θεός είναι μαζί)⁸⁰, ο

τελετή ανάληψης ενός αξιώματος. Μέσα από αυτή την χριστήρια διαδικασία, "Μεσσίας" ήταν κάθε βασιλιάς-αυτοκράτορας και Αρχιερέας, ο οποίος είχε επιλεγεί ανάμεσα στον λαό με σκοπό να επιτελέσει ένα λυτρωτικό και σωτήριο έργο. Ο τίτλος "χριστός" είναι η ελληνική απόδοση του εβραϊκού όρου "Μασσίαχ", που σημαίνει "χρισμένος", ο οποίος απαντά 38 φορές στην Π.Δ. προσδιορίζοντας κατεξοχήν το βασιλιά του Ισραήλ, σε τέσσερις περιπτώσεις τον ιερέα (Λευτ. 4:5,16. 6: 15. 21:10) και σε μια τους πατριάρχες (Ψλμ.104), ενώ οι ελληνόφωνοι Ιουδαίοι της χριστιανικής εποχής χρησιμοποιούσαν τον όρο «ηλειμμένος», προσδιορίζοντας τοιουτοτρόπως τη θέση, το αξίωμα, ή την υπηρεσία που θα κατείχε στον μέγιστο βαθμό ο Μεσσίας. Λόγω ωστόσο της σύνδεσης του τίτλου με τον εκάστοτε βασιλιά ή ιερέα, συνήθως στην Π.Δ., ο τίτλος "χριστός" δεν εννοείται με την τρέχουσα έννοια του όρου.

⁷⁶ Μτθ. 1:1, 9:27, 15:22, 20:30-31, 21:9.

⁷⁷ Γέν. 12:3, 18:17, 22:18, πρβλ. Γαλ. 3:26. 29

⁷⁸ Β'Σαμ. 7:12-13, Ψλμ. 88:4-5, 131:11

⁷⁹ Μτθ.7:21, 10: 32-33, 11:26-27, 25:31-34

οποίος αποκαλύπτει τα μυστήρια της Βασιλείας των ουρανών, δίνοντας μια πρόγευση, μέσω των θαυμάτων και των παραβολικών του λόγων, των καρπών της δωρεάς του Πατέρα προς την ανθρωπότητα⁸¹.

Ανάλογη γενεαλογία αποτυπώνεται δυναμικά και στο Ευαγγέλιο του Λουκά⁸², όπως αποδεικνύεται από τη παράλληλη με του Ιωάννη του Προδρόμου γενέθλια αφήγηση, η οποία εντούτοις δεν ανάγεται απλώς μέχρι τον Αβραάμ, αλλά μέχρι στον προπάτορα της οικουμένης Αδάμ και τον ίδιο το Θεό (3:23-38), προσδίδοντας τοιουτοτρόπως στο ευαγγελικό του μήνυμα έντονο οικουμενικό προσανατολισμό. Βάσει των ανωτέρω είναι σαφές ότι η πρόσληψη ιδίως του όρου «Υιός Δαβίδ» προϋποθέτει αναγνώστες ιουδαιοχριστιανούς, εξοικειωμένους με τις ιουδαϊκές παραστάσεις και προσδοκίες, προκειμένου να γίνει πλήρως κατανοητή η πιθανόν ακραία αντίδραση των τυφλών, παρουσία του διερχόμενου Ιησού, τον οποίο και προσφωνούν με τον μεσσιανικό τίτλο, ζητώντας έλεος.

Η ελπίδα της σωτηρίας και της θεραπείας, τώρα με θάρρος εκφράζεται σε ακράδαντη πίστη και ομολογία. Σύμφωνα με τα σχόλια του Τρακατέλλη στο Κατά Μάρκον⁸³, μέχρι αυτό το σημείο του Ευαγγελίου, όλες οι ρητές ομολογίες της μεσαιωνικής ιδιότητας του Ιησού προέρχονταν είτε από μαθητές, είτε από δαιμόνια, ενώ για πρώτη φορά ένας απλός άνθρωπος προβαίνει σε μία δημόσια αναγνώριση του Ιησού ως Μεσσία. Μάλιστα στα τρία χρόνια της δημόσιας δράσης Του, ο Ιησούς, είναι η πρώτη φορά που δέχεται απροκάλυπτα ανάλογη προσφώνηση, αίροντας έτσι την απαγόρευση που είχε θέσει στους ευεργετηθέντες, όπως ο τυφλός στη Βηθσαϊδά, να μη μιλούν για τη ταυτότητα του θεραπευτή τους (Μκ.8:26).

Επανερχόμενοι στη περικοπή, διαπιστώνουμε πως η αντίδραση του όχλου είναι ακαριαία: «*ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ*»⁸⁴, μη μπορώντας να αντιληφθούν και να κατανοήσουν το σωτηριώδες μήνυμα, το οποίο ευαγγελίζει ο Ιησούς στα σημεία και στους λόγους του. Έτσι δεν επιτρέπουν σε έναν περιθωριακό και

⁸⁰ Ησ.7:17, Μτθ. 1:23, 18: 20, 28:20

⁸¹ Μτθ.7:17,12:28, 21:34-43

⁸² Λκ.1:27, 32. 69. 2:11, 20:41-44

⁸³ Βλ.Τρακατέλλης, *Εξουσία και Πάθος*, σ.167

⁸⁴ Βλ.Μκ. 10:48, Μτθ.20:29, Λκ.18:39

στιγματισμένο από την αμαρτία να ανακόψει την πορεία Του, προσπαθώντας να καταστείλουν την παρόρμηση του, όπως συνέβη και στην περίπτωση των μικρών παιδιών από τους μαθητές του Κυρίου λίγο προηγουμένως στο Κατά Λουκάν (18:15).

Οι ευαγγελιστές στο σημείο αυτό φέρνουν στην επιφάνεια μια αποκαλυπτική αντίθεση: την πνευματική τύφλωση του όχλου συγκριτικά τη σωματική τύφλωση των πρωταγωνιστών. Ο τυφλός/οι των περικοπών δεν μπορεί να διακρίνει το φως από το σκοτάδι, την ημέρα από την νύκτα. Αν και βρίσκεται μέσα σε κόσμο, το σκοτάδι των οφθαλμών του τον κάνει βιώνει μία ατέρμονη μοναξιά. Το βάδισμά του είναι πιασμένο, το πάτημα του γεμάτο αμφιβολία και η ζωή του ψηλαφητή γεμάτη από εμπόδια. Δεν μπορεί να αισθανθεί την ομορφιά της φύσης, την εναλλαγή των χρωμάτων και να δει τα πρόσωπα των συνανθρώπων του. Η τραγικότητα αυτή παραβάλλεται ενδεικτικά με εκείνη του Τειρεσία ο οποίος παρότι σοφός και προικισμένος με το χάρισμα της θέασης του αοράτου πνευματικού κόσμου, εμφορείται από την αρνητική όψη της σωματικής του αδυναμίας, με τον προσωπικό οίκτο και την εξάρτηση να είναι στοιχεία που συνοδοιπορούν της προσωπικότητας του στα κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας⁸⁵.

Ένας άνθρωπος όμως μπορεί να ζει σωματικά στο σκοτάδι, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είναι απαραίτητα ηθικά και πνευματικά στο σκότος. Γιατί είναι δυνατόν ο άνθρωπος αυτός να έχει την καρδιά του ανοιχτή για να διαβάσει τα σημάδια που αφήνει για εκείνον ο Κύριος και προπάντων να έχει τον εαυτό του και την ψυχή του στραμμένη προς τα άνω, ούτως ώστε να μπορέσει να αντιληφθεί ενστικτωδώς αυτό που ο όχλος αδυνατούσε να συλλάβει με τις

⁸⁵ Στην *Αντιγόνη* (στ.990) το Σοφοκλή (496-406 π.Χ.) χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Τειρεσία προς τον Κρέοντα ότι η μοίρα του τυφλού είναι να έχει την ανάγκη ενός οδηγού, ενώ στο ίδιο έργο, λίγο αργότερα (στ.1087) εμφανίζεται να καθοδηγείται με την βοήθεια ενός παιδιού. Ομοίως στην τραγωδία του Ευριπίδη (480-406 π.Χ.) *Φοίνισσαι* (στ.834-45), ο Τειρεσίας, φορώντας ένδοξο χρυσό στεφάνι, εισέρχεται στη σκηνή με την βοήθεια της κόρης του Μαντώ, την οποία και παρομοιάζει με το άστρο οδηγό στην νασιπλοία. Στο ίδιο δε έργο (στ.1530-50) ο Οιδίποδας, όντας γέρος και τυφλός, βλέπουμε να καθοδηγείται από την κόρη του Αντιγόνη, την οποία και χαρακτηρίζει βάκτρευμα, δλδ.υποστήριγμα τυφλού, που τον εξάγει από το σκότος εις το φως. Στις Βάκχες ο Τειρεσίας εμφανίζεται από την πάροδο στη σκηνή ενδεδυμένος τη βακχική σκευή (στ.176-177), στεφανωμένος με κισσό και κρατώντας θύρσο ως βακτήρια. Σε κατοπινό σημείο του έργου ο Τειρεσίας θα χρειαστεί την βοήθεια του Κάδμου (στ.197-9), ενώ αργότερα οι δύο γέροντες, Κάδμος και Τειρεσίας, αποχωρούν για τον Κιθαιρώνα, υποβαστάζοντας ο ένας τον άλλον (στ.364-365). Πρβλ. Παραδειγμα Δημόδοκου, Όμηρος, *Οδύσσεια* θ. 106-108.

αισθήσεις του. Η στάση αυτή του όχλου μας θυμίζει την αδυναμία των μαθητών να κατανοήσουν τα ρήματα και τα έργα του Ιησού, όπως πολύ χαρακτηριστικά σημειώνει ο Μάρκος σε ένα άλλο εδάφιο του ευαγγελίου: *«ὄφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;»* (8:18). Για μια ακόμη φορά λοιπόν το πλήθος δεν έχει δίκιο. Δεν σκέφτονται σωστά, καθώς η πνευματική τύφλωση είναι αυτή που καλύπτει το όμμα της ψυχής τους και τους εμποδίζει να δουν την αλήθεια, προτρέποντας σε κάθε περίπτωση μια περιθωριοποιημένη ύπαρξη, συνειδητά ή ασυνείδητα, να αφήσει τον Ιησού, την ίδια τη ζωή, να περάσει χωρίς να τον αγγίξει.

Οι τυφλοί ωστόσο δεν αποθαρρύνονται, με την επίπληξη του πλήθους να λειτουργεί γι' αυτούς σαν υδατοφράκτης, που κάνει τον χείμαρρο να φουσκώνει ολοένα και περισσότερο. Για δεύτερη φορά με κραυγές απόγνωσης και πόνου ψυχής εκφράζουν την πίστη τους: *«υἱὲ Δαυΐδ, ἐλέησόν με»*. Είναι άξιο προσοχής δε ότι στο Κατά Ματθαίον (20: 31) οι δύο τυφλοί κραυγάζουν *«ἐλέησον ἡμᾶς»*, καί ὄχι *«ἐλέησόν με»*, με το αίτημά τους να περιλαμβάνει και τον άλλο. Ο κοινός πόνος φαίνεται να τους έχει συνδέσει μεταξύ τους, γι'αυτό και μαζί ζητούν το έλεος για το φως των οφθαλμών τους.

Η αντίδραση του Ιησού είναι μια πρόκληση προς τον όχλο, να μη βιάζεται να κρίνει αλόγιστα, απορρίπτοντας το διαφορετικό και το ασυμβίβαστο κατά το δοκούν. Είναι ένα μήνυμα υπέρβασης των πάγιων αντιλήψεων, αποδεικνύοντας πως Εκείνος δεν λειτουργεί με τα κριτήρια του όχλου. Τολμά και βγαίνει από τα συνηθισμένα και τα όρια του περιούσιου λαού, προκειμένου να κηρύξει μετάνοια και να δώσει ελπίδα και σωτηρία σε όλο τον κόσμο. Αγνοώντας τους πολλούς, θα σταματήσει την πορεία για τον ένα, που γνήσια τον ποθεί και τον έχει ανάγκη. Μάλιστα σε μια πράξη υπέρτατης αγάπης και φιλευσπλαχνίας και έχοντας πλήρη ενσυναίσθηση της αδυναμίας του παθόντα τυφλού, ζητά να τον φέρουν κοντά του: *«φωνήσατε αὐτόν»*.

Χαρακτηριστικά στο σημείο αυτό είναι η υποκριτική στάση και τα ευμετάβλητα αντανακλά του όχλου. Με την έντονη παρορμητικότητα και αστάθεια που τον διακατέχει, παρευθύς η αποστροφή και η εχθρότητα προς τον τυφλό μετατρέπονται σε ενθαρρυντικές δηλώσεις, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Μάρκου (10:49), ενώ ακαριαία είναι και η αντίδραση του τυφλού ο οποίος

ανίσταται, αποβάλλοντας το παλιό του ιμάτιο, σύμβολο της παλιάς του ζωής μπροστά στο νέο δρόμο που του ανοίγεται μπροστά του (Μκ.10:49).

Η δεύτερη ανατρεπτική στάση του Χριστού έχει να κάνει με τον τρόπο με τον οποίο απευθύνεται στον Βαρτίμαιο, καθώς αν και γνωρίζει το αίτημα του δεν βιάζεται να το ικανοποιήσει. Σύμφωνα με τον Ησαΐα (45:14-15) αν επιθυμία του ανθρώπου είναι να δει το Θεό σπάνια ικανοποιείται, γιατί ο Θεός είναι κρυμμένος και αποκαλύπτεται στα πλαίσια της πίστεως. Θέλοντας την συνέργεια του ανθρώπου, ο Ιησούς εκζητά την πίστη. Την δοκιμάζει, χωρίς να παραβιάζει τα όρια της ελευθερίας του. Ενώπιον όλων καλεί τον τυφλό να ανοίξει την καρδιά του και να διεκδικήσει τη σωτηρία του: *«τί σοι θέλεις ποιήσω;»* ρωτά σε κάθε περίπτωση⁸⁶. Ο τυφλός επαίτης θα μπορούσε να έχει ζητήσει χρήματα ή φαγητό, όμως ο πόθος ήταν πλασμένος για κάτι σπουδαιότερο. Ως ένδειξη σεβασμού, αλλά και εγκαρδιότητας, του απαντά προσφωνώντας τον με τον τίτλο τιμής *«Δάσκαλε μου» «ραββουνί, ίνα άναβλέψω»* (Μκ.10:51)⁸⁷, αντίστοιχο με τη προσφώνηση *«Κύριέ»*⁸⁸ που απαντά στις άλλες δύο παράλληλες αφηγήσεις, πιστοποιώντας τοιουτοτρόπως την ακράδαντη πίστη για την εξουσία και τη δύναμη του Ιησού να άρει το σκοτάδι της ύπαρξης του.

Ο Κύριος αναγνωρίζει την προαίρεση του τυφλού και πραγματοποιεί τη θεραπεία, αντιστρέφοντας τη σχέση θαύματος-πίστης, καθιστώντας έτσι την πίστη ως προϋπόθεση οποιασδήποτε υπερβατικής ενέργειας, με τη φράση *«η πίστις σου σέσωκέ σε»*⁸⁹ να συμπυκνώνει αυτό ακριβώς το μήνυμα. Αυτή τη βαθιά πίστη και εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του Ιησού τους μεταστοιχείωσε σε αποδέκτες της δημιουργικής και θαυματουργικής δυνάμεως του Θεού. Αποτέλεσμα του ψυχικού φωτός είναι το σωματικό (Μτθ.6:22-23), ενώ μόνο

⁸⁶ Μκ.10:51, Μτθ. 20:32, Λκ.18:41

⁸⁷ Ο όρος Ραββίνος ή Ραβίνος προέρχεται από την εβραϊκή λέξη ραβί που σημαίνει «μεγάλος, έξοχος». Τον πρώτο αιώνα Κ.Χ. αποτελούσε τίτλο τιμής αλλά και μορφή προσφώνησης (αντίστοιχος του "Κύριέ μου"), αλλά και από τότε χρονολογείται η χρήση του ως τίτλου αξιώματος (του ατόμου που αποτελεί κρίκο μιας εξουσιοδοτημένης αλυσίδας δασκάλων του Ιουδαϊσμού). Στην Καινή Διαθήκη ο Ιησούς Χριστός αποκαλείται δώδεκα φορές «Ραββί» με την έννοια του "Δασκάλου" και, παρόμοια, δύο φορές «Ραββουνί» (που σημαίνει κατά γράμμα, "Δάσκαλέ μου"), βλ. Μκ 9:5, 10:51, 11:21, 14:45.

⁸⁸ Μτθ.20:33, Λκ.18:41

⁸⁹ Μκ.10:52, Λκ.18:35

όταν το πνευματικό φως συναντήσει τη θεία χάρη, ο άνθρωπος δύναται να καταστεί κοινωνός θαυμάτων εμπειριών όπως η υπέρβαση της απέλπιδας τύφλωσης. Η «εὐθέως»⁹⁰, «παραχρῆμα»⁹¹ διάνοιξη των οφθαλμών, χωρίς καμία ενέργεια πλὴν του λόγου του Κυρίου είναι ευθέως ανάλογη της προαίρεσης και της ανταπόκρισης στο κάλεσμα Του, υποστασιοποιώντας με τον πιο αδιάσειστο τρόπο τον λόγο του προφήτη Ησαΐα, ως σημείο της αποκάλυψης του Θεού στον κόσμο και του μεγέθους της δωρεάς στους ανθρώπους: *«καὶ ἄξω τυφλοὺς ἐν ὁδῷ, ἢ οὐκ ἔγνωσαν, καὶ τρίβους, οὐς οὐκ ἤδεισαν, πατήσῃ ποιήσω αὐτούς, ποιήσω αὐτοῖς τὸ σκότος εἰς φῶς καὶ τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν. Ταῦτα τὰ ῥήματα ποιήσω καὶ οὐκ εγκαταλείψω αὐτούς»* (Ησ.42:16).

Στον επίλογο των περικοπῶν ομοίως και οι τρεῖς ευαγγελιστές μας παρουσιάζουν γλαφυρά την εικόνα των ιαθέντων τυφλῶν να ακολουθοῦν τον Ιησὺ στη νέα «ὁδῶ» της ζωῆς, που διανοίχτηκε μπροστά τους, ανακαλώντας στη μνήμη τη φράση του Κυρίου «δεῦτε ὀπίσω μου» (Μκ 1:17) προς στους μαθητές του, με τους ευεργετηθέντες να επιλέγουν και να πορεύονται στην ἴδια πνευματικὴ οδὸ σωτηρίας. Η εικόνα του πρώην τυφλοῦ στο Κατὰ Μάρκον να ακολουθεῖ χωρίς δισταγμὸ τον Κύριο, αποβάλλοντας το ἱμάτιο του, σύμβολο των υλικῶν κεκτημένων, ἔρχεται να αντιταθεῖ σθεναρά στην κλιμακούμενη ψυχικὴ ἀμφιταλάντευση και ἀσυμφωνία, η οποία ἀναδύεται σε προγενέστερο στάδιο των βιβλικῶν ἀφηγήσεων. Ἐτσι η πλάνη των αισθήσεων και το μάταιο πάθος της φιλαργυρίας (Μκ.10:21-22, Μτθ.19:16-22) βρίσκει το πολικὸ του ἀντίθετο στην πνευματικὴ διαύγεια και ταπεινότητα, η οποία ἐπισύρει ουράνιες δωρεές του Θεοῦ, με ὑψιστὴ ἐκεῖνη του φωτός, που εἶναι σύμβολο της ἴδιας της ζωῆς. Ἀντίστοιχα ο φόβος των μαθητῶν και η ἀνάμνηση των ὅσων κλήθηκαν να εγκαταλείψουν προκειμένου να ζήσουν κατὰ Χριστόν και ἐν Χριστῷ (Μκ.10:28), παραβάλλεται ἢ ορθότερα υποστασιοποιεῖται με το παράδειγμα της ἀκλόνητης πίστεως και βεβαιότητος του ιαθέντα τυφλοῦ να ακολουθήσει τον Κύριο «ἐν τῇ ὁδῶ» της ἀλήθειας και της ζωῆς (Μκ.10:52, Μτθ.20:34, Λκ.18:43).

⁹⁰ Μκ.10:52, Μτθ.20:34

⁹¹ Λκ.18:43

2.5 Συμπεράσματα

Ενώ τα κηρύγματα και οι παραβολές αποτελούν το θεωρητικό μέρος της διδασκαλίας του Ιησού Χριστού, τα θαύματα αποτελούν την πρακτική εφαρμογή των λόγων Του. Έχοντας ως αρχή το δεδομένο αυτό οι συνοπτικοί Ευαγγελιστές μέσω των δυναμικών αφηγήσεων θαυματουργίας μεταγγίζουν στον αναγνώστη το σωτηριώδες μήνυμα του Ευαγγελίου, το οποίο έχει εγκόσμιο και εθνικό προσανατολισμό. Στο παρόν κεφάλαιο πυρήνας των τριών βιβλικών περικοπών ήταν το θαύμα της θεραπείας της τύφλωσης, διά της ερμηνείας των οποίων αναδύεται στην επιφάνεια, τόσο το μέγεθος και η ποιότητα του θεϊκού δωρήματος προς τον παθητό άνθρωπο, όσο και η θεολογική σημασία της εμπειρίας του Θεού στην ζωή των ανθρώπων, έτσι όπως προβάλλεται μέσα από τις στάσεις και τις επιλογές τους. Κάνοντας μία συγκριτική ανασκόπηση, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των θαυμάτων δωρεάς στα οποία συγκλίνουν οι βιβλικοί συγγραφείς είναι τα εξής:

Αρχικά τα θαύματα δεν προκαλούνται από και για τα πλήθη, προς χάριν θαυμασμού του επονομαζόμενου όχλου, αλλά πραγματοποιούνται αναπάντεχα και πέραν των προσδοκιών αυτών, οι οποίοι γίνονται έμμεσα αποδέκτες της δωρεάς του φωτός. Βάσει της σύντομης έκτασης των περικοπών, καθώς και της απουσίας λεπτομερειών αναφορικά με την επιτέλεση του θαύματος, είναι σαφές ότι σημείο εστίασης των συνοπτικών ευαγγελιστών αποτελεί αφενός η αδιασάλευτη πίστη που εκφράζουν οι τυφλοί πρωταγωνιστές προς το πρόσωπο του Ιησού Χριστού, ότι αυτός είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας και σωτήρας τους, αφετέρου το αποτέλεσμα της θαυματουργικής πράξης, που είναι η ζωοποίηση των οφθαλμών. Έτσι στα πλαίσια της παιδαγωγικής αποστολής των θαυμάτων, η πίστη αναδεικνύεται σε απαραίτητη προϋπόθεση για την αποκατάσταση της σωματικά ασθενούς κατάστασης των ανθρώπων, ενώ παράλληλα προβάλλεται ως το μέσο προσέγγισης του Θεού και κατανόησης αποστολής του Ιησού στο κόσμο, που είναι η λύτρωση. Μέσα από διακειμενικές συνδέσεις με παλαιδιαθητικά κείμενα, τα θαύματα αυτά βεβαιώνουν ότι ο Ιησούς υποστασιοποιεί στο πρόσωπο του όλες τις ιουδαϊκές μεσσιανικές προσδοκίες, προβάλλοντας σημεία της Βασιλείας του Θεού, γι' αυτό οι συνοπτικοί τα

ονομάζουν δυνάμεις. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικοκοινωνικό υπόβαθρο, στο οποίο υπάγονται τα γεγονότα, τα θαύματα αυτά εμφορούνται από μια δέσμη προτύπων συμπεριφοράς απέναντι σε περιθωριοποιημένες υπάρξεις, όπως τα άτομα με αναπηρία, τα οποία λόγω της επικρατούσας αντίληψης, βίωναν έναν κοινωνικό αποκλεισμό, θεωρούμενα ως αμαρτωλά ή ακάθαρτα. Παράλληλα δε προβάλλονται ως φορείς της θεϊκής χάριτος, η οποία εκδηλώνεται μυστηριακά σε συναίσθηση της παρουσίας του Ιησού Χριστού και σε επίγνωση της δυνάμεως Του.

Έχοντας επιτελέσει την ερμηνευτική θεώρηση της θεραπείας της τύφλωσης, μέσα από τις τρεις περικοπές της συνοπτική παράδοσης, στο παρόν κεφάλαιο θα επιδοθούμε σε μια προσέγγιση των συγκεκριμένων και ιστορικών συνιστωσών του Κατά Ιωάννην Ευαγγελίου, καθώς και στην ανάδειξη της εσωτερικής σύνθεσης και συνοχής του 9^{ου} κεφαλαίου, όπου διασώζεται το πέμπτο κατά σειρά σημείο του βιβλικού κειμένου, με τη θεραπεία του εκ γενετής τυφλού. Αν και πυρήνας και των τεσσάρων ευαγγελικών περικοπών είναι η απέλπιδα ασθενείας της τύφλωσης, μόνο μέσα από το ιδιαίτερο υλικό της ιωάννειας αφήγησης δυνάμεθα να εξάγουμε περαιτέρω στοιχεία και κατ' επέκταση συμπεράσματα, για τις εδραιωμένες αντιλήψεις που απαντούν στην Ιουδαϊκή παράδοση, αναφορικά με τη σχέση αιτίου - αποτελέσματος, δλδ. της σύνδεσης ανάμεσα στην αμαρτία με την ασθένεια, τόσο στο πλαίσιο της εσωτερικής εμπειρίας, όσο και στο επίπεδο κοινωνικής συνείδησης απέναντι στα άτομα με αναπηρία. Μέσω της πρωτοφανούς αποκατάστασης της οράσεως ενός εκ γενετή τυφλού, καθίσταται ταυτοχρόνως δυνατόν να αναδείξουμε τη θεολογική διάσταση του ανθρώπινου πάθους, στο πλαίσιο της θείας οικονομίας, καθώς και τις συμβολικές προεκτάσεις της τύφλωσης, λαμβάνοντας υπόψιν την ιστορική αναδρομή στην αρχαιοελληνική και παλαιοδιαθηκική παράδοση, η οποία έλαβε χώρα στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

3.2 Το Συγγραφικό Μοτίβο και η Δομή του Ευαγγελίου

Κάθε ιστορία του του νεότερου χρονικά Ευαγγελίου⁹³ παρουσιάζει δραματική πλοκή, καθώς η αποκάλυψη του ενσαρκωμένου Λόγου στον κόσμο που προαναγγέλλεται στο Προοιμιακό Ύμνο, κλιμακώνεται σταδιακά μέσω των ρημάτων και των έργων του Ιησού Χριστού. Με φόντο τις ιουδαϊκές γιορτές, ο Ιωάννης συνθέτει ένα σκηνικό δράσης, όπου με αφορμή ένα από τα επτά σημεία που απαντούν στο βιβλικό κείμενο ή μια δημόσια ομιλία του απεσταλμένου Υιού, προκαλείται "σχίσμα" μεταξύ των ανθρώπων, όπως σημειώνει ο ίδιος ο ευαγγελιστής⁹⁴. Η δεινή αυτή αντιγνωμία είναι απόρροια της στάσεως του κόσμου απέναντι στην αποκαλυπτόμενη αλήθεια, της αποδοχής ή της παρερμηνείας αυτής. Έτσι καθώς εμβαθύνουμε στη ψυχολογία των εκάστοτε πρωταγωνιστών, διαφαίνεται εναργώς πως ο βαθμός και το επίπεδο πρόσληψης των μηνυμάτων του Κυρίου συνδέεται άρρηκτα με τον εσωτερικό παράγοντα της «πίστης».

Στενά συνυφασμένη με τις έννοιες «σχίσμα» και «πίστη» είναι και ο κατεξοχήν δικαστικός όρος της «κρίσεως», η οποία και επήλθε με την έλευση του Μεσσία στον κόσμο. Η κρίση αυτή ωστόσο στο ευαγγέλιο του Ιωάννη διαφεύγει από την εσχατολογική διάσταση και μετατίθεται στο εγγύς τώρα:

«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»⁹⁵

⁹³ Σύμφωνα με τη αρχαιότερη μαρτυρία του Ειρηναίου (280μ.Χ.), το Ευαγγέλιο του Ιωάννη, συγγράφηκε στην Έφεσο, στην πόλη της Αρτέμιδος, που αποτέλεσε το δεύτερο κέντρο του χριστιανισμού μετά τα Ιεροσόλυμα και πριν την Αντιόχεια. Την πεποίθηση περί μεταγενέστερης του 160μ.Χ. συγγραφής του τετάρτου Ευαγγελίου, ανέτρεψε η ανακάλυψη του παπύρου P52, από τον C.H. Roberts το 1920 στην Αίγυπτο. Το χειρόγραφο είναι γραμμένο και στις 2 όψεις και περιέχει αποσπάσματα από το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο 18:31-33 (στην μπροστινή όψη) και 18:37-38 (στην πίσω όψη του). Ένεκα του τρόπου της γραφής και της χρονολόγησης του βάσει του άνθρακα 14, ο πάπυρος P52 θεωρείται ο αρχαιότερος όλων των χειρογράφων της Βίβλου, με τη συγγραφή του να τοποθετήθηκε μεταξύ του 98 και 117 μ.Χ.. Για περισσότερα βλ. Δεσπότης, *Ο Κώδικας Των Ευαγγελίων. Εισαγωγή Στα Συνοπτικά Ευαγγέλια Και Πρακτική Μέθοδος Ερμηνείας Τους*, σ.49 και S. Gibson, *Οι τελευταίες ημέρες του Ιησού με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα* (Αθήνα: Ουρανός, 2010), σ.19

⁹⁴ Ιω.7:43, 9:16, 10:19

⁹⁵ Η παροντική κρίση αποδίδεται με την χρήση των ενεργητικών μετοχών "ἀκούων" και "πιστεύων" σε χρόνο ενεστώτα, των ρημάτων "ἔχει" και "ἔρχεται", καθώς και του παρακειμένου "μεταβέβηκεν".

Η πρώτη παρουσία του Κυρίου στον κόσμο φαίνεται να επιφέρει ένα είδος «κρίσης» στην ανθρωπότητα, η οποία συντελέστηκε, εξακολουθεί να συντελείται και όπως αναμένεται και στους έσχατους καιρούς κατατάσσει τους ανθρώπους αυτομάτως σε δύο κατηγορίες: δίκαιους και άδικους, πιστεύοντες - ομολογούντες και μη πιστεύοντες, στους εκ Θεού και εκ Διαβόλου. Έτσι οι πρωταγωνιστές, οι οποίοι εκπροσωπούν ένα πολυποίκιλο φάσμα ανθρωπίνων χαρακτήρων, μέσω της στάσης τους απέναντι στο πρόσωπο του Ιησού, υποσταστασιοποιούν βαθμιαία το σκοπό συγγραφής του τέταρτου Ευαγγελίου, που καταγράφεται αναφανδόν τόσο στο προοίμιο, όσο και στον επίλογο το έργου:

Ιω.1:6-16

«Ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ...

...ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ...

...Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

...ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»

Ιω.20:30-31

« Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»

Σκοπός δλδ. συγγραφής του τέταρτου Ευαγγελίου είναι η μεταστροφή και η μεταμόρφωση του χοϊκού ανθρώπου σε ον πνευματικό και τέκνο φωτός. Τέλος χαρακτηριστική είναι επίσης η τολμηρή σύγκριση, που επιχειρεί ο τέταρτος Ευαγγελιστής, του Ιησού με προφήτες της Π.Δ., στον επίλογο των περικοπών ή στην έκφραση αληθινούς αναγνώρισης Του ως τον αληθινό ερχόμενο Προφήτη . Επιχειρώντας να προσεγγίσουμε το βιβλικό κείμενο δομικά η διάταξη των κεφαλαίων έχει ως εξής:

1:1-18	Ύμνος προς τον Λόγο : η προαιώνια ύπαρξη του, η σχέση του με τον κόσμο, απόρριψη από αυτόν και ενσάρκωσή Του
1:19-12:50	Η αποκάλυψη και η μαρτυρία του Ι. Χριστού στον κόσμο μέσω επτά σημείων και με φόντο τις ιουδαϊκές εορτές
13:1-21:25	Η αποκάλυψη - διαθήκη του Ιησού στους μαθητές του και η ύψωση στον Θεό -Πατέρα

3.3 Οριοθέτηση Κειμένου

Εστιάζοντας στο διάταγμα της δομής της ύλης του κεφ.9, το οποίο συγκαταλέγεται στις εκτενείς ενότητες του ευαγγελίου (41 εδάφια), διαφαίνεται μια εσωτερική συνοχή μεταξύ των κεφαλαίων που προηγούνται και έπονται. Έτσι το περιεχόμενο του κεφ.9 συνδέεται στενά με τη διδασκαλία του Ιησού που αναπτύχθηκε στα κεφ.7-8, κατά την γιορτή της Σκηνοπηγίας⁹⁶, ενώ η αφήγηση, βάσει περιεχομένου και συγγραφικού μοτίβου (ρήματα-σημείο > σχίσμα-κρίση), φαίνεται να εκτείνεται έως το κεφ.10, όπου και ολοκληρώνεται⁹⁷.

Συγκεκριμένα στο κεφ.7 αποτελεί το περιβάλλον μέσα από το οποίο αναδύονται οι βασικοί θεματικοί πυλώνες της εξεταζόμενης περικοπής, καθώς ο Ιησούς παρουσιάζεται ως ο δίκαιος Κριτής του κόσμου (στ.7), υπό το φως της διακονίας του οποίου, φανερώνονται τα πονηρά έργα των ανθρώπων ⁹⁸. Μάλιστα στο πλαίσιο αυτό προβαίνει σε διάκριση ανάμεσα στη δίκαιη θεϊκή Κρίση, έναντι της ακροθιγούς, «κατ'όψιν» ανθρώπινης (στ.24). Στα επόμενα

⁹⁶ Σκηνοπηγία ή εορτή της Συγκομιδής (Έξ.23,16) ή εορτή των Σκηνών (Δευτ. 16,13), ονομάζεται η τελευταία από τις τρεις μεγάλες γιορτές των Ιουδαίων, μετά το Πάσχα (Pesach) και την Εβραϊκή Πεντηκοστή (Shavuot), διάρκειας επτά ημερών (Λευϊ. 23,41). Η εορτή σηματοδοτεί το τέλος του γεωργικού κύκλου και κατά την διάρκεια της τελούνταν ευχαριστία προς τον Θεό, όχι μόνο για την συγκομιδή των καρπών της γης, αλλά και για την συμβολή του στην Έξοδό τους από την Αίγυπτο και την διαμονή τους σε σκηνές στην έρημο του Σινά για 40 χρόνια.

⁹⁷ Για την αφηγηματική συνάφεια της διήγησης βλ.Χ.Κ. Καρακόλης, *‘Η θεολογική σημασία των θαυμάτων στο κατά Ιωάννην ευαγγέλιο’* (Διατριβή επί διδακτορία, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1996), σ.194-196

⁹⁸ Ησ. 29:15: «οὐαὶ οἱ βαθέως βουλήν ποιῶντες καὶ οὐ διὰ κυρίου οὐαὶ οἱ ἐν κρυφῇ βουλήν ποιῶντες καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ ἐροῦσιν τίς ἡμᾶς ἐώρακεν καὶ τίς ἡμᾶς γνῶσεται ἢ ἡμεῖς ποιῶμεν»

εδάφια με παρρησία καθιστά σαφές πως η διδαχή Του προς τον κόσμο έχει ως μοναδικό σκοπό τη Δόξα του Θεού και πέμψαντος Του (στ.18).

Με αφορμή τη θεραπεία του παράλυτου που τελέσθηκε στο κεφ.5 και την κατάλυση του Σαββάτου, παρατηρείται έντονη διένεξη μεταξύ των Ιουδαίων και του Ιησού, ο οποίος μέσα από μια τολμηρή σύγκριση με το Μωυσή και το θεσμό της περιτομής, επαναφέρει το θέμα περί αργίας του Σαββάτου(στ.22-25). Ο διάλογος που εξελίσσεται μεταξύ των αντιμαχόμενων παρατάξεων αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην ερμηνευτική προσέγγιση του κεφ.9, καθότι η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού θα λάβει χώρα την ιερή μέρα του Σαββάτου, γεγονός που θα αποτελέσει τη θρυαλλίδα των μετέπειτα εξελίξεων και κατηγοριών εναντίον του Ιησού. Χαρακτηριστικό επακόλουθο κάθε δημόσιας ομιλίας ή σημείου, είναι το «σχίσμα» μεταξύ του παρευρισκόμενου πλήθους, το οποίο χωρίζεται σε δύο αντίρροπες παρατάξεις. Στους μεν εκείνους που πιστεύουν και αναγνωρίζουν στο πρόσωπο και στα έργα του Ιησού τον επερχόμενο Χριστό-Μεσσία (στ.32) και αληθινό προφήτη (στ.40), σε εκείνους δε που αντιτίθενται κατηγορηματικά στους προαναφερθέντες ισχυρισμούς (στ.52) και εκπροσωπούνται κυρίως από τους αρχιερείς και τους Φαρισαίους, πλην κάποιων εξαιρέσεων, όπως η περίπτωση του Νικόδημου.

Σημαινούσα αξία για την ερμηνευτική προσέγγιση και κατανόηση του κεφ.9, αποτελούν τα λόγια των Ιεροσολυμιτών στα εδάφια 24-28, αναφορικά με την άγνωστη προέλευση του αληθινού Χριστού⁹⁹. Η πρωτοφανής ορθοφροσύνη από τη πλευρά του πλήθους, θα αποτελέσει αφορμή για την γεμάτη με υφέρποντα μηνύματα ομιλία του Κυρίου, αναφορικά με τη σχέση Του με το Θεό, το σκοπό της επίγειας παρουσίας Του και τον έσχατο προορισμό, γεγονός που θα διχάσει περαιτέρω τη κοινή γνώμη. Το ανωτέρω επίμαχο θέμα θα επανέλθει δυναμικά στο κεφ.9, σε ένα θεολογικό debate μεταξύ της άρχουσας τάξης των Φαρισαίων και του ιαθέντα τυφλού. Τέλος σημαντικό στοιχείο που αρχίζει να διαφαίνεται, καθώς εξελίσσονται τα γεγονότα, είναι η χρονική πίεση υπό την οποία βρίσκεται και προλέγει έμμεσα ο ευαγγελιστής στο σώμα του κειμένου¹⁰⁰.

⁹⁹ Ιω. 3:8, 7:28-29, 8:14

¹⁰⁰ Ιω. 7:31, 7:36

Στη σπονδυλική στήλη των ιστορικών γεγονότων διαδέχονται τα συμβάντα του κεφ.8, καθώς το θεολογικό κέντρο βάρους παραμένει στην θεωρία περί «κρίσεως», που επιφέρει η παρουσία του Ιησού στον κόσμο και της εξουσίας Του και η οποία απορρέει από τον Θεό- Πατέρα¹⁰¹. Όντας στο περιβάλλοντα χώρο του Ναού των Ιεροσολύμων και με αφορμή το περιστατικό της σύλληψης για μοιχεία γυναικός, βλέπουμε να συντελείται μια ακόμα ανοιχτή ρήξη μεταξύ του Ιησού και των ιουδαϊκών αρχών. Το εναρκτήριο λάκτισμα στη δημόσια ομιλία του Κυρίου, ενώπιον του παρευρισκόμενου πλήθους, δόθηκε μέσω της τρίτης¹⁰² κατά σειρά, από τις επτά¹⁰³, αποκαλυπτικής Του δήλωσης, «*ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου*», υπό τις ακτίνες του οποίου ο άνθρωπος δύναται να διαβεί την ατραπό του σκότους και να λάβει το «*φῶς τῆς ζωῆς*» (στ.12). Αν και η σχέση του ανωτέρω ισχυρισμού με προηγηθέντα κεφάλαια, εκ πρώτης όψεως, δεν είναι ευδιάκριτη, εντούτοις προπαρασκευαστικές αναφορές περί αληθινού φωτός, απαντούν ήδη στον προοιμακό ύμνο του Ευαγγελίου (1:2-10), θέση που του προσδίδει σημαίνουσα σημασία στο βιβλικό κείμενο.

Αναμφίβολα συμβολικός και γεμάτος νοήματα είναι ο διάλογος μεταξύ Ιησού και Νικόδημου, εν τω μέσω της νυκτός περί «φωτός» στο κεφ.3 (στ.19-21), εντούτοις η διδασκαλία του κεφ.8 (12-19) είναι που αναπτύσσει πλήρως,

¹⁰¹ Ιω.8:16, 8:19-20, 8:28, 8:37

¹⁰² Ιω.4:10-17: «τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν» • 6:35: ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς • 8:12: «ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου» • 10:7: «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων» • 10:11: «Εγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός» • 11:25: «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ» • 14:6: «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» • 15:1: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν»

¹⁰³ Στο Κατὰ Ιωάννην Ευαγγέλιο, όπως και στην Αποκάλυψη, ο συγγραφέας δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συμβολική σημασία και χρήση των αριθμών, με κυρίαρχο τον αριθμό επτά. Ο αριθμός επτά στον αρχαίο κόσμο θεωρούνταν ως ιερός και μάλιστα τέλειος, καθώς αποτελεί άθροισμα του αριθμού τρία, που συνδέεται με το Θεό, και του αριθμού τέσσερα, που συνδέεται με την Κτίση και τα στοιχεία της. Έτσι σε σώμα επτάδας βλέπουμε να δομούνται και τα δύο έργα του ευαγγελιστή, καθώς στο Ευαγγέλιο επτά είναι τα σημεία που επιτελεί ο Κύριος (2:1-11· 4:43-54 · 5:1-16 · 6:1-15· 6:16-21· 9:1-41 · 11:1-44), όπως και οι αποκαλυπτικές εκφράσεις «*ἐγὼ εἰμι*» (6:35· 8:12 · 10:9· 10:11· 11:25· 14:6 · 15:1). Αντίστοιχα στην Αποκάλυψη απαντούν: επτά Επιστολές στις επτά μικρασιατικές Εκκλησίες(1:1-11), επτά χρυσές λυχνίες (1:12), επτά Αστέρες(1:16-20), επτά Πνεύματα μπροστά στο Γιαχβέ (3:1), επτασφράγιστο Βιβλίο (5:5), επτά Σφραγίδες (6:1-8:1), επτά Άγγελοι δίπλα στο θρόνο (8:2), επτά Σάλπιγγες (8:2-9:21), επτά βροντές (10:3), επτά χιλιάδες ονόματα ανθρώπων (11:13), επτά κεφαλές του δράκοντα (12:3), επτά Διακηρύξεις (κεφ.14) επτά Πληγές (15:1-8), επτά Φιάλες (κεφ. 15-16, 21), επτά Μακαρισμοί (3:1·14:13· 16:15· 19:9· 20:6· 22:7· 22:14). Για περισσότερα βλ. Σωτήριος Σ. Δεσπότης, *Αποκάλυψη του Ιωάννη. Το βιβλίο της Προφητείας-Λειτουργική και Συγχρονική Ερμηνευτική Προσέγγιση της Αποκάλυψης του Ιωάννη* (τομ. Α, Αθήνα: Αθως, 2008), σ.74-77.

υπό ποια έννοια ο Ιησούς είναι το «Φως του κόσμου», τί εστί αληθής μαρτυρία και κρίση, προετοιμάζοντας τοιουτοτρόπως τον αναγνώστη-ακροατή για τα επικείμενα γεγονότα. Επιχειρώντας να οριοθετήσουμε το κείμενο της θαυματουργικής θεραπείας του εκ γενετής τυφλού, η διάταξη έχει ως εξής:

1. Εισαγωγή-Η συνάντηση με τον τυφλό και ο διάλογος του Ιησού με τους μαθητές (9:1-5)
2. Η Θεραπεία του εκ γενετής τυφλού (9:6-7)
3. Η αντίδραση του παρευρισκόμενου πλήθους (9:8-12)
4. Η διερεύνηση της υπόθεσης: πρώτη Ανάκριση - Ο πρώην τυφλός ενώπιον των Φαρισαίων (9:13-17)
5. Δεύτερη Ανάκριση: Οι γονείς του πρώην τυφλού ενώπιον των Φαρισαίων (9:18-23)
6. Τρίτη Ανάκριση: Ο πρώην τυφλός φορέας Αληθείας-Αποβολή από τη Συναγωγή (9:24-34)
7. Ο διάλογος του Ιησού με τον πρώην τυφλό - Ομολογία Πίστεως (9:35-38)
8. Επίλογος-Η σύγκρουση του Ιησού με τους Φαρισαίους (9:39-4).

3.4 Η Θεραπεία του εκ γενετής τυφλού

3.4.1 Η Αποκάλυψη του Ιησού στον Κόσμο

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες·

ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ;

Iω.9:1-2

Το περιεχόμενο του 9^{ου} κεφαλαίου βρίσκεται σε αφηγηματική συνάφεια με τις προηγηθείσες ενότητες, καθώς η αυτοαποκάλυψη του Ιησού στους ομοεθνείς Του και όλη η διδασκαλία Του περί Φωτός και δίκαιης Κρίσης, που προηγήθηκε κυρίως στα κεφ.7-8, κορυφώνεται μέσω της θαυματουργικής θεραπείας του εκ γενετής τυφλού. Χωρίς να έχουμε περισσότερες πληροφορίες για το χωροχρονικό πλαίσιο της αφήγησης, πέραν της μετοχής «παράγων» (στ.1), η οποία δηλώνει αόριστα διέλευση στη περιοχή των Ιεροσολύμων, η συνάντηση του Ιησού και των μαθητών με τον τυφλό ενδεχομένως να έλαβε χώρα κατά την απομάκρυνση Του από τον Ναό, όπου προηγουμένως επιχείρησαν να Τον λιθοβολήσουν (8:58-59), όπως και από την αναφορά στη κολυμβήθρα του Σιλβάμ, η οποία βρισκόταν στον ευρύτερο χώρο του Ιερού. Ο εντοπισμός αυτός του εκ γενετής τυφλού, όπως και στις παράλληλες διηγήσεις ίασης των τυφλών της Ιεριχούς¹⁰⁴, λίγο πριν την Βαϊοφόρο, έξω από τα τείχη της πόλεως, αποτελεί παρεπόμενο της απόφασης του βασιλέως Δαβίδ, να απαγορεύσει σε τυφλούς και χωλούς την είσοδο στον Οίκο του Θεού¹⁰⁵, που στην προκειμένη περίπτωση συνέρρεε πλήθος πιστών με αφορμή τον εορτασμό της Σκηνοπηγίας (7:2) και εν προκειμένω τα Εγκαίνια του Ναού (10:22)¹⁰⁶. Λαμβανομένης υπόψη της εν λόγω υπόθεσης, ο υπαρκτός κοινωνικός αποκλεισμός των ευπαθών ομάδων προτυπώνει την Κρίση των τυφλών στην

¹⁰⁴ Πρβλ.Μκ.10:46, Μτθ. 20:30

¹⁰⁵ Β' Βασι. 5:6-7, πρβλ. Πράξ. 3:2, 14:8.

¹⁰⁶ Βλ. Χρήστος Καρακόλης, *Θέματα Ερμηνείας Και Θεολογίας Της Καινής Διαθήκης* (Θεσσαλονίκη: Πουρναράς Π. Σ., 2005),σ.195

πίστη, από τον νέο Δαβίδ, ενώ και την απαγόρευση της εισόδου στον Οίκο του Θεού, την λυτρωτική εμπειρία της Βασιλείας των Ουρανών.

Η λεπτομέρεια της «εκ γενετής» παθολογίας του ανθρώπου είναι αποκαλυπτική του μεγέθους της πρωτοφανούς θεραπείας που πρόκειται να ακολουθήσει, καθότι παρά το πλήθος των οφθαλμικών παθήσεων που απαντούν βιβλική γραμματεία, ουδεμιά εξ αυτών δεν αφορά τη θεραπεία εκ γενετής τυφλού, αλλά αποτελεί κατεξοχήν εσχατολογική προσδοκία (Ησ. 35:1-6), πιστοποιώντας τοιουτοτρόπως τη φύση του σημείου.

Με αφορμή λοιπόν την παρουσία του τυφλού στην άκρη του δρόμου, Ιησούς και μαθητές σταματούν την πορεία τους, θέτοντας υπό συζήτηση ένα ερώτημα που απασχολούσε έντονα την Ιουδαϊκή σκέψη: «ραββί, τίς ἤμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ;» (Ιω. 9:2). Η ανωτέρω ερώτηση των μαθητών απορρέει από την καθεστηκυία αντίληψη, που απαντά σε όλη τη παλαιοδιαθηκική-ιουδαϊκή ιστοριογραφία, απέναντι στο φαινόμενο της ασθένειας¹⁰⁷. Σύμφωνα με τις πηγές αυτές τα ανθρώπινα βάσανα είναι αποτέλεσμα θεοδικίας και έχουν τις ρίζες στην αμαρτία του ίδιου του πάσχοντα είτε των γονέων του¹⁰⁸. Η ραβινική άποψη υποστήριζε πως η διάπραξη μιας ανευλαβής ή άνομης πράξης κατά την κύηση, γίνονταν με την ενεργό συμμετοχή του εμβρύου¹⁰⁹, με ενδεικτικό παράδειγμα το κρίμα που βαραίνει το παιδί, αν η μητέρα εισέλθει σε ειδωλολατρικό ναό¹¹⁰. Τόσο η μεταβίβαση της αμαρτίας, όσο και η θεοδικία αυτή καθαυτή, σαφώς εγείρει θέμα δικαιοσύνης του Θεού προς ένα πλάσμα, που ακούσια επωμίζεται τις επιπτώσεις των πράξεων μιας ολόκληρης γενιάς.

Στο σημείο αυτό καίρια είναι η μνεία στην αντιθετική στάση του Ιεζεκιήλ απέναντι στην ισχύουσα αυτή αντίληψη¹¹¹. Σύμφωνα με τον προφήτη (18:20) κάθε άνθρωπος είναι υπεύθυνος για τις ίδιες του και μόνο αμαρτίες και δεν

¹⁰⁷ Έξ. 20:5. Αριθ. 14:18. Δευτερονόμιο 5:9. Ησ. 14:2. Ιερ. 39:18

¹⁰⁸ Βλ. Ψαλμ.50:7, Ιερ.38:29-30, Ιεζ.18:2. πρβλ. Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα*, Βιβλίο VI, Κεφάλαιον Μονόν, Υπόμνημα εις το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, PG 73.941. Επίσης Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα, Τόμος Δεύτερος, Κεφ.Η', Ερμηνεία εις το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον*, PG 124. 41-42.

¹⁰⁹ Πράξ.3:2, 14:8, Μτθ. 19:12, πρβλ. Αστέριος Αμασειάς, *Ομιλία Ζ', Εἰς τὸν ἐκ κοιλίας τυφλόν*, PG 40. 249 – 253,

¹¹⁰ Βλ. Αγουρίδης, *Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο- Α'Κεφ.1-12*,σ.472

¹¹¹ Πρβλ. Έξ 34:7, Αρ .14:18, Ψλμ.108:14, Ησ. 65:6-7

μπορεί να μοιραστεί την ενοχή του με κάποιον άλλον, ούτε βέβαια να θεωρηθεί κάποιος άλλος υπεύθυνος γι' αυτήν. Με ανάλογο τρόπο τα σαθρά κοινωνικά θεμέλια και τις γνωστικές διαστρεβλώσεις έρχεται να κλονίσει η απάντηση του Ιησού στον προβληματισμό των μαθημάτων, ο οποίος αυθωρεί αποκλείει όλες τις περιπτώσεις πιθανούς αιτίας που προαναφέρθηκαν και συγχρόνως αποκαλύπτει την πραγματική διάσταση των όσων θα επακολουθήσουν.

3 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς·

οὔτε οὗτος ἤμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα

τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4 ἡμᾶς δεῖ ἐργάζεσθαι ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως

ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νῦν ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. 5 ὅταν ἐν τῷ

κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

Iω.9:3-5

Τα γραφόμενα αποτελούν πρόρρηση του Ιησού Χριστού, καθώς χωρίς να μακρηγορεί ή να εμείνει περαιτέρω στην άστοχη απόδοσης ευθύνης για την τυφλότητα, αναιρεί την αναγωγή της αμαρτίας¹¹² και εν συνεχεία κοινοποιεί τον απώτερο σκοπό του ανθρωπίνου πάθους σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο: η φανέρωση της Δόξας- Θείας οικονομίας¹¹³ μέσω του ανθρώπων δοκιμασιών και παθών. Στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, από τους πρώτους κιόλας στίχους του προοιμιακού ύμνου (Iω.1:14), διακηρύσσεται η μεσιτεία του Ιησού, μεταξύ Θεού και ανθρώπων, διά της σαρκώσεως, η επίγεια διακονία του οποίου αφενός μεν αποτελεί τη μοναδική οδό της πληρέστερης κατανόησης του Θεού, αφετέρου δε το πεδίο της αποκεκαλυμμένης αλήθειας και Δόξας του Πατέρα, όπως στην περίπτωση του θανάτου και της ανάστασης του Λαζάρου (Iω.11:4).

Η απάντηση του Ιησού προς τους μαθητές ταυτόχρονα προβάλλει μια νέα πραγματικότητα και θεολογία, καθώς το σημείο της θεραπείας στου τυφλού, σε αντίθεση με τους συνοπτικούς συγγραφείς, δεν αποσκοπεί στην ανάδειξη της

¹¹² Λκ 13:1-5

¹¹³ Ως Δόξα ορίζεται η φήμη, η τιμή, ο έπαινος, η ευλογία, η λάμψη, η λαμπρότητα, το μεγαλείο, και η δύναμη. Η δόξα του Θεού, του πατρός της δόξης (Εφ. 1:17), φαίνεται από την ισχύ και την δύναμή του (Iω. 11:40, Ρωμ.6:4, Κολ.1:11), κυρίως όμως από το έργο της σωτηρίας (Ρωμ.9:23. Εφ.1:6. 12. 14. , 3:16, Α' Τιμ.1:11, Β' Πέτρ.1: 3) και μέλλει να αποκαλυφθεί πλήρως κατά την Δευτέρα παρουσία (Τίτ. 2:13, Ιουδ. 24). Η λέξη επίσης σημαίνει και το μεγαλείο του Χριστού, το οποίο θα είναι πλήρες κατά την παλιγγενεσία (Iω.1:14. 2:11, Μτθ. 19:28, Μκ.10:37, Λκ.24:26, Α' Τιμ.3:16, Α' Πέτρ.1:11. 21), αλλά και το μεγαλείο, που αναμένει τους πιστούς (Ρωμ. 8:18, 21. Α' Κορ.2:7, Β' Κορ. 4:17, Κολ.1:27)

μεσσιανικής Του ιδιότητα¹¹⁴, αλλά την ενότητα Του με τον Πατέρα¹¹⁵. Έτσι αν και οι έννοιες «δυνάμεις» και «έργα» χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τις θαυματουργικές ενέργειες του Ιησού, στην ιωάννεια γραμματεία το «σημείο», ως αποκαλυπτικό στοιχείο στην ταυτότητα του Ιησού, λαμβάνει χριστολογικό προσανατολισμό, ενώ στη χρήση του όρου «έργο» αποδίδεται τριαδολογικό περιεχόμενο¹¹⁶.

Η πορεία προς τη «δόξα» του Θεού, ως απαύγασμα της πίστεως, προσδιαγράφεται-προλέγεται με σαφήνεια από τον ίδιο τον Ιησού στο σώμα του βιβλικού κειμένου ¹¹⁷, με κορύφωση τον τελευταίο λόγο του προς τους μαθητές του στο κεφ.17(στ.1-7). Δεδομένου ότι ο Θεός ανέκαθεν επιτελούσε θαύματα με σκοπό την αφύπνιση και την εκδήλωση της παντοδυναμίας του¹¹⁸, επιλέγοντας εκλεκτούς ανθρώπους να μεσιτεύσουν μεταξύ Εκείνου και του λαού, στη προκειμένη περίπτωση η φανέρωση της Δόξας Του επιτελείται μέσω της πίστεως στο πρόσωπο του απεσταλμένου Υιού του στον Κόσμο.

Στο δεύτερο σκέλος του περιεκτικού του λόγου (στ.4), ο Κύριος παρακινεί τους μαθητές να εργάζονται τα έργα του Θεού και μάλιστα υπό συγκεκριμένο χρονικό καθεστώς, «έως ήμέρα έστί», καθότι ελλοχεύει ο κίνδυνος της νυκτός, οπότε «ούδεις δύναται εργάζεσθαι». Για τη πρόσληψη του ανωτέρω χωριού κρίνεται αναγκαίο να θέσουμε τα εξής ερωτήματα: ποια είναι και με ποιο τρόπο εργάζεται ο άνθρωπος τα έργα του Θεού, και προς τί ο χρονικός περιορισμός. Τα εν λόγω ερωτήματα αποτελούν θέματα, βαρύνουσας σημασίας για τα οποία έχει μιλήσει ανοιχτά και με σαφήνεια σε προηγούμενα κεφάλαια. Αρχής γενομένης από τη συζήτηση του με τον Νικόδημο, που ίσως αποτελεί και το κεφάλαιο κλειδί όλου του Ευαγγελίου, ο Κύριος ομιλεί για την «κρίση» που επιφέρει η

¹¹⁴ ΠΜκ. 10:47: «υιὲ Δαυὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με» • Μτθ. 12:23: «μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυὶδ;» • Λκ. 18:38: « Ἰησοῦ υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με»

¹¹⁵ Πρβλ. Ιω. 5:19 «οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἂν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιῶντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ» • 5:43, 10:25: «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου» • 10:30: «ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν ἐσμεν», 14:20: «ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν ὑμῖν»

¹¹⁶ Ιω.10:38, 20:28

¹¹⁷ Ιω. 4:48, 5:21, 6:29

¹¹⁸ Αρ. 14:22, Α'Βασ. 17:1-22, 18:26, 18:36-37. Β'Βασ. 1:9-10, 2:7-8, 2:21-22, 4:3, 4:42-44, 5:27, 6:4-5

παρουσία- έλευση Του στον κόσμο¹¹⁹. Κριτήριο στο ζυγό της δικαιοσύνης¹²⁰ αποτελούν τα έργα των ανθρώπων, κατατάσσοντας τους ανθρώπους αυτομάτως δε δύο κατηγορίες: σε εκείνους των οποίων οι πράξεις υποδαυλίζονται από σκοτεινές εσωτερικές δυνάμεις και σε εκείνους των οποίων οι προθέσεις και τα έργα έχουν ευγενή κίνητρα (Ιω.3:19-21). Η σύζευξη παρόντος και μέλλοντος αποδίδεται με τον εναργέστερο τρόπο μέσω της φράσεως «έρχεται ώρα και νυν έστιν» (Ιω.4:23), το οποίο αποτελεί τη βιωματική προσέγγιση της πίστεως για τους πρώτους χριστιανούς. Αντιστοίχως στο κεφ.6, δίνεται μια πρόγευση της αφθονίας του ουράνιου Βασιλείου, ενώ απαντά και με πληρότητα ποιο είναι το «έργο του Θεού» και πώς δύναται ο άνθρωπος να ζει και να πράττει σύμφωνα με το θέλημα του Πατρός¹²¹.

Στην ανωτέρω κειμενική ανασκόπηση χαρακτηριστικές είναι οι λέξεις «αλήθεια» και «πίστη», που δεσπόζουν στους λόγους του Ιησού, με τον Ιωάννη σε άλλο σημείο του Ευαγγελίου να διασώζει, ως πνευματική παρακαταθήκη την περί εαυτού αποκάλυψη του Υιού: «έγώ είμι ή όδος και ή αλήθεια και ή ζωή, ούδεις έρχεται προς τον πατέρα εί μη δι' έμοϋ» (Ιω.14:6). Πρόκειται για την πιο υψηλή, μετά τον διάλογο με τη Σαμαρείτισσα (Ιω.4:23), διατύπωση περί του τρόπου λατρείας και δοξολογίας του Θεού, την οποία δεν συλλαμβάνει κανείς θεωρητικά, αλλά ζώντας μέσα στην αλήθεια και τη πίστη. Προϋπόθεση για να πιστέψει κάποιος στα λόγια του Ιησού είναι η προθυμία του να τηρεί το θέλημα του Θεού. Οι άνθρωποι που αντιλαμβάνονται και αποδέχονται το ρόλο του Ιησού στο σωτήριο έργο του Θεού, ελευθερώνονται από τις ιδεοληψίες, τασσόμενοι με το μέρος της αλήθειας, που είναι ο Χριστός (Ιω.18:37). Τοιουτοτρόπως, κάθε σημείο του Ευαγγελίου, εντάσσεται στο πλαίσιο των

¹¹⁹ Ιω. 5:24,30. 12:31

¹²⁰ Δικαιοσύνη (tsedakah): Κεντρικός όρος στη ΠΔ. Δηλώνει κατεξοχήν τη σωτηριολογική διάσταση της στάσης του Γιαχβέ, που παραμένει πιστός στην Διαθήκη. Επίσης δηλώνει τον από νομική, ηθική και θρησκευτική άποψη άμεμπτο άνθρωπο όπως ο Νώε (Γεν. 6:9). Δικαιοσύνη ονομάζεται επίσης η ευσπλαχνία, η καλοσύνη, η ελεημοσύνη (Ψ.114:5), κάθε μορφή αρετής αλλά και η δόξα (Μαλ.4:2). Στην Κ.Δ σημαίνει κυρίως την καθαρότητα και αγιότητα του Θεού (Ρωμ.3:5, 25, 26) και την χρηστότητα των ανθρώπων (Ματθ.5:1). Κατά τον Παύλο δικαιοσύνη είναι και η δικαίωση - η σωτηρία, που εκφράζεται διά της πίστεως. Υπό στενότερη έννοια η λέξη σημαίνει και την αυστηρότητα και ακρίβεια κατά την κρίση (Πράξ.17: 31. Ρωμ. 9:28. Αποκ. 19:11).

¹²¹ Ιω. 6:14-12, 29-30,40

έργων του πέμψαντος¹²², με τους ανθρώπους, επώνυμα ή ανώνυμα, μέσω της παραδειγματικής πίστης και ομολογίας τους, να αποτελούν συνεργοί στη φανέρωση της θεϊκής Δόξας.

Η δυναμική εικόνα περί «νυκτός» και «φωτός»¹²³, με την οποία ολοκληρώνεται η διδασκαλία του Ιησού προς τους μαθητές, πέραν του συμβολισμού, αποτελεί τομή στον άξονα του χρόνου, καθώς σηματοδοτεί μια εποχή πριν και μετά την επίγεια παρουσία του σαρκωμένου Λόγου. Οι χρονικοί σύνδεσμοι «έως» και «όταν» υπάγονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αναφορών που υπαινίσσονται τη πίεση υπό την οποία βρίσκεται ο Κύριος, έως ότου εκπληρώσει την αποστολή του πέμψαντος Του ¹²⁴. Ως είδος προοικονομίας, αισθητή είναι η χρήση της λέξης «ώρα»¹²⁵, υπό την έννοια της κατάλληλης στιγμής σε εκφράσεις όπως, «λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα» (5:25), «οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ» (8:20), και «πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα ὁ υἱὸς δοξάσῃ σέ» (17:1), θέτοντας τον αναγνωστή εν αναμονή των εξελίξεων¹²⁶.

Η φράση του Κυρίου, «ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἶμι τοῦ κόσμου» υπάγεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διδασκαλίας περί φωτός που απορρέει από το τέταρτο Ευαγγέλιο του Ιωάννη, η ερμηνευτική προσέγγιση του οποίου οφείλει να γίνει αφενός μεν σε συνάρτηση με την εν γένει σημασία της εναλλαγής του φωτός στη ζωή των ανθρώπων και τη συμβολική διάσταση του φωτός, τόσο στον

¹²² Ιω.3:26, 4:43, 5:30, 6:38,7:16-18, 9:4, 14:24

¹²³ Ο όρος «φως» προέρχεται από το ρ. φαίνω (φέγγω, φανερώνω). Το φαίνω συνδυάζει τα δύο ρήματα φάω και φημί, περιέχοντας και τις δύο έννοιες, αφού σημαίνει φέρω στο φως, δεικνύω, φανερώνω, παρέχω φως, εκθέτω (δια-νοημάτων), καταγγέλλω κάποιον, προδίδω, λέγω. Η ρίζα φα- (φάσις, καταγγελία, λόγος και εμφάνιση) έχει την σημασία του φέρω στο φως, φανερώνω, φανερώνω διά του λόγου, καθιστώ γνωστό (φαίνω- φημί). Ισοδύναμο του φαίνω είναι το ρ.φάω (φάω), του οποίου παράγωγο είναι η λέξη «φάω», όπως ονομάζονταν ο πρωτόγονος άνθρωπος. Ο φάω προκειμένου να ανάψει και να διατηρήσει τη φωτιά, έπρεπε να φυσά τακτικά προς την εστία του πυρός. Μέσω της φω-τιάς μπορούσε να φά-ει και να φω-τίσει τα αντικείμενα που τον περιέβαλαν. Γύρω από το φως της φωτιάς αρχίζουν να ακούγονται οι φω-νές των ανθρώπων που φά-σκουν, δηλ. να προσποιούνται-διηγούνται σε πτωχή γλώσσα, δια νοημάτων τα συμβάντα της καθημερινότητας τους. Βλ. σχετικά λήμματα στο Liddell & Scott, *Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας* (Αθήνα: Πελεκάνος, 2007), σ.1374, 1408

¹²⁴ Ιω. 4:21-23, 5:35, 13:36, 16:4, 17:1

¹²⁵ Βλ Liddell & Scott, *Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας*. σ.1453

¹²⁶ Ιω. 2:4, 4:21-23, 5:25-28, 7:30, 8:20, 12:23, 13:1, 16:2-4, 17:1

βιβλικό όσο και στο εξωβιβλικό χώρο, για την οποία έγινε εκτενής αναφορά στο πρώτο κεφ.¹²⁷, αφετέρου δε με την Ιωάννεια θεολογία.

Λαμβανομένου υπόψη του όλου περιεχομένου του τετάρτου Ευαγγελίου είναι σαφές πως μέλημα του Ιωάννου ήταν να προβάλλει ως κατεξοχήν στοιχείο της ανθρώπινης φύσης, την ατέρμονη εσωτερική πάλη των δύο αυτών πνευμάτων, της αλήθειας και της πλάνης, προβολή της οποίας στον μακρόκοσμο αποτελεί η αέναη διαμάχη φωτός και σκότους. Αναντίρρητα οι δύο αυτοί όροι κατέχουν σημαντική θέση στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη¹²⁸, ο οποίος αφορμώμενος από τη βιβλική παράδοση περί διαχωρισμού των δύο αντιθετικών δυνάμεων, επιχειρεί να αποδώσει το συμβολικό φορτίο και τη μεταφορική σημασία των όρων αυτών στη φύση του σαρκωμένου Λόγου και στις δυνάμεις που έχει να αντικρούσει¹²⁹.

Ο Ιωάννης στον προοιμιακό του ύμνο, ταυτίζει το αληθινό φως της δημιουργίας με τον ίδιο τον Θεό και το πνεύμα (Ιω.1:4) Του, χρησιμοποιώντας έκφρασης που παραπέμπουν στη στιγμή της δημιουργίας του σύμπαντος¹³⁰. Η λεπτομέρεια αυτή είναι άκρως σημαντική, καθότι καθίσταται σαφές ότι η πάλη του Λόγου, του ανέσπερου φωτός έναντι του σκότους, δεν αρχίζει με την ενσάρκωση του Λόγου αλλά προϋπάρχει από τη στιγμή της δημιουργίας του ανθρώπου, όπως συμβαίνει με τη ζωή και τον θάνατο (Ιω.1:4). Την πρώτη αποκάλυψη του Ιησού, του φωτός της ζωής, περί άνωθεν κόσμου και Βασιλείας (Ιω.3:7), έντεχνα την τοποθετεί υπό το πέπλο του σκότους, θέλοντας να προβάλλει το δυσμενές περιβάλλον δραστηριοποίησης Του. Απευθυνόμενος στον Νικόδημο (Ιω 3:19-21), με παραστατικότητα και σαφήνεια ομιλεί για την πίστη, ως καθοριστικό παράγοντα της κρίσης ενώπιον του Θεού.

Ταυτίζοντας τον Εαυτό Του με τις έκδηλες ιδιότητες του φωτός, σαν τον ήλιο της δικαιοσύνης¹³¹, διέρχεται καιόμενος και φωτίζων το φως της γνώσης¹³²

¹²⁷ Βλ.όπ.κεφ.1.1, σελ.9-16

¹²⁸ Βάσει στατιστικής κλίμακας, στο Δ' Ευαγγέλιο του Ιωάννου ο όρος "φως" 23 φορές (24% επί του σύνολο της Αγίας γραφής), με τους όρους "σκότος" και "σκοτία" 1 και 5 φορές αντίστοιχα.

¹²⁹ Πρβλ. Bauckham and Mosser, *The Gospel of John and Christian Theology*, σ.10

¹³⁰ Πρβλ. Μέγας Βασίλειος, *Ομιλία εις την Εξαήμερον*, P.G.29,360

¹³¹ Η έννοια της δικαιοσύνης συνδέεται το ρήμα «δικαίω», στο οποίο αποδίδεται η σημασία της επανόρθωσης και της διόρθωσης, ως ενέργεια που εκφράζει και διασφαλίζει το φυσικό δίκαιο και την ευταξία. Η ενέργεια που προέρχεται από το ρήμα «δικαίω» είναι η «δικαίωσις», που

ανάμεσα στους ανθρώπους, αναλίσκει τα πονηρά και σκοτεινά τους έργα. Φωτίζει τους δαιδαλώδεις στοές της ψυχής και του μυαλού και εν τέλει καθαιρεί από πάθη. Κάθε ομολογία πίστεως στο πρόσωπο του απεσταλμένου Υιού είναι μια νίκη του φωτός επί του σκότους, με τη θεραπεία του εκ γενετής τυφλού να αποτελεί τον κατεξοχήν θρίαμβο της αλήθειας έναντι της πλάνης και του νου - λόγου επί της ύλης. Στους ηττημένους και αμαρτωλούς, όπως κατονομάζονται στο τέταρτο Ευαγγέλιο, είναι εκείνοι που σαν δεσμώτες δεν άντεξαν την δύναμη της αλήθειας ή δεν την νόησαν, παραμένοντας τυφλοί στο σκοτάδι της άγνοιας και της άρνησης¹³³. Ο Φίλων ο Αλεξανδρεύς (20 π.Χ.–50 μ.Χ.) στο έργο του «Περί της κατά Μωυσέα κοσμοποίας» (1:30-31), ταυτίζει τον ήλιο με το ορατό φως της νόησης, που μαζί με το αόρατο πνεύμα του θεού, τιθασεύουν το σκότος, ενώ χαρακτηρίζει το «νου» ως τον οφθαλμό του σώματος και κριτήριο αντίληψης του κόσμου. Στην ίδια συνάφεια ο ιερός Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.) στην ομιλία του περί Γενέσεως, κάνει λόγο στο «ορώμενο», το αισθητό-νοητό φως της δημιουργίας, που επιφέρει αφανισμό στην πλάνη του σκότους και των ανθρώπων¹³⁴.

Η κατεξοχήν αποκάλυψη του Ιησού ως το Φως του κόσμου απαντά στο κεφ.8 (Ιω.8:12) και στην ομιλία Του που εκφωνήθηκε «εν γαζοφυλακίω»¹³⁵ (Ιω.8:20). Η λεπτομέρεια αυτή σύμφωνα με τον Αγουρίδη¹³⁶ τοποθετεί χρονικά

σημαίνει την απονομή της δικαιοσύνης, τη δίκαιη απαίτηση ή αξίωση, την υπεράσπιση του νομικού δικαίου και την κρίση. Στη θρησκευτική της έκφραση, η δικαιοσύνη εκλαμβάνεται ως μια ιδιότητα του Θεού και χαρακτηριστικό του ανθρώπου, όπου ο αμαρτωλός αναδεικνύεται δίκαιος ενώπιον του Θεού. Η χριστιανική νοηματοδότηση του όρου, είναι η *έν Χριστῷ απολύτρωση*, που σημαίνει όχι απλώς την ανταμοιβή αλλά τη χαριστική δωρεά του Θεού στον άνθρωπο.

¹³² Διαθ. Λευί 4:3, 18:3, Διαθ. Βεν. 11:2

¹³³ Πρβλ. Πλάτων, *Πολιτεία* 514a–521b

¹³⁴ Βλ. Ιωάννης Χρυσόστομος, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα, Ομιλία Γ', Είς τήν Γένεσιν*, PG 53. 34.

¹³⁵ Γαζοφυλάκιο είναι σύνθετη λέξη, από την περσική λ. γάζα που σήμαινε αρχικώς τον βασιλικό θησαυρό και κατόπιν τους θησαυρούς γενικώς (πρβλ. Πρξ. 8,27), το ταμείο, το θησαυροφυλάκιο (Στράβων, Γ, 319). Μέσα στο ναό του Σολομώντος στην Ιερουσαλήμ, υπήρχαν 13 γαζοφυλάκια (θησαυροφυλάκια). Αυτά τα ορειχάλκινα κιβώτια με στόμιο σαν σάλπιγγα, όπου έριχναν οι επισκεπτόμενοι τις προσφορές τους για τον ναό και τους φτωχούς. Οι προσφέροντες έδειχναν τα προσφερόμενα στον ιερέα της υπηρεσίας, ο οποίος έλεγχε την γνησιότητα του νομίσματος, εκφωνούσε το ύψος και το σκοπό του ποσού και το κατόπιν έριχνε στο σχετικό κιβώτιο. Βλ. σχετικό λήμμα, Συλλογικό Έργο, *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια* (τμ. 10; Αθήναι: Αθανάσιος Μαρτίνος, 1997).

¹³⁶ Βλ. Αγουρίδης, *Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο- Α' Κεφ.1-12*, σ.465

τον λόγο Του στο τέλος της Σκηνοπηγίας (7:1). Με πιθανή αφορμή τις λυχνίες που φώτιζαν κατά τη διάρκεια της εορτής, προς ανάμνηση της φωτεινής νεφέλης, ο Κύριος παρομοιάζεται συνειρμικά με το φως που οδηγεί αυτούς περιπλανώμενους ανθρώπους από το σκότος στη φωτεινή περιοχή της αλήθειας και μετάνοια

3.4.2 Η Θεραπεία και ο Κοινωνικός αντίκτυπος του Θαύματος

6 «ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπεν αὐτῷ·

7 ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος). ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο καὶ ἦλθεν βλέπων»

Ιω. 9:6-7

Μετά την βραχυλογική διδασκαλία του Κυρίου το ενδιαφέρον του αναγνώστη επικεντρώνεται πλέον στην θεραπεία του εκ γενετής τυφλού, η οποία συγκριτικά με τις αντίστοιχες διηγήσεις των τριών συνοπτικών Ευαγγελίων παρουσιάζει ευκρινείς διαφορές¹³⁷ ως προς τη φύση της ασθένειας και τον τρόπο ίασης. Σε αντίθεση με την προηγηθείσα θεραπεία του παράλυτου στο κεφ.5 του Κατά Ιωάννην (στ.6), όπου ο Ιησούς ζητά τη συναίνεση του πάσχοντα, στην περίπτωση του τυφλού το περιστατικό λαμβάνει άλλες διαστάσεις. Έτσι βλέπουμε ο πάσχων να μη διερωτάται αλλά εκ προοιμίου ο ευαγγελιστής τον συστήνει ως συνεργό στο έργο της αποκάλυψης του Ιησού στον κόσμο. Αίσθηση προκαλεί επίσης το γεγονός ότι στη περίπτωση του εκ γενετής τυφλού η θεραπεία δεν είναι άμεση, αλλά πραγματώνεται σε δύο στάδια. Σε πρώτο στάδιο βλέπουμε τον Ιησού, με μια κίνηση που παραπέμπει στην πλάση του ανθρώπου «χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς» (Γεν. 2:7), να ποιεί εκ του σιέλου Του πηλό και εν συνεχεία τον επιθέτει στους οφθαλμούς του τυφλού (στ.6)¹³⁸. Σεβόμενος την ελευθερία του ανθρώπου και εκζητώντας τη δική του εκούσια και ελεύθερη συμμετοχή του στο θαύμα, σε δεύτερο χρόνο αποστέλλει τον πάσχοντα στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ να νίψει το πρόσωπο του.

¹³⁷ Μκ. 10:46-52. Μτθ. 12:22, 15:14. Λκ. 18:35-43

¹³⁸ Ησαΐας 29:16: «οὐχ ὡς ὁ πηλὸς τοῦ κεραμέως λογισθήσεσθε μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι οὐ σύ με ἔπλασας ἢ τὸ ποίημα τῷ ποιήσαντι οὐ συνετῶς με ἐποίησας»

Η προστακτική «ὑπαγε» (στ.7), θέτει την θεϊκή βούληση ως προτεραιότητα, συμπαρομαρτούντα της οποίας είναι ο άνθρωπος να γίνεται ενεργούμενο του Θεού. Η δράση αυτή, κατά θεόν, δεν συνεπάγεται αλλοτρίωση και καταστροφή του φυσικού θελήματος, αλλά παιδαγωγία, που αποδεσμεύει τον άνθρωπο από την φιλαυτία και τον πειρασμό της ατομικής επιδίωξης. Η επίγνωση του θελήματος του Θεού, κάνει το φρόνημα του φιλόθεο και τη συνείδηση του καθ' όμοια, καθ' εικόνα του Δημιουργού. Απόγειο του πνευματικού αυτού ορθολογισμού αποτελεί η αγωνιώδης προσευχή του Ιησού στον κήπο της Γεσθημανής, λίγες ώρες πριν το Πάθος¹³⁹. Ο ίδιος ο ενσαρκωμένος λόγος, πλήρους συνειδήσεως, βλέπουμε να υποτάσσεται στο θέλημα Του Πατρός, αποδεχόμενος το πάθος, ως έσχατη δοκιμασία αντίστασης τον πειρασμό¹⁴⁰ και στον θάνατο. Η έκκληση του προς συμπάρσταση και ψυχική ενδυνάμωση¹⁴¹, αποτελεί υπερνίκηση του φόβου, θέτοντας τοιουτοτρόπως το παράδειγμα σχέσης μεταξύ Θεού και ανθρώπου, και διανοίγοντας την οδό της σωτηρίας για τους μελλοντικούς μάρτυρες, οι οποίοι θα κληθούν να δώσουν τη δική τους μαρτυρία πίστεως¹⁴².

Η κολυμβήθρα του Σιλιάμ έχοντας τραπεζοειδές σχήμα και μήκος 225 πόδια, ήταν μια χειροποίητη δεξαμενή και η μοναδική πηγή υδροδότησης της πόλης της Ιερουσαλήμ την εποχή εκείνη, ως συνέχεια του αγωγού που κατασκεύασε ο Βασιλιάς Εζεκίας προκειμένου να μεταφέρει το ύδατα της Γιών¹⁴³. Ο Ιώσηπος (37-100 μ.Χ.) στο έργο του «Περί του Ιουδαϊκού πολέμου», παραθέτει λεπτομερώς την τοπογραφία της περιοχής όπου εντοπιζονταν η κολυμβήθρα του Σιλιάμ. Σύμφωνα με την περιγραφή η δεξαμενή βρισκονταν απέναντι από την κοιλάδα των Κέδρων, στην κοιλάδα των Τυροποιών έξω από τα τείχη της πόλεως, στην ανατολική κλίση του παλαιού τείχους, στο βράχο των Περιστερεών (5:502-507). Παράλληλα στο ίδιο το κείμενο, δίπλα στην

¹³⁹ Μκ 14:356-38. Μτθ.26:42.45, πρβλ.Εβρ.10:5-7, Ψλμ.39:7-9

¹⁴⁰ Πρβλ.Λκ.22:40,14:38

¹⁴¹ Σοφ. Σειρ.2:1-5

¹⁴² Ο Miguel Unamuno με λυρικό στοχασμό στο ποίημα του " Ο Χριστός του Βελάσκεθ "(1928) θα γράψει: Λάμπει στου πόνου σου το μεγαλείο το φως μας ανεπιφύλακτης εγκατάλειψης. Υποταγή που απόλυτη είναι ελευθερία και το Γεννηθήτω το θέλημα Σου ντύνει με κάλυμμα λαμπρό το μαρτύριο σου.

¹⁴³ Β'Βασ. 20:20, Β' Χρον. 32:3

ονομασία της κολυμβήθρας παρατίθεται η ερμηνεία της λέξεως Σιλωάμ ως «ὁ ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένος» (στ.7), πιθανή επεξήγηση του Ευαγγελιστή Ιωάννη προς τους εθνικούς- Ἕλληνες αναγνώστες του Ευαγγελίου του (Ιω.12:20-26), οι οποίοι αγνοούν την αραμαϊκή γλώσσα¹⁴⁴. Σύμφωνα με τον Αγουρίδη, αν και η σημασία του ονόματος ταυτίζεται με τον σκοπό της αποστολής, εντούτοις το κείμενο δεν υπαινίσσεται τίποτα το μυστηριακό, με τον τρόπο της θεραπείας του τυφλού από τον Ιησο, ως εΐθισται, να εφαρμόζεται και στη ραβινική παράδοση¹⁴⁵. Θεωρώ ωστόσο πως η ανωτέρω προσθήκη, δεν αποτελεί απλώς μια φιλολογική παρατήρηση ή παράθεση μιας Ιουδαϊκής παράδοσης, αλλά μέσω αυτής αποφαίνεται η πραγματική φύση του θαύματος. Ο απεσταλμένος είναι ο Ιησούς Χριστός, με τη ζωοποίηση των οφθαλμών να εμποιείται δια Αυτού. Ο Επιφάνιος Κωνσταντίας (315 – 403 μ.Χ.) αναδεικνύει την αποστολή του τυφλού στην κολυμβήθρα σε απόδειξη ταυτότητας του Ιησού, ως απεσταλμένου του Πατρός, που είναι και ο απώτερος σκοπός συγγραφής του τετάρτου Ευαγγελίου¹⁴⁶.

8 Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; **9** ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ὅτι ὁμοῖος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγὼ εἰμι.
10 ἔλεγον οὖν αὐτῷ· πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;
11 ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἶπέ μοι· ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.
12 εἶπον οὖν αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει· οὐκ οἶδα

Ιω. 9:8-12

¹⁴⁴ Στο Απόκρυφο κείμενο “Βίοι Προφητῶν” (1:2-4), η απόδοση του ονόματος συνδέεται με την προφήτη Ησαΐα και το θαύμα ανάβλυσης ύδατος από τη Σιλωάμ: Ησαΐας ἀπὸ Ἱερουσαλήμ θνήσκει ὑπὸ Μανασσῆ πρισθεὶς εἰς δύο καὶ ἐτέθη ὑποκάτω δρυὸς Ἑωγήλ ἐχόμενα τῆς διαβάσεως τῶν ὑδάτων ὧν ἀπώλεσεν Ἐζεκίας χώσας αὐτά. Καὶ ὁ θεὸς τὸ σημεῖον τοῦ Σιλωάμ διὰ τὸν προφήτην ἐποίησεν, ὅτι πρὸ τοῦ θανεῖν ὀλιγορήσας ηὔξατο πιεῖν ὕδωρ καὶ εὐθέως ἀπεστάλη αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐκλήθη Σιλωάμ, ὃ ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. Καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐζεκία πρὸ τοῦ ποιῆσαι τοὺς λάκκους καὶ τὰς κολυμβήθρας, ἐπὶ εὐχῇ τοῦ Ἡσαΐου μικρὸν ὕδωρ ἐξελήλυθεν, ὅτι ἦν ὁ λαὸς ἐν συγκλεισμῷ ἀλλοφύλων καὶ ἵνα μὴ διαφθαρή ἢ πόλις ὡς <μη> ἔχουσα ὕδωρ». Πρβλ. Νεεμ. 3:15, Ησ. 8:6-7, Μαρτ. Ησ. 1:14

¹⁴⁵ Βλ. Αγουρίδης, *Το Κατὰ Ιωάννην Ευαγγέλιο- Α΄ Κεφ. 1-12*, σ.474

¹⁴⁶ Βλ. Επιφάνιος Κωνσταντίας, *Τα Σωζόμενα Πάντα, Βιβλίον Α΄, Τόμος Γ΄, Κατὰ αἰρέσεων ογδοήκοντα*, PG 41. 632: «ὕδωρ γὰρ Σιλωάμ ἐστὶν διδασκαλία τοῦ ἀπεσταλμένου. τίς δ΄ ἂν εἴη οὗτος ἀλλ΄ ἢ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, ὁ ἀπὸ τοῦ θεοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπεσταλμένος;»

Επανερχόμενοι στο βιβλικό κείμενο, το τέλος της πρώτης ενότητας σηματοδοτείται από την επιστροφή του πάσχοντα στο αρχικό σημείο συνάντησης, με τον Ιωάννη να μας πληροφορεί επιγραμματικά για την έκβαση της αποστολής, που τελεσφορεί σε αναγέννηση των οφθαλμών «ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο καὶ ἤλθεν βλέπων» (Ιω.9:7)¹⁴⁷. Μετά λοιπόν τη βραχυλογική διδασκαλία του Κυρίου, το ενδιαφέρον του αναγνώστη επικεντρώνεται πλέον στην θεραπεία του εκ γενετής τυφλού, η οποία ευθύς αμέσως βλέπουμε να πυροδοτεί αντιγνώμιες μεταξύ του παρευρισκόμενου πλήθους, το οποίο έκπληκτο από το πρωτοφανές αυτό γεγονός, προσπαθεί να το εκλογικεύσει καταφεύγοντας στην αμφισβήτηση της ταυτότητας του ιαθέντα και για το αν πρόκειται για πραγματική ίαση ή μεθοδευμένη απάτη(9:8-12). Οι διάλογοι που ακολουθούν, αφενός επιβεβαιώνουν την τέλεση του θαύματος, αφετέρου αναδύουν το πρώτο σχίσμα που επιφέρει το πέμπτο σημείο του Ιησού. Αναφοράς άξια στο σημείο αυτό είναι επίσης η δήλωση άγνοιας του θεραπευθέντα «οὐκ οἶδα» στο ερώτημα "πού βρίσκεται ο Ιησούς"(στ.12), η οποία εντέχνως προοικονομεί την αληθινή γνώση του Ιησού από τον τυφλό στο τέλος της διήγησης. Σε γενικές γραμμές αν ανατρέξουμε σε αντίστοιχες θεραπείες του Κυρίου, η διαρκής και συσσωρευμένη δυσπιστία δεν φαίνεται να πηγάζει από την επιτέλεση του θαύματος, αυτό καθαυτό, καθώς στις πλείστες των περιπτώσεων γίνονταν παρουσία πλήθους αυτοπτών μαρτύρων, αλλά από το κατά πόσο τα θαυμαστά αυτά σημεία είναι έργο του Θεού ή τέχνασμα του διαβόλου¹⁴⁸. Πιθανόν στη προσπάθεια του να υπερτονίσει την διάκριση αυτή για τις υπερβατικές αυτές καταστάσεις, ο ευαγγελιστής κάνει χρήση του όρου «σημεία» αντί του όρου «θαύματα». Έτσι ενώ το «θαύμα»¹⁴⁹ εξ ορισμού έχει απώτερο στόχο τον εντυπωσιασμό, τα «σημεία» στο Κατά Ιωάννην ορίζονται ως ενδείξεις της ορατής αποκάλυψης του Θεού στον κόσμο, μέτρο και προϋπόθεση της οποίας είναι η πίστη¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Για την ερμηνεία αναγεννησιακής πράξης στην πατερική και εκκλησιαστική παράδοση βλ. Καρακόλης, *Η θεολογική σημασία των θαυμάτων στο κατά Ιωάννην ευαγγέλιο*, σ.210, υποσ. 69.

¹⁴⁸ Ιω. 9:16

¹⁴⁹ Εκ του ρ.θάομαι = θαυμάζω, εκπλήσσομαι, ενώ κατόπιν αποκτά τη σημασία του "κοιτώ-ατενίζω".

¹⁵⁰ Ρωμ.3:2-23, 5:1, 12:6, Γαλ. 3:21-23, Πράξ. 14:27

3.4.3 Η Προσαγωγή του ιαθέντα ενώπιον του Ιουδαϊκού Συνέδριου

3.4.3.1 Πρώτο στάδιο Ανάκρισης

13 Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. **14** ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. **15** πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·

πηλὸν ἐπέθηκέ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω.

16 ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον· πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.

17 λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν· σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;

ὁ δὲ εἶπεν ὅτι προφήτης ἐστίν.

Ιω. 13-17

Την άτυπη διερεύνηση της υπόθεσης από το παρευρισκόμενο πλήθος, ακολουθεί η προσαγωγή του θεραπευθέντος ενώπιον του ιουδαϊκού δικαστηρίου, το οποίο θα αποτελέσει κατά κύριο λόγο το κύριο σκηνικό δράσης μέχρι την ολοκλήρωση της ενότητας. Οι στίχοι 13-17 περιλαμβάνουν την πρώτη από τις δύο ανακρίσεις του πρότερα τυφλού. Η σύνθεση του ιουδαϊκού Συνέδριου συγκροτούνταν από Σαδδουκαίους και Γραμματεῖς, εν προκειμένω την πλειονότητα των μελών του αποτελούν οι Φαρισαῖοι. Ἐτσι ενώ στα συνοπτικά Ευαγγελία η παρουσία και ο ρόλος των Φαρισαίων είναι περιορισμένος, στο τέταρτο Ευαγγέλιο παρουσιάζονται κυρίαρχοι των περιστάσεων. Σύμφωνα με τον Αγουρίδη, η πολεμική στάση του Ιωάννου οφείλεται στο γεγονός ότι μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ (70 μ.Χ.), οι Φαρισαῖοι ήταν το μόνο ιουδαϊκό κόμμα που επέζησε της εθνικής κρίσης και εξ αυτού επωμίστηκε το κρίμα εκείνων, που ιστορικά αποτέλεσαν οι κατήγοροι του Ιησού και της Εκκλησίας¹⁵¹.

Κατά την προσαγωγή του θεραπευθέντα ενώπιον του δικαστηρίου ο ευαγγελιστής καταγραφεί μια σημαίνουσα πληροφορία για την έκβαση της υπόθεσης: η ημέρα που επιτελέστηκε η θεραπεία ήταν Σάββατο. Το νέο αυτό στοιχείο μεταβάλλει ριζικά το περιστατικό, θέτοντας το επί νέας βάσεως, καθώς

¹⁵¹ Βλ. Αγουρίδης, *Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο- Α΄ Κεφ. 1-12*, σελ. 526-527

αυτομάτως αρχίζει να διαφαίνεται η πολεμική γραμμή Φαρισαίων, μιας και η κατάλυση του Σαββάτου, μαζί με τη βλασφημία¹⁵² θα αποτελέσουν τους δύο πυλώνες κατηγοριών που θα επισύρουν εναντίον του Ιησού, μέχρι την σταυρική Του καταδίκη¹⁵³. Ο Ιωάννης στο σημείο αυτό φαίνεται να γνωρίζει και να συμπνέει με τη συνοπτική παράδοση, ως προς την τάση του Ιησού επιτελεί τα θαύματα αναζωογόνησης την ημέρα του Σαββάτου, με αποκορύφωμα την δική Του Ανάσταση (Ιω.20:1), αποδίδοντας εμμέσως στον Εαυτό Του εξουσία πάνω σε αυτό¹⁵⁴.

ΣΑΒΒΑΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ
1. Θεραπεία δαιμονισμένου στην Καπερναούμ (Μκ. 2:1-12, Μτθ. 9:1-8, Λκ. 5:17-26)
2. Η θεραπεία της πεθεράς του Πέτρου (Μκ.1.29,Μτθ. 8.14, Λκ.. 4.38)
3. Θεραπεία ανθρώπου με ξηρό χέρι (Μκ 3:1-6, Μτθ. 12:9-14, Λκ. 6:6-11)
4. Η θεραπεία της συγκύπτουσας (Λκ. 13:10-17)
5. Θεραπεία υδρωπικού (Λκ. 14:1-14)
6. Η θεραπεία του παράλυτου της Βηθεσδά (Ιω. 5:1-16)
7. Θεραπεία εκ γενετής τυφλού (Ιω. 9:1-35)

Η κίνηση του Ιησού να θεραπεύσει την ημέρα εκείνη εκλήφθηκε ως ενέργεια υποκινούμενη από τον διάβολο, καθώς αποτελούσε καταφανής παραβίαση του Νόμου¹⁵⁵ και της αργίας του Σαββάτου, που επέβαλε πλήρη αποχή από κάθε

¹⁵² Ως βλασφημία ορίζονταν η ειρωνεία, οι ασεβείς λόγοι ή οι υβριστικές κρίσεις προς τον Θεό, αλλά και η διεκδίκηση της θεϊκής αξίας (Μτθ.15:19, 12:31, Εφ. 4:31, Κολ. 3:8, Α' Τιμ. 6:4, Ιουδ.9, Αποκ.2:9, 3:1, Μκ.2:7, Λκ.5:2; Ιω.10:33)

¹⁵³ Ιω. 10:33: «ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν». Σύμφωνα με τη βιβλική παράδοση βλάσφημος θεωρείται εκείνος που θεοποιείται, έχοντας την κατεξοχήν θεϊκή εξουσία να συγχωρεί τα αμαρτίες των ανθρώπων, (πρβλ. Λκ.5:12. Ιω.8:53).

¹⁵⁴ Μτθ. 12:8, Λκ.6:1-9,14:1-5

¹⁵⁵ Ως Νόμος ορίζεται η συνήθεια, η τάξη, σύμφωνα με την οποία πρέπει να γίνεται κάτι. Η νομοθεσία, το σύνολο των νόμων, γραπτών ή άγραφων. Στην Κ.Δ σημαίνει οποιαδήποτε διάταξη κανονίζει την θέληση ή τις πράξεις (Ρωμ.3:27, 4:5), ιδίως όμως τον νόμο του Θεού, τον οποίο ο ίδιος υπαγόρευσε και ο οποίος ρυθμίζει τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους και απέναντι στον Θεό, και ειδικότερα τον Μωσαϊκό νόμο στο σύνολό του (Μτθ.12:5, 22:36, 23:23, Λκ. 2:22-23, 16:17, Ιω.1:17, 7:19), ή στις επιμέρους διατάξεις του (Λκ. 2:27, 39, Ιω.7:23, 19:17. Πράξ.15:5, Ρωμ.7:2), αλλά και τις διά του Χριστού αγγελθείσες θείες διατάξεις (Ρωμ.3:27, Γαλ.6:2, Ιακ.1:25). Μετωνυμικώς η λέξη δηλώνει την Πεντάτευχο και όλη την Π. Διαθήκη (Λκ.10:26, Ιω.7:49, 10:34, 12:34, 15:25. Ρωμ.3:19. Α' Κορ.14:21), αλλά και τον νόμο και τους προφήτες (Μτθ.7:12. 11. 13. Λκ.16:16. 24:44).

είδους εργασία¹⁵⁶. Η αργία του Σαββάτου έχει προ μωσαϊκή προέλευση, καθώς συνδέεται με τον ιερό ρυθμό της εβδομάδας και την ολοκλήρωση του έργου της Δημιουργίας. Σύμφωνα με το βιβλίο της Γενέσεως (2:2-3), ο Θεός ποίησε τον κόσμο σε έξι ημέρες, με την έβδομη, το Σάββατο, να αποτελεί ημέρα κατάπαυσης για όλη τη πλάση¹⁵⁷. Στο βιβλίο της Εξόδου η αργία του Σαββάτου καθίσταται ως ημέρα μνήμης, αναβίωσης και λατρείας της ιερής ανάπαυσης του Θεού, η τήρηση της οποίας κατέχει την τέταρτη θέση στον Δεκάλογο των ηθικών εντολών που παρέδωσε ο Κύριος στον περιούσιο λαό Του¹⁵⁸. Στη προφητική παράδοση η φωνή του Θεού ορίζει το Σάββατο ως σημείο αγιοποίησης, προϋπόθεση εκπλήρωσης των θεϊκών παραγγελμάτων και κατεξοχήν απόδειξη της αιώνιας διαθήκης του Θεού με τον άνθρωπο, λαμβάνοντας κατ' αυτόν το τρόπο εσχατολογικές διαστάσεις¹⁵⁹. Στην Καινή Διαθήκη ο Ιησούς παρουσιάζεται ως ηθικός αυτουργός της σαββατικής παράβασης, με τις διενέξεις μεταξύ Εκείνου και των εναγόντων Του να αποτελούν αφορμές αποκαλυπτικών ομιλιών περί Νόμου και εντολών¹⁶⁰.

Το πρώτο στάδιο διαδικασίας ολοκληρώνεται με το δεύτερο κατά σειρά σχίσμα του κεφαλαίου, μεταξύ του ιουδαϊκού συμβουλίου καθώς και την πρώτη έμμεση ομολογία πίστεως του θεραπευθέντος. Η φράση «*πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν*» (στ.16), αποτελεί αντίλογο στις κατηγορίες εναντίον του Ιησού, αντίστοιχο με εκείνον που θα εκφράσει ο πρώην τυφλός μετέπειτα (στ.25). Στην επερώτηση των Φαρισαίων, τι πιστεύει για το εν λόγω Πρόσωπο, ο άνθρωπος τοποθετείται λέγοντας: «προφήτης ἐστίν». Η απόδοση προφητικής ιδιότητας στον Ιησού είναι συχνή στο Ευαγγέλιον του Ιωάννου¹⁶¹, ενώ φέρει βαρύτατο θεολογικό φορτίο, καθώς αναγνωρίζει τον Ιησού ως απεσταλμένο του Θεού¹⁶² και φορέα του θεϊκού Λόγου και θελήματος.

¹⁵⁶ Α'Μακκαβαίων 1:43

¹⁵⁷ Πρβλ.Αγουρίδης, *Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο- Α'Κεφ.1-12.σ.343-345*

¹⁵⁸ Βλ.Εξ.16:23, 20:8-10, 31:13-6 • Λκ.23:56

¹⁵⁹ Νεεμ.13:15-22. Ησ. 58:13, 66:22-23. Ιερ.17:19-27. Ιεζ. 20:12,20

¹⁶⁰ Μκ.2:27, Μτθ.5:17-19, 12:1-8, Ιω.5:15-21

¹⁶¹ Βλ. Ιωάννης 4:19, 4:44, 6:14, 7:40

¹⁶² Η λ. προφήτης προέρχεται από το ρ.πρόφημι που ετυμολογικά είναι σύνθετο ρήμα από τα «προ» και «φημί», δλδ. «λέγω αντί κάποιου και διερμηνεύω τις βουλές εξ ονόματός του» Ο αντίστοιχος εβραϊκός όρος είναι «nabhi'» που προέρχεται από το ρ. ναβού (nābū) που σημαίνει

3.4.3.2 Δεύτερο στάδιο Ανάκρισης

18 οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος **19** καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες·

οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;

20 ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον·

*οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· **21** πῶς δὲ νῦν βλέπει*

οὐκ οἶδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν

ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἐαυτοῦ λαλήσει.

22 ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα, ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. **23** διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.

Iω.18-23

Ἡ γενικευμένη τάση αμφισβήτησης της θεραπείας και οι υπαινιγμοί περί μεθοδευμένης απάτης (στ.8), βλέπουμε να επικρατούν και στο δεύτερο στάδιο της διερεύνησης, το οποίο καταλαμβάνει τους στίχους 18-23. Προκειμένου να αποδείξουν την πεποίθησή τους, πως ο άνθρωπος που είχαν απέναντί τους δεν ήταν ποτέ τυφλός, καλούν τους ίδιους γονεῖς του φερόμενου ιαθέντος για ανάκριση. Ἐν γνώσει του σκοπού και του κινδύνου που ενείχαν οι ερωτήσεις και οι δύο γονεῖς απαντούν με σύνεση και εγκράτεια. Επιβεβαιώνουν μὲν ὅτι τυφλός ἦταν δικό τους παιδί, αρνούνται ωστόσο να λάβουν θέση περί του τρόπου που επιτεύχθηκε ἡ αποκατάσταση της ὄρασης του. Ὄντας ἡλικιακά ὠρμος να καταθέσει αυτοπροσώπως, οἱ γονεῖς παροτρύνουν τα μέλη του συμβουλίου να ρωτήσουν τον ἴδιο (στ.21), επαναφέροντας εντέχνως το θέμα περί αληθούς και ἐγκυρης μαρτυρίας ἀπὸ το κεφ.8 (στ.17-18).

Τὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀδικαιολόγητη προσπάθεια ἀπεμπλοκής και τὴν ἀποστασιοποιημένη στάση των γονέων, τὴν κρίσιμη αὐτή στιγμή, που πιθανόν να ἐπέβαινε μοιραία, σπεύδει ὁ ευαγγελιστής να ἀποδώσει στο αἶσθημα του φόβου(στ.22). Ἀνάλογο κλίμα ἐκφοβισμοῦ ἀπορρέει ἀπὸ τα παράλληλα κείμενα των κεφαλαίων 6 (στ.13), 7 (στ.12) και 12 (στ.42), ἐνῶ χαρακτηριστικές εἶναι οἱ

«αναγγέλλω, διαλαλῶ διακηρύττοντας ἢ ἀναγγέλλοντας» δηλώνοντας πρωτίστως αὐτὸν που ὁμιλεῖ ἐξ ὀνόματος κάποιου ἄλλου και δευτερευόντως αὐτὸν που προλέγει τα μέλλοντα.

δύο επερχόμενες σκηνές του Ευαγγελίου. Πρώτον η συνέλευση της Ιουδαϊκής ηγεσίας, προκειμένου να αποφανθούν για τον τρόπο διαχείρισης του Ιησού (Ιω.11:47), και δεύτερον το τελευταίο δείπνο του Κυρίου με τους μαθητές Του, όπου τους προμηνύει τον κίνδυνο που εγκυμονεί μια ανοικτή ομολογία πίστεως (16:1-2). Το ανωτέρω σχόλιο του συγγραφέα αποτελεί αναχρονιστικό στοιχείο, καθώς μεταφέρει τις συνθήκες που επικρατούσαν την εποχή που γράφεται το τέταρτο Ευαγγέλιο, στα τέλη του 1^{ου} αιώνα μ.Χ., όταν πολλοί Ιουδαίοι βίωναν οξεία αντιμετώπιση και τον εξοστρακισμό από τη Συναγωγή, επειδή ομολογούσαν τη Μεσσιανικότητα του Ιησού, πιστεύοντας ότι Αυτός είναι μείζων του Αβραάμ (Ιω.8:52,58), του Μωυσέως και του Νόμου (Ιω.5:45-47). Αποκαλυπτική των τεταμένων σχέσεων μεταξύ χριστιανικής και ιουδαϊκής κοινότητας θα αποτελέσει σε κατοπινό κεφάλαιο η αφήγηση του πρότερου βίου του Αποστόλου Παύλου και των γεγονότων που στιγμάτισαν τη ζωή του Φαρισαίου διώκτη.

Τέλος, παρά τα ελαφρυντικά, η καταγραφή της στάσης ουδετερότητας των γονέων από τον Ευαγγελιστή φαίνεται να παραπέμπει σε μικρότερο βαθμό, στην κατακριτέα χλιαρότητα της Εκκλησίας της Λαοδικείας στην Αποκάλυψη (Ιω.3:14-16). Η τάση αμφιταλάντευσης, δισταγμού και αβεβαιότητας, που είναι εμφανής σε κάθε κεφάλαιο του Ευαγγελίου έρχεται σε αντιπαράβολή την ανοικτή ομολογία πίστεως που απορρέει από τον πρώην τυφλό, καθώς από αυτή διακυβεύεται η ίδια η "ζωή".

3.4.3.3 Τρίτο στάδιο Ανάκρισης

-
- 24** ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ·
δόξας δόξαν τῷ Θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλὸς ἐστίν.
- 25** ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν·
εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστίν οὐκ οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω.
- 26** εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν·
τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;
- 27** ἀπεκρίθη αὐτοῖς·
εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἤκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς
θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;
- 28** ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον·
σὺ εἶ μαθητῆς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί. **29** ἡμεῖς
οἴδαμεν ὅτι Μωϋσεὶ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.
- 30** ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέωξέ
μου τοὺς ὀφθαλμούς. **31** οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ’
ἐάν τις θεοσεβῆς ᾗ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. **32** ἐκ τοῦ
αἰῶνος οὐκ ἤκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου. **33** εἰ μὴ
ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.
- 34** ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ·
ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν
ἔξω
-

Ιω.9:24-34

Το περιεχόμενο των στίχων 24-34 αποτελούν κορύφωση της σύγκρουσης μεταξύ της ιουδαιοπνευματικής ηγεσίας και του πρώην τυφλού, καθώς σε μια ἐσχάτη πιθανή προσπάθεια παγίδευσης, τον καλούν εκ νέου για ανάκριση. Το τρίτο κύμα της λεκτικής διαμάχης ξέσπασε με αφορμή την προτροπή των Φαρισαίων για δοξολογία προς τον Θεό (στ.24). Στην ανωτέρω φράση θα μπορούσαν να αποδοθούν δύο ερμηνείες: είτε ως δέηση προς τον Θεό για την εύρεση της αλήθειας, όπως στο βιβλίο του Ιησού του Ναυή (7:19), είτε ως εξύμνηση προς το Θεό για την επιτέλεση της θεραπείας του. Στο σημείο αυτό αναφοράς ἀξία είναι η σύνδεση μεταξύ των δύο πυλώνων της ιωάννειας αφήγησης, της Δόξας του Πατρός και της Κρίσης που συντελείται σε κατοπινούς στίχους, η οποία σχέση απορρέει αβίαστα από την ετυμολογική προσέγγιση των δύο αυτών ὀρων. Ἐτσι η «δόξα», πέραν της σημασίας που προσλαμβάνει στη γλώσσα της Κ.Δ., ως θεϊκή επιφάνεια με λαμπρότητα και ακτινοβολία¹⁶³, καθώς

¹⁶³ Ἐξ.16:11, Αρ.14:10, Ησ.60:11, Λκ.2:9

και ως απόδοση τιμής¹⁶⁴, ένεκα της ρηματικής της ρίζας από το ρ.δοκέω-δοκῶ¹⁶⁵ που σημαίνει «έρχομαι στο φως, εμφανίζομαι» ή «θεωρώ, εικάζω, προσδοκῶ», στην Ιωάννεια γραμματολογία ο όρος φαίνεται να ανταποκρίνονται πλήρως στην εν λόγω εσχατολογική κρίση και αποκάλυψη που επιτελεί ο Ιησούς. Επιπλέον λαμβάνοντας υπόψη το παράγωγο του ρ.δοκῶ, τη «δοκή-δόκηση» που είναι η όραση, το στοιχείο αυτό είναι δηλωτικό του επιμελημένου γλωσσικού χειρισμού του Ιωάννη, προκειμένου τα νοήματα να βρίσκονται σε διαρκή συνάφεια με το μήνυμα της βιβλικής αφήγησης. Επομένως η δόξα δεν πρέπει να νοηθεί ως μια απλή υποκειμενική γνώση άλλα ως το απαύγασμα του θεϊκού λόγου, που οδηγεί στην εκδήλωση της αλήθειας (=θεία οὐσα ἄλη= θεία ορμή)¹⁶⁶, δλδ. της θεϊκής περιπλάνησης του ανθρώπου προς την αναζήτηση της αναλλοίωτης αυτής ουσίας.

Η φράση «ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτωλός ἐστιν» (στ.24), αμέσως μετά τον αίνο προς τον Θεό, αποτελεί καταφανής απόπειρα ενοχοποίησης του Ιησού, καθώς με υφέρποντα τρόπο ωθούν τον άλλοτε τυφλό να συμφωνήσει μαζί τους, ότι ο φερόμενος ως θεραπευτής του, είναι αμαρτωλός και καταδικαστέος. Αν και δεν παρουσιάζουν αποδείξεις για του λόγου το αληθές, εντούτοις είναι σαφές ότι η εν λόγω «αμαρτία» σχετίζεται με την παράβαση του Σαββάτου και τον ισχυρισμό περί δαιμονικής συνέργειας. Ανατρέχοντας στην συνοπτική παράδοση¹⁶⁷, ο Ιησούς κατηγορείται ανοιχτά ως συνεργός του Βεελζεβούλ¹⁶⁸, αποδίδοντας Του την φοβερότερη αυτή ύβρη, ενώ αντίστοιχοι υπαινιγμοί απαντούν και στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη, καθώς έχει προηγηθεί η βαρυσήμαντη ομιλία του κεφ.8 (στ.44), όπου ο Ιησούς ελέγχει τα

¹⁶⁴ Ψλμ.137:1, Σοφ.Σειρ.3:11, Α΄Κορ.11:7

¹⁶⁵ Βλ. Liddell & Scott, *Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας* (Αθήνα: Πελεκάνος, 2007), σ.342,344

¹⁶⁶ Βλ.Πλάτωνας, Κρατύλος 421a

¹⁶⁷ Βλ.Ιω.7:20, 8:48-52, 10:20-21. Πρβλ.Μκ. 3: 22, Μτθ.12:22-30, Λκ. 11:15-20.

¹⁶⁸ Βεελζεβουλ ή Βααλ Ζεβουλ Η λέξη «Βεελζεβούλ» (βηβη ζεβ) είναι παράγωγο των από δύο εβραϊκών λέξεων «Βαάλ» (באל) που σημαίνει «άρχων» ή «κύριος», και «ζεβούλ» (בז) που σημαίνει «υψηλός» ή «εξυψωμένος». Έτσι, το όνομα αυτής της θεότητας θα σήμαινε κάτι σαν «Εξυψωμένος Άρχων» ή «Κύριος των Υψωμάτων». Ήταν θεότητα των Φιλισταίων στην Εκρών (Δ΄Βασ 7:16) ή των Φοινίκων, με την οποίον ήρθαν σε επαφή οι Ισραηλίτες μέσω της γής Χαναάν. Κατόπιν υποτιμητικά το «Βααλ-ζεβούλ» μετατράπηκε σε «Βαάλ-ζεβούβ», (בבη ζεβ), με την αντικατάσταση του τελικού λάμδα(ל) από το βήτα (ב), που σημαίνει «Άρχων των Μυγών» (μυϊών) (πρβλ.Β΄ Βασιλ.1:2- 4). Η ταυτότητα του Βεελζεβούλ ταυτίστηκε με τον Διάβολο-Σατανά (=κατήγορος- יטוּן;), τον άρχοντα των δαιμονίων (πρβλ. Ιωβ 1:6-12, 2:1-7, Ζαχ.3:1-2. Μτθ. 10:25, 12:26, Μκ.3:24-26, Λκ.11:18).

έργα των ανθρώπων εν αμαρτία ειργασμένα. Η λανθασμένη κρίση των διδασκάλων του Ισραήλ υπάγεται σκοτεινά αυτά έργα και η οποία έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την πνευματική διαύγεια που επιδεικνύει ο πρώην τυφλός.

Η θεματική αυτή ανακύκλωση είναι ενδεικτική, τόσο της αρέσκειας των Φαρισαίων στην γνωσιμαχία, όσο και του αδιεξόδου στο οποίο έχουν περιέλθει. Με εύλογη απορία και δηκτική διάθεση, μπροστά στην επιμονή των Φαρισαίων, ο πρώην τυφλός αντεπιτίθεται με τα εξής λόγια: «μή καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;» (στ.27). Το ερώτημα αυτό κόλαφος προκαλεί το μένος και τη λαιμοψυχία των Φαρισαίων, που αντεπιτίθενται επικαλούμενοι το κύρος που τους παρέχει το θρησκευτικό τους αξίωμα: «σὺ μαθητῆς εἶ ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν» (στ..28-29).

Οι Φαρισαῖοι (στ.13) ἢ Ἰουδαῖοι (στ.18) αυτοαποκαλούνται «μαθητῆς του Μωυσή», υπό το πρίσμα της απόλυτης υποταγῆς στον Νομό, ὅπως αντιστοίχως στο κεφ.8 του Κατὰ Ἰωάννην, φέρονται ως «υιοί- απόγονοι του Αβραάμ». Οι ανωτέρω ισχυρισμοί, εξυπηρετώντας ἀμφότεροι τους επιμέρους σκοπούς του εκάστοτε κεφαλαίου, είναι ἀποκαλυπτικοί της βαθιάς πώρωσης και ἀγκύλωσης στην οποία ἔχουν περιέλθει, καθὼς και της πολεμικῆς χροιάς που λαμβάνει ο ὅρος «Ἰουδαῖος» στο ἔργο του Ἰωάννου, θέλοντας να στηλιτεύσει κατ' αὐτό τον τρόπο τις πεποίθησεις μιας μερίδας Ἰουδαίων και μελών της νεοσύστατης Εκκλησίας¹⁶⁹. Αὐτός είναι ο λόγος που ο ευαγγελιστής φωτίζει τις ἀπόψεις περὶ εκλεκτῆς φυλῆς, που διακήρυτταν οἱ Ἰουδαῖοι ηγέτες. Εντούτοις στο σημεῖο αὐτό δυνάμεθα να πούμε πως τα χαρακτηριστικά των ἰωάννειας Φαρισαίων δεν είναι ὅλα ἀρνητικά. Ἐτσι παρά το γεγονός ὅτι ἡ ἀρχουσα τάξη, στο σύνολο της ἀντιτίθενται στον Ἰησοῦ, ἓνα μέρος ἐξ αὐτῶν, ὅπως ο Νικόδημος (Ἰω. 3:2)¹⁷⁰, ἀναγνωρίζουν ὅτι δεν μπορεῖ ο ἄνθρωπος που ἐπιτελεῖ τα θαυμαστά αὐτά σημεῖα να εἶναι ἀμαρτωλός, ἔλκονται και ἐμφανίζονται δεκτικοί στην διδασκαλία του Ἰησοῦ. Ἐν συνεχείᾳ μάλιστα θα δούμε να ἀπέχουν ἀπὸ τη δικαστικὴ καταδίκη του Ἰησοῦ σε ἀντίθεση με τους ἀρχιερεῖς ¹⁷¹

¹⁶⁹ Βλ. Σωτήριος Σ. Δεσπότης, *Ὁ Ευαγγελιστὴς Ἰωάννης. Σπουδὴ Στὴν Ἰωάννεια Γραμματεία*, (Ἀθήνα: Ἐννοια, 2018), σ.19

¹⁷⁰ Πρβλ. Λκ.7:36-50

¹⁷¹ Μτθ.20:18, 26:3

Το ίδιο το κείμενο των γραφών αποδεικνύει πως όχι το αναλφάβητος πλήθος, αλλά οι πεπαιδευμένοι πνευματικοί ηγέτες αδυνατούν να διακρίνουν τον Λόγο του Θεού στον σαρκωθέντα Υιό. Αν ήταν γνώστες και τηρητές του Μωσαϊκού νόμου θα έπρεπε να ήταν σε θέση να αναγνωρίσουν εκείνον που μεταφέρει με αυθεντία το περιεχόμενο του, να συλλάβουν την αποκαλυπτόμενη αλήθεια και να πιστέψουν¹⁷². Το θέμα αυτό έρχεται πολλές φορές στην επιφάνεια καθώς βλέπουμε τον Ιησού να ελέγχει την άρχουσα τάξη για την ασυνέπεια τους απέναντι στον νομό.

Στο κεφ.8 ο Κύριος καθιστά σαφές ότι η αληθινή μαθητεία έγκειται στην ορθή τήρηση και υπακοή των λόγων Του (στ.31), ενώ ο ευαγγελιστής δε διστάζει να τους αποκαλέσει «υιούς του διαβόλου», καθώς εμμένοντας στην πλάνη μιμούνται τα έργα του ανθρωποκτόνου και ψεύτη πατέρα τους (στ.44). Έτσι ο Απόστολος της αγάπης, ο Ιωάννης, εμφανίζεται αρκετά αιχμηρός σε όσους απορρίπτουν το κήρυγμα του Λόγου, θέλοντας να αποτρέψει κατ' αυτόν τον τρόπο την εξάπλωση αιρετικών και ακραίων αντιλήψεων, τόσο στην ευρύτερη ιουδαϊκή κοινότητα, όσο και στους κόλπους της ίδιας της εκκλησίας.

Αποκαλυπτική της απύθμενης σύγκρουσης μεταξύ Ιουδαίων και όσων ομολογούν πίστη στο πρόσωπο του Χριστού, αποτελεί η διαμάχη που ξεσπά, αναφορικά με τη πνευματική καταγωγή των Ιουδαίων, αφενός, και αφετέρου, με τη καταγωγή του Ιησού, μόνο που στη προκειμένη περίπτωση η θέση του Ιησού εκπροσωπείται από τον ιαθέντα τυφλό. Η εν λόγω σκηνή έχει ως θεολογικό πυρήνα την αντιγνωμία που μαίνεται από τα κεφ.7 και 8 την προέλευση του Χριστού.

Με πνευματική διαύγεια και η ωριμότητα σκέψης ο πρώην τυφλού συνεχίζει να έρχεται σε αντίθεση με την αφροσύνη και τον δογματισμό των θεολόγων του Ιουδαϊσμού. Η φράση «οΐδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἢ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆ τούτου ἀκούε» (στ.31), εκφράζει την κοινή λογική, η οποία υπαγορεύει οι αιτήσεις και οι παρακλήσεις των ασεβών να μην εισακούγονται από τον Θεό. Ο τυφλός, αν και ακόμα δεν έχει φτάσει στο επίπεδο της αληθινούς πίστεως, αναφερόμενος στην παραδεδεγμένη αντίληψη

πως ο Θεός δεν εισακούει τις επικλήσεις των αμαρτωλών, αλλά μόνο των θεοσεβών, των όποιων η πορεία της ζωής ευθυγραμμίζεται με το θέλημά Του, αφενός μεν απαντά στον ισχυρισμό των ανακριτών του (στ.16,24), αφετέρου δε ανεπίγνωστα μαρτυρεί τη θεότητα του Ιησού και τη σχέση υιότητας Του με τον Θεό- Πατέρα¹⁷³, του οποίου και τα έργα ποιεί ¹⁷⁴. Η ανωτέρω διαπίστωση ίσως επιβεβαιώνει με τον ιδεωδέστερο τρόπο τον χαρακτηρισμό του Ιωάννη, ως «ὄπλο τῶν εὐσεβῶν», από τον Ιερό Χρυσόστομο (354-407 μ.Χ.) ¹⁷⁵.

3.4.4 Ομολογία Πίστεως στον Υιό του Ανθρώπου

35 Ἦκουσεν Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω καὶ εὐρών αὐτὸν εἶπεν· σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
36 ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· καὶ τίς ἐστιν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;
37 εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἐώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν.
38 ὁ δὲ ἔφη· πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.
39 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

Ιω. 9:35-39

Οι στίχοι 35-41 αποτελούν τον επίλογο του κεφ.9, όπου κορυφώνεται η ρήξη μεταξύ του πρώην τυφλού και ιουδαϊκού συμβουλίου, ενώ η αφήγηση αν και συντετμημένη είναι άκρως περιεκτική σε νοήματα. Στον στ.35 ο Ιησούς πληροφορείται πως «ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω». Εδώ δύο τα τίνα συμβαίνουν: είτε η αποβολή σχετίζεται με την απομάκρυνση του από τον τόπο που συνεδρίαζαν, είτε σε συνάφεια με την φράση «ἀποσυνάγωγος γένηται» (στ.22), τα γραφόμενα είναι καρπός ιστορικών γεγονότων και συνεπώς αντανακλούν μια μεταγενέστερη σύγκρουση ρήξη μεταξύ Ιουδαϊκών ομάδων και πρωτοχριστιανικής Εκκλησίας.

¹⁷³ Ιω. 1:14, 3:2, 6:46, 16:27-28

¹⁷⁴ Ιω. 4:32. 5:30. 6:38-40. 10:25, 30, 32, 38. 11: 41-41

¹⁷⁵ Ιωάννης Χρυσόστομος, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα, Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Θεολόγο*, PG 59. 778, πρβλ. 719

Την ένατη δεκαετία του πρώτου αιώνα, κατά την οποία γράφεται το τέταρτο Ευαγγέλιο (μεταξύ 98 και 117 μ.Χ.)¹⁷⁶, η πλήρης αντίθεση των εκφρασμένων πεποιθήσεων και η έντονη η αντιπαλότητα, αποτέλεσαν ανυπέρβλητο εμπόδιο στην συνύπαρξη των δύο θρησκευτικών ομάδων, με αποκορύφωμα την συστηματική εκδίωξη των χριστιανών από τη Συναγωγή το 83 μ.Χ.¹⁷⁷. Η εμπειρία αυτή φαίνεται να επηρέασε έντονα τον ευαγγελιστή, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση του συγγραφικού υλικού, τόσο του Ευαγγελίου, όσο και το περιεχόμενο της Α' Καθολικής του Επιστολής (κεφ.5), με την εξεταζόμενη περικοπή να αντικατοπτρίζει το σχίσμα που βιώνει η πρώτη εκκλησία και τον κίνδυνο που εγκυμονούσε για όποιον προσχωρούσε στη χριστιανική πίστη, καθώς αποβάλλονταν από την Συναγωγή. Η πράξη αυτή ισοδυναμούσε με απώλεια της κοινωνικής και εθνικής ταυτότητας του εκάστου και εξ αυτού η συγκρατημένη και διπλωματική απάντηση του γονέων προς το δικαστήριο αποτελεί απόρροια του εν λόγω φόβου (στ.22). Το πρωτοφανές αυτό φαινόμενο, πολιτικού και θρησκευτικού αποκλεισμού και ανομίας φαίνεται να στηλιτεύει ο Ιωάννης χρησιμοποιώντας τους γονείς και σε δεύτερο χρόνο τη φωνή του ιαθέντος τυφλού ως εργαλείο έκφρασης όλης της χριστιανικής κοινότητας και των πρώτων παραληπτών του ευαγγελίου, οι οποίοι ομοίως είχαν βιώσει τον εξοστρακισμό ένεκα της πίστεως¹⁷⁸. Η αποβολή αυτή του πρωταγωνιστή οδηγεί συνειρμικά τον αναγνώστη στη ρήση του Ιησού «τὸν ἐρχόμενον πρὸς ἐμὲ οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω» (Ιω. 6:37), η οποία αντιτίθεται ηθικά στην ανωτέρω αντιμετώπιση, με το σχόλιο του Χρυσόστομου (354-407)¹⁷⁹ «ἐξέβαλεν οὖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εὗρόν ὁ Δεσπότης τοῦ ἱεροῦ», να περιγράφει γραφურά την επερχόμενη σκηνή αποκάλυψης και αναγνώρισης του Ιησού από τον πρώην τυφλό.

¹⁷⁶ Πρβλ. Δεσπότης, *Ο Κώδικας Των Ευαγγελίων*, σ.49, επίσης του ίδιου, *Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης. Σπουδή Στην Ιωάννεια Γραμματεία*, σ.15,

¹⁷⁷ Πρβλ. Αγουρίδης, *Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο- Α'Κεφ.1-12*,σ.470-471

¹⁷⁸ Ιω.13:42 , Λκ. 6:22

¹⁷⁹ Βλ. Ιωάννης Χρυσόστομος, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα, Εἰς τὸν Ἅγιον Ιωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Ευαγγελιστήν*, Ομιλία ΝΗ', PG 59. 321

Όπως και στην πρώτη συνάντησή τους, ο Ιησούς με αμεσότητα προσεγγίζει και τον ρωτά αν πιστεύει «εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»¹⁸⁰ (στ.35), θέτοντας το θέμα αμιγῶς σε θεολογική βάση. Αναφορικά με τον χριστολογικό τίτλο «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»¹⁸¹, μεταξύ των ερευνητῶν¹⁸² υπάρχει αντιγνωμία, πολλοί ἐξ αὐτῶν να τάσσονται υπέρ της γραφῆς «υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ἡ οποία βάσει κριτικῆς του βιβλικού κειμένου, ἀπαντᾷ συχνότερα στην ἰωάννεια παράδοσι¹⁸³. Ο χριστολογικός τίτλος «υἱὸς ἀνθρώπου», προέρχεται ἀπὸ την γραμματεία της Π.Δ. και συγκεκριμένα ἀπὸ το μεγαλειώδες ὄραμα του προφήτη Δανιήλ (7:1-14), με τον ἐρχόμενου Υἱοῦ του Ἀνθρώπου «ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ», στον οποίο δόθηκε ἡ ἐξουσία κρίσης σε ὅλα τα ἔθνη¹⁸⁴. Στην Καινὴ Διαθήκη ο Ιησούς ἀποκαλεῖται «υἱὸς ἀνθρώπου» 88 φορές, στοιχεῖο σαφῶς συνδεδεμένο με το πλαίσιο παραστάσεων της παλαιοδιαθηκικῆς παράδοσης, με τον Ἰωάννη να σπεύδει, ἐκ προοιμίου, να προβάλλει ὡς βασικό σκοπὸ του Ευαγγελίου του τὴ διακήρυξη της θεότητος του Χριστοῦ, ὄχι ἀπλῶς ὡς τον προσδοκώμενο Μεσσία, ἀλλὰ ὡς τον «σαρκωθέντα Λόγο» του Θεοῦ (Ἰω.1:14), ὁ οποίος προϋπήρχε στη ἀγκαλιά του Πατρὸς και ἀπεστάλη στους ἀνθρώπους (Ἰω.3:16, 12:50), προκειμένου να παράσχει τὴ δυνατότητα της σωτηρίας και της "αἰώνιας ζωῆς" μέσω της πίστεως¹⁸⁵.

Συνεπῶς το γεγονός ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος αυτοπροσδιορίζεται ὡς «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» οφείλεται πιθανόν για δύο λόγους. Ἀφενὸς μεν διότι οἱ Εβραῖοι της ἐποχῆς ἐκείνης θα ἦταν στενά ἐξοικειωμένοι με τον τίτλο, και κατ' αὐτὸν τρόπο ἐπιβεβαίωνε ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας και ἐσχατολογικός κριτής, ἀφετέρου δε τονίζεται ἡ ἀνθρώπινη φύση του σαρκωθέντα Θεοῦ, που υπάγεται στις ἀνθρώπινες συνθήκες ταπείνωσης και θλίψεως, καθὼς οδεύει

¹⁸⁰ Δαν. 7:13-14, πρβλ. Μκ.8:38, 9:9, 14:62· Μτθ 8:20, 9:6, 10:23, 11:19, 12:8, 13:41, 16:27, 17:9, 17:12· Λκ.9:26, 17:24,30. 21:27, 22:69-70· Ἰω. 3:13, 12:23, 34. 13:3

¹⁸¹ Για περαιτέρω διερεύνησης του ὄρου βλ. Καρακόλης, *Ἡ θεολογικὴ σημασία των θαυμάτων στο κατὰ Ἰωάννην ευαγγέλιο*, σ.234.

¹⁸² Βλ.Αγουρίδης, *Το κατὰ Ἰωάννην Ευαγγέλιο- ἈΐΚεφ.1-12*. σ.482-483

¹⁸³ Ἰω.1:34, 49. 10:36. 11:4, 27. 20:31. Ἀΐω.3:8, 4:15, 5:5,20. Ἀποκ.2:18, πρβλ.Μτθ. 16:16, 26:63. Μκ. 3:11. Λκ. 4:41, 22:70

¹⁸⁴ Ἰω 1:51

¹⁸⁵ Μτθ.25:31, Ἰω. 3:13, 6:27, 8:28, 20:31

προς το Πάθος, δίνοντας την δυνατότητα ταύτισης των παθητών ανθρώπων μαζί Του.

Από την ερώτηση «τίς ἐστίν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;» (στ.36), εκφράζεται εναργῶς ἡ εσωτερική αναζήτηση και ἡ ἀδολή προαίρεση του ἀνθρώπου, στην οποία ἀνταποκρινόμενος ὁ Ἰησοῦς αὐτοπαλύπτεται (στ.37), ἐνῶ στην ἀντίστοιχη ἐρωτήση του δὺςπιστου ἰουδαϊκοῦ ὄχλου για τὴν φύση του Υἱοῦ του ἀνθρώπου (στ.34) ἀπαντᾷ με τρόπο ἀκατάληπτο και ἀινιγματικό. Ἡ αὐτοαποκάλυψη του Ἰησοῦ «καὶ ἐώρακας αὐτόν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν» (στ.37), ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὴν πράξη προσκύνησης και δοξασίας του Ἰησοῦ, μέσω τῆς προσφώνησης «κύριε» (στ.37), που στη προκειμένη χρονική στιγμή δεν ἀποτελεῖ ἀπλῶς τίτλο ευγενείας, ἀλλὰ κυριότηας, ὁ ὁποῖος στην παλαιοδιαθηκική θεολογία ἀπευθύνεται ἀποκλειστικά και μόνο στον Θεό¹⁸⁶, γι' αὐτό και σε διαφορετική περίπτωση ἀποτελεῖ πράξη βλασφημίας¹⁸⁷. Ἐπὶ τὴ βάσει των πεπραγμένων, τῆς θεραπείας και τῆς αὐτοαποκάλυψης του Ἰησοῦ, ὁ ἰαθέντας καταλήγει ἀναγωγικά στη βεβαιότητα ὅτι ὁ θεραπευτὴς του δεν ἀπλῶς ἓνας προφήτης (στ.17), οὔτε ἓνα θεοσεβές πρόσωπο, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, στον ὁποῖο και εκφράζει συνειδητὰ τὴν εὐλικρινή πίστη του. Στην ὁμολογία αὐτὴ ἐγκείται και τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς δοξασίας του Θεοῦ¹⁸⁸, προς τὴν κατεύθυνση και τὴν ἐκπλήρωση τῆς ὁποίας συνυφαίνονται τὰ ἔργα και τὰ ρήματα του σαρκωθέντα Υἱοῦ, και συνάμα ἀποστασιοποιούνται, με ὄντολογικό τρόπο, τὸ οὐσιώδες μήνυμα των βιβλικῶν κειμένων. Ἡ πιο σαφὴς ὁμολογία πίστεως, ὅλου του Ευαγγελίου, στον Υἱὸ του ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸ πρῶτον τυφλό, ἀποτελεῖ κορύφωση και ὁλοκλήρωση τῆς μεταμορφωτικῆς δοκιμασίας του κεφαλαίου διὰ τῆς σωτηριώδους τύφλωσης. Ἡ ἔννοια τῆς ἀλήθειας εἶναι συνυφασμένη με τὴν σαφὴ και ἀνοιχτὴ ὁμολογία πίστεως, ὅπως συμβαίνει ἔμμεσα στις ἀνωτέρω προηγηθεῖσες θεραπείες¹⁸⁹, ἐνῶ καθὼς τὰ συναισθήματα κλιμακώνονται, ἡ προσκύνηση στο Θεῖο Πρόσωπο ἐπισφραγίζει τὴ σχέση ποιμένα-Ἰησοῦ και «προβατοειδῶν» ἀνθρώπων για τὴν ὁποία θα μιλήσει ὁ Κύριος στο ἀμέσως ἐπόμενο κεφάλαιο (Ἰω.10:14-16).

¹⁸⁶ Γέν.15:8, Ἐξ.32:31, Δευτ.3:24, 9:26. Κρ16:28. Α'Βασ.18:37, Α'Χρ.17:24, Ψλμ.5:3, 6:3, 7:4, 79:8. Ησ.26:12, Ἰερ.16:19

¹⁸⁷ Πρβλ.Ἰω. 10:33

¹⁸⁸ Πρβλ.Ἰω.9:24

¹⁸⁹ Μκ.10:52, Μτθ.20:34, Λκ.18:43

3.4.5 Σύγκρουση με την Ιουδαϊκή τάξη

40 ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες καὶ εἶπον αὐτῶ·
μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν;

41 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν, ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ιω. 9:40-41

Ἡ διπολική προσέγγιση της πραγματικότητας στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη διαφαίνεται πλήρως στην κατακλείδα του κεφαλαίου, όπου ο Κύριος κατατάσσει τους Ιουδαίους θεολόγους στην κατηγορία εκείνων που κρίθηκαν αμαρτωλοί. Καθοριστικής σημασίας για την αναγωγή των νοημάτων είναι η παραπομπή σε άλλα κεφάλαια του ευαγγελίου, όπου διασώζονται οι λόγοι του Κυρίου για την απιστία και τη πτωχεία του πνεύματος των ανθρώπων.

Από τη νυχτερινή συνομιλία του Ιησού με τον Νικόδημο διαφαίνεται το περιεχόμενο της εν χρόνω ἔλευσης του στον κόσμο, που δεν είναι κρίση, αλλά η σωτηρία του κόσμου διὰ αὐτοῦ (Ιω.3:17), ενώ ο οντολογικός διαχωρισμός στον οποίο προβαίνει μεταξύ πιστών, που δεν κρίνονται, και ἀπίστων, που ἔχουν ἤδη κριθεῖ (Ιω.3:18), αποτελεί ἐδάφιο κλειδί προκειμένου να γίνουν καταληπτὰ τα δύσληπτα θεολογικά νοήματα του κειμένου. Ἐτσι ἐνῶ ἡ ῥήση του Ιησού στον ἐπίλογο της ἰωάννειας περικοπῆς «εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται» (Ιω.9:39)¹⁹⁰, φαινομενικὰ ἀντιβαίνει τα προλεγόμενα, τουναντίον προβάλλει ἀναφανδὸν τὸ μέτρο της κρίσεως που εἶναι ἀλήθεια¹⁹¹, ὄχι με τὴν ἐλληνικὴ σημασία του ὄρου, ἀλλὰ ὡς ταυτόσημο της πιστότητας καὶ της γνώσης του προσώπου του Κυρίου. Καθὼς λοιπὸν πυρηνικὸ στοιχεῖο της ἀφήγησης εἶναι ἀλήθεια καὶ γνώση του Θεοῦ, δὲν εἶναι τυχαίον τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνῶ στους Συνοπτικούς ο Ἰησοῦς ἀπευθύνεται κυρίως στα πλήθη της Γαλιλαίας, στο σημεῖο αὐτοῦ του τετάρτου Ευαγγελίου ἀποδέχτες του λόγου του εἶναι οὖν ο Νομοδιδάσκαλοι του ἔθνους, στο εβραϊκὸ θρησκευτικὸ κέντρο, στα Ἱεροσόλυμα.

¹⁹⁰ Μτθ.13:13, Λκ.8:10

¹⁹¹ Ιω. 3:21,4:23-24, 8:32, 40-46. 14:6, 17. 16:7, 17:17, 18:37-38.

Από το παράδοξο της απώλειας της οράσεως των βλεπόντων (Ιω.9:41), στο οποίο απηχούν οι προφητικοί λόγοι του Ησαΐα¹⁹², δακτυλοδεικτείται η πνευματική τυφλότητα και άγνοια εκείνων που διατείνονται ότι βλέπουν· γνωρίζουν και επομένως δεν χρήζουν της δικής του σωτηριώδους παρέμβασης. Η νομοκρατική τους αντίληψη κατέστη παρωπίδα, οδηγώντας τους προοδευτικά στην πνευματική τυφλότητα που ισοδυναμεί με θάνατο (στ.19-21). Έχοντας προηγηθεί η βαρυσήμαντη ομιλία του Ιησού περί κρίσεως των απίστων στο κεφάλαιο κεφ.8 και απελευθέρωσης μέσω της Αλήθειας (στ.32)¹⁹³, η συνειδητοποίηση της τραγικής αυτής τροπής από τον αναγνώστη δεν αποτελεί απειλή, αλλά προειδοποιητική εξαγγελία για όσους δεν θέλουν να καταλήξουν όμηροι της πλάνης, υποστασιοποιώντας κατ' αυτόν το τρόπο τον σκοπό του Ευαγγελίου που είναι η πίστη (Ιω.20:26) και η θεραπεία των θανάσιμα ψυχικών τραυμάτων.

Με την ρήση «εί τυφλοί ήτε, ούκ αν είχατε άμαρτίαν· νυν δέ λέγετε ότι βλέπομεν, ή άμαρτία υμών μένει» (Ιω.9:41), ο Ιησούς διαγιγνώνει την παθογένεια των ομοεθνών, που δεν είναι άλλη από την ολιγοπιστία, την πώρωση και την πνευματική αγκύλωση, στοιχεία που ταυτοδυναμούν με την άμαρτία, που εν προκειμένω τους προσάπτει. Ιδιαίτερος δε στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο η απολυτοποίηση του Νόμου, στον οποίο και προσδίδουν σωτηριολογική διάταση, φαίνεται να αποτελεί ανυπέβλητο τροχοπέδη στην αναγνώριση του Ιησού ως φορέα της σωτηρίας και της αιώνιας ζωής, βαθαίνοντας το ρήγμα μεταξύ Εκείνου και της άρχουσας Ιουδαϊκής τάξης¹⁹⁴. Μάλιστα ο Καρακόλης για την εν λόγω διαπίστωση σημειώνει πως «ο τυφλός στο κατά Ιωάννην δεν αποκλείεται να εκπροσωπεί τους Χριστιανούς της εποχής του τέταρτου ευαγγελιστή στα πλαίσια διαλόγου τους με τον Ιουδαϊσμό»¹⁹⁵.

Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης, γράφοντας σαράντα περίπου έτη μετά την Ανάληψη του Κυρίου, βρίσκεται αντιμέτωπος με μία διαφορετική πραγματικότητα από αυτή των συνοπτικών Ευαγγελιστών και του Αποστόλου Παύλου. Η αναμενόμενη Παρουσία του Ιησού δεν έχει έρθει ακόμα, με την χριστιανική

¹⁹² Ησ.6:9, 17:7-8, 29:18, 35:5, 42:7, 18-19, πρβλ. Ψλμ.113:13, 134:14, Ιεζ.12:2

¹⁹³ Ιω.1:17, 8:40, 14:6, 18:37

¹⁹⁴ Πρβλ. Ρωμ.8:2, Γαλ.5:1,4

¹⁹⁵ Βλ.Καρακόλης, *Η θεολογική σημασία των θαυμάτων στο κατά Ιωάννην ευαγγέλιο*, σ.230.

κοινότητα να διαβιεί σε ένα πολυθρησκευτικό και δυσμενές περιβάλλον, αποτελούμενο από Ιουδαίους, εθνικούς και αιρετικούς εντός του κόπλου της Εκκλησίας. Προκειμένου λοιπόν να θωρακίσει την πίστη και να ενισχύσει το αίσθημα του θρησκευτικού βιώματος, η κρίση του Θεού δεν προβάλλεται ως προσδοκία για το εγγύς μέλλον, αλλά μεταβιβάζεται στο παρόν, εφιστώντας τοιουτοτρόπως τη προσοχή στην προσωπική ευθύνη των επιλογών και στην υπαρξιακή τοποθέτηση του καθενός απέναντι στην αποκάλυψη του Θεού στο πρόσωπο του σαρκωθέντα Υιού.

Ο Ιησούς στο τέταρτο Ευαγγέλιο δεν παρουσιάζεται μόνο ως το φως του κόσμου, αλλά και ως «ὁ ἄμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ιω.1:29), δλδ. την ψυχική διαφθορά και πνευματική τυφλότητα, εξ αυτού η εν λόγω σκηνή αποτελεί καταφανής απόδειξη του σκοπού της έλευσης, της κρίσης και της λυτρωτικής Του θυσίας, που είναι η σωτηρία και η απελευθέρωση από τα δεσμά της αμαρτίας, όχι μόνο μιας μερίδας εκλεκτών, αλλά όλου του κόσμου¹⁹⁶. Καθώς το κριτήριο αμαρτωλότητας, βάσει των προκυπτόντων συμπερασμάτων από τα πρώτα εδάφια της περικοπής, δεν αποτελεί η ασθένεια ή η εξωτερική ατέλεια ενός ανθρώπου, αλλά η προαίρεση και ο βαθμός ανταπόκρισης στην θεϊκή κλήση, σε κριτήριο άρσης της αμαρτίας αναγάζεται η πίστη προς το πρόσωπο του Ιησού και αναγνώριση του σωτηριώδους έργου. Συνεπώς όσο παραμένει κραταιά η αμφισβήτηση στη καρδιά και στον νου των Φαρισαίων, και εν γένει του ιουδαϊκού έθνους, η αμαρτία παραμένει (στ.41)¹⁹⁷. Είναι η μόνη περίπτωση αμαρτίας που δεν υπερκεράζεται, αφού απουσιάζει η ορθή πίστη και η μετάνοια, με τον «πιστεύοντα», όπως ο τυφλός, να μην κρίνεται αλλά να σώζεται¹⁹⁸ και τον «απειθώντα» να βρίσκεται αντιμέτωπος με την οργή του Θεού¹⁹⁹. Συνεπώς η έλευσή του Ιησού για να κρίνει δεν πρέπει να προξενεί φόβο²⁰⁰ σε όσους έχουν συναίσθηση της αγάπης και λυτρωτικής του θυσίας²⁰¹, όχι μόνο για κάποιους εκλεκτούς αλλά για όλη την ανθρωπότητα²⁰².

¹⁹⁶ Μτθ.25:45. Α'Ιω. 2:2, 28. 4:17

¹⁹⁷ Πρβλ. Ιω.8:12, 24. 15: 22-25, 16:8

¹⁹⁸ Α'Ιω.5:5. Αποκ.2:11, 2:26, 3:5, 3:12, 3:21, 6:2, 21:7

¹⁹⁹ Ιω.3:15-18, 36. 5:24, 8:24,11:26, 16:9, 12:44, πρβλ. Α'Ιω.5:1-21

²⁰⁰ Μκ.5:36, Λκ.8:50, Αποκ.1:17

²⁰¹ Α'Ιω.2:28, 4:15-20

²⁰² Α'Ιω.2:2, 4:10-21

Οι επιβαρυντικοί λόγοι του Ιησού στο σημείο αυτό της ευαγγελικής διήγησης σκανδαλίζουν τους Φαρισαίους, επιφέροντας νέο σχίσμα μεταξύ των Ιουδαίων, το οποίο αναδύεται στην επιφάνεια του κειμένου στο κεφ.10 (στ.18-20). Έτσι λαμβάνοντας υπόψη το μοτίβο συγγραφής «σημείο-ομιλία > σχίσμα >ομολογία > κρίση», η εξεταζόμενη περικοπή δεν ολοκληρώνεται στο εδάφιο 41 του ενάτου κεφαλαίου, αλλά εκτείνεται μέχρι και το στ.42 του δεκάτου κεφαλαίου, όπου βλέπουμε το τέταρτο κατά σειρά σχίσμα, το οποίο αναπόφευκτα οδηγεί στην απόρριψη του Ιησούς από τους ομοεθνείς του Ιουδαίους.

3.5 Συμπεράσματα

Η εκ μέρους του Χριστού διενέργεια του θαύματος και η διδασκαλία προς τους μαθητές του, εκ προοιμίου ανατρέπει τις παραδεδεγμένες αντιλήψεις στο πλαίσιο της θρησκευτικότητας του Ιουδαϊσμού, οι οποίες συνέδεαν την ασθένεια με την αμαρτία, καθιστώντας τον άνθρωπο εξ ορισμού ένοχο ενώπιον του Θεού. Βάσει της βραχυλογικής, μα πυκνής σε νοήματα ομιλίας του Κυρίου, η τύφλωση του ανθρώπου, κατηγορηματικά, δεν αποτελεί συνέπεια κάποιου αμαρτήματος, δικό του ή κληρονομικού, ενώ ως απώτερος σκοπός του σωματικού πάθους προβάλλεται η φανέρωση της δόξας του Θεού. Γι' αυτό τον λόγο ο Ιησούς προσεγγίζει και θεραπεύει αυτοβούλως τον τυφλό, με τον ίδιο το άνθρωπο να ενεργεί εν προκειμένω ως όργανο της αποκαλύψεως της δυνάμεως του Θεού. Στη θεραπεία των οφθαλμών του τυφλού, η χρήση πηλού, η νύψη στα ύδατα της Σιλβάμ και εν τέλει η παροχή του φωτός σε αυτόν, ως δύο πράξεις που παραπέμπουν δυναμικά στη πρώτη Δημιουργία του φωτός και ανθρώπου, πιστοποιούν με τον πιο καταφανή τρόπο την θεότητα του Ιησού Χριστού, συμπέρασμα στο οποίο βλέπουμε να οδηγείται και ο τυφλός. Έτσι ο δημιουργικός λόγος στον κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο αποστασιοποιείται στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, ο οποίος ερχόμενος στον κόσμο επιτελεί σε κάθε περίπτωση μια πράξη αναδημιουργίας, εξάγοντας τους ανθρώπους από το σκοτάδι της ανυπαρξίας στο φως της ζωής. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο ο Υιός

του Θεού δεν δεσμεύονταν από τις ανθρώπινες διατάξεις του Νόμου, καθώς είναι ο ίδιος Κύριος του Σαββάτου.

Η γενόμενη θεραπεία πέρα από πράξη οικτιρμού, λαμβάνει επίσης συμβολικό χαρακτήρα, γιατί ο Χριστός, ο οποίος παρέχει το σωματικό φως, είναι αυτός που παρέχει και το πνευματικό φως στην ανθρωπότητα, που εκπροσωπεί ο εκ γενετής τυφλός στο σύνολό της. Κριτήριο και καθοριστικό στοιχείο της υπαρξιακής αυτής αφύπνισης, , καταδεικνύεται η αποδοχή του Χριστού ως Υιού του Θεού, ενώ η απόρριψή του οδηγεί σε πνευματική συσκότιση, εξαίροντας τοιουτοτρόπως και τον παράγοντας τη ατομικής ευθύνης και κρίσης. Στη παρούσα διήγηση τόσο η αδυναμία πρόσληψης της αποκαλυπτόμενης αλήθειας, όσο και απόρριψή του Ιησού από τους ομοεθνείς του, αναδύεται στη επιφάνεια από τα διαδοχικά σχίσματα εντός του παρευρισκόμενου πλήθους, καθώς και από την στάση της άρχουσας ιουδαϊκής τάξης, η οποία σταδιακά και ενώπιον του αναγνώστη οδηγείται σε ακούσια παραδοχή της πνευματικής τυφλότητας και της αμαρτωλότητας στην οποία έχει περιέλθει. Από το χάσμα μεταξύ Ιησού και Ιουδαίων, δλδ. Συναγωγής και Φαρισαίων, που συνεχώς διευρύνεται, σε συνδυασμό με την αποβολή του τυφλού από την Συναγωγή, αντανακλάται με γλαφυρότητα την ευάλωτη θέση του Χριστιανισμού, κατά την περίοδο που συγγράφεται το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, που δεν τυγχάνει αναγνωρίσεως, με αποτέλεσμα ώστε να ασκούνται διωγμοί εναντίον όσων ομολογούν την πίστη τους στον Ιησού Χριστό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1 Ο Απόστολος Παύλος

Στον τομέα της έρευνας και ερμηνείας δύο είναι οι πηγές από τις οποίες μπορούμε να συνθέσουμε τη βίο και τη προσωπικότητα του Αποστόλου Παύλου: οι Επιστολές και οι Πράξεις των Αποστόλων²⁰³. Από το βιβλίο των Πράξεων²⁰⁴ αντλούμε τις σημαντικότερες πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση του, ενώ οι Επιστολές είναι εκείνες που φέρουν το προσωπικό του αποτύπωμα του Αποστόλου. Στην Καινή Διαθήκη περιλαμβάνονται δεκατέσσερις Επιστολές, με τις αυτοβιογραφικές πληροφορίες του Αποστόλου, οι οποίες αποτελούν το λεγόμενο «Corpus Paulinum». Αν και για μερικές από αυτές πιθανόν να προέρχονται από τον κύκλο των μαθητών του Παύλου, είναι δλδ. Παύλειες έμμεσα²⁰⁵, σε κάθε περίπτωση οι βιογραφικές αυτές πληροφορίες είναι πολύτιμες, καθώς συμπληρώνουν την εικόνα που συνθέτει ο Λουκάς με την ιστορική του αφήγηση.

Ο Ευαγγελιστής και ιατρός Λουκάς, όντας ακόλουθος του Αποστόλου Παύλου στα ιεραποστολικά του ταξίδια, μας μεταγγίζει πολύτιμες πληροφορίες για τη ζωή και έργο του μαινόμενου αυτού διώκτη από τη Ταρσό, που έμελλε να

²⁰³ Όπως έχει λεχθεί ήδη στη Εισαγωγή (σ.2) ο πρώτος σωζόμενος γραπτός κανόνας της Κ.Δ. είναι ο παλίμψηστος κανόνας του Μουρατόρι που χρονολογείται μεταξύ 150 και 239 μ.χ. Το χειρόγραφο αυτό αναφέρεται στο κατά Λουκάν ως το «τρίτο ευαγγέλιο», ενώ μετά το τέταρτο ευαγγέλιο αναφέρεται στο βιβλίο των Πράξεων, ως «acta omniū apostolorum», δηλώνοντας σαφώς το περιεχόμενο του. Ο ελληνικός τίτλος «Πράξεις (των) Αποστόλων», (λατ. Actus Apostolorum) εμφανίζεται μετά τον 2^ο αιώνα. Ο τίτλος του βιβλίου σύμφωνα με αρχαιότερους κώδικες και παλαιότερες μαρτυρίες εκκλησιαστικών συγγραφέων απαντά ως «Πράξεις Αποστολών», «Πράξεις των Αποστολών», είτε σπανίως μετά του άρθρου «Οι Πράξεις». Σε ένα από τα αρχαιότερα χειρόγραφα, στο Σιναϊτικό Κώδικα, ως αποδιδόμενος τίτλος απαντά μόνο η λέξη «Πράξεις», ενώ οι λέξεις «Των Αποστόλων» δεν αναφέρονται. Πρβλ. Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα Εις Τας Πράξεις Των Αποστόλων*, (Αδελφότης θεολόγων η "Ζωή," 1955), σ.10

²⁰⁴ Η χρονολόγηση της συγγραφής των Πράξεων θα εξαρτηθεί από τη χρονολογία στην οποία τοποθετούμε το τρίτο Ευαγγέλιο, καθότι και τα δύο αποτελούν μέρη ενός διττού έργου, με τις Πράξεις να γράφονται λίγο μετά ή ταυτόχρονα με «τὸν πρῶτον λόγον» (Πράξ. 1:1). Για τη χρονολόγηση βλ. Βλ. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα Εις Τας Πράξεις Των Αποστόλων*, σ.38-41 και Δεσπότης, *Ο Κώδικας Των Ευαγγελίων. Εισαγωγή Στα Συνοπτικά Ευαγγέλια Και Πρακτική Μέθοδος Ερμηνείας Τους*, σ.260, πρβλ. Ευσέβιος Καισαρείας, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Κεφάλαιο ΚΓ', *Ὡς ἐμαρτύρησεν Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου χρηματίσας ἀδελφός*, PG 20.204A.

²⁰⁵ Οι επιστολές αυτές καλούνται δευτεροπαύλειες και είναι οι προς Εφεσίους, προς Κολοσσαείς, προς Θεσσαλονικείς Β, και οι Ποιμαντικές (Α' και Β' προς Τιμόθεον και προς Τίτον).

γίνει ο μεγαλύτερος εραστής του Ιησού Χριστού. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αν και τα αρχαιότερα κείμενα του Κανόνα της Καινής Διαθήκης, οι Επιστολές του Παύλου (περ.50-64 μ.Χ.), είναι εκείνα που φέρουν το προσωπικό του αποτύπωμα, τα στοιχεία που αντλούμε για τον ίδιο είναι πενιχρά, το βιβλίο των Πράξεων καθίσταται ευθύς αμέσως η μοναδική και πιο ολοκληρωμένη πηγή πληροφόρησης για να τον Απόστολο των Εθνών.

Αν θέλαμε να αφουγκραστούμε και να σκιαγραφήσουμε την πορεία ζωής του δύο είναι τα οριακά περιστατικά που καθόρισαν την κατεύθυνσή του: η Θεοπτία του Κυρίου «έν τῇ ὁδῶ» προς τη Δαμασκό και η αρπαγή του αποστόλου, «ἕως τρίτου ούρανοῦ», όπως περιγράφεται από τον ίδιο με επιφυλακτικότητα και σχετική απροθυμία στη Β' προς Κορινθίους επιστολή (12:1-7). Το υπερβατικό συμβάν, πλησίον των πυλών της Δαμασκού, ισοδυναμεί με την κλήση του Παύλου από τον Κύριο, αντίστοιχη με εκείνη των προφητών, του οποίου η περιγραφή, εκτός από τις υπό μορφή ανάμνησης αναφορές, που απαντούν στο σώμα των Επιστολών του²⁰⁶, γίνεται με εκτενέστερο τρόπο σε τρία κεφάλαια των Πράξεων²⁰⁷.

Παρότι είναι αδύνατον να διασαφηνιστεί τι ακριβώς συνέβη, πυρήνας της βιβλικής αφήγησης είναι η αποκάλυψη του αναστημένου Ιησού Χριστού εν δόξη και η μεταμορφωτική δοκιμασία του Παύλου, διά της σωτηριώδους τυφλώσεώς του. Η πνευματική εμπειρία του άκτιστου φωτός θα αποτελέσει το Big Bang στη ζωή του Αποστόλου, με αποτέλεσμα τη δημιουργία του Χριστιανικού μας σύμπαντος. Χάριν αυτού, ο ευαγγελικός Λόγος θα ξεπεράσει τα όρια της Παλαιστίνης και μέσα σε 30 χρόνια θα ταξιδέψει στις καρδιές των ειδωλολατρικών εθνών, που εντοπίζονται στον χάρτη Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του πρώτου αιώνα μ.Χ..

²⁰⁶ Γαλ.1:13. Α' Κορ.11:1.15:8. Φιλ.3:12. Έφ. 3:3. Α', Β'Τιμ, Τίτ.

²⁰⁷ Πράξ. 9:1-29,22:3-21, 26:9-21

4.2 Οριοθέτηση Ενάτου Κεφαλαίου

Το κεφάλαιο εννέα αποτελεί ορόσημο στις Πράξεις των Αποστόλων. Μέχρι αυτό το σημείο ο Πέτρος είχε την εξέχουσα θέση, καθώς κήρυττε στο έθνος του Ισραήλ, ενώ σημαίνουσα ήταν και η δράση του Φιλίππου στη διάδοση του Ευαγγελίου. Από τώρα και στο εξής ο απόστολος Παύλος θα γίνει σταδιακά το κεντρικό πρόσωπο της ιστορικής αφηγήσεως του Λουκά και φορέας του χριστιανικού μηνύματος στους εθνικούς.

Ως αρχή της εξεταζόμενης περικοπής θεωρούμε τον στ.1 «Ο δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου». Η εύστοχη χρήση του ποσοτικού επιρρήματος «ἔτι» (= ακόμα, επιπλέον) λειτουργεί ως γέφυρα σύνδεσης με τα γεγονότα, που έλαβαν χώρα στο κεφ.8 των Πράξεων, όπου ο Παύλος παρουσιάζεται να έχει ενεργό συμμετοχή στους πρώτους στους χριστιανικούς διωγμούς, καθώς «ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακὴν» (Πραξ.8:3). Καθότι αφήγηση σημαίνει ενέργεια μέσα στο χρόνο, στη κειμενική δομή των Πράξεων βλέπουμε να κυριαρχούν ρήματα και εκφράσεις που δηλώνουν κυρίως κίνηση (προσελθὼν, πορεύου), στάση (πεσὼν, εἰστήκεισαν) ή αλλαγή (ἐξαίφνης τε αὐτὸν περιήστραψεν). Στοιχεία επίσης συγκινησιακής (ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου) και εκφραστικής (ἐνεοί) τάξης δεσπόζουν στην πλειονότητα των εδαφίων, σκιαγραφώντας τον χαρακτήρα και την συναισθηματική κατάσταση των πρωταγωνιστῶν. Ἐτσι μέσω της δυναμικής αυτής γραφής επιτυγχάνεται η κινητοποίηση των αισθήσεων του ακροατή –αναγνώστη και κατά συνέπεια η άμεση εμπλοκή του στη δράση.

Αναφορικά με το σκηνικό δράσης της εξεταζόμενης περικοπής, φαίνεται να βρίσκεται σε αρμονική συνύπαρξη με το θεματικό άξονα του «δρόμου», στο οποίο δομούνται οι αφηγήσεις του Λουκά, με όλες τις σημαντικές αποκαλύψεις να συμβαίνουν εν κινήσει²⁰⁸. Ἐτσι στα πρώτα εδάφια η ιστορία διαδραματίζεται σε περιβάλλον υπαίθρου με τους πρωταγωνιστές να βρίσκονται εν κινήσει, ενώ σταδιακά το ενδιαφέρον μετατοπίζεται σε ένα πλαίσιο με διαστάσεις εσωτερικού μονολόγου και δοκιμαζόμενης συνείδησης (οράματα-προσευχή). Τέλος τόσο σε πραγματικό, όσο και σε συμβολικό επίπεδο, η αφήγηση των

²⁰⁸ Πράξ. 8:26. 9:2, 27. 26:13

Πράξεων πορεύεται σε μία συνεχή εναλλαγή φωτός (φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀνέβλεψέν) και σκότους (μὴ βλέπων), υποβάλλοντας εμμέσως το περιεχόμενο και την πρόκληση του κεφαλαίου.

Εστιάζοντας αναλυτικότερα στη δομή του βιβλικού κειμένου, η περικοπή θα μπορούσε να διαιρεθεί στις ακόλουθες επιμέρους ενότητες:

A. Πρόλογος:

Ο Σαῦλος ηγείται των Διωγμών πέρα από τα όρια της Ιερουσαλήμ (Πράξ.9:1-2)

B. Κυρίως Θέμα :

1. Το Όραμα του Παύλου στις πύλες της Δαμασκού (Πράξ.9:3-6)
2. Η κατάπληξη των παρευρισκόμενων στο άκουσμα της φωνής (Πράξ.9:7)
3. Η τύφλωση του Σαούλ (Πράξ.9:8-9)
4. Το όραμα του Ανανία(Πράξ.9:10-11)
5. Το όραμα του Σαούλ εν αναμονή του Ανανία (Πράξ.9:12)
6. Ο Κύριος αναγγέλλει Ανανία την αποστολή του Παύλου (Πράξ.9:13-16)
7. Η ανταπόκριση του Ανανία στο κάλεσμα του Κυρίου: Η Θεραπεία και το Βάπτισμα του Παύλου (Πράξ.9:17-19)

Γ. Επίλογος :

Η αρχή της αποστολικής δράσης του Παύλου (Πράξ.9:19-20)

4.3 Η Μεταστροφή του Αποστόλου Παύλου

4.3.1 Θεοπτία στις Πύλες της Δαμασκού

1 Ο δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ **2** ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινὰς εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ.

3 Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ, ἐξαίφνης τε αὐτὸν περιήστραψεν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ **4** καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ.

Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;

5 εἶπεν δέ. *τίς εἶ, κύριε;* ὁ δέ. *ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις.*

6 *ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ λαληθήσεται σοι ὃ τί σε δεῖ ποιεῖν.*

7 οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἰστήκεισαν ἔνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς μηδένα δὲ θεωροῦντες

Πράξ. 9:1-7

Όπως προκύπτει από την αναψηλάφηση του βίου του, ο Παύλος είχε το προνόμιο του ανθρώπου με πολλά προσόντα. Ήταν Ιουδαίος στη καταγωγή²⁰⁹, είχε ελληνική παιδεία καταγόμενος από τη πολιτισμική πόλη της Ταρσού²¹⁰ και απολάμβανε ταυτόχρονα και την Ρωμαϊκή υπηκοότητα. Πάνω απ' όλα όμως ο Παύλος ήταν ένας φανατισμένος και δραστήριος Ιουδαίος, ο οποίος πεπεισμένος για την ευθυκρισία των διδασκάλων του, άρχισε να αντιστρατεύεται τους Ιουδαίους οπαδούς του Χριστού.

Ο ιερός Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.)²¹¹ θεωρεί αξιοφρόνητη την αναφορά αυτή στον πρότερο βίο του Παύλου: «έροϋμεν ούχ ὅσα τήν Εκκλησίαν ὠφέλησε μόνον, ἀλλ' ὅσα καί ἔβλαψε. Καί γάρ ἀναγκαῖος ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος». Ο λόγος του μάλιστα θα είναι αναλυτικός για τους διωγμούς του Παύλου κατά των Χριστιανών, τις πεποιθήσεις του και όλα ὅσα ἐπράξε ο πρώην διώκτης, προτού κληθεί ἀπό το Θεό για να γίνει ἀπόστολος Του. Οι αναλύσεις αυτές αναφορικά με τον πρότερο βίο του Παύλου δεν αποτελούν κατά τον ιερό συγγραφέα ντροπή και κατηγορία ἀλλά εἶναι «ἐγκωμίων ὑπόθεσις»: «*Ἐγκώμια Παύλου ταῦτά ἐστίν, οὐκ ἐπειδή κατέσκαψε τήν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' αὐτός αὐτήν πάλιν ὠκοδόμησεν*». Ο Παύλος μάλιστα παρομοιάζεται ἀπό τον ιερό Χρυσόστομο (354-407 μ.Χ.), με ἀθλητή, ο οποίος αν και ἔχει ἠττηθεί πολλές φορές, όταν καταφέρνει να πάρει τον στέφανο της νίκης σε ἕναν αγώνα, κανείς δεν του στερεῖ τα ἐγκώμια. Ἀλλά και με τον κυβερνήτη ενός πλοίου ο οποίος αν και ἔχει γνωρίσει πολλές τρικυμίες και ναυάγια, καταφέρνει να οδηγήσει στο λιμάνι το καράβι γεμάτο με το φορτίο του: «*μύρια ναυάγια ὑπέμεινεν ἀλλ'... πεπληρωμένην ἐπήγαγε τῶν φορτίων τήν ὀλκάδα*».

²⁰⁹ Το εβραϊκό ὄνομα του Αποστόλου ἦταν Σαούλ ἢ Σαύλος (εβρ. שׂוּלָיִם σημαίνει ο «ἐπιθυμητός» ἢ ο «ἐπιτευχθεὶς δια προσευχῆς»), κατά τη γνωστή συνήθεια των Ιουδαίων της διασποράς να φέρουν εκτός ἀπὸ το ιουδαϊκό τους ὄνομα και ἕνα ομόηχο ελληνικό, ἐνῶ λόγω της Ρωμαϊκῆς του ιδιότητος, ἔφερε και το ὄνομα Παύλος (ἀπὸ το λατινικό Paulus = μικρός, ταπεινός).

²¹⁰ Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ἑλληνα γεωγράφου Στράβωνα (64 π.Χ.- 23 μ.Χ.) κατά την Ελληνιστική και Πρώιμη Ρωμαϊκή περίοδο ἡ Ταρσός ἦταν σπουδαῖο ἐμπορικό και πολιτιστικό κέντρο, με ἔντονες ἐπιδράσεις του ελληνικοῦ στοιχείου. Διέθετε μάλιστα φιλολογική και φιλοσοφική σχολή της, ἀμιλλώμενη και ἐφάμιλλη ἐκείνης των Ἀθηνῶν και της Ἀλεξάνδρειας. Ἐπίσης ἦταν γνωστή ὡς ἡ ἔδρα της στωικῆς φιλοσοφίας, με πλῆθος σπουδαίων προσωπικοτήτων να κατὰγονται ἢ να συνδέονται με την πόλη της Ταρσού. Βλ. *Γεωγραφικά* 14.5.13.

²¹¹ Βλ. Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα, Αναγνωσθείσης περικοπῆς του θ' των Πράξεων*, PG 51.119-121.

Σύμφωνα λοιπόν με την μαρτυρία των Πράξεων, μετά το θάνατο του Στεφάνου ξεσηκώθηκε άγριος διωγμός εναντίον των πιστών της Ιερουσαλήμ ώστε «πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας» (Πράξ. 8:1). Ο «Σαῦλος δὲ ἔλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακὴν» (Πράξ. 8:3). Η δράση του αυτή προξένησε μεγάλο πλήγμα στη νεοσύστατη Εκκλησία, εξωθώντας τους Χριστιανούς να ζητήσουν σωτηρία στη φυγή. Ὅσοι ἔφυγαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα λόγω του το διωγμοῦ αὐτοῦ, «διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον» (Πράξ. 8:4), με τη Δαμασκὸ να αποτελεί μια ἀπὸ τις πόλεις ἀσύλου. Για τον ιδιαίτερο ζήλο του, στο θανάσιμο αὐτὸ ἔργο, ο Σαῦλος ἀργότερα ἀναφέρεται με τα πιο μελανὰ χρώματα που ἔχει στον χρωστήρα του λόγου του (Πράξ. 26:9-110).

Οι ιερεῖς και οἱ ἄρχοντες ἤλπιζαν ἀρχικὰ πως ἡ αἵρεση μποροῦσε να κατασταλεῖ με πολλές προσπάθειες και με ἀμείλικτο διωγμό. Βαθμιαία ωστόσο συνειδητοποίησαν ὅτι τα μέτρα που εἶχαν ληφθεῖ στην Ἱερουσαλήμ κατὰ τῆς νέας διδαχῆς, ἔπρεπε να ἐπεκταθοῦν και σε ἄλλα μέρη. Η ὑπαρξη του χριστιανικοῦ κινήματος τῆς «Ὀδοῦ»²¹² ἦταν μία ὑπαρκτὴ ἀπειλή ἐνάντια στον Ἰουδαϊσμό, ο οποίος διακυβεύονταν ἀπὸ τὴν διάδοση του εὐαγγελίου. Ο θάνατος του Χριστοῦ στον σταυρό ἦταν για τους Ἰουδαίους ἓνα σκάνδαλο, καθὼς βάσει του Νόμου «εκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ πᾶς κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου» (Δευτ. 21:23)²¹³, ἐνὼ το κήρυγμα περὶ «Ἀνάστασης» δεν ἦταν παρὰ μια καλὰ μεθοδευμένη ἀπάτη με σκοπὸ τὴν διάλυση τῆς ἐνότητος του λαοῦ. Πρωτευόντως ὁμως ἀήθης και ἀμφισβητούμενη κρίνονταν ἡ σωτηρία που πρέσβευε ο Χριστιανισμός, δια μέσω του ἀναστηθέντα Ἰησοῦ, γιατί καθιστοῦσε αὐτόματα τον Νόμο περιττό.

Προεξέχων μεταξύ των Ἰουδαίων που εἶχαν θορυβηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία που συνόδευε το κήρυγμα του Εὐαγγελίου, ἦταν ο Σαοῦλ τῆς Ταρσοῦ, ο οποίος τὴν ἐποχὴ που διαδραματίζεται ἡ ἀφήγηση (Πράξ.9:1-18), ἦταν πιθανόν στην ἀρχὴ τῆς τρίτης δεκαετίας τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ το κείμενο των Πράξεων διαπιστώνουμε ὅτι με δικὴ του πρωτοβουλία, καθότι «ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς

²¹² Κατὰ τὴν περίοδο του γεγονότος αὐτοῦ εἶχε ἤδη ἀρχίσει ἡ σχηματοποίηση δύο διαφορετικῶν ομάδων στην ἐξελισσόμενη χριστιανικὴ κοινότητα. Η μία ἀπ' αὐτὲς ἠθέλε να περιορίσει τὴ νέα πίστη στους Ἰουδαίους, ἐνὼ ἡ ἄλλη ἔδειχνε πρόθυμη να συμπεριλάβει στους κόλπους τῆς και ἐθνικούς, που δεν ἀκολουθοῦσαν πιστὰ ὅλες τις διατάξεις του Νόμου.

²¹³ Πρβλ. Γαλ.3:13

μαθητὰς τοῦ κυρίου»²¹⁴, απευθύνθηκε στον αρχιερέα, ο οποίος τον εφοδίασε με επιστολές, που του έδιναν το δικαίωμα να συλλάβει και να φέρει «δεδεμένους» (Πραξ.9:2) στην Ιερουσαλήμ «άνδρας τε καὶ γυναῖκας» Ιουδαίους, που είχαν μεταστραφεί και καταφύγει στη Δαμασκό. Καθώς το εβραϊκό Συνέδριο²¹⁵ της Ιερουσαλήμ δεν είχε πολιτική εξουσία πέρα από τις τοπαρχίες της Ιουδαίας, το δικαίωμα της διώξεως χριστιανών πέραν αυτής φαίνεται να είχε εκχωρηθεί από τις ρωμαϊκές αρχές προς τους εντεταλμένους του αρχιερέα²¹⁶.

Επιφορτισμένος με κάποια παρόμοια πειθαρχική αποστολή και οπλισμένος «μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς τῶν ἀρχιερέων» (Πράξ. 26:12), ο Σαύλος, πιθανόν το 32 μ.Χ., αναχωρεί από την Ιερουσαλήμ. Με τη ρώμη της του ηλικίας και φλεγόμενος από στρεβλό ζήλο, διένυσε μια πορεία 200 χιλιομέτρων «πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν» (Πράξ. 26:12), σε μια τελευταία επιδρομή κατά των χριστιανών. Περί «τὴν μεσημβρίαν» (Πράξ.22:6) και ύστερα από μια μακρά διαδρομή ανάμεσα στα ερημικά τοπία των υψιπέδων του Γκολάν και του ιερού όρους Ερμών²¹⁷, οι ταξιδιώτες αντίκρισαν στον ορίζοντα την πεδινή όαση

²¹⁴ Γαλ. 1:13. 23

²¹⁵ Το Μεγάλο Συνέδριο ή Μεγάλο Σανχεντρίν, ήταν το ανώτατο εβραϊκό νομοθετικό και θρησκευτικό συμβούλιο που λειτουργούσε και ως δικαστήριο το οποίο είχε έδρα την Ιερουσαλήμ, και αποτελούσε τη μεγαλύτερη θρησκευτική αυθεντία του Ιουδαϊσμού στην όλη περιφέρεια της Γης του Ισραήλ. Το συνέδριο αυτό συγκροτούταν από τον πρόεδρο που έφερε τον πριγκιπικό τίτλο «Νάση» ή «Νασί», τον μεγάλο Αρχιερέα, τους δύο αντιπροέδρους τον Αμπ-Μπεϊτ-Ντιν και τον Χαμάμ και 67 άλλα μέλη.

²¹⁶ Ο Ιώσηπος αναφέρει ότι ο Ιούλιος Καίσαρας και ο Οκταβιανός Αύγουστος είχαν αναγνωρίσει στον βασιλέα Υρκανό Β' (Ιουδ. Αρχ. 14:190-195) και στον Ηρώδη τον Μέγα (Ιουδ. Πόλεμ. 1:474) θρησκευτική δικαιοδοσία επάνω σε όλους τους Ιουδαίους, μέσα και έξω από την Παλαιστίνη. Επίσης στο βιβλίο Α' Μακκαβαίων, γίνεται λόγος μια επιστολή που έγραψε κάποιος Ρωμαίος ύπατος στον Πτολεμαίο Η' της Αιγύπτου το 138 π.χ., με την οποία απαιτούσε τα εξής: «Εάν, λοιπόν, μερικοί κακοήθεις Ιουδαίοι άνδρες εδραπέτευσαν από την χώραν των και ήλθαν προς σας, να τους παραδώσετε εις τον Σίμωνα τον αρχιερέα, διά να τους δικάση και τους τιμωρήση σύμφωνα με τον νόμον των». (Α' Μακ 15:21)

²¹⁷Το Όρος Ερμών ήταν ένα από ένα από τα σημεία οριοθέτησης των βόρειων συνόρων της Χαναάν, που ο Θεός όρισε στο Μωυσή. Τα βόρεια σύνορα ξεκινούσαν από τη Μεσόγειο θάλασσα έως το Όρος Ερμών. Από κει η οριογραμμή πήγαινε στην Εμάθ, περνούσε από την Σαραδάκ και την Δεφρωνά και κατέληγε στην Αρσεναιν (Αριθ.34:7-9). Το όρος Ερμών αναφέρεται στους Ψαλμούς (Ψαλμ. 41:7. 132:3). Στους Ψαλμούς ο ποιητής παρουσιάζει τα όρη Θαβώρ και Ερμών να σκιρτούν από αγαλλίαση στ' όνομα του Κυρίου (Ψαλμ. 88:13). Σε άλλο Ψαλμό αναφέρεται η δροσιά του όρους Αερμών, η οποία κατεβαίνει και φτάνει ως τα όρη Σιών (Ψαλμ. 123:3). Στο βιβλίο του Σολομώντα Άσμα Ασμάτων ο νυμφίος καλεί τη νύμφη να έρθει από τον Λίβανο και να τον συναντήσει. Να προσπεράσει τις κορυφές του Σανίρ και του Ερμών, όπου φωλιάζουν λιοντάρια και λεοπαρδάλεις και να έρθει κοντά του (Άσμ.Ασμ. 4:8). Το όρος Ερμών ταυτίζεται επίσης με το όρος της Μεταμορφώσεως, καθώς κοντά του ήταν η Καισάρεια του Φιλίππου, νότια του Αερμών, στην οποία βρισκόταν πριν μια εβδομάδα ο Χριστός (Μτθ. 16:13).

της Δαμασκού. Σύμφωνα με τη παλαιά μέθοδο αρίθμησης των ωρών του ημερονυκτίου, που απαντά στα βιβλικά κείμενα, η «μεσημβρία» αντιστοιχεί στην έκτη ώρα από την ανατολή του ηλίου, όταν το άστρο βρίσκεται στο απόγειο του ουράνιου θόλου.²¹⁸ Η Αγία Γραφή μαρτυρεί πολλά γεγονότα που συνδέονται με την ώρα της μεσημβρίας, καθώς και με τον αριθμό έξι²¹⁹, τα οποία στην πλειονότητα των περιπτώσεων, επιδέχονται συμβολικής ερμηνείας.

Ο Θεός, κατά την ιουδαιοχριστιανική παράδοση, στο Βιβλίο της Γενέσεως, αφού «*συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν*» (Γεν.2:1) επισφράγησε την Δημιουργία το «*πρωί ἡμέρα ἕκτη*» (Γεν. 1:31) με την πλάση του ανθρώπου «*χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς*» (Γεν. 2:7). Αντιστοίχως στο Ευαγγέλιο του Λουκά, «*τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ*» της κύησης διένυε η Ελισάβετ, η «*καλουμένη στείρα*» (Λκ.1: 36), όταν «*ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ*» (Λκ.1:26), να αναγγείλει τη παρθενική σύλληψη του Ιησού.

Κατά τη μακρόχρονη πορεία των Ισραηλιτῶν στην «*ἔρημον Σιν*» προς τη Γη της Επαγγελίας, υπό την καθοδήγηση του Μωυσέως, ο Θεός την «*ἡμέρα τῆ ἕκτη...ἔδωκεν..ἄρτους δύο ἡμερῶν....τὰ δέοντα διπλᾶ δύο γομορ*» (Εξ. 16:22-29), για να το φάνε το Σάββατο. Παρ' ὅλο που «*τὸ γομορ τοῦ μαν*» (Εξ. 16:1) «*ἐξέξεσεν σκώληκας καὶ ἐπώζεσεν*» (Εξ. 16:20) ὅλες τις ἄλλες ἡμέρες σάπιζε, αν ἔμενε μέχρι το ἐπόμενο πρωί, το «*μάννα*» ὁμως που μάζευαν την ἕκτη ἡμέρα, δεν αλλοιωνόταν. Στην ἐξ ἔθνων πρόγονο του Ιησού Χριστοῦ, τη Ρουθ, ο Βοὸζ δίνει ἕξι μέτρα «*κριθῶν*», ως σύμβολο δωρεάς και προστασίας (Ρουθ 3:15). Σε συνάρτηση με τα προλεγόμενα, η ἐνέργεια αὐτή ἴσως σήμαινε πως μετὰ ἀπὸ ἕξι ἡμέρες ἐπίπονης ἐργασίας, ἔρχεται μια ἡμέρα ἀνάπαυσης και ἀπολαβῶν, ἐνὼ Ἀνάλογη θεματικὴ ομοιότητα παρατηρεῖται και στο βιβλίο του Βηλ (1:33-37).

²¹⁸Αντιστοίχως η ἕκτη ὥρα της νυκτός αντιστοιχεῖ στο Μεσονύκτιο.Τη δωδεκάτη ὥρα της ἡμέρας ἔχουμε η Δύση του ηλίου και τη δωδεκάτη της νυκτός τη Ανατολή του. Στις περιπτώσεις δλδ.της ἰσημερίας η πρώτη ὥρα της ἡμέρας συμπίπτει περίπου με την 7^η πρωινή, η τρίτη με τις 9^η πρωινή, η ἕκτη με την 12η μεσημβρινή και η ἐνάτη με τις 3 το ἀπόγευμα. Ο τρόπος αὐτός αρίθμησης των ωρών ἐξακολουθεῖ να τηρεῖται μέχρι σήμερα στο Ἅγιον Ὄρος (βυζαντινὴ ὥρα).

²¹⁹Στην ιουδαϊκὴ παράδοση το Μισνά ἔχει 6 «τάξεις» (μέρη), ἐνὼ 6 εἶναι ἐπίσης τα συμβολικὰ φαγητὰ στο δείπνο της ἀρχῆς της εβδομάδας του Πάσχα (seder). Ειδικότερα την Παρασκευὴ του ιουδαϊκοῦ Πάσχα, ο ἐνζυμος ἄρτος ἔπρεπε να ἔχει καταναλωθεῖ μέχρι την 6^η ὥρα. Πάνω στις ιδιότητες του 6 (του διπλοῦ τριγώνου) βασίστηκε η ἐξάλφα ἢ ἄλλως το Ἀστέρι του Δαυίδ. Σύμφωνα με την ιουδαϊκὴ παράδοση εἶναι σύμβολο του Γιαχβέ, ἐκφράζοντας την ἔνωση της θείας και της ἀνθρώπινης φύσης.. Το τρίγωνο με την μια γωνία προς τα πάνω συμβολίζει τον πνευματικὸ κόσμο και τον Ουρανό, ἐνὼ το κάτω τρίγωνο την σαρκική φύση και την Γη. Ἐπίσης ἀντιπροσωπεύει την ἔνωση ἀρσενικοῦ και θηλυκοῦ.

Στην Π.Δ. επίσης, η έκτη ώρα συμπίπτει με την ώρα συνάντησης του θεόπτη Μωυσέως με τη έβδομη θυγατέρα του ιερέα Ιοθώρ και μέλλουσα σύζυγό του, Σεπφώρα «εις γῆν Μαδιαμ...ἐπὶ τοῦ φρέατος» (Εξ.2:15-21). Έχοντας ως αφηγηματικό σκηνικό, αυτή τη φορά, το φρέαρ «τοῦ Ιακώβ» (Ιω.4:6) και όταν η «ώρα ἦν ὡς ἕκτη», ο ευαγγελιστής Ιωάννης καταγράφει την συνάντηση του Χριστού με τη μισητή στους Ιουδαίους Σαμαρείτιδα. Έτσι ενώ ο διάλογος του Μωυσή με τη Σεπφώρα οδήγησε σε σωματική ένωση, ο προφητικός διάλογος του Χριστού με τη Σαμαρείτιδα θα οδηγήσει σε πνευματική, μετατρέποντας το σαρκικό έρωτα σε θείο. Η αμαρτωλή γυναίκα, καθότι ήταν σύζυγος έξι ανδρών, βρέθηκε ενώπιον του εβδόμου και τελειότερου πνευματικά, που θα αποτελέσει την «πηγή ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ιω 4:14). Χαρακτηριστική είναι επίσης χρονική ταύτιση της συνάντησης Ιησού με τη Σαμαρείτιδα, με τον διάλογο της Εύας και διαβόλου, που απαντά στα ιδιόμελα του όρθρου της Κυριακής της Σαμαρείτιδος (Ήχος α'), την περιόδου του Πεντηκοσταρίου²²⁰:

Η λυτρωτική αποκάλυψη του Κυρίου περί λατρείας και προσέγγισης του Θεού «έν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ιω. 4:23), ανοίγει προοπτική κατακόρυφης θέασης και ανύψωσης του ανθρώπου, ενώ η πλάνη του όφεως οδηγεί σε υπαρξιακή πτώση και μαρασμό.

Τέλος ύψιστο γεγονός που παραβάλλεται με την χρονική στιγμή της Μεταστροφής του Αποστόλου Παύλου, είναι η Σταύρωση του Θεανθρώπου. Σύμφωνα με την ευαγγελική περικοπή, τη «παρασκευή τοῦ πάσχα, ὡρα ἦν ὡς ἕκτη» (Ιω 19:14) από το πραιτώριο «εις τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, Εβραϊστί δὲ Γαββαθα», ο Πιλάτος επαφίει την έσχατη κρίση του Ιησού Χριστού, στα χέρια των αρχιερέων: «Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῆ» (Ιω 19:16). Εντούτοις η Ύψωση του Σωτήρα στον Σταυρό την έκτη ώρα, στο ευαγγελίου του Ιωάννου, παρουσιάζει ασυμφωνία με τον ευαγγελιστή Μάρκο, ο οποίος καταγράφει: «ἦν δὲ ὡρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν... Καὶ γενομένης ὡρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὡρας ἐνάτης» (Μκ.15:25-33),

²²⁰ «Ἐπὶ τὴν πηγὴν ἐπέστη, ἡ πηγὴ τῶν θαυμάτων, ἐν τῇ ἕκτη ὡρᾷ τῆς Εὐας ζωγρῆσαι καρπὸν· ἡ γὰρ Εὐὰ ἐν ταύτῃ ἐξελήλυθεν ἐκ τοῦ Παραδείσου, ἀπάτη τοῦ ὄφεως· ἠγγικεν οὖν ἡ Σαμαρεῖτις ἀντλήσαι ὕδωρ, ἦν ἰδὼν ἔφη ὁ Σωτήρ· Δός μοι ὕδωρ πιεῖν κἀγὼ ὕδατος ἀλλομένου ἐμπλήσω σε». Βλ. Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός, *Πεντηκοστάριον Χαρμόσυνον Τὴν Από Του Πάσχα Μέχρι Τῆς Τῶν Αγίων Πάντων Κυριακῆς Ἀνήκουσας Αὐτῷ Ἀκολουθίαν*. (Ἐν Βενετία: Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τυπογραφίας τοῦ Φοίνικος, 1860), σ.96
<http://digital.lib.auth.gr/record/124027?ln=el>.

όταν και παραδίδει το Πνεύμα Του. Ομοίως ο Ευαγγελιστής Ματθαίος καταγράφει: «Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. ἐρὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἠλι ἠλι λεμα σαβαχθανί;» (Μτθ. 27:45-46). Τέλος και στον Ευαγγελιστή Λουκά, λόγω της συμβολικής τους διάστασης, η «μεσημβρία» και η «οδός» αποτελούν σύνηθες πλαίσιο δράσης των πρωταγωνιστών της αφήγησης. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα είναι η αποκάλυψη του Κυρίου, μέσω ενός Αγγέλου, στο δούλο του Φίλιππο, κατά τη οποία αποστέλλεται τη «μεσημβριαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν, αὕτη ἐστὶν ἔρημος» (Πράξ. 8:26).

Βάσει των προκυπτόντων συνειρμών συμπεραίνουμε, πως η ἕκτη ὥρα, ως σημεῖο στο χρονικό ἄξονα, ὅπως και ο αριθμὸς ἕξι²²¹, πέραν της ιστορικής ακρίβειας που προσδίδει στην βιβλική αφήγηση, συνδέεται με τις ενέργειες της Δημιουργίας, της Δωρεάς και της Κρίσης, θεματικά μοτίβα ἐπὶ των οποίων πραγματώνονται οι διηγήσεις των ὑπὸ ἐξέταση θαυμάτων. Αποτελεῖ δλδ. σημάδι, ἀλλὰ και το σημεῖο τομῆς στο αφηγηματικό χρονικό, ἀπόπου εισέρχεται το θεϊκό στοιχείο στον ἐπίγειο κόσμος, ἐπιδαψιλεύοντας χαρίσματα και δωρεές προς το ἀνθρώπινο γένος. Στην υπερκόσμια αὕτη συνάντηση, η φύση και τα οὐράνια σώματα φαίνεται να συνεργοῦν, καθὼς οι ἀφηγήσεις βρίθουν ἀπὸ ἀναφορές στα υδάτινα και γήινα στοιχεῖα, ὅπως και στην πάλῃ μεταξύ φωτός και σκότους²²². Επιπροσθέτως, καθότι εἶναι ἕνα λιγότερο ἀπὸ το ἐπτά, το οποίο συμβολίζει την πληρότητα, το ἕξι συμβολίζει κάτι που δεν εἶναι πλήρες ἢ εἶναι ἀτελές, ἢ σχετίζεται με τη λατρεία των εἰδώλων²²³ και τους ἐχθρούς του Θεοῦ. Ενδεικτικά γίνεται ἀναφορά στην πίστη περὶ δαιμονικῆς ἐπήρειας κατὰ τη «μεσημβρία» που ἀπαντᾶ στους Ψαλμούς (90:6) και στον Ἱερεμία (15:8) ²²⁴. Ἐπὶ τη βάσει της ἀνωτέρω ἰχνηλάτησης, η ἐπισήμανση της

²²¹ Ἀποκ. 6:12-14

²²² Σοφ.Σειρ. 43:1-3: «ἥλιος ἐν ὀπτασίᾳ διαγγέλλων ἐν ἐξόδῳ σκεῦος θαυμαστόν ἔργον ὑψίστου ἐν μεσημβρίᾳ». Ἡσ.58:10: «καὶ δῶς πεινῶντι τὸν ἄρτον ἐκ ψυχῆς σου καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσης τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει τὸ φῶς σου καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία». Ἡσ.59:10: «ψηλαφήσουσιν ὡς τυφλοὶ τοῖχον καὶ ὡς οὐχ ὑπαρχόντων ὀφθαλμῶν ψηλαφήσουσιν καὶ πεσοῦνται ἐν μεσημβρίᾳ ὡς ἐν μεσονυκτίῳ ὡς ἀποθνήσκοντες στενάξουσιν»

²²³ Α΄ Χρον. 20:6· Δαν. 3:1· Ἀποκ.13:18

²²⁴ Βλ.Νικόλαος Γ. Πολίτης, *Μελέται Περί Του Βίου Και Της Γλώσσης Του Ἑλληνικοῦ Λαοῦ: Παραδόσεις - Μέρος Β΄* (Ἐν Ἀθήναις : Τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου, 1902),σ.1155-1157

«μεσημβρίας» στην εξεταζόμενη περικοπή, ως στοιχείο στους πρώτους ακροατές αναγνώστες, προμήνυε το επερχόμενο υπερβατικό γεγονός.

Επανερχόμενοι στη περικοπή, και ενώ ο Σαύλος και οι συνοδοιπόροι του βρίσκονταν εγγύς των πυλών της πόλεως, «*ἐξαίφνης..περιήστραψεν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ*» (Πράξ.9:3), το οποίο όπως ο ίδιος κατέθεσε αργότερα «*έλαμψε περί ἐμέ και τους οδοιπορούντας μετ' ἐμού*» (Πράξ. 26:13). Είναι η στιγμή που ο Κύριος ενδεδυμένος «*φῶς ἱκανόν*» (Πραξ.22:6), «*φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον*» (Α΄Τιμ.6:16) και υπερβαίνων «*τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου*» (Πραξ 26:13), εισέρχεται στην ζωή του Σαούλ, την στιγμή που κυριολεκτικά μαίνονταν εναντίον της Εκκλησίας. Είναι η Παρουσία του Αναστηθέντος Ιησού, του ηθικού αναμορφωτή που εισβάλλει στην ανθρώπινη ιστορία τη χωρίζει στα δύο και σε αναγκάζει να επιλέξεις. Ανάμεσα στο πριν και στο τώρα, σε αυτό που ήσουν και σε αυτό που «είσαι». Ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι, στη Ζωή και στο πνευματικό θάνατο.

Εμβρόντητος από το θέαμα και «*πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ*» (Πραξ.9:4), ονομαστικῶς και «*με τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ*» (Πραξ.26:14) : «*Σαούλ Σαούλ, τί με διώκεις;*». Στα λόγια αυτά του Κυρίου διαφαίνεται η πραγματική διάσταση του διωγμού. Μέχρι πρότινος στο στόχαστρο του Σαούλ δεν ήταν ο Ιησούς, αλλά όλοι εκείνοι οι Ιουδαίοι που είχαν ταυτίσει το μεσσιανικό τους ὄραμα με ἕναν εσταυρωμένο. Τώρα όμως η προσωπική αντωνυμία «με», θα αποτελεί τη θρυαλλίδα αφύπνισης του διώκτη. Τόσο ο τρόπος, όσο και ο σκοπός της αποκάλυψης αντανακλά ανάλογα περιστατικά κλήσης των προφητῶν όπως του Ιεζεκιήλ στη Βαβυλώνα ²²⁵.

Στο σημείο αυτό τίθεται ζήτημα ασυμφωνίας μεταξύ Επιστολῶν του Παύλου και της διήγησης των Πράξεων, που βασίζεται στη μαρτυρία του αποστόλου. Συγκεκριμένα στην Α' προς Κορινθίους Επιστολή (9:1), ο Παύλος δηλώνει ότι «*Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐώρακα*», εν αντιθέσει με τις Πράξεις (9:3-4), όπου ο Λουκάς αναφέρει ότι είδε μόνο «*φῶς*» και άκουσε τη «*φωνήν*» Του. Ωστόσο το άκουσμα της φωνῆς σε συνδυασμό με το υπέρκοσμο φως (Πράξ. 26:13) θα

²²⁵ Ιεζ.1:27-2: εἶδον ὡς ὄρασιν πυρὸς και τὸ φέγγος αὐτοῦ κύκλω, ὡς ὄρασις τόξου ὅταν ἦ ἐν τῇ νεφέλῃ ἐν ἡμέρᾳ ὕετοῦ οὕτως ἡ στάσις τοῦ φέγγους κυκλόθεν αὕτη ἡ ὄρασις ὁμοιώματος δόξης κυρίου και εἶδον και πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου και ἤκουσα φωνὴν λαλοῦντος και εἶπεν πρὸς με υἱὲ ἀνθρώπου στήθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου και λαλήσω πρὸς σέ και ἦλθεν ἐπ' ἐμέ πνεῦμα και ἀνέλαβέν με και ἐξῆρέν με και ἔστησέν με ἐπὶ τοὺς πόδας μου και ἤκουον αὐτοῦ λαλοῦντος πρὸς με.

μπορούσε, να δημιουργήσει την αίσθηση του «εώρακα», ενώ εξίσου πιθανόν είναι η χρήση του ρ.ὀράω-ῶ από τον ευαγγελιστή, να δηλώνει τη διαίσθηση και την διανοητική ενόραση²²⁶.

Στην παράλληλη επίσης αφήγηση των Πράξεων, ο Παύλος, κατά την απολογία του ενώπιον του βασιλιά Αγρίππα, θα μας μεταφέρει μία ακόμα αποκαλυπτική φράση του Ιησού προς αυτόν. Του είπε : «σκληρόν σοι πρός κέντρα λακτίζεις» (Πραξ.26:14) και τα λόγια Του αυτά, σαν καθρέφτες αλήθειας, αντικατοπτρίζουν με ενάργεια τη ματαιότητα των ανθρωπίνων πράξεων και της λανθασμένης κρίσης. Ο Ιησούς είχε πει «ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν» (Λκ.11:23) και εξ'αυτού του λόγου ο διωγμός των χριστιανών για τον Κύριο, δεν είναι παρά ένα ανοιχτό μέτωπο εναντίον του Θεού. Και πράγματι, στο σημείο αυτό της ζωής του ο Σαύλος ενσαρκώνει όλους εκείνους που εκούσια ή ακούσια έγιναν διώκτες του χριστιανικού μηνύματος. Πεισμένοι για την ευθυκρισία των διδασκάλων του, είχε μεταμορφωθεί από υπερασπιστή σε πολέμιο του ίδου του Θεού. Εθελουφλώντας, αδυνατούσε να αντιληφθεί ότι ο ατέρμονος και ανηλεής αγώνας εναντίον των μαθητών του Κυρίου, δεν ήταν παρά ένα τροχοπέδη στην πνευματική του αναζήτηση. Ένα μάταιο χτύπημα στα καρφιά, συνέπεια του οποίου μια πληγή στην ίδια του την ύπαρξη.

Στην ερώτηση «τίς εἶ, κύριε;» ο Κύριος θα απαντήσει «ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις» (Πρξ.9:5), ταυτίζοντας εκ νέου τον Εαυτό Του με το δοκιμαζόμενο λαό. Στον άδικο διωγμό των οπαδών αντηχούν λόγια του Ιησού, «ἐμίσησάν με δωρεάν» (Ιω.15:25), την ύστατη στιγμή της συλλήψεώς Του. Μέσα στους σκοτεινούς θαλάμους της σκέψης του διώκτη ξεχύθηκε ένας χείμαρρος φωτός αποκαλύπτοντας την άγνοια και την πλάνη της πρότερης ζωής του. Με μια καταλυτική ενέργεια του Θεού, ο Σαύλος μαθαίνει πως ο Χριστός δεν είναι νεκρός και στην ουράνια Ὑπαρξη που αποκαλύφτηκε μπροστά του, αναγνώρισε τον Εσταυρωμένο. Το φως που ακτινοβολούσε ήταν το «ἀπαύγασμα τῆς δόξης» (Εβρ.1:3) του ίδιου του Θεού. Ήταν το πρόσωπο της Αποκάλυψης, ο «ἥλιος δικαιοσύνης» (Μλχ. 4:2), για τον οποίον μίλησαν οι προφῆτες. Καμία αμφιβολία πλέον δεν σκίαζε στη σκέψη του Σαύλου. Εκείνος που του μίλησε ήταν ο Ιησούς ο Ναζωραίος, ο επί τόσα χρόνια αναμενόμενος Μεσσίας, ο Λυτρωτής του Ισραήλ.

²²⁶Βλ.Liddell & Scott, *Επιτομή Του Μεγάλου Λεξικού Της Ελληνικής Γλώσσης*, σ.912

Όταν ο Σαύλος τρεμάμενος και έκθαμβος είπε, «Κύριε,τί θέλεις να κάμω;», ο Σωτήρας έφερε εμμέσως τον ερωτώντα Ιουδαίο σε επαφή με την εκκλησία του λέγοντας: «*άναστηθι και είσελθε εις την πόλιν και λαληθήσεται σοι ὅ τί σε δεῖ ποιεῖν*» (Πράξ. 9:6). Έτσι δίχως να του αποκαλύψει τί μέλλει γενέσθαι, τον αποστέλλει στην πόλη, ώστε να μάθει από εκείνους που είχε εξουσιοδοτήσει να διδάξουν την αλήθεια Του. Στο σημείο αυτό η απάντηση του Ιησού θα αποτελέσει το μοναδικό σημείο λύτρωσης για τον διωκόμενο διώκτη, ομοιάζοντας με αποστολή του εκ γενετής τυφλού στην κολυμβήθρα του Σιλβάμ.

4.3.2 Η τύφλωση του Αποστόλου Παύλου

8 ἠγέρθη δὲ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεωγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδὲν ἔβλεπεν• χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. **9** καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.

Πράξ. 9:8-9

Η αναπάντεχη και δικαστική κλήση του Χριστού δεν αποτελεί απλώς μια παρέκκλιση από τον δρόμο που ακολουθούσε ο Σαύλος, ούτε μια απλή μεταστροφή. Είναι μία έκκληση προς πλήρη διακοπή του δικού του δρόμου, έτσι όπως τον ζούσε, και η απαρχή μια νέας πορείας ἐν ὁδῷ Κυρίου. Ο Χριστός μιλώντας στην καρδιά του Σαούλ παρακίνησε το είναι του, να επαναπροσδιορίσει μονοπάτι των επιλογών του. Χωρίς καμία κατεύθυνση έθεσε ἐνώπιον του έναν ἀόρατο δρόμο δοκιμασίας, καλώντας τον να γίνει κοινωνός ενός έργου Πίστης και Αποκάλυψης.

Όταν η ουράνια παρουσία αποσύρθηκε, ο Σαύλος «*γέρθη ἀπὸ τῆς γῆς*» διαπιστώνοντας ότι αν και είχε τα μάτια του ανοιχτά δε μπορούσε να δει, στοιχείο δηλωτικό όχι μόνο της σωματικής αλλά και της πνευματικής συσκότισης στην οποία ευρίσκοντο. Γιατί η πλάνη και η απάτη κρύβει μέσα της την άτη, την σύγχυση των φρενών και τον πνευματικό σκοταδισμό, ο οποίος μοιραία προκαλεί και τον ανάλογο σωματικό μαρασμό (νοῦς ὑγῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ ²²⁷). Η πτώση του στη γη είναι σύμβολο πτώσης από την αμαρτία, ενώ η έγερση σηματοδοτεί την αρχή την εξιλέωσης. Ως εσχάτη πληγή το σκοτάδι της

²²⁷ Iuvenalis, Saturae, Liber IV, Saturae X, 356

διάνοιας μαύρωσε τους οφθαλμούς του Σαούλ, τη στιγμή που ένα άλλο φως καταύγαζε ολόκληρο το είναι του. Η τραγικότητα της ανθρώπινης υπάρξεως εξαφανίστηκε μπροστά στο φως το αληθινόν του κόσμου²²⁸, που για πρώτη φορά πλημμύρισε τον κόσμο του διώκτη. Στη υπερβατική αυτή δοκιμασία αντηχεί με ενάργεια ο προφητικός Λόγος του Θεού προς τον Ησαΐα²²⁹, καθώς και ρήση του Ιησού Χριστού πριν την απελευθέρωση του Λαζάρου από τα δεσμά του θανάτου και το βασίλειο του σκότους²³⁰

Το θαυμάσιο φως που φώτισε το σκοτισμένο νου του Σαύλου ήταν αδιαμφισβήτητο έργο του Θεού. Πλέον όμως η σκυτάλη επαφίεται στην προσωπική βούληση και αυτενέργεια του ανθρώπου. Στον αόρατο δρόμο που ανοίγεται μπροστά του, ο Σαούλ καλείται να διέλθει διά μέσου της πίστεως. Τυφλός και υπό το κράτος του φόβου αφέθηκε στη φροντίδα των συντρόφων του, οι οποίοι περιδεείς και ενεοί, υποβαστάζοντας τον τον οδήγησαν στην πόλη (Πράξ.9:8). Τραγική ειρωνεία, εκείνος που ήρθε να συλλάβει τώρα σαν δεδεμένος και υποβασταζόμενος εισέρχεται την πύλη της Δαμασκού.

Στο σημείο αυτό παρατηρείται μία ακόμα ασυμφωνία μεταξύ των αφηγήσεων στις Πράξεις. Συγκεκριμένα στην εξεταζόμενη περικοπή ο ευαγγελιστής Λουκάς παρουσιάζει τους παρευρισκόμενους ως «*ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς μηδένα δὲ θεωροῦντες*» (Πράξ.9:7), εν αντιθέσει με τη μαρτυρία του Παύλου σύμφωνα με την οποία, «*οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι*» (Πράξ 22:9). Προκειμένου να δοθεί μια εξήγηση στη φαινομενική αυτή αντίθεση, κρίνεται απαραίτητη η σημασιολογική προσέγγιση της λέξης «φωνή». Συγκεκριμένα στην Αγία Γραφή, η λέξη «φωνή», χρησιμοποιείται υπό δύο κύριες έννοιες, εκείνης της έναρθρης ομιλίας κάποιου και εκείνης του απλού άναρθρο ήχου. Έτσι, ενδεικτικά με τη σημασία της έναρθρης ομιλίας, η λέξη φωνή απάντα στα ακόλουθα εδάφια:

²²⁸ Ιω.1:9, 8:12, 9:2, 11:9· Α' Ιω.2:8

²²⁹ Ησ.6:9-10: ἀκοῆ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

²³⁰ Ιω.11:9-10: ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὐχὶ δώδεκα ὥραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει, ἐάν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ

- α. «ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης μοι· ἀναστάς, Πέτρε, θύσον καὶ φάγε» (Πράξ. 11:7),
- β. «φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαῦσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης» (Β'Πέτρ.1:17),
- γ. «καὶ σάλπιγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον» (Εβρ.12:19).

Μάλιστα η σημαντική διευκρίνιση στο εδάφιο της προς Εβραίους Επιστολής, για «φωνή ρημάτων»²³¹, υποδηλώνει την σημασία της λέξης φωνῆς με την έννοια αυτή του ήχου. Ανατρέχοντας μάλιστα στο βιβλικό κείμενο, παραδείγματα ανάλογης χρήσης της λέξεως, αντλούνται από τα κάτωθι εδάφια:

- α. «ὅμως τὰ ἄψυχα φωνῆν διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολῆν τοῖς φθόγγοις μὴ δῶ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον» (Α'Κορ. 14:7),
- β. «φωνῆ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν» (Αποκ. 18:22),
- γ. «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνῆν αὐτοῦ ἀκούεις» (Ιω. 3:8),
- δ. «γὰρ ἐὰν ἄδηλον σάλπιγξ φωνῆν δῶ» (Α'Κορ. 14:8),
- ε. «φωνῆν ἄρματος καὶ φωνῆν ἵππου καὶ φωνῆν δυνάμεως» (Β'Βασ 7:6).

Συνεπῶς ὅταν ο Λουκάς στην αφήγηση του καταγράφει πως «ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς», πιθανόν να εννοεῖ πως ἀκουσαν τον ἤχο, ἐνῶ στην ἀντίστοιχη μαρτυρία του Παύλου, η χρήση της λέξης «φωνῆν», σε συνδυασμὸ με την λέξη «λαλοῦντός», να σημαίνει πως δεν κατάλαβαν ἑναρθρο νόημα ἀπὸ κάποιον ομιλητή, δίνοντας σαφῶς το νόημα της ἔλλογης ομιλίας. Τέλος ἐρμηνεύοντας το χωρίο βάσει ἀντίστοιχων διηγήσεων που ἀπαντοῦν στη Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη, η Θεοφάνια γίνεται ἀντιληπτὴ αἰσθητηριακά, μέσω ὄρασης φωτὸς καὶ ἀκούσματος φωνῆς, καὶ μόνον ἀπὸ τον «ἐκλεκτό» ἀποδέκτη της ἀποκάλυψης²³².

²³¹ Για τη λέξη ῥῆμα βλ. Liddell & Scott, σ.1114

²³² Βλ. Δευτ. 4:12 : «καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐκ μέσου τοῦ πυρός φωνῆν ῥημάτων ὑμεῖς ἤκούσατε καὶ ὁμοίωμα οὐκ εἶδετε ἀλλ' ἢ φωνήν», Δαν.10:7 : «καὶ εἶδον ἐγὼ Δανιηλ τὴν ὄρασιν τὴν μεγάλην ταύτην καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ὄντες μετ' ἐμοῦ οὐκ εἶδοσαν τὴν ὄρασιν», Μτθ.3:17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός», Μτθ.17:5 «τι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός»

Επανερχόμενοι στην αφήγηση της κλήσεως του Παύλου, ο Λουκάς αναφέρει πως «ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν» (Πράξ.9:9). Επί τρεις ημέρες ψυχικής αγωνίας, παρέμεινε μετέωρος στο τρομερό σκοτάδι, μη ξέροντας τί τιμωρία του επιφυλάσσονταν ακόμη. Στο διάστημα αυτό, μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, ο Σαούλ ασθενεί και μικραίνει μπροστά στο μεγαλείο του θαύματος που επιτελέστηκε ενώπιον του. Ταπείνωση, προσευχή και νηστεία είναι τα πνευματικά και ηθικά εφόδια της φαρέτρας του. Η σωματική τύφλωση θα αναγκάσει τον Σαούλ να κατευθύνει την σκέψη του στον εσωτερικό του κόσμο και να συνειδητοποιήσει την πνευματική του τυφλότητα. Η τριήμερη αυτή δοκιμασία παραπέμπει στον κατεξοχήν τύπο της τριήμερης Ταφής και Ανάστασης του Κυρίου από τον Άδη²³³. Μάλιστα ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός θέλοντας να δώσει σημείο περί της τριήμερου Ταφής και Ανάστασης του, την ταυτίζει με την τριήμερη παραμονή του προφήτου Ιωνά στην κοιλιά του κήτους, στην άβυσσο του σκότους (Μτθ.12:40). Την υψοποιό αυτή πορεία του Χριστού, της κατάβασης²³⁴ και της ανάβασης, κλήθηκε να ακολουθήσει ο Σαούλ. Η τύφλωση του ισοδυναμεί με καταβύθιση στη μήτρα του σκότους και παραμονή στον προσωπικό Άδη. Είναι ο Θάνατος του παλαιού εαυτού για να γεννηθεί στη θέση του ο καινός άνθρωπος. Είναι η γέννηση του πνευματικού ανθρώπου που έρχεται στην ύπαρξη μέσα από το μεγάλο άλμα στο απόλυτο κενό.

Στο δαίδαλο του μυαλού του όλα φωτίστηκαν και βρήκαν την άκρη του νήματος. Συντετριμμένος και με πόνο ψυχής βίωσε την ενοχή του, ενθυμούμενος πόσες φορές είχε κλείσει τα μάτια του στις πιο ακαταμάχητες ενδείξεις του Θεού. Ξανάζησε πιθανόν στη μνήμη το κήρυγμα του Στεφάνου, αναγνωρίζοντας πλέον στα λόγια του μάρτυρα «*τὴν δόξαν θεοῦ*», ο οποίος «*πλήρης πνεύματος ἁγίου*» (Πράξ. 7:55), ατένιζε τον ουρανό λέγοντας: «*Ἴδου θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνοιγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ θεοῦ*» (Πράξ. 7:56). Ήταν εκεί χωρίς να υπάρχει όταν το πρόσωπο του Στέφανου, «*ὡς*

²³³ Η Κάθοδος του Χριστού στον Άδη αναφέρεται Επιστολή Πέτρου Α' (3:19-20), καθώς και στην ομιλία του αποστόλου Πέτρου, στις Πράξεις των Αποστόλων (2: 31)

²³⁴ Σε ορισμένες παραστάσεις της Αναστάσεως, ο Αναστάς Χριστός τραβά έξω από τον Άδη τους προπάτορες όχι από τη συνήθη σκοτεινή σπηλιά του Άδη που συναντάμε στις κλασικές εικονογραφίες της Αναστάσεως ως Καθόδου στον Άδη, αλλά μέσα από το στόμα ενός τέρατος που συμβολίζει τον Άδη και μοιάζει πολύ με το κεφάλι του κήτους του Ιωνά. Αυτό συνδέεται και με τις παραστάσεις της Δευτέρας Παρουσίας, όπου η κόλαση αναπαρίσταται ως τέρας με ορθάνοιχτο στόμα να καταπίνει τους αμαρτωλούς.

αγγέλου» (Πράξ.6:15), φωτίστηκε με τη λαμπρότητα του ουρανού. Όταν πολλοί, τους οποίους είχε εξωθήσει σε βάσανα και σε μαρτύρια, με ψυχικό σθένος και χαρούμενη αυτοεγκατάλειψη, απαρνούσαν ακόμη τη ζωή τους χάρη της πίστης τους. Αλλά ακόμα και αυτό δεν νίκησε την πλάνη του μυαλού του.

Τώρα με κρυσταλλική διαύγεια κατάλαβε ότι η προκατάληψη και η δυσπιστία είχαν σκιάσει τον πνευματικό του ορίζοντα, εμποδίζοντας τον να διακρίνει στον Ιησού της Ναζαρέτ τον προφητικό Μεσσία. Ίσως θυμήθηκε τα λόγια του Κυρίου καθώς ήλεγχε εκείνους, στους οποίους είχε εναποθέσει την διδασκαλία του ²³⁵. Εξομολογούμενος την αναξιότητα του, υποκλίνεται με ταπείνωση στο Θεό, επικαλούμενος το έλεος, ενός σταυρωμένου και αναστημένου Σωτήρα. Τα πιο βαθιά διανοήματα και οι παλμοί της καρδιάς του άλλαξαν με τη βοήθεια της θείκης χάρης και τα ευγενέστερα αισθήματά του εναρμονίσθηκαν με τις βουλές του Θεού. Για το Σάυλο, ο Χριστός και η δικαιοσύνη Του είχαν πλέον αποκτήσει μεγαλύτερη αξία από ότι ολόκληρος ο κόσμος, «ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς» (Β'Κορ. 5:15). Μαρτυρία καταπέλτης για τον πρότερο βίο του, θα αποτελέσουν οι μετέπειτα αναφορές-ανακλήσεις του αποστόλου, στο σώμα των ποιμαντικών επιστολών (Τιτ. 3:3-4).

Ο Παύλος «οὐκ...ἀπειθῆς τῇ οὐρανίῳ ὄπτασίᾳ» (Πράξ. 26:19) αποδείχτηκε δεκτικός και έτσι ο Κύριος «ἤλεήθη», συγχώρεσε την αγνοία που τον οδήγησε «ἐν ἀπιστίᾳ» (Α'Τιμ 1:13). Μάλιστα τη φιλευσπλαχνία και αυτή και το έλεος του Κυρίου μνημονεύει και εξαίρει σε πολλά σημεία της χειρόγραφης διαθήκης του²³⁶.

²³⁵ Μτθ. 23:23-34, Λκ 11:52

²³⁶ Τιτ. 3:3-8, Α'Τιμ.1:15-16

4.3.3 Η Αποκάλυψη του Ιησού στον Ανανία: ο Σαούλ γίνεται σκευός εκλογής της Θείας Χάριτος

10 Ἦν δέ τις μαθητῆς ἐν Δαμασκῶ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὄραματι ὁ κύριος· Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, κύριε. **11** ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν•

ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην Εὐθεΐαν καὶ ζήτησον

*ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται. **12** καὶ εἶδεν ἄνδρα ἐν ὄραματι Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ τὰς χεῖρας ὅπως ἀναβλέψῃ.*

13 ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας·

*κύριε, ἤκουσα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὅσα κακὰ τοῖς ἁγίοις σου ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλήμ. **14** καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.*

15 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ κύριος·

*πορεύου, ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς ἐστίν μοι οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ. **16** ἐγώ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπερ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.*

Πράξ. 9:10-15

Και ενώ ο Σαύλος, απομονωμένος στο σπίτι ενός άνδρα, ονόματι Ιούδα (Πράξ.9:11), εξακολουθεί να απευθύνει θερμές ικεσίες στο θρόνο της θείας χάριτος, ο Κύριος παρουσιάζεται «ἐν ὄραματι», (Πράξ.9:10) σε κάποιον μαθητή «ἐν Δαμασκῶ ὀνόματι Ἀνανίας», παραγγέλοντας: «ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην Εὐθεΐαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται καὶ εἶδεν ἄνδρα ἐν ὄραματι Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ τὰς χεῖρας ὅπως ἀναβλέψῃ» (Πράξ.9:11-12). Ακριβέστερη ωστόσο περιγραφή της προσωπικότητας του Ανανία, γίνεται στην απολογία του Αποστόλου Παύλου, όπου περιγράφεται ως «άνηρ εὐλαβῆς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων Ἰουδαίων» (Πράξ.22:12). Ο χαρακτηρισμός «εὐλαβῆς», ως η εκδήλωση συναισθημάτων τιμῆς, λατρείας, ταπείνωσης και φόβου προς το Θεό, καθώς και η καλή μαρτυρία-φήμη φαίνεται να ενσαρκώνουν τις ιδεώδεις αρετές που πρέπει να διαθέτουν οι πιστοί ως μέλη της χριστιανικής κοινότητας, αναφορικά με την κάθετη σχέση με τον Θεό και την οριζόντια σχέση με τον συνάνθρωπο

αντίστοιχα. Εξ αυτού η χρήση τους απαντά συχνά τόσο στα κείμενα του ευαγγελιστή Λουκά ²³⁷, όσο και στις Επιστολές του Αποστόλου Παύλου²³⁸.

Στην σημαίνουσα αυτή παρουσία Του, ο Κύριος κατευθύνει τον Ανανία σε μια οδό, «τὴν καλουμένην Εὐθειᾶν» ²³⁹ (Πράξ.9:11). Η έκφραση αυτή καταδεικνύει έναν δρόμο, μια ατραπό ή ένα μονοπάτι, καθώς και συνειρμικά έναν τρόπο ενέργειας, συμπεριφοράς και επιλογών. Στη Π.Δ.²⁴⁰ εΐθισται να γίνεται λόγος για πορεία διαγωγής και ενέργειας η οποία είτε επιδοκιμάζεται είτε αποδοκιμάζεται από τον Θεό, ενώ στην Καινή Διαθήκη ο διάυλος μεταξύ Θεού και ανθρώπου υποστασιοποιείται στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού: «Εγώ εΐμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ» (Ιω.14:6). Στις Πράξεις των Αποστόλων ο αρτιγέννητος χριστιανισμός ονομάζεται η «οδός»²⁴¹, ενώ μεταξύ των ονομάτων που αποδίδονταν στους πιστούς, αντιπροσωπευτική είναι η χρήση του ὀρου «οἱ ἐν τῆς ὁδοῦ ὄντας»²⁴², για εκείνους που είχαν ως σημεῖο αναφοράς και συνειδητῆς επιλογῆς το παράδειγμα και την οδό της ζωῆς που τους καθυπέδειξε ο Χριστός²⁴³.

Την οδό που οδηγεί ἄνωθεν²⁴⁴, καλεΐται να ακολουθήσει και ο Σαούλ, αφού πρώτα αποβάλει τα ατομικά του χαρακτηριστικά που τον κρατοῦν δέσμιο της αμαρτίας. Μέσα στα πλήθη των αισθημάτων που εκφράζει η ανθρώπινη ψυχή προς τον Θεό, η προσευχή του Σαούλ ἦταν προσευχή μετάνοιας και αίτημα περί ελέους. Η ποιότητα της προσευχῆς εξαρτάται από την ποιότητα της μετάνοιας. Και η ποιότητα της μετάνοιας εξαρτάται από την ποιότητα της αυτογνωσίας. Εξ αυτού και ἔχοντας πλήρη συναίσθηση της αναγκαιότητας του Σωτήρα, ο

²³⁷ Λουκ.2:25, Πράξ.2:5, 8:2. Αναλυτικά για τους ὀρους βλ. Σωτήριος Σ. Δεσπότης, *Αποστόλου Παύλου Ποιμαντικές Επιστολές: Τόμος Α΄ Προς Τιμόθεον* (Αθήνα: Έννοια, 2017), σ.197-215

²³⁸ Εβρ. 5:7, 12:28 .

²³⁹ Η Ευθεία Οδός ή Via Recta διασχίζει εγκάρσια τη Δαμασκό της Συρίας. Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, ἦταν κεντρικός δρόμος μήκους σχεδόν 1,5 χλμ. και πλάτους περίπου 30 μ. Εκείνη την εποχή χωριζόταν από στοές σε τρεις λωρίδες. Η μεσαία λωρίδα χρησιμοποιούνταν από τους πεζούς και οι δύο εξωτερικές λωρίδες προορίζονταν για την κίνηση εφίππων και οχημάτων προς δύο αντίθετες κατευθύνσεις.

²⁴⁰ Κρ. 2:22· Β΄Βασ.21:22· Ψλ 27:11· 32:8· 86:11· Ησ 30:21· Ιερ 7:23· 10:23· 21:8

²⁴¹ Πράξ. 9:2· 19:9, 23· 22:4· 24:22

²⁴² Πράξ. 9:2, 24:14

²⁴³ Α΄Κορ.4:17, Ρωμ. 11:33

²⁴⁴ Ιω. 3:3-6

διώκτης κρίνεται άξιός μιας δεύτερης αποκάλυψης «έν όράματι», κάτι που απαντά συχνά στις κλήσεις των «εκλεκτών» του Θεού στην Π.Δ.²⁴⁵.

Στο σημείο αυτό της ευαγγελικής αφήγησης οι ρόλοι ανατρέπονται και το θύμα, που ενσαρκώνει ο Ανάνιας, φαίνεται να εκτείνει χείρα βοήθειας στον εν δυνάμει θύτη του. Ο Ανάνιας, κοινωνός της θείας πρόνοιας, δεν τολμούσε να πιστέψει στα λόγια του Κυρίου, καθότι τα νέα της τρομερής καταδίωξης των Ιεροσολυμιτών «άγιών» από το Σαύλο είχαν διαδοθεί παντού (Πράξ.9:13). Η αντίρρηση μάλιστα του μαθητή ενέχει τον συλλογικό φόβο μιας ακόμα σύλληψης από το Σαύλο, οποίος είχε «έξουσίαν παρά τῶν άρχιερέων» να συλλάβει όσους ομιλούσαν πίστη στο όνομα του Ιησού Χριστού (Πράξ.9:13). Ανάλογο αίσθημα φόβου απαντά, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο της ιωάννειας περικοπής, όπου οι γονείς του ιαθέντος, φοβούμενοι την αποβολή από τη Συναγωγή, τήρησαν συγκρατημένη στάση απέναντι στο ιουδαϊκό συμβούλιο, κατά το δεύτερο στάδιο διερεύνησης της θεραπείας (Ιω.9:35), ενώ εν συνεχεία η αποβολή του εκ γενετής τυφλού, προβάλλει το αποτέλεσμα της μαρτυρίας για τον Ιησού Χριστού (Ιω.9:35).

Η εντολή ωστόσο του Μεσσία ήταν επιτακτική: «πορεύου, ότι σκεῦος έκλογής έστίν μοι οὔτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ένώπιον έθνῶν τε και βασιλέων υιῶν τε Ἰσραήλ· έγὼ γάρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπέρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν» (Πράξ.9:15-16). Η χρήση του ρήματος «πορεύου», για δεύτερη φορά στην εξεταζόμενη περικοπή δεν είναι τυχαία. Ετυμολογικά το «πορεύου», ως μέση προστακτική του ρήματος πορεύω, προέρχεται από τη λέξη πόρος ²⁴⁶, δλδ. το πέρασμα, τη δίοδο και γενικά το μέσο διάβασης, ενώ το ίδιο το ρήμα ερμηνεύεται ως φέρω, μεταβιβάζω και μεταφέρω²⁴⁷. Ἦδη στην Π.Δ. καταλογογραφούμε πληθώρα παραδειγμάτων χρήσης του ρήματος «πορεύου», ως αναγγελία αποστολής, απευθείας από τον Θεό, σε συγκεκριμένα πρόσωπα, τα οποία καλούνται είτε να μεσιτεύσουν μεταξύ θείας βούλησης και ανθρώπων, είτε να επιτελέσουν ένα έργο δοκιμασίας πίστεως και υπακοής²⁴⁸. Επί τη βάσει αυτή, το

²⁴⁵ Στη Γένεση, η κλήση του Αβραάμ είναι διπλή, καθώς ο Θεός εμφανίστηκε σε αυτόν δύο φορές (Γεν. 12:1 και Γεν. 12:7)

²⁴⁶ Βλ. Liddell & Scott, σ.1060

²⁴⁷ Βλ. Liddell & Scott, σ.1059

²⁴⁸ Εξ.4:12, 33:1· Κριτ.6:15, 11:38· Α΄Βασ.17:3· Β΄Σαμ.7:5· Ησ. 6,8-13

όραμα του Ανανία και η αποστολή στον Σαούλ, αποτελεί ένα είδος κλήσεως, αντίστοιχη με εκείνη του προφήτη Νάθαν στην Π.Δ., των οποίων οι διηγήσεις, αν εξεταστούν σε παραλληλότητα, παρουσιάζουν την ακόλουθη δομή:

α. Θεοφάνεια-Εισαγωγικός λόγος όπου ο Κύριος επιφάνεται

Ανανίας

«εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὄραματι ὁ κύριος· Ανανία. ὁ δὲ εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, κύριε» (Πράξ.9:10)

Νάθαν

«ἐγένετο τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς Ναθαν λέγων» (Β'Σαμ.7:4)

β. Κλήση του Θεού προς του Αγγελιοφόρους της Εντολής του

Ανανίας (Πράξ.9:11-12)

«ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν· ἀναστὰς πορεύθητι ...καὶ ζήτησον.. καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ τὰς χεῖρας..»

Νάθαν

«πορεύου καὶ εἶπὸν πρὸς τὸν δοῦλόν μου Δαυιδ» (Β'Σαμ.7:5)

γ. Διαβεβαίωση τη Θεϊκής καθοδήγησης και Επαγγελία

Ανανίας (Πράξ.9:15-16)

«πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς ἐστίν μοι.. ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν»

Νάθαν (Β'Σαμ.7:5-16)

«οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι οἶκον .. καὶ ἔσται ἐὰν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι σου...καὶ ἀναστήσω τὸ σπέρμα σου...αὐτὸς οἰκοδομήσει μοι οἶκον τῷ ὀνόματί μου»

δ. Ανταπόκριση του κληθέντος

Ανανίας (Πράξ.9:17)

«Ἀπῆλθεν δὲ Ανανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν...καὶ πλησθῆς πνεύματος ἁγίου»

Νάθαν (Β'Σαμ.7:5-17)

«κατὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν ὄρασιν ταύτην οὕτως ἐλάλησεν Ναθαν πρὸς Δαυιδ»

Στην Καινή Διαθήκη η πορεία που καταδεικνύει ο Χριστός, σε συνδυασμό με τις ανωτέρω αναφορές περί Οδού, καταφαίνεται ένας σαφής τρόπος προσεγγίσεως του Θεού. Ο άνθρωπος δεν νοεί τον Θεό, αλλά τον βιώνει και εξ αυτού η οδός που οδηγεί σ' αυτόν έχει βιωματικό χαρακτήρα (Β' Κορ.5:7). Είναι μια πορεία με αφετηρία την Πίστη και τέρμα την «καθ'ομοίωση»²⁴⁹ με τον Θεό, η οποία θα αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο, τόσο της οικουμενικής διακήρυξης του Παύλου, όσο και όλων των συγγραφέων της Καινής Διαθήκης²⁵⁰, με πλείστες αναφορές στον ρόλο του Ιησού Χριστού ως οδοποιό και οδοφύλακα²⁵¹. Καθώς πορεύεται κανείς στον δρόμο αυτό, τόσο αδειάζει από τα ατομικά του χαρακτηριστικά, στη θέση των οποίων επωάζεται σταδιακά συμβιωτική αίσθηση της πανταχού και πάντοτε παρουσίας του Χριστού.

Στην βιογραφία του αποστόλου Παύλου, ίσως το πιο συμβολικό προεικόνισμα της ιεραποστολικής του δράσης, αποτελεί ο χαρακτηρισμός του από τον Κύριο ως «σκευός έκλογής». Μέσω αυτού φαίνεται να υπερτονίζεται η πρωτοβουλία του Θεού στη μεταμόρφωση που υπέστη ο Παύλος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι λειτούργησε ως απαθής δέχτης των όσων του αποκάλυψε ο Ιησούς. Έτσι κάνοντας ένα προσωπικό απολογισμό του βίου του, στην προς Γαλάτας επιστολή, ομολογεί: «ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεός, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν» (Γαλ. 1:15-16), ενώ για την υπαρξιακή του μεταστροφή θα προσθέσει: «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ» (Γαλ. 2:20). Το γεγονός ότι ζει μέσα του ο Χριστός, για τον απόστολο δεν αποτελεί κάποιου είδους σχέση, ανταγωνιστική ή καταναγκαστική, ούτε αποτελεί εξάρτηση. Είναι μια ολοκληρωτική αναγέννηση και εκούσια αποδοχή της κλήσης του.

²⁴⁹ Γεν.1:26, Ιακ. 3:9

²⁵⁰ Λκ.20:21, Ιω.8:12, Ρωμ.11:33, 6:4, 8:4· Α' Κορ.4:17, 7:17· Β' Κορ.5:7, Γαλ.5:16, Εφ.4:1, Κολ.3:7, Εβρ.3:10, Ιακ.5:20, Β' Πέ.2:2, 21. Α' Ιω.2:6, Β' Ιω. 1:4, Γ' Ιω. 1:4, Αποκ. 15:3

²⁵¹ Σύμφωνα με το Liddell & Scott, Επιτομή Του Μεγάλου Λεξικού Της Ελληνικής Γλώσσης, σ.878, το λήμμα ὁδός, (μελ.-ώσω, ἀόρ.α' ὠδωσα) (ὁδός) σημαίνει οδηγώ μέσω του σωστού δρόμου. Στον Αισχύλοτο «φρονεῖν βροτοὺς ὁδῶσαντα» (Αγαμέμνων, 176) αποδίδεται ως αυτός που εισήγαγε τους θνητούς στον δρόμο τη σοφίας. Στον Ηρόδοτο απαντά στην παθητική φωνή, ως βρίσκομαι στον σωστό δρόμο: «τὰ ἀφ' ἡμέων χρηστῶς ὁδοῦται» (Ιστορία 4.139.2).

Υπό το πρίσμα της πρόθεσης και επιλογής του ανθρώπου να προσεγγίζει τον Θεό, η παρομοίωση του Παύλου ως δοχείο, αντικατοπτρίζει ένα είδος σωματικού ιερατισμού, αρκετά διαδεδομένου την εποχή που γράφεται η Καινή Διαθήκη, γνωστό ως στάση “orant” ή “orante”, δλδ. δεόμενος-η²⁵². Ο εικονογραφικός τύπος του orant²⁵³, που απαντά τόσο στην ελληνορωμαϊκή τέχνη, παρουσιάζει τον άνθρωπο όρθιο ενώπιον του Θεού με τα χέρια υψωμένα πλαγίως σε δεητική στάση, σαν ανοιχτό δοχείο, ώστε να δεχτεί και να εισχωρήσει μέσα του η θεία Δύναμη. Ο θεϊκός ζήλος ήταν το γνώρισμα που κατέστησε τον διώκτη εκλεκτό όργανο (Πράξ. 26:17), δοχείο χαρισμάτων του Αγίου Πνεύματος και μάρτυρα (Πράξ. 26:16), ικανό να μεταφέρει τον Λόγο του Χριστού «ένώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ» (Πράξ. 9:15). Ταυτοχρόνως η αναγγελία της εκλογής, ως έργο ευθύνης και σωτηρίας, ενέχει και την προειδοποίηση για τα παθήματα που εγκυμονούν. Στην προοικονομία της αποστολικής διακονίας του Παύλου εντοπίζονται αξιόλογες διαφορές μεταξύ των τριών παράλληλων αφηγήσεων οι οποίες και παρατίθενται στον κάτωθι πίνακα:

²⁵²Βλ. Δεσπότης, *Αποστόλου Παύλου Ποιμαντικές Επιστολές: Τόμος Α΄ Προς Τιμόθεον*, σ.162-163

²⁵³Αντιπροσωπευτική χρήση της στάσης orant είναι οι τοιχογραφίες που διακοσμούσαν τις ρωμαϊκές κατακόμβες (153 συνολικά). Μεταξύ αυτών πολλές βιβλικές φιγούρες, όπως ο Νώε, ο Αβραάμ, ο Ισαάκ, και ο Δανιήλ απεικονιζόταν σε δεόμενη στάση, ζητώντας από τον Κύριο να παραδώσει την ψυχή του αποθανόντος. Εξ'αυτού πολλές φορές η στάση orant θεωρούνταν σύμβολο της ψυχής. Ενδεικτικά αναφέρεται η ύπαρξη ενός μεταλλίου που στεγάζεται στο Μουσείο του Βατικανό, στο οποίο αναπαρίσταται το μαρτυρίου του Αγίου Λαυρεντίου, ενώ η ψυχή του, ως γυναικεία μορφή σε στάση orante, φαίνεται να εγκαταλείπει το σώμα του. Βρέθηκαν πέντε ειδώλια γυναικείας θεότητας. Σε όλα η θεά έχει παρασταθεί με υψωμένα χέρια. Είναι ο λεγόμενος σωματικός ιερατισμός. Στην ελληνική παράδοση, ήδη από τους αρχαϊκούς χρόνους, η αντίστοιχη Δεομένη Μορφή εμφανίζεται σε ειδώλια και τοιχογραφίες με αναπαραστάσεις της Μινωικής Θεάς-Μητέρας με υψωμένα χέρια. Η γνωστή αυτή χειρονομία, σήμαινε χαιρετισμό, ευλογία και δέηση ή δηλώνει τη στάση της θεάς που επιφάνεται.

9:15-20	22:12-17	26:15-18
<p>εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος·</p> <p><i>πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς ἐστίν μοι οὗτος τοῦ βασιτάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπερ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.</i></p> <p>Ἀπῆλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐπιθεὶς ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν·</p> <p><i>Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἧ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῆς πνεύματος ἁγίου.</i></p> <p>καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὡς λεπίδες, ἀνέβλεψέν τε καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη καὶ λαβῶν τροφήν ἐνίσχυσεν.</p>	<p>Ἀνανίας δέ τις, ἀνὴρ εὐλαβῆς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων Ἰουδαίων, ἔλθων πρὸς με καὶ ἐπιστάς εἶπέν μοι·</p> <p><i>Σαοὺλ ἀδελφέ, ἀνάβλεψον.</i></p> <p>κάγῳ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.</p> <p>ὁ δὲ εἶπεν· ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἔση μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἐώρακας καὶ ἤκουσας. καὶ νῦν τί μέλλεις ; ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ.</p>	<p>ὁ δὲ κύριος εἶπεν·</p> <p><i>ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπὲρ ἑτέραν καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε ὀφθῆσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν εἰς οὓς ἐγὼ ἀποστέλλω σε ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκοτότος εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κληρὸν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ.</i></p>

Πίνακας 3

Και στα τρία κεφάλαια των Πράξεων παρατηρεῖται μικρὴ ἀσυμφωνία ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο καὶ τις λεπτομέρειες τοῦ θεϊκοῦ μηνύματος, ἐνῶ μόνο τα δύο ἐξ αὐτῶν, κεφ.9 καὶ 22, παρουσιάζουν ὡς ἀγγελιοφόρο αὐτοῦ, τὸν Ἀνανία. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτά, στὸ κεφ.26, ὁ Παῦλος κατὰ τὴν ἀπολογία τοῦ ἐνώπιον τοῦ Ἀγρίππα, ἀποκαλύπτει πῶς ὁ Κύριος τοῦ φανέρωσε προσωπικά τις ἀλήθειες τοῦ καὶ τὸν κατέστησε «ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν» ἤδη ἀπὸ τὸ πρῶτο ὄραμα καθοδὸν πρὸς τὴν Δαμασκὸν. Ἡ μαρτυρία αὐτὴ φαίνεται νὰ ἀποτελεῖ ἀμάλγαμα ἐμπειριῶν καὶ αἰσθήσεων τοῦ ἰδίου τοῦ Παύλου, παρά ἀκριβῆς (κατὰ σειρὰ) ἀπόδοση τῶν γεγονότων, ἀποψη ἡ ὁποία ἐφορμάται καὶ ἀπὸ τὴν

φράση «ἀποστέλλω σε ἀνοῖξαι ὀφθαλμούς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκοτόους εἰς φῶς» (Πράξ. 26:18), που προεικονίζει τη δική του σωματική και πνευματική ἀφύπνιση.

Στο σημεῖο αὐτὸ ἡ ἀποσιώπηση τῆς παρουσίας τοῦ Ἀνανία, ἀν δὲν ἐκληφθεῖ ὡς οἰκονομία χρόνου, πιθανόν νὰ παρεμφαίνει τὸν ἴδιο ἱστορικό πυρήνα καὶ συγγραφικὴ σκοπιμότητα που ἀπαντᾶ στὴν παύλεια πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολή. Με αὐτὴ ὁ Παῦλος, βρισκόμενος στὴν Ἐφεσο, περίπου τὸ 52 με 55 μ.Χ., ἀπευθύνεται πρὸς τὶς τοπικὲς ἐκκλησίες τῆς Γαλατίας προκειμένου, νὰ ἀντιμετωπίσει τοὺς ἰουδαιοχριστιανούς «ταράσσοντες» (1:7), οἱ οἱποῖοι ἐπιχειροῦσαν, μεταξὺ ἄλλων, νὰ κλονίσουν τὸ κύρος τοῦ ἰσχυριζόμενοι πὼς τὸ ἀποστολικὸ τοῦ ἀξίωμα ἀντλείται ἀπὸ ἄλλους ἀποστόλου τοῦ Κυρίου (1:11). Ἐξ αὐτοῦ, διατεινόμενος πρὸς ὅλους ἐκείνους που τὸν ἀμφισβητοῦν, προβαίνει σὲ μιὰ αὐτοβιογραφικὴ μνημονικὴ ἀνάκληση, ὅταν μαίνονταν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας (1:13-14), στὸ χρονικὸ τῆς κλήσεως τοῦ ἀπὸ τὸν Θεό, διὰ τῆς ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ (1:15-16), καθὼς καὶ στὴν παραμονὴ τοῦ στὴν Ἀραβία γιὰ τρία ἔτη, εὐθύς ἀμέσως μετὰ τὴν μεταστροφή του στὴ Δαμασκὸ, χωρὶς νὰ ἔρθει σὲ ἐπαφὴ με τοὺς ἄλλους ἀποστόλους(1:17). Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ τεκμήριο τῆς ἀδιάσειστης πεποίθησής του ὅτι τὸ εὐαγγελικὸ τοῦ ἔργο τοῦ ἔλαβε ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπινη αὐθεντία, ἀλλὰ ἀπευθείας ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

4.3.4 Ἡ Ἀνάκτηση τῆς Ὁράσεως

17 Ἀπῆλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐπιθεὶς ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν.

Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἣ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῆς πνεύματος ἁγίου.

18 καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὡς λεπίδες, ἀνέβλεψέν τε καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη **19** καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν.

Πράξ. 9:17-19

Τὸ ὄραμα καὶ ἡ ἐπιτακτικὴ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου ἐξανέμισε κάθε δισταγμὸ καὶ φόβο τοῦ Ἀνανία, οἱποῖος εὐθύς ἀμέσως ἀποχώρησε γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Σαοὺλ. Καθὼς εἰσήλθε στὸν οἶκο που «θα ὑμνηθεῖ ὁ Θεός», στὸν οἶκο τοῦ Ἰούδα²⁵⁴, τοποθετώντας «ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας». Ἡ ἀδερφικὴ προσφώνηση «Σαοὺλ ἀδελφέ» εἶναι ἐνδειξη τῆς πίστεως καὶ τῶν συναισθημάτων ἀγάπης που ἐδράζονταν στὸν ψυχισμό τοῦ Ἀνανία, γεγονός που αἰτιολογεῖ τὴν ἐπιλογή ἐνός ἀπλοῦ, μα «εὐλαβῆ» μαθητῆ, ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ,

²⁵⁴ Στὰ εβραϊκά, τὸ ὄνομα Judah (יהודה, Yehūdāh) σημαίνει δοξολογία, ὁ Θεός ἔχει ὑμνηθεῖ.

προκειμένου να επιτελέσει έργο θεραπείας, να μεταδώσει Άγιο Πνεύμα και εν τέλει να βαπτίσει τον μέλλοντα πρωτοκορυφαίο απόστολο, τον Παύλο.

Οι τρεις παράλληλες περικοπές των Πράξεων (βλ.πίνακα 3) μας παραδίδουν λεπτομέρειες, τόσο για τη σειρά κατά την οποία πραγματώθηκε η θεραπεία, όσο και του τελετουργικού του Βαπτίσματος. Η αφηγηματική πλοκή ξεκινά με τις φράσεις «έπιθεις ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας» (Πράξ.9:17), και «ἐπιστὰς» (Πράξ. 22:13), στοιχείο που υποδηλώνει αφενός την θεραπευτική πρακτική που υιοθετήθηκε εν προκειμένω, και αφετέρου παραπέμπει στο τελετουργικό της χειροθεσίας, που απαντά σε περιπτώσεις ίασης, εξορκισμών και μετάδοσης του Αγίου Πνεύματος ²⁵⁵.

Ο Σαύλος ανταποκρινόμενος στα λόγια του Ανανία: «ἀδελφέ, ἀνάβλεψον» αντίκρισε για πρώτη φορά το πρόσωπο του αφοσιωμένου εκείνου ανθρώπου, οποίος καθοδηγούμενος από το Άγιο Πνεύμα του αποκαλύπτει μέρος της θείας βούλησης. Σύμφωνα με τον Άγγελο²⁵⁶, οι «λεπίδες» (= λέπια, φολίδες) που έπεσαν από τους οφθαλμούς του Σαούλ, σχετίζονται με κλινική εικόνα του ασθενούς, την οποία ο Λουκάς ως ιατρός, επιχειρεί να περιγράψει. Πιθανή λοιπόν αίτια της εικόνας αυτής είναι η αποξήρανση των υγρών του ματιού, τα οποία εν συνεχεία δημιούργησαν ένα επιφανειακό επίχρισμα, όμοιο με λεπίδες.

Σε πρώτο χρόνο βλέπουμε να συντελείται η «εὐθέως» θεραπεία του Σαούλ. Το γεγονός αυτό πρέπει να ερμηνευτεί σε συνάρτηση με την άμεση δεκτικότητα που κατέδειξε ο νεαρός ιουδαίος στο θείκό κάλεσμα. Ο Απόστολος Παύλος στην Α΄ προς Κορινθίους επιστολή του γράφει: «Θεοῦ γὰρ ἔσμεν συνεργοί» (3:9), ενώ ο ιερός Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.) σημειώνει πως ο καθέννας «ὡς ἐπίστευε καὶ τὴν θεραπείαν ἐλάμβανε» ²⁵⁷. Έτσι όπως συνέβη και σε αντίστοιχες περιπτώσεις ίασης, στη διάρκεια της δημόσιας δράσης του Ιησού, η αληθής ομολογία Πίστεως ή η μετάνοια αποτελεί την μοναδική απαίτηση από τον Θεό, και σημείο αυτενέργειας σε ατομικό επίπεδο²⁵⁸.

Σε δεύτερο χρόνο αίσθηση προκαλεί η μετάδοση «Πνεύματος Αγίου» αμέσως ή ταυτόχρονα με την θεραπεία του και πριν την τέλεση του βαπτίσματος από τον Ανανία. Το θαυμαστό αυτό παράδοξο, αφενός καταδεικνύει την αδέσμευτη φύση του

²⁵⁵ Μκ.1618• Πράξ. 8:17, 13:3, 19:6, 28:8

²⁵⁶ Βλ. Μιχαήλ Γ. Άγγελος, *Οφθαλμικές Παθήσεις Στη Βίβλο* (Αθήνα: Κερπινή, 2011), σ.77

²⁵⁷ Βλ. Ιωάννης Χρυσόστομος, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα, Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον*, Λόγος ἑνάτος, PG 48. 782.

²⁵⁸ Μκ.9:23, Μκ.10:52, Ιω.9:35-29, Ιω.11:25-26

πνεύματος, το οποίο «ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ’ οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει» (Ιω.3:8) και αφετέρου στρέφει το ενδιαφέρον του μυημένου αναγνώστη, στην διδασκαλία περί «ἄνωθεν» γενήσεως του ανθρώπου, η οποία εντοπίζεται στην άκρως θεολογική και συμπυκνωμένη νοημάτων περικοπή της νυχτερινής συνάντησης του Ιησού με τον Νικόδημο: «ἐὰν μή τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστίν» (Ιω.3:5-8). Επί τη βάσει του οντολογικού διαχωρισμού που απαντά στην ιωάννεια γραμματεία, οι «ἄνωθεν» γεννημένοι είναι εκείνοι που σαν τον Σαούλ, που τους άγγιξε η θεία Χάρη, γνώρισαν εμπειρικά τον Θεό και αναβίωσαν την δημιουργία τους με ανώτερη πρωτογενή ύλη: ὕδωρ και πνεύμα. Το γεννητορικό αυτό δίπολο φαίνεται να αποτελεί τον διδακτικό και μυστηριακό πυρήνα των κειμένων της Καινῆς Διαθήκης, με πληθώρα αναφορών ως προτυπώσεις να απαντούν εξίσου στη Παλαιά ²⁵⁹.

Στον επίλογο της θαυμαστής αυτής αφήγησης ο Λουκάς με την φράση «ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ» (Πράξ. 22:16), εντέχνως καταφέρει να αποδώσει τα στάδια της υπαρξιακής μεταμόρφωσης του αποστόλου Παύλου²⁶⁰. Η «ανάσταση» ετυμολογικά απορρέει από τη «στάση», εκφράζοντας τη θέση του ανθρώπου απέναντι στη ζωή. Είναι το αποτέλεσμα της αντίστασης και η νίκη «τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς», ἐπὶ «τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου» (Ρωμ.8:2). Ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός διεκήρυξε πως είναι το Φως και η Ζωή των ανθρώπων (Ιω.8:12). Η πραγματική ανάσταση του Σαούλ είναι η στιγμή της συνάντησης του με το Φως της Αληθείας, τον Χριστό και η μεταστροφή του από το σκότος των λανθασμένων ιδεολογημάτων που τον κρατούσαν δέσμιο. Είναι η ουσιαστική καταβύθιση στον εσωτερικό κόσμο πριν τη ανάδυση στον κόσμο της Βασιλείας του Θεού, διὰ της ειλικρινούς μετάνοιας.

²⁵⁹ Γεν.1:1-2, 8:7-12· Έξ.14

²⁶⁰ Πρβλ. Πράξ. 9:18: «ἀναστὰς ἐβαπτίσθη καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν» · Πράξ. 26:16 : «ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στήθι ἐπὶ τοὺς πόδας».

4.3.5 Αναγέννηση εξ Ύδατος και Πνεύματος: το Βάπτισμα του Αποστόλου Παύλου

19 Εγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῶ μαθητῶν ἡμέρας τινὰς 20 καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
Πράξ. 9:19-20

Μετά την "ανάσταση" του Σαούλ, σειρά στην αφήγηση έχει η τέλεση του μυστηρίου του Βαπτίσματος, για το οποίο πληροφορίες αντλούμε από βιβλίο των Πράξεων, τις επιστολές του αποστόλου Παύλου, καθώς και από την πατερική γραμματεία. Η λέξη *βάπτισμα* προέρχεται από το ρ. βάπτω-βαπτίζω και σημαίνει «βυθίζω μέσα ή κάτω από το νερό»²⁶¹. Από πολύ νωρίς η εμβάπτιση στο νερό αποτέλεσε τον πυρήνα ενός τελετουργικού εξαγνισμού, φέρνοντας στο προσκήνιο την ηθική επιταγή για κάθαρση, η οποία πραγματώνεται πρώτα σε φυσικό επίπεδο. Ο καθαρισμός της ψυχής επιτυγχάνονταν μέσα από τον καθαρισμό του σώματος και ο καθαρισμός του σώματος επιτυγχάνονταν μέσω του ύδατος και της κατάδυσης σε αυτό.

Στο Ευαγγέλιο του Λουκά η αρχή της επίγειας διακονίας του Ιησού σηματοδοτείται από το γεγονός της Βάπτισής Του από τον Ιωάννη των Βαπτιστή και την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος, ωσάν ουράνια επιβεβαίωση, ότι «οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὁ ἀγαπητὸς»²⁶² καὶ «ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (Ιωάν. 1,34), να επισφραγίζει το Μυστήριο. Στις Πράξεις των Αποστόλων, ήδη από το προοίμιο, καθίσταται σαφής στους αναγνώστες του, ο ρόλος και η σημασία του Βαπτίσματος στην νέα τάξη πράξης πραγμάτων: «ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ ἐν πνεύματι βαπτισθήσεσθε ἀγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας» (Πράξ.1:5). Ἐτσι στις Πράξεις εντοπίζονται πολλές αναφορές σε ατομικά και ομαδικά βαπτίσματα, όπως το βάπτισμα των τριῶν χιλιάδων την ημέρα της Πεντηκοστής (Πράξ.2:41), των Σαμαρειτῶν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους Πέτρο, Ἰωάννη καὶ διάκονο Φίλιππο (Πράξ 8:16), του Αιθίοπα ευνούχου (Πράξ.8:38), ενώ σε περιπτώσεις μύησης, όπως αυτή του εκατόνταρχου Κορνηλίου (Πράξ. 10:43-48), της Λυδίας (Πράξ. 16:15), του δεσμοφύλακα στους Φιλίππους (Πράξ. 16:32) και του Κρίσπου (Πράξ. 18:8) , το βάπτισμα ισχύει για όλα τα μέλη του οίκου.

²⁶¹Βλ. Liddell & Scott, *Επιτομή Του Μεγάλου Λεξικού Της Ελληνικής Γλώσσης*,σ.242

²⁶² Μκ. 1.11, Μτθ. 3:17, Λκ.3:22

Σύμφωνα με την εντολή, που διατυπώνεται ρητώς μετά την Ανάσταση του Κυρίου ²⁶³, προϋπόθεση του βαπτίσματος αποτελεί η κατήχηση στην «ὁδὸν τοῦ κυρίου», η «μετάνοια καὶ πίστις εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν» (Πράξ. 20:21). Η ύπαρξη των προβαπτισματικών σταδίων, καθιστούν σαφές πως το μυστήριο δεν επενεργεί μαγικά (Α΄Πε.3:21), αλλά η ολοκληρωτική πίστη²⁶⁴, ως αποδοχή της κλήσεως και η μετάνοια²⁶⁵, ως απάρνηση του προτέρου βίου, αποτελούν τα θεμέλια της νέας «ἐν Χριστῷ» ζωής²⁶⁶. Βέβαια στην περίπτωση του Σαούλ, εξετάζοντας και τις τρεις παράλληλες περικοπές, ο Ανανίας δεν φαίνεται τον κατηχεί, επιβεβαιώνοντας εμμέσως τη μαρτυρία του αποστόλου, σύμφωνα με την οποία, ο Χριστός του φανέρωσε τις αλήθειες με απευθείας, «σαρκὶ καὶ αἵματι» αποκάλυψη (Γαλ. 1:15-16), ενώ ταυτοχρόνως εξάιρεται η χριστιανική εμπειρία, η οποία προηγείται της θεολογία και της γνώσης του Θεού.

Το βάπτισμα του Παύλου από τον Ανανία θα αποτελεί σημείο τομής στον άξονα του χρόνου, το οποίο και ανακαλεί συχνά στις επιστολές του (Α΄Τιμ. 1:12-14). Είναι η στιγμή που ο Σαύλος παύει να υφίσταται και από τα καθαγιασμένα από τον Κύριο ύδατα αναδύεται για πρώτη φορά ο Απόστολος των Εθνών: «τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ, ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις» (Β΄Κορ.5:17). Αν και τα εξεταζόμενα χωρία δεν παραδίδουν περαιτέρω λεπτομέρειες για τη λειτουργική και κατηχητική διδασκαλία του βαπτίσματος, σημαντικές πληροφορίες εντοπίζονται στα συνοπτικά ευαγγέλια, καθώς και σε πρωτοχριστιανικά κείμενα της πατερικής γραμματείας, όπως η Διδαχή των Αποστόλων (70 μ.Χ-3^ο αι.μ.Χ.). Συγκεκριμένα ο συγγραφέας της Διδαχής κάνει λόγο περί νηστείας προ του μυστηρίου, κατάδυση «ἐν ὕδατι ζῶντι» και όταν αυτή δεν είναι εφικτή, για τριπλή έκχυση ύδατος στη κεφαλή «εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος» (Διδ.7:1-4). Η τριαδική ομολογία πίστεως, που προέρχεται από το Ευαγγέλιο του Ματθαίου²⁶⁷, εκφράζει μια θεολογία, την οποία κατ' εξοχήν προέβαλε ο Απόστολος Παύλος μέσα από τις Επιστολές του. Βάσει αυτής ο βαπτιζόμενος στο όνομα

²⁶³ Μκ. 16:16-18, Μτθ.28:18-20

²⁶⁴ Πράξ. 16:30-31: «κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ; οἱ δὲ εἶπαν· πιστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου»· Ιω.11:26, 40: «λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;» Γαλ.3:26: «Πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»

²⁶⁵ Πράξ.2:38:«Πέτρος δὲ πρὸς αὐτούς· μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν καὶ λήμψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος»· 26:20· Ρωμ. 2:4, Εβρ.6:6

²⁶⁶ Κολ.3:3, Α΄Κορ.15:19, Ρωμ.6:23, Α΄Ιω.5:20

²⁶⁷Μτθ. 28:19: «πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος»

του Υιού²⁶⁸, ομολογεί και αναγνωρίζει την κυριότητα του Ιησού στη ζωή του. Ενδύεται «τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν»²⁶⁹, ενώνεται μαζί του «εν σῶμα καὶ ἔν πνεῦμα»²⁷⁰ και συγχρόνως με τα άλλα δύο προσωπα της Αγίας Τριάδος. Διά του πνεύματος του Θεού (Α'Κορ.6:11), γίνεται «ναὸς τοῦ ἁγίου πνεύματός» (Α'Κορ.6:19), θετό τέκνο του Πατέρα²⁷¹, «κληρονόμος μὲν θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ» (Ρωμ.8:17), καθότι αναγνωρίζει την κυριότητά Του πάνω στη ζωή.

Η τριπλή κατάδυση στο νερό συμβολίζει τον θάνατο και την τριήμερη Ταφή του Χριστού, ενώ η νίψη με καθαρό νερό είναι ράντισμα με το αίμα του «μεσίτη Ἰησοῦ»²⁷². Ο Ἰησοῦς Χριστός, ο Ἀμνός του Θεού (Ἰω.1:29), είναι τώρα ο μοναδικός μεσίτης μεταξύ ουρανού και γης (Α'Τιμ.2:5), η ἔσχατη θυσία, ο οποίος γενόμενος ο ίδιος «ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων» (Α'Τιμ.2:6), αἶρει «ἐφάπαξ» την αμαρτία του κόσμου (Εβρ.7:27). Στην προς Ρωμαίους επιστολή του ο Παύλος θα πει: «εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα» (6:5). Και πράγματι ο απολυτρωτικός χαρακτήρα του σταυρικού Του Θανάτου είναι εκείνος που κομίζει μαζί του την ελπίδα της νέας ζωής, με την ανάδυση του βαπτιζομένου από τα ύδατα να γίνεται πλέον σύμβολο Ανάστασης του ανθρώπου από την αμαρτία και τα πάθη.

Η αφήγηση των Πράξεων ολοκληρώνετε με την σωματική ανάκαμψη του Σαούλ, οποίος «λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν». Η τριήμερη παραμονή στο σκοτάδι, χωρίς το φαγητό και ποτό (Πράξ.9:9), σαφώς εξασθένησε σωματικά τον απόστολο, εντούτοις ως λεπτομέρεια, πιθανόν να υπαινίσσεται τη συμμετοχή του στην Θεία Ευχαριστία, ως ὑψιστη ἔκφραση συμμετοχῆς στο σῶμα του Χριστού, την Εκκλησία²⁷³. Μετά τη σύντομη παραμονή του «μετὰ τῶν μαθητῶν ἡμέρας τινὰς ἐν Δαμασκῶ», ο Σαύλος με τόλμη θα αναλαμβάνει να κηρύξει στην καρδιά του Ιουδαισμού «ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ... τὸν Ἰησοῦν τὸν υἱὸ τοῦ θεοῦ» (Πράξ.9:20), κάνοντας το πρώτο βήμα της μακρᾶς και εκκωφαντικῆς του διαδρομῆς του στην ιστορία στου Χριστιανισμοῦ.

²⁶⁸ Πράξ. 2:38, 8:16, 10:48, 19:5

²⁶⁹ Ρωμ.13:14, Γαλ.3:27

²⁷⁰ Ρωμ.8:9, Εφ.4:4· Α'Κορ.6:17, 12:13, Γαλ. 3:28

²⁷¹ Γαλ. 3:26, 4:5

²⁷² Εβρ.12:24, Α'Πε.1:2

²⁷³ Ρωμ.12:5, Α'Κορ.12:13-27,

4.4 Συμπεράσματα

Η τοποθέτηση της μεταστροφής του Αποστόλου Παύλου τελευταία στον δομικό άξονα της εργασίας δεν είναι τυχαία, αλλά οφείλεται στο γεγονός ότι οι προρρήσεις του Κυρίου περί κρίσεως στο Κατά Ιωάννην, βρίσκουν σημείο πραγμάτωσης στις Πράξεις, συνδράμοντας τοιουτοτρόπως στην ομαλή μετάβαση του αναγνώστη μεταξύ των βιβλικών αφηγήσεων. Μέσα από τις σελίδες των Πράξεων του Ευαγγελιστή και ιατρού Λουκά, ο αναγνώστης δύναται να ανοίξει ένα παράθυρο στην αποστολική εποχή, όταν οι πρώτες χριστιανικές κοινότητες, βρίσκονταν ακόμα στα σπάργανα τους και να συναισθανθεί με τι αυταπάρνηση, παραδειγματικό ηρωισμό και θαυμαστά χάρισμα αγωνίστηκαν άνθρωποι απλοί που έμελλαν να αλλάξουν το ρου της ιστορίας, όπως ο Απόστολος Παύλος, παραδίδοντας ένα έργο θησαυρό προς όφελος όχι μόνο των Ιουδαίων ή του άμεσου αποδέκτη του, του κράτιστου Θεόφιλου, αλλά κτήμα ες αεί για την κοινή ωφέλεια.

Η συνάντηση του Σαούλ με τον Αναστάνα κοντά στις πύλες της Δαμασκού και η πρωτόγνωρη επαφή με το θεϊκό φως, κατέκαυσε τις ιδεοληψίες και τις αμφιβολίες για το Αντικείμενο της αδιασάλευτη πίστης των Χριστιανών που καταδίωκε, τον Ιησού. Όλα όσα με πίστη και υπέρμετρο ζήλο προς τον Θεό αναζητούσε και πρέσβευε στη μέχρι τώρα ζωή του βρήκαν ανταπόκριση στο πρόσωπο του Κυρίου που με απόλυτη εξουσία και βεβαιότητα εδραιώθηκε στην καρδιά του. Δεν μια απλώς μεταστροφή απλά επιστροφή στην αγκαλιά του Πατρός Θεού. Ακροβατώντας ανάμεσα Θάνατο και την Αναγέννηση, στην άγνοια και στην επί-γνωση, ο Παύλος από τη Ταρσό έγινε σύμβολο «ανθρώπου σε πτώση» και η τριήμερη τύφλωσή του αντιπροσωπευτικό παράδειγμα καταβύθισης στα έγκατα της ψυχής. Όπως ο χρυσός εξευγενίζεται στη κάμινο της φωτιάς, έτσι και ο εκείνος δοκιμάστηκε σκληρά πριν βιώσει τη ριζική μεταμόρφωση. Η άλλοτε εχθρική στάση αποτελεί απόδειξη, τόσο της ειλικρινούς μετα-(επί)στροφής του Παύλου στην αγκαλιά του Πατρός, όσο και του γεγονότος αυτού καθαυτού, καθιστώντας τον ένθερμο ζήλο που επέδειξε στην μετέπειτα ιεραποστολική του δράση, θαύμα ανάλογου μεγέθους της θεραπευτικής ανάκτησης της όρασης του. Η ιστορική αυτή μαρτυρία προτάσσει στην συνείδηση του Χριστιανού την σημασία της μετοχής του στην Εκκλησία του Χριστού, την οποία υποστασιάζει ο Ανανίας και των ιερών Μυστηρίων στην εμπειρία της θείας χάριτος. Η ανάδυση του από τα ύδατα του Βαπτίσματος ήταν σημείο Ανακαίνισης και απαρχή μια νέας ζωής σε την κοινωνία με το

ζωοδότη Χριστό. Έτσι τασσόμενος εκούσια υπέρ του καλού αγώνα της Πίστεως μέχρι το τέλος της ζωής του, έγινε σκεύος εκλογής θείων χαρισμάτων και κομιστής του χριστιανικού μηνύματος διά μέσω των αιώνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.1 Συγκριτική Μελέτη Των Βιβλικών Αφηγήσεων

Σύμφωνα με την ερμηνευτική ανάλυση που συντελέστηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, καθίσταται σαφές πως οι υπό μελέτη βιβλικές αφηγήσεις θέτουν στο επίκεντρο την θεολογικής μελέτης την αιτιώδη σχέση μεταξύ πνευματικής αφύπνισης και σωματικής ζωοποίησης, πίστεως και θαύματος, με τη σπουδαιότητα τους έγκειται στην ανάδειξη της θεότητας του Ιησού και ενότητας Του με τον Θεό-Πατέρα, σε επίπεδο ουσίας και έργων, γεγονός που αποτελεί και την ύψιστη έκφραση του χριστολογικού μηνύματος. Εξ αυτού η συγκριτική προσέγγιση των ανωτέρω αφηγήσεων, στην οποία θα προβούμε στο παρόν κεφάλαιο, θα διεξαχθεί επί τη βάση ενός συνεχούς με δύο πόλους, στους οποίους από τη μια βρίσκεται η αναδυόμενη πίστη των ανθρώπων, μέσα από την εμπειρία της θεραπείας και δωρεάς του φωτός, και από την άλλη η αποκάλυψη της θεανδρικής μορφής του Ιησού στον κόσμο, μέσω συμβολικών μοτίβων, που φέρουν έντονο θεολογικό φορτίο.

5.1.1 Το Χρονικό της Θεραπείας

Αν εξετάσουμε συγκεντρωτικά τις ποικίλες θεραπείες που επιτέλεσε ο Ιησούς κατά την επίγεια δράση Του, συμπεραίνουμε πως η θεραπευτική πρακτική που εφάρμοζε σε περιπτώσεις αναζωογόνησης των φυσικών αισθήσεων διακρίνεται σε τέσσερις κατηγορίες:

Χειροθεσία- Εξ επαφής	Χρήσης σιέλου - επιθέματος πηλού ²⁷⁴ -Αναδημιουργία	Διά λόγου	Εξ αποστάσεως
Μάρκος: 1:29-31, 41-41, 5:25-34 Ματθαίος: 8:3, 15. 9:5,20, 25,29. 20:34 Λουκάς: 4:38-39. 5:12-13. 8:43 47. 13:10-13	Μάρκος: 3:6. 7:33-35 8:22-23 Λουκάς: 6:6-10	Μάρκος: 2:1-12. 5:27-34. 7:30-31. 10:52 Ματθαίος: 9:22 Λουκάς: 17:11-16 Ιωάννης: 5:8	Μάρκος: 10:52 Ματθαίος: 12:12-13 Ιωάννης: 4:46-54

²⁷⁴ Στην Αποκάλυψη του Ιωάννη (3:18) απαντά η χρήση κολλυρίου, ένα είδος αλοιφής για πάθηση των οφθαλμών. Το κολλύριο (=υποκορ. του ουσιαστικού κολλύρα, «κουλλούρα», μικρός άρτος) ταυτίστηκε με την θεραπευτική φρυγική σκόνη (από την ομώνυμη τέφρα) και εξαγόταν σε όλο τον κόσμο με τη στερεά μορφή πλακών με το σχήμα του άρτου.

Εξ αυτού οι ιδιαιτερότητες των εν λόγω αφηγήσεων εντοπίζονται, τόσο στο χρονικό πλαίσιο, όσο και στον τρόπο διά του οποίου επιτευχθεί η θεραπεία της τύφλωσης, στοιχεία που συνθέτουν και την θεολογική βάση των εκάστοτε σκηνών, καθώς είναι δηλωτικές του εν γένη σκοπού των θεραπειών που είναι η σωτηρία. Σε κάθε περίπτωση, είτε επιτελείται άμεσα είτε σταδιακά, η θεραπεία έχει παρονομαστή τη συνέργεια του ανθρώπου και την πίστη στην Θεότητα του Ιησού.

Η θεραπεία της τύφλωσης στη συνοπτική παράδοση βλέπουμε να συντελείται *άμεσα και διά λόγου*, εν απουσία οποιασδήποτε επαφής ή ενέργειας του Ιησού, με την πίστη των παθόντων να αναδεικνύει σε γενεσιουργό αιτία αφύπνισης των δυνάμεων αυτοϊασης. Στη Παλαιά Διαθήκη το θείος Λόγος αποτελεί την αρχή διά της οποίας συντελείται η Δημιουργία, με την ιουδαϊκή αντίληψη, έτσι όπως εκφράζεται γλαφυρά από τον Φίλωνα, ο Λόγος να νοείται ως ο πρωτότοκος υιός του Θεού και ως δευτερότοκος ο ίδιος ο κόσμος, το κόσμημα της δημιουργίας²⁷⁵. Η ες αεί παρουσία του Θεού στον κόσμο διά του λόγου, στα πλαίσια της ανθρώπινης ιστορίας, πραγματώνεται μέσα από τις συνεχείς αποκαλύψεις του Θεού, το Νόμο και το σωτηριώδες κήρυγμα των προφητών. Ο δημιουργικός αυτός λόγος ωστόσο στους χρόνους της Καινής Διαθήκης έχει χριστοκεντρικό σημείο εστίασης, καθώς υποστασιοποιείται, γίνεται σάρκα (Ιω.1:14), με τη ζωή να χορηγείται μέσω της δωρεάς του «*μονογενοῦς παρὰ πατρός*»(Ιω.1:14) Ιησού Χριστού προς τον άνθρωπο και της εμπειρίας ρημάτων Του, των οποίων η κατανόηση εξαρτάται από τις αισθητήριες ικανότητες του εκάστου.

Στις υπό μελέτη βιβλικές διηγήσεις των θαυμάτων βλέπουμε να συντελείται συνδημιουργία του ζωοποιού λόγου, στον οποίο ενυπάρχει η ζωή, και του αγγίγματος. Αντανακλώντας την ειδική μέριμνα του Θεού στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο της Γενέσεως, ο οποίος δεν ποιεί τον άνθρωπο απλώς διά της εντολής αλλά το πλάθει και εμφυσά μέσα του το πνεύμα της ζωής, ο Κύριος εμποιεί θεραπείες, εξαίροντας τη κομβικής σημασίας ανθρώπινη συνέργεια.

Καθώς απώτερος σκοπός είναι η αποκάλυψη της θεικής δόξας και βούλησης, ιδιαιτέρως στη περίπτωση του εκ γενετής τυφλού στο Κατά Ιωάννην και στη περικοπή των Πράξεων, με την αιφνίδια τύφλωση του Αποστόλου Παύλου, η διάνοιξη οφθαλμών πραγματώνεται σε δύο στάδια, έκαστο με ιδιαίτερο θεολογικό και εσχατολογικό κατ' ουσίαν περιεχόμενο. Συγκεκριμένα στην αφηγηματική δομή της ιωάννειας περικοπής,

²⁷⁵ Βλ. Φίλων, *Ότι άτρεπτον το θεϊον* 1:30-32

σε πρώτο χρόνο, έχουμε επίκριση των οφθαλμών του τυφλού με πηλό, ο οποίος παρήχθη από τον σιελό του Ιησού κατά τα πρότυπα της πλάσης του ανθρώπου «*χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς*» (Γεν. 2:7). Το γεγονός αυτό παρουσιάζει με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τον Ιησού, όχι ως απλό όργανο του Θεού, αλλά να ενέργει όπως ο ίδιος ο Θεός, με την εν λόγω θεραπεία να λαμβάνει διαστάσεις ζωοποίησης και αναδημιουργίας. Παράλληλα στην αποστολή του εκ γενετής τυφλού και της νίψεως του στα ύδατα της κολυμβήθρας του Σιλβάμ, ως δευτερογενές και τελικό στάδιο ίασης, απηχείται το μοτίβο νίψεως που απαντά στη Π.Δ., παρουσιάζοντας εγγύτητα με τη θεραπεία της λέπρας του Ναιμάν (Β'Βασ.5:10-11), με τη θαυματουργία ωστόσο του Ιησού, αν και του αποδίδεται η προφητική ιδιότητα (9:17), να υπερβαίνει ποιοτικά εκείνη του Ελισσαίου.

Διαγράφοντας πορεία αντίστροφη προς το φως από εκείνη των τυφλών στις ευαγγελικές αφηγήσεις, ευθύς αμέσως μετά την αιφνίδια θεοπτία, ο Απόστολος Παύλος τυφλώνεται. Στη παρούσα φάση, σημείο εστίασης του αναγνώστη δεν είναι η θεραπευτική οδός που επρόκειτο να ακολουθηθεί, καθώς ο Κύριος δεν αποκαλύπτει περαιτέρω πληροφορίες, (Πράξ.9:6) αλλά καθίσταται η θετική ανταπόκριση του διώκτη Φαρισαίου στην θεϊκή κλήση (Πράξ.9:8). Η αποκλίνουσα από τη θεϊκή βούληση δράση του Αποστόλου επέσυρε την δίκαιη τιμωρία του Θεού, με την τριήμερη τύφλωσή του, να παραπέμπει δυναμικά σε ένα από τα μεγαλύτερα θαύματα της Παλαιάς Διαθήκης, όσον αφορά την παραβίαση των φυσικών νόμων, που είναι η τριήμερη παραμονή του προφήτη Ιωνά στην κοιλιά του κήτους. Η θαυμαστή διάσωσή του και το κήρυγμα μετάνοιας τος προς τα ειδωλολατρικά έθνη, που εκπροσωπούν οι Νινευίτες (Ιων.3:1-2), να αποτελεί προτύπωση τόσο της τριήμερου Ταφής και της Αναστάσεως του Χριστού²⁷⁶, όσο και της έναρξης του αποστολικού κηρύγματος του Παύλου προς τα έθνη. Η χειροθεσία από τον Ανανία (Πράξ.9:17-18), αποτελεί πυρηνικό στοιχείο της θεραπείας του Αποστόλου, καθώς ευθύς αμέσως ανακτά την όρασή του (Πράξ.9:18), ενώ ολόκληρη η σκηνή αναδεικνύεται σε ερμηνεία του μυστηρίου βαπτίσματος, του «*λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου*» (Τιτ. 3:5), διά του οποίου τελεσιουργείται η Αναγέννηση (Ιω.3:5) και ανυδύεται «*καινή κτίσις*» (Β'Κορ.5:17) ο Απόστολος των εθνών.

Η νίψη λοιπόν τυφλού στα ύδατα της Σιλβάμ, πέραν του πρακτικού λόγου, όπως ο καθαρισμός του πηλού από τα μάτια, που είναι και το πιο προφανές, είχε ως απώτερο

²⁷⁶ Πρβλ.Μτθ.12:40, Λκ.11:30

σκοπό την έμμεση αποκάλυψη του Ιησού, καθώς και να προβάλλει την αυτενέργεια του ανθρώπου στην προσωπική του ίαση, όπως συνέβη στη περίπτωση του Σαούλ, που απεστάλη στον Ανανία προκειμένου να επανέλθει από την προσωρινή, μα σωτήρια τύφλωσή του²⁷⁷. Ορμώμενοι από τον ανώτερο συσχετισμό και το βάπτισμα που έπεται της θεραπείας του Αποστόλου, θα παραθέσουμε την άποψη των εκκλησιαστικών συγγραφέων, που συνδέουν την αποστολή στη κολυμβήθρα του Σιλωάμ με την ιαματική επενέργεια του ύδατος και τον συμβολισμό του, ως στοιχείο μύησης, και ενσωμάτωσης του ανθρώπου στο σώμα του Ιησού Χριστό, την εκκλησία, μέσω των μυστηρίου του βαπτίσματος. Έτσι ο Ευσέβιος ο Καισαρείας (265–340 μ.Χ.), στην ονομασία της Σιλωάμ, ως απεσταλμένος, εντοπίζει και τονίζει τη διά λόγου ενέργεια στο του Θεού²⁷⁸, με τον Μέγα Βασίλειο Καισαρείας²⁷⁹ (330-379), κάνοντας λόγο για τις ζωτικής σημασίας ιδιότητες του ύδατος, σε φυσικό επίπεδο, να το χαρακτηρίζει ως ύψιστη δωρεά του Θεού στον άνθρωπο. Έτσι με τον επηγγελμένο ποταμό της ζωής, το αγιαστικό στοιχείο του ύδατος, καθαγιάζεται ο ναός του σώματος, προτού ο άνθρωπος καταστεί ψυχή ζώσα, λουσμένη με το φως της θεϊκής Γνώσης και σκεύος εκλογής χαρισμάτων του Αγίου Πνεύματος.

5.1.2 Η Πίστις στις Δηγήσεις των Θαυμάτων

Όπως είδαμε οι διαφορές ως προς την αμεσότητα και τον τρόπο ανάκτησης της οράσεως στις βιβλικές αφηγήσεις οφείλονται κυρίως σε δύο παράγοντες: αφενός μεν στην φρόνηση και στην αφετηρία πίστεως, από την οποία εκκινούνται οι τυφλοί στην εκάστοτε περίπτωση, αφετέρου δε στον σκοπό επιτέλεσης του θαύματος. Έτσι στις πλείστες των περιπτώσεων παρατηρείται η χρήση χρονικών επιρρημάτων²⁸⁰ «εὐθύς» (Μκ.10:52), «εὐθέως» (Μτθ.20:34) και «παραχρῆμα» (Λκ.18:43), με τον ίδιο τον Ιησού να αποκαλύπτει το πρωτογενές αίτιο και τον ολιστικό τρόπο με τον οποίο επιτελέστηκε η θεραπεία: «ἢ πίστις σου σέσωκέν σε»²⁸¹.

²⁷⁷ Πρβλ. Πράξ. 9:10-18, 22:11-16

²⁷⁸ Βλ Ευσέβιος Καισαρείας, *Ευαγγελικής Αποδείξεως, Βιβλίο έβδομο, Επί της Καινής Γραφής*, PG 22. 524

²⁷⁹ Βλ. Μέγας Βασίλειος, *Εις τα ύδατα και εις το άγιον βάπτισμα*, PG 34. 424 – 444

²⁸⁰ Πρβλ. Μκ. 10:52, Λκ.5:25, 8:47-48, 18:43

²⁸¹ Μκ.10:52, Λκ.18:42, πρβλ. Μκ. 5:33. Μτθ.9:22, Λκ.7:50, 8:48, 17:49, 18:42

Στον ελληνικό κόσμο ο όρος «πίστις» δεν είναι δηλωτικός της σχέσης και της σταθερής προσήλωσης του ανθρώπου προς το Θεό, αλλά ταυτίζεται κατά τρόπο τίνα με την πιστότητα, δλδ. την αξιοπιστία στις ανθρώπινες σχέσεις. Αντιστοίχως στη παλαιοδιαθηκική σκέψη η πίστις δεν αποτελεί έκφραση της θρησκευτικότητας, αλλά ως έννοια είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την σχέση του ισραηλιτικού λαού απέναντι στον Θεό²⁸², η οποία στην ιστορική του πορεία, συνεχώς διαρρηγνύεται λόγω της αμαρτίας και της απιστίας²⁸³. Εξ αυτού ο ψυχισμός του θρησκευόμενου ανθρώπου απέναντι στο Θεό αποδίδονται με όρους όπως φοβούμαι²⁸⁴, γνωρίζω²⁸⁵, ελπίζω²⁸⁶, οι οποίοι σκιαγραφούν εναργώς την ποιότητα της σχέσης αυτής. Όταν γίνεται λόγος για πίστη ή απιστία, επί το πλείστον βλέπουμε να προηγείται η συλλογική κρίση της ανθρωπότητας για τα πεπραγμένα της και την αποστασία από τον αληθινό Θεό, με τους προφήτες να αναλαμβάνουν το ρόλο του διαμεσολαβητή για την εξομάλυνση της διαρρηγμένης αυτής σχέσης και του κομιστή του μηνύματος εξιλέωσης και σωτηρίας.

Στη Κ.Δ η σχέση αυτή ανανεώνεται, με την πίστη να τίθεται επί χριστολογικής βάσεως, αποτελώντας το απαύγασμα της εμπειρίας του Θεού και του βαθμού ανταπόκρισης στο πρόσωπο του απεσταλμένου Υιού. Η πίστη ενός λαού προς το Λόγο του Θεού, αντικαθίσταται και προβάλλεται πλέον ως προσωπική σχέση κάθε ανθρώπου με τον Χρίστο και αποδοχής του κηρύγματος Του, στου οποίου τα έργα και τις θαυματουργίες ακράδαντα διαφαίνεται η παρουσία του Θεού²⁸⁷. Εξ αυτού χαρακτηριστική είναι η "αδυναμία" του Ιησού να πραγματοποιήσει θαύματα-δυνάμεις στην ιδιαίτερη πατρίδα του, την Ναζαρέτ, λόγω της απιστίας των συμπατριωτών Του (Μκ.5:5-6), με τον Κύριο, ουκ ολίγες φορές να ελέγχει τους ανθρώπους για την στάση τους αυτή ²⁸⁸.

Ήδη από τα αρχαιότερα βιβλία του κανόνα, τις παύλειες επιστολές, η πίστις αποκτά καινού νόημα καθώς αποτελεί στοιχείο ταυτότητας των μελών της χριστιανικής κοινότητας, στους οποίους ο Απόστολος απευθύνεται με τον όρο «πιστεύοντες» ²⁸⁹. Στα

²⁸² Πρβλ. Β' Χρον. 20:20

²⁸³ Πρβλ. Δευτ. 32:15-20

²⁸⁴ Πρβλ. Γέν. 42:12· Έξ. 9:30· Λευιτ. 319:30,32· Δευτ. 19:12· Α' Σαμ. 12:24· Τώβ. 14:6· Ψλμ. 55:5, 60:6, 117:4, 134:20· Μιχ. 6:9· Μλχ. 3:5, πρβλ. Μκ. 5:36

²⁸⁵ Πρβλ. Α' Σαμ. 7:21· Νεεμ. 9:14· Γ' Μακ. 2:6· Ψλμ. 15:11, 24:4, 142:8· Πρβ. 22:19

²⁸⁶ Πρβλ. Β' Μακ. 9:20· Ψλμ. 77:28, 77:7· Ιώβ. 6:8· Ησ. 28:17· Ιερ. 2:37· Ιεζ. 29:16

²⁸⁷ Πρβλ. Ιω. 3:21, 8:41, 9:3, 10:25,30, 37. 14:12,16, 26. 16,32, 17:21, 18:11

²⁸⁸ Πρβλ. Μτθ. 17:17, Μκ. 9:19, Λκ. 9:40-41

²⁸⁹ Πρβλ. Α' Θεσ. 1:7, 2:10,13. Β' Θεσ. 1:10. Εφ. 1:13,19. Ρωμ. 4:11, 9:33, 10:4. Α' Κορ. 1:21,14:22

καινοδιαθηκική θεολογία η χρήση της μετοχής ενεστώτα «πίστεων» σε συνδυασμό με την επιθετική αντωνυμία «πας», προβάλλει μια νέα οικουμενική πραγματικότητα, όπου η πίστις αποτελεί ταυτόσημη έννοια του ήθους των ανθρώπων και του διαρκή αγώνα, διά της οποίας ποιείται το έθως και επιτυγχάνεται η σωτηρία ²⁹⁰. Το περιεχόμενο της πίστης αποδίδεται για πρώτη φορά εναργώς στο αρχαιότερο Ευαγγέλιο του κανόνα, στο Κατά Μάρκον, μέσα από την προγραμματιστική δήλωση του Ιησού «πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ» (1:15), που αποτελεί σημείο εκκίνησης μια μεταμορφωτικής πορείας και με τη πίστη να αναδεικνύει σε θεμελιώδη αρχή, διά της οποίας ο άνθρωπος δύναται να γίνει κοινωνός θαυμάτων και μετέχων στο λυτρωτικό έργο του Θεού.

Εμβαθύνοντας περισσότερο, στη πλειοψηφία τους, η χρήση των όρων «πίστις» και «πιστεύω» εντοπίζεται στις διηγήσεις των θαυμάτων, εντούτοις με κάποιες διαφοροποιήσεις μεταξύ των ευαγγελίων, ως προς το θεολογικό υπόβαθρο, επί τη βάσει του οποίου συνιστάται το φαινόμενο αυτό καθαυτό. Συγκρίνοντας το υλικό, θα διαπιστώσουμε ότι η πίστη στη συνοπτική παράδοση προβάλλεται ως αρετή και ποιοτικό στοιχείο της ταυτότητας των χριστιανών, με τη σημασία του όρου, πολλές φορές να ταυτοδυναμεί με το «ακολουθώ, μαθητεύω» (Μτ.21:23). Ταυτοχρόνως μέσω των δυναμικών αντιθέσεων και των συμβόλων, που έχουν στον χρωστήρα του λόγου τους, οι Ευαγγελιστές επιτυγχάνουν ένα μοναδικό συγκερασμό μεταξύ χριστιανικής διδασκαλίας και ανθρώπινης δράσης.

Στο Κατά Μάρκον οι διηγήσεις των θαυμάτων αδιαμφισβήτητα παίζουν καθοριστικό ρόλο, καταλαμβάνοντας το ένα τρίτο του ευαγγελίου. Η σπουδαιότητα και διδακτικός τους χαρακτήρας έγκειται στη δυναμική των πρωταγωνιστών, οι οποίοι αναδεικνύονται σε πρότυπα πίστεως, για τους πρώτους αναγνώστες-ακροατές του 1^{ου} αι. μ.Χ., ενώ η ίδια η πίστη στον αφηγηματικό συνεχές εκφράζεται από το σύμβολο της «οδού», ως ταυτόσημο της κοπιώδους και αιερού διαδρομής προς αναζήτηση της αλήθειας, της εξόδου από την άγνοια και της σωτηρίας²⁹¹. Στην θεραπεία του Βαρτίμαιου, η πίστη αναδύεται ως μία σχέση αδιασάλευτης εμπιστοσύνης και υπακοής στο πρόσωπο του Ιησού. Η επίμονη κραυγή αγωνίας του τυφλού εκφράζει με τον εναργέστερο τρόπο το απαθές πάθος, που πρέπει να έχει ένας πιστός προκειμένου να

²⁹⁰ Πρβλ. Μτθ. 8:13,21:22· Μκ.9:42, 16:16· Λκ.1:45· Ιω.1:7, 3:15-15· Πραξ.2:44, 10:43, 12:39, 6:35, 11:26, 12:46· Ρωμ.3:22, 4:11, 10:4, 10:11· Α'Θεσ. 1:7,2:10-13 Β'Θεσ.1:10· Α'Ιω.5:1· Α'Πε.2:6

²⁹¹ Μκ. 8:22-10:52

εκζητήσει τον Θεό, ενώ από τη αποβολή του ματίου του, υποφαίνεται το μήνυμα της μετάνοιας και αποδέσμευσης από το παρελθόν, διά της οποίας ο άνθρωπος δύναται να πορευθεί εν Χριστώ, στην οδό της σωτηρίας και στο νέο ορίζοντα που εκτείνεται μπροστά του (Μκ.10:52).

Ανάλογη διάσταση της πίστεως αναδύεται από την παράλληλη αφήγηση στο Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο, όπου η πίστις προβάλλεται ως το μέτρο εμπιστοσύνης απέναντι στο εύρος των δυνατοτήτων του Ιησού. Αν και από την ανάλυση του σύντομου διαλόγου μεταξύ Ιησού και των δύο τυφλών, δεν μπορούμε να εξάγουμε περαιτέρω πληροφορίες, εντούτοις κρίνεται αναγκαίο να θέσουμε το θέμα στο πλαίσιο της ποιοτικής αξίας που προσδίδει συχνά ο ευαγγελιστής στον όρο πίστη, κάνοντας λόγο για «αλιγόπιστους»²⁹², με τη διαβάθμιση αυτή να εμφανίζεται πλήρως εναρμονισμένη με την εναλλαγή ύψους του ύψους που κυριαρχεί στο ευαγγέλιο του Ματθαίου²⁹³

Η θεολογία περί πίστεως αποφαίνεται πολύ παραστατικά και στο Ευαγγέλιο του Λουκά, στο οποίο έργο του σαρκωθέντα Υιού είναι η εύρεση πίστεως επί της γης (Λκ.18:8) και η σωτηρία των απολωλότων (Λκ.19:10). Εξ αυτού στην υπο μελέτη ευαγγελική περικοπή, η οποία σε σχέση με τις συνοπτικές αφηγήσεις, ως προς τη σύνθεση και τον ιδιαίτερο συμβολισμό της οδού, προσομοιάζει με εκείνη του Μάρκου, η σύνδεση πίστης και σωτηρίας είναι εξίσου προφανής. Λαμβάνοντας υπόψη τις συνεχείς πορείες σε οδούς²⁹⁴, που κυριαρχούν τόσο Ευαγγέλιο όσο και στις Πράξεις, την προβαλλόμενη πιστή ως «οδό Κυρίου» (Λκ.20:21), καθώς και τον χαρακτηρισμό των χριστιανών ως «οἱ τῆς ὁδοῦ ὄντας» (Πράξ. 9:2), πλέον χαρακτηριστική είναι σκηνή, όπου ο θεραπευθέντας οδεύει σε κοινωνία με τον Ιησού στον επίλογο της περικοπής, ενώ στη δοξολογία -αίνο του λαού προς τον Θεό (Λκ.18:43), εδράζεται ο δυνητικός αντίκτυπος του θαύματος στη συλλογική συνείδηση και στον κοινωνικό ιστό.

Ερχόμενοι στην ιωάννεια γραμματεία ο όρος «πίστις» δεν απαντά πουθενά και αντί αυτού χρησιμοποιείται το ρήμα «πιστεύω», ως ακράδαντη αποδοχή των ρημάτων αλήθειας του Ιησού και αναγνώρισης του ως απεσταλμένου Υιού, μέσω του οποίου ο Θεός εισέρχεται στην ανθρώπινη ιστορία και θαυματουργεί. Ανατρέχοντας στα προηγούμενα κεφάλαια, βλέπουμε πως κάθε φορά που ο Κύριος αποκαλύπτεται, ενσταλάζει και ταυτοχρόνως εκζητεί από τους ανθρώπους την ειλικρινή πίστη, όπως

²⁹²Μτθ.6:30, 8:26,14:33, 16:8

²⁹³ Μτθ. 4:8, 8:1, 15:29, 17:1, 21:21, 24:16-18, 28:16

²⁹⁴ Λκ. 9:57, 10:30-37, 38-42. 18-35-41, 24:13-35. Πράξ, 9:1-19, 32-43. 8:26-40

γίνεται αναφανδόν τη στιγμή της κλήσεως του Ναθαναήλ (1:50), μετά το περιστατικό της συνάντησης του Ιησού με τη Σαμαρείτισσα (Ιω.4:25), και πριν την ανάσταση του Λαζάρου (Ιω.11:27)²⁹⁵, Παράλληλα οι λόγοι Του βλέπουμε να προαναγγέλλουν, τόσο τις πνευματικές και ηθικές απολαβές του πιστεύοντα²⁹⁶, όσο και τις συνέπειες της κρίσεως στο παρόντα και μέλλοντα χρόνο για τους απίστευτους, με τον οντολογικό αυτό διαχωρισμό να εκφράζεται μέσα από τα ζεύγη αντιθέσεων (πίστις-απιστία, αλήθεια-ψεύδος, ελευθερία-δουλεία, ζωή-θάνατο), που ενδύουν την αφήγηση. Χωρίς να αποτελεί προϋπόθεση της δωρεάς, είτε αξίωση προς τους ευεργετηθέντες, η αβίαστη ομολογία πίστεως αποδεικνύεται καθοριστικής σημασίας στη σωτηρία, την υπέρβαση της πτωτικής φύσεως και στην αφύπνιση του νου που εμποιεί ο Ιησούς, καθιστώντας έτσι δυνατή την αναγνώριση της αληθινής Του ταυτότητας και διανοίγοντας την οδό της αιώνιας ζωής για τους πιστεύοντες.

Εξάλλου κοινό στοιχείο στη σύνολη καινοδιαθηκική θεολογία είναι προβολή του Ιησού ως το μέσο και την οδό προσέγγισης του Θεού από τους ανθρώπους (πρβλ.Ιω.1:18), με το Ιωάννη, τόσο στον προοιμιακό του Ύμνο (Ιω.1:7), όσο και στο προτελευταίο κεφάλαιο του Ευαγγελίου, σε εξωδιηγητικό επίπεδο πλέον, να υπενθυμίζει στους αναγνώστες-ακροατές τον σκοπό των γραφομένων, που είναι η πίστη²⁹⁷, συνθέτοντας τρόπο τίνα μια κυκλική αφήγηση, κινούμενη αέναα μεταξύ παρελθόντος, το παρόντος και το μέλλοντος (20:30-31). Έτσι στη περίπτωση του εκ γενετής τυφλού, κυρίαρχο συναίσθημα του παθόντα είναι η εμπιστοσύνη προς τον θεραπευτή του, για τον οποίο, αν και αγνοεί πλήρως τη αληθινή του ταυτότητα, εκφράζει ακράδαντα τη πεποίθηση - διαίσθηση ότι είναι άνθρωπος του Θεού, γι'αυτό και εμφανίζεται έχων δεκτική στάση και θετική ανταπόκριση στις υποδείξεις του Ιησού, με την συνειδητή πίστη και ομολογία να εκδηλώνεται δυναμικά λίγο πριν επίλογο της περικοπής.

Ολοκληρώνοντας με το πρωτοφανές παράδοξο της τριήμερης τύφλωσης του Αποστόλου Παύλου, η οποία διασώζεται στις Πράξεις του ιατρού και ευαγγελιστή Λουκά, τη διήγηση αυτή δυνάμεθα να την ερμηνεύσουμε ως στοχεύουσα στην ανεπαρκή ή διαστρεβλωμένη πίστη του Σαούλ προς τον Θεό. Εν προκειμένω ο πρώην διώκτης αποτελεί αντιπροσωπευτικό σύμβολο του απολωλού ανθρώπου, για τον οποίο

²⁹⁵ Πρβλ.Ιω. 1:50, 2:22, 4:53, 6:69, 7:31,41, 8:24

²⁹⁶ Πρβλ.Ιω.3:15-16, 18, 36. 12:44-50, 5:24, 6:35,40,47. 7:38, 11:25-26

²⁹⁷ Πρβλ.Λκ.8:50, Ιω. 3:15-18.6:29, 35, 40, 47. 7:38-49. 9:35-38. 11:26-28

το αίσθημα του φόβου και το δέους προς τον αποκαλυφθέντα Θεό, και όχι η πίστη, τουλάχιστον σε πρωταρχικό στάδιο, συνεπάγονται απόλυτη μετάνοια, ηθικό και θρησκευτικό αναπροσανατολισμό. Μεταξύ λοιπόν των ανωτέρω βιβλικών αφηγήσεων, η θεραπεία του Αποστόλου Παύλου, θέτει με τον πιο δυναμικό τρόπο στον πυρήνα της το στοιχείο της μετάνοιας, που μετουσίωσε τη σωματική και πνευματική συσκότιση, και τον αποτρόπαιο ζήλο, σε φώτιση, πνευματικό έρωτα και καρδιακή πίστη, υποστασιοποιμένη πλέον στο Πρόσωπο του Ιησού Χριστού. Έτσι συνεχίζοντας το οδοιπορικό του Κυρίου, από τη Γαλιλαία στα Ιεροσόλυμα, που καταλαμβάνει δέκα από τα εικοσιτέσσερα κεφάλαια του Κατά Λουκάν Ευαγγελίου (κεφ.4-13), το βλέμμα του αναγνώστη συνεχίζει να ακολουθεί νοητά το αποστολικό ταξίδι του Παύλου από την Ιερουσαλήμ προς τη Ρώμη (κεφ. 21-28), εκπληρώνοντας την εντολή του Αναστάσιου στην εισαγωγή των Πράξεων, για την εξακτίνωση του ευαγγελικού λόγου «έως έσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ.1:8).

Στο σημείο αυτό, επί τη βάσει των ανωτέρω, αβίαστα αναδύονται και τα είδη της πίστεως που διαφαίνονται στις διηγήσεις των θαυμάτων, και τα οποία μπορούμε να κατατάξουμε σε δύο κατηγορίες:

- α. η πίστη ως μοτίβο παράκλησης και ευσπλαχνίας, προκειμένου η ανθρώπινη φύση που πάσχει να αναζωογονηθεί, όπως συμβαίνει στη συνοπτική παράδοση,
- β. και η πίστη η οποία στον αφηγηματικό ορίζοντα σχετίζεται με την αποκάλυψη της αληθινής ταυτότητας του Ιησού, με τον άνθρωπο να αναδεικνύεται σε συνεργούμενο του Θεού, όπως στην περίπτωση του Αποστόλου Παύλου (Πράξ.9:20) και του ιαθέντα τυφλού στην ιωάννεια περικοπή (Ιω.9:37-37).

5.1.3 Η Αμαρτία και η Παιδαγωγική Φύση των Παθών

Πλην της περικοπής των Πράξεων και οι τρεις βιβλικές αφηγήσεις, κινητοποιώντας το ενδιαφέρον και τη συνείδηση του αναγνώστη στα προβλήματα της εποχής που γράφονται τα κείμενα, σκιαγραφούν τα στερεότυπα και τις παραδεδεγμένες πεποιθήσεις του αρχαίου κόσμου για την άρρηκτη σχέση μεταξύ αμαρτίας και ασθένειας. Αίτια της παγωμένης αυτής αντίληψης αυτής είναι η έντονη θρησκευτικότητα συναίσθημα, ο φόβος Θεού και το αίσθημα ένοχης απέναντι σε οτιδήποτε παρεκκλίνει

από την τελειότητα με την οποία ποίησε ο Θεός τον κόσμο, λόγω του οποίου το περιβάλλον, συνειδητά ή μη, τείνει να επιρρίπτει το βάρος της ευθύνης στον πάσχοντα. Το αίσθημα της ένοχης προϋποθέτει τη σχέση αιτίου-αποτελέσματος, με την ασθένεια, ως αποκλίνουσα πνευματική ή σωματική κατάσταση, να θεωρείται συνέπεια της αμαρτίας και της παρεκτροπής του ανθρώπου από την ενάρετη οδό του Θεού.

Με αποδέκτες του θεϊκού ελέους ανθρώπους τους οποίους χαρακτήριζε η πτωτική τους φύση, ο Κύριος υποσκελίζει αυτές τις πεποιθήσεις περί αμαρτωλότητας, εγκαινιάζοντας τοιουτοτρόπως μια εποχή χάριτος για όλη την οικουμένη (Ιω.1:16-17). Οι γενόμενες θεραπείες, η αποκαλυπτική ομιλία του Ιησού προς τους μαθητές και ο έλεγχος που ασκεί προς τους ομοεθνείς Ιουδαίους στην ιωάννεια αφήγηση, αφενός προτάσσει ως αιτία των παθών την προσωπική ευθύνη, αποσύροντας το βάρος ενός αμαρτήματος που φέρεται να πλήττει και να μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, αφετέρου θέτει την ασθένεια σε διαφορετική βάση, όπου δεν εμφορείται πλέον από την οργή του Θεού προς τα τέκνα του, αλλά από παιδαγωγική και σωτηρολογική πρόνοια. Όπως ακριβώς η Σταύρωση και η Ύψωση του Κυρίου στον Σταυρό του μαρτυρίου, αποτελούν απόλυτα γεγονότα που προσανατολίζονταν προς την Ανάσταση του, έτσι και τα πάθη δύνανται να νοηθούν ως στάδια δοκιμασίας και πτώσης του παλαιού εαυτού, από τα οποία καλείται να διέλθει ο άνθρωπος συνειδητά και με ψυχικό σθένος, προκειμένου να θα βιώσει την εμπειρία την προσωπικής ανάστασης και αναγέννησης. Αυτό ακριβώς είναι και το μήνυμα που θέλουν να μεταγγίσουν οι συλλήβδην οι βιβλικοί συγγραφείς στις εν λόγω περικοπές: το παιδαγωγικό περιεχόμενο στην εμπειρία της ασθένειας, που έχει ως στόχο να οξύνει στον άνθρωπο την συνείδηση της ατέλειάς τους.

Ο Παύλος στην Β'Επιστολή του προς Κορινθίους (11:23-30), πριν επισέλθει στην εκστατική εμπειρία που βίωσε, με την ανύψωση στον τρίτο ουρανό, κάνει έναν απολογισμό της πορείας του ως απόστολος του Χριστού. Απαριθμώντας τα βάσανα και τις ταλαιπωρίες που βίωσε, καταλήγει στο συμπέρασμα πως αν ήθελε να καυχηθεί για κάτι, είναι τα παθήματά του και ιδίως η ασθένεια του, την οποία και υπαινίσσεται στην προς Γαλάτας επιστολή (Γαλ.4:13-15). Τρεις φορές παρακάλεσε τον Κύριο να τον απαλλάξει από το αγκάθι – «σκόλοπα» της σάρκας του (Β'Κορ.12:7), όπως ο ίδιος τη χαρακτήριζε και απάντηση που δέχτηκε από ο Κύριο ήταν: «άρκει σοι ἡ χάρις μου, ἡ γὰρ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται» (Β'Κορ.12:9). Μάλιστα ο Ιωάννης Δαμασκηνός (676-

749 μ.Χ.)²⁹⁸, υπομνηματίζοντας τον εμπνευσμένο λόγο του Αποστόλου Παύλου, αναφέρεται στα ψυχοφελή και πνευματικά αγαθά που εργάζεται η δοκιμασία της πίστεως, της υπομονής και της σωματικής ταπείνωσης. Για τον Απόστολο των Εθνών, η δύναμη του Θεού φανερώνεται μέσα στην αδυναμία του ανθρώπου, γι'αυτό και η τυφλότητα, όπως και κάθε πάθος της ανθρώπινης ύπαρξης, δεν είναι παρά μια δοκιμασία της οποίας ο υπερκερασμός θα επιφέρει «χάριν αντί χάριτος» (Ιω.1:16).

5.1.4 Τα Σχίσματα και η Πνευματική Συσκότιση ως αντικείμενο της Θεϊκής Κρίσεως

Ένα άλλο μοτίβο που φαίνεται να συνδέει τις βιβλικές αφηγήσεις είναι η σύγχυση και τα κοινωνικά σχίσματα που προκαλεί η παρουσία του Ιησού Χριστού, σε επίπεδο παραχθέντων και λεχθέντων, καθώς και η πνευματική συσκότιση των ανθρώπων, η οποία αναδύεται προοδευτικά και με πιο εμφανή τρόπο στην ιωάννεια αφήγηση και στις Πράξεις. Έτσι στο πολιτικό αντίθετο της πίστεως των θεραπευθέντων που ταυτίζεται βλέπουμε να εδράζεται η απιστία ή δυσπιστία των ανθρώπων, η οποία αποτελεί αντικείμενο της θεϊκής κρίσεως στο παρόν, ανάλογα με την στάση των ανθρώπων στην αποκάλυψη του Θεού στο πρόσωπο του Χριστού.

Αρχής γενομένης από τις γενόμενες θεραπείες στη συνοπτική και ιωάννεια αφήγηση, η προσέγγιση μιας περιθωριοποιημένης ύπαρξης, όπως είναι οι τυφλοί πρωταγωνιστές και η ανταπόκριση τους στο κάλεσμα της πίστεως, έρχονται να κλονίσουν τις εσφαλμένες αντιλήψεις του επονομαζόμενου όχλου, περί ασθένειας και αμαρτίας. Η συνειδητοποίηση της προκατάληψης αυτής, η οποία αποτελεί συλλογικό υποκειμενικό βίωμα όχι μιας μικρής μερίδας ανθρώπων, αλλά μιας πιστεύουσας κοινωνίας στο σύνολό της, καταδεικνύει και το μέγεθος των φραγμών που καλούνται να υπερκεράσουν και να καταρρίψουν αντιστοίχως άνθρωπος και Θεός, τυφλός και Ιησούς Χριστός.

Ανάλογος προβληματισμός αναδύεται μεταξύ της άρχουσας ιουδαϊκής τάξης, στις δύο τελευταίες βιβλικές αφηγήσεις. Οι ιωάννειοι Φαρισαίοι, αγκυλωμένοι στη

²⁹⁸ Βλ. Ιωάννης Δαμασκηνός, Τα Ευρυσκόμμενα Πάντα, Κεφ. ΚΓ', *Περί αναστάσεως*, PG 94.1225 : «Πάλιν φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος. "Δεῖ γάρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν", καὶ πάλιν. "Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ, σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει, σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ, σπείρεται σῶμα ψυχικόν" ἦτοι παχὺ τε καὶ θνητὸν, "ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν"»

αυθεντία που τους παρείχε ο Νόμος και στερούμενοι βαθύτερης κατανόησης της πρωτοφανούς δωρεάς και παρουσίας του Ιησού ενώπιον τους, παραμένουν υπό το κράτος της άγνοιας που τους διακρίνει. Για την πνευματική αυτή σύγχυση των ανθρώπων, ο Ιωάννης, σε άλλα σημεία του Ευαγγελίου, αφήνει να εννοηθεί ότι ο ίδιος ο Θεός έχει προεπιλέξει και καταδείξει στον απεσταλμένο Υιό εκείνους που θα σωθούν (Ιω.6:37-39), ενώ άλλους σκοπίμως τους πορώνει, ούτως ώστε να αδυνατούν να πιστέψουν και να αποκεντρωθούν από τη αγκαλιά του Πατρός²⁹⁹. Το γεγονός αυτό φαίνεται να αποτελεί συνέπεια της ήδη υπάρχουσας απιστίας ή διαστρεβλωμένης αντίληψης των ανθρώπων, χωρίς ωστόσο να εξαλείφεται ο παράγοντας της ατομικής ευθύνης, εξ αυτού η ρήση του Ιησού προς τους Φαρισαίους «εί τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν, ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει» (Ιω.9:41,πρβλ.15:22), στοχοποιεί την παρέκκλιση τους από την οδό της αλήθειας, της ζωής και της σωτηρίας, καθώς εκείνοι είναι οι μόνοι υπεύθυνοι για την προσωπική τους κατάληξη.

Τον σκόπελο των πεποιθήσεων και της ψευδαίσθησης της αυθεντίας που του παρείχε ο Νόμος, κλήθηκε να υπερκεράσει και ο Απόστολος Παύλος, ο οποίος τον μετέτρεψε σε δεινό διώκτη. Ο ειλικρινής ωστόσο ζήλος του για τον Θεό του επέτρεψε συνάμα να συγκεράσει την υπάρχουσα θεωρητική κατανόηση με την βιωματική εμπειρία της αποκάλυψης του Ιησού, επιτυγχάνοντας τοιουτοτρόπως την ολοκληρωτική γνώση του Θεού. Μετά την αιφνίδια θεοπτία και την τριήμερη τύφλωσή του, σαν τον κλέπτη στο σκοτάδι της ύπαρξής του, ο Κύριος τον κατέστησε υιό του φωτός (Α'θες.5:2-4), εκχύνοντας του χαρίσματα πνευματικά (Πράξ.9:15-17). Η τροπή αυτή των γεγονότων είναι απόρροια της δικαιοσύνης του Θεού απέναντι στη καθαρή προαίρεση και ανταπόκριση του Παύλου στην επιτακτική θεϊκή κλήση, με το σχέδιο της σωτηρίας να έχει άλλη μια ακόμα φορά συντελεστή την ανθρώπινη κρίση και επιλογή.

²⁹⁹ Ιω.6:64, 8:47, 12:37-46

5.1.5 Η Χριστολογία της Θεϊκής Εξουσίας

Ένα άλλο στοιχείο που συνδέει τις ευαγγελικές περικοπές είναι η προβολή του Ιησού Χριστού ως ασύγκριτο φορέα θεϊκής εξουσίας, μέσω της χρήσης κοσμικών συμβόλων, όπως το φως, και απόδοσής Του δυνάμεων που διαχρονικά εμφορούνται οι υπερβατικές οντότητες. Κοινός λοιπόν τόπος στις υπό εξέταση βιβλικές αφηγήσεις φαίνεται να είναι η κατά βούληση αυτοαποκάλυψη του Ιησού σε όποιον Εκείνος θελήσει ή επικαλείται ειλικρινώς την παρουσία Του³⁰⁰, η εξουσία που έχει να άρει την αμαρτία επί της της γης και να ζωοποιεί³⁰¹, καθώς η αδέσμευτη δράση του, αντίρροπα προς τις κοινωνικές προσδοκίες και υπεράνω της διάνοιας του όχλου και τις άρχουσας Ιουδαϊκής τάξης. Ταυτοχρόνως σημείο ενδιαφέροντος καθίστανται και οι χριστολογικοί τίτλοι που αποδίδονται τον Κύριο, στοιχεία που συλλήβδην καταδεικνύουν την Θεότητα του Ιησού σε επίπεδο λεχθέντων και πραχθέντων.

Πιο συγκεκριμένα η ανάδειξη της θεότητας του Κυρίου οποία διαμηνύεται ως εξής:

- α. Μέσω της ενότητας τον Πατέρα σε επίπεδο ρημάτων και έργων καθώς εν αντιθέσει με τη συνοπτική παράδοση, στην ιωάννεια θεολογία και στις Πράξεις δεν κυριαρχεί το μυστικό του Μεσσία, αλλά πυρηνικό στοιχείο της Χριστολογίας είναι η υϊκή σχέση Ιησού και Θεού- Πατέρα, η οποία εκφράζεται από την αυτοαποκαλυπτική φράση «ἐγώ εἰμι», σε συνδυασμό με τους αποδιδόμενους τίτλους ή χαρακτηρισμούς «παρά τοῦ θεοῦ» (Ιω.9:33), «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (Ιω.9:35-38) και «υἱὸς τοῦ θεοῦ» (Πράξ.9:20), καθιστώντας τον Κύριο σε δημιουργό και χορηγό του φωτός, στη θέση του Θεού της Π.Δ.
- β. Μεσω της αδέσμευτης δράσης του Κυρίου, καθότι η πρωτοβουλία επιτέλεσης του σημείου όπως και κατάλυση της αργίας του Σαββάτου³⁰², είναι δηλωτικά της απόλυτης κυριαρχία κινήσεων και της θεϊκής εξουσίας που έχει ο Ιησούς, ο οποίος δε υπόκειται ούτε στις διατάξεις Νόμου. Συγκρίνοντας δε τόσο τη δεύτερη συνάντηση του Ιησού με τον θεραπευθέντα πλέον εκ γενετής τυφλό στο κατά Ιωάννην, όσο και την εμφάνιση Του στον Απόστολο Παύλου, η αυτοαποκάλυψη του Ιησού στα σημεία των εν λόγω αφηγήσεων³⁰³ έχει

³⁰⁰ Πρβλ.Ιω.5:14

³⁰¹ Μκ.2:10, Λκ.5:24, 6:5

³⁰² Πρβλ.Ιω.5:17-17

³⁰³ Ιω.9:35-37, Πράξ.9:5

σημαίνουσα θεολογική βαρύτητα και δεν μπορεί παρά να εκληφθεί ως ενεργεία ανεξάρτητη των επιθυμιών και των προσδοκιών των πρωταγωνιστών, υπαγόμενη στο πλαίσιο φανέρωσης της θεϊκής εξουσίας και ενότητας με τον Πατέρα.

- γ. Από τη ποιότητα της δωρεάς, καθώς τόσο η ζωοποίηση των οφθαλμών, έχοντας κατεξοχήν δημιουργικό χαρακτήρα, όσο και η αυτοαποκάλυψη του Ιησού στο κόσμο ενδεδυμένου φωτός, προσλαμβάνουν διαστάσεις με ακραιφνώς αρχετυπικό, μυθολογικό και παλαιοδιαθηκικό υπόβαθρο³⁰⁴, με στοιχεία και δυνατότητες που αποδίδονται κατηγορηματικά και μόνο στον Θεό, τον προαιώνιο Δημιουργό και ο χορηγό τη ζωής. Έτσι ενώ στη συνοπτική παράδοση, μέσα από τα σχετικά χωρία, βλέπουμε να προτάσσεται η μεσσιανικότητα και η γενεαλογία του Ιησού ως απόγονο του Δαβίδ, στον Ιωάννη να εξαιρείται ο ρόλος Του ως συνδημιουργός, ενώ αντίστοιχα στις Πράξεις των Αποστόλων να διακηρύσσεται η υϊκή σχέση του Ιησού με τον Θεό-Πατέρα.
- δ. Μέσω των χριστολογικών τίτλων που αποδίδονται στον Ιησού, οι οποίοι, όπως είδαμε, κινούνται με συνέπεια στη θεολογική γραμμή της παλαιοδιαθηκικής παράδοσης. Αν και στο σώμα των ιερών κειμένων οι τίτλοι αυτοί δεν φαίνεται να είναι πλήρως αποδεσμευμένοι από τις ιουδαϊκές προσδοκίες της εποχής, εντούτοις το περιεχόμενό τους είναι πλέον χριστοκεντρικό, με τις παραστάσεις αυτοαποκαλύψεων, θαυματουργίας και θεοφάνιας αντίστοιχα, να κινούνται προς την κατεύθυνση όπου εκφράζεται αναφανδόν η θεϊκή καταγωγή και εξουσία του Ιησού Χριστού. Έτσι ενώ η προσφώνηση «Κύριε» (Ιω.9:36, Πράξ.9:5) σε πρωιμότερο στάδιο των αφηγήσεων μπορεί να εκληφθεί απλώς ως συναίσθηση της θεϊκής δυνάμεως του Ιησού, οι αποδιδόμενοι χριστολογικοί τίτλοι «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» και «υἱὸς τοῦ θεοῦ» αποτελούν την απόλυτη ομολογία πίστεως και αναγνώρισης της Θεότητας του Ιησού Χριστού.
- ε. Μέσω του αυτοπροσδιορισμού του Ιησού ως το «φῶς τοῦ κόσμου» (Ιω.9:5), κατεξοχήν έκφραση του αποκαλυπτόμενου Θεού στη ανθρώπινη ιστορία, η οποία και καταδεικνύει η σχέση ενότητας με τον Θεό- Πατέρα³⁰⁵, σε οντολογικό

³⁰⁴ Γεν.17:1, 46:3, Έξ.3:6, 7:5. Λευτ. 19:12. Ησ.43:25, Ιεζ. 28:23. πρβλ.Μκ.6:50, 14:6, Ιω.6:35, 41, 48, 51. 8:12, 24.10:7, 9. 11:11,14. 13:19, 14:6. 15:5. Πράξ.9:5, 22:8, 26:15, Αποκ.1:8

³⁰⁵ Ιω. 10:30, 38.14:20. 15:24.16:32, 26. 17:21. 18:11

επίπεδο, από τον οποίο και αντλεί την ζωοποιό δύναμη και εξουσία επί του σκότους.

- στ. Μέσα από την προβολή του ως φορέα της αέναης θεϊκής κρίσης προς την ανθρωπότητα, η οποία συντελείται στους χρόνους της επίγειας διακονίας Του, μετά την Ανάληψη και μέχρι την ένδοξη Δευτέρα Παρουσία Του στα έσχατα της ιστορίας. Ορμώμενοι δε από τον τίτλο «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», στην ιωάννεια γραμματεία η θεϊκή εξουσία του Ιησού δεν πιστοποιείται μόνο μέσω της θαυματουργίας Του, αλλά και της προβολής Του ως υποκείμενο της εσχατολογικής κρίσης, στα πλαίσια των παραστάσεων του προφήτη Δανιήλ (7:1-14), η οποία βλέπουμε να πραγματώνεται μέσα από τα διαδοχικά σχίσματα και τις αντιγνώμεις του όχλου, καθώς και το διευρυμένο ρήγμα μεταξύ Ιησού και άρχουσας Ιουδαϊκής τάξης. Μετατιθέμενη από το επέκεινα σε παρόντα χρόνο, αποκορύφωμα της κρίσεως αυτής αναδεικνύεται η τύφλωση του πρώην διώκτη Αποστόλου Παύλου, διά της οποίας πραγματοποιείται την πρόρρηση του Ιησού για την επικείμενη κρίση των απειθούντων και αμαρτωλών (Ιω.9:39). Εξ αυτού, ως επακόλουθο της υπερβατικής του εμπειρίας και κρίσης του Αποστόλου Παύλου, διά της τριήμερης τύφλωσης του, η διακήρυξη του «οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ» (9:20), στο πυρήνα της εβραϊκής θρησκείας στη Συναγωγή, εκφράζει την πλήρη επίγνωση και αδιασάλευτη πίστη στη Θεότητα του Ιησού και στο φάσμα των θεϊκών Του δυνατοτήτων

5.2 Συμπεράσματα Σύγκρισης

Σύμφωνα με τους προκύπτοντες συνειρμούς, είναι καταφανές ότι μεταξύ βιοσωματικής και ψυχοπνευματικής κατάστασης η σχέση είναι αλληλένδετη, καθώς στις πλείστες των περιπτώσεων η φρόνηση, που συνιστά την τέλεια αρετή αποτελεί προϋπόθεση ή παρεπόμενο της θείκης δωρεάς που εν προκειμένω είναι ο άνθρωπος να καταστεί εντελεχεία ον σε κοινωνία με τον Θεό Πατέρα. Έτσι εν προκειμένω ο Κύριος δεν θαυματουργεί μόνο από ευσπλαχνία, αλλά η δράση του εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο εκπλήρωσης του έργου του Θεού³⁰⁶, που είναι η σωτηρία του ανθρώπου και η στην πίστη προς τον πρόσωπο του απεσταλμένου Υιού .

Μέσα από τις τέσσερις ευαγγελικές αφηγήσεις, η πρωτοβουλία προσέγγισης και θεραπείας μιας περιθωριοποιημένης ύπαρξης, είναι σαφές πως καταγγέλλει και να αντιτίθεται στις καθεστηκυίες αντιλήψεις απέναντι σε άτομα με αναπηρία, τα οποία εξ ορισμού επωμίζονταν το βάρος της αμαρτίας. Χωρίς να άρει την αμαρτία αυτή καθ' αυτή, εντούτοις ευθύς αμέσως αναγάγει σε ποιητικό αίτιο την ατομική ευθύνη των επιλογών και των πράξεων. Έτσι άλλοτε ανταποκρινόμενος στην καρδιακή επίκληση του και άλλοτε ενεργώντας αυτοβούλως, όπως στη περίπτωση του εκ γενετής τυφλού, βλέπουμε τον Κύριο να γίνεται προσιτός και να εκπληρώνει τις βαθύτερες επιθυμίες και ανάγκες των ανθρώπων εκείνων που ειλικρινώς προσέρχονται σε αυτόν για πνευματική καθοδήγηση και σωματική ανακούφιση.

³⁰⁶ Πρβλ. Ιω. 9:3-4, 10:25,37. 14:10-12

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με τα ιδιαίτερα νοήματα να κινούνται από την ιστορική πραγματικότητα, μέχρι τη θεολογία και τον συμβολισμό, οι Ευαγγελιστές μέσα από τη γραφίδα τους διακηρύσσουν την Βασιλεία του Θεού παρούσα και αποκαλυπτόμενη στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, με τα εσχατολογικά σημεία και τις δωρεές που προτυπώνονται στη Π.Δ, να υποστασιοποιούνται και να πραγματώνονται εν χρόνω Κυρίου σε επίπεδο έργων και ρημάτων. Προβάλλοντας στον ανθρώπινη ψυχοσύνθεση τις αντιθετικές δυνάμεις του κόσμου, του φωτός και του σκότους, οι βιβλικοί συγγραφείς θέτουν ως πυρήνα του έργου τους τη σχέση πνευματικής τυφλότητας και ορθοφροσύνης, ορθής ομολογίας πίστεως και θαύματος. Οι γενόμενες θεραπείες και η αποκατάσταση της όρασης του τυφλών πρωταγωνιστών αποτελεί κατεξοχήν σύμβολο ζωοποίησης του ανθρώπου μέσω της πίστεως και αφύπνισης των πνευματικών αισθήσεων, εν απουσία των αισθητήριων οργάνων, δυνατότητα που πηγάζει από την κοινωνία του ανθρώπου με τον χορηγό και τη πηγή της ζωής, τον Θεό. Δεδομένου ότι η δημιουργική αυτή πράξη υπάγεται στις αποκλειστικές δυνάμεις του Θεού, το μέγεθος της δωρεάς και η ίδια η φύση της θεραπευτικής πρακτικής στις υπό μελέτη βιβλικές αφηγήσεις, αφενός αποτελεί ακράδαντη πιστοποίηση της θεότητας του Ιησού, αφετέρου συνιστά καθοριστικό στοιχείο στη κατανόηση της χριστολογίας των κειμένων και της σημασίας της εμπειρίας του Χριστού, στην σχέση εγγύτητας μεταξύ Δημιουργού και δημιουργήματος.

Έτσι ενώ η ασθένεια στην συνείδηση του αρχαίου εντάσσεται στο πλαίσιο της ανταποδοτικής τιμωρίας, ως συνέπεια της αμαρτίας και της απομάκρυνσης του ανθρώπου από την θεϊκή βούληση στα κείμενα της Βίβλου ο Θεός παρουσιάζεται με διττό πρόσωπο, τιμωρώντας μεν για τις άνομες πράξεις, δείχνοντας δε την ευσπλαχνία του, συγχωρώντας και θεραπεύοντας³⁰⁷. Γι' αυτό και ως απαραίτητη προϋπόθεση της ίασης θεωρείτο η *μετάνοια*³⁰⁸. Ο άνθρωπος ομολογεί με ταπείνωση τα σφάλματά του, διεκτραγωδεί την αθλιότητα στην οποία έχει περιπέσει από την ασθένεια και αναμένει από τον Θεό την χάρη και το έλεος. Κατ' αυτόν τον τρόπο μέσα από τον θρίαμβο και την θεραπεία των τυφλών, ο αναγνώστης δύναται να προσεγγίσει τον

³⁰⁷ Ιεζ 18:21-32

³⁰⁸ Πρβλ. Ιώβ 36: 11-12

πόνος ως παιδαγωγία και ευκαιρία ανύψωσης σε μια άλλη σφαίρα βιωτής. Τα πάθη και οι δοκιμασίες, στα οποία υποβάλλεται ο άνθρωπος είναι η λυδία λίθος της υπαρξιακής του μεταστοιχείωσης και ανάστασης του από τον θάνατο της αμαρτίας που τον απειλεί, με τους ομματοστερείς πρωταγωνιστές να μετουσιώνονται έτσι σε σύμβολα καταλλαγής του ανθρώπου με τη φύση του και το Θεό. Δεν είναι τυχαίο που σε αντίστοιχες περιπτώσεις σωματικής ή ηθικής ανάκαμψης ο Κύριος εκ των υστέρων, ζητά από τον θεραπευθέντα να μην αμαρτήσσει ξανά³⁰⁹, καθώς η αμαρτία, με την αρχαιοελληνική σημασία του όρου, αποτελεί εκτροπή από την οδό της αρετής και «τοῦ ἀγαθοῦ ἀποτυχία»³¹⁰. Οι επιλογές και τα έργα των ανθρώπων είναι εκείνα που θα καθορίζουν την στάση τους απέναντι στο φως που εκπροσωπεί την καθαρότητα και αλήθεια, της οποίας έκφραση αποτελεί η μαρτυρία πίστεως στον απεσταλμένο Υιού και φωτοδότη Χριστού, όχι ως θεολογική συμμόρφωση, αλλά ως επίγνωση της πνευματικής ένδειας και τυφλότητας και ταύτισης με το αξιακό πρότυπο που κυρήττει. Κατ'αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος μέσω της αυτοσυνειδησίας και της ζωντανής εμπειρίας των ορατών εκδηλώσεως της θεϊκής ενέργειας καθίσταται συνεργούμενος του Θεού σε έναν πνευματικό αγώνα με αρχή την αυτογνωσία και τέλος τη Θεογνωσία.

³⁰⁹ Πρβλ. Ιω. 5:14, 8:11, Α΄Ιω.2:11

³¹⁰ Βλ. Suidas, *Suidae Lexicon, Graece & Latine* (vol. Tomus II; Cantabrigiae: Typis Academicis, 1705), σ.133

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο υπέρτατος οικτιρμός του Ιησού προς τον άνθρωπο τον παρακίνησε να διαβεί ανάμεσα στον όχλο, σαν άλλος Διογένης, αναζητώντας τον άνθρωπο και αλιεύοντας την ανέκκλητη ενέργεια της θελήσεως που κομίζει ζωή, την πίστη. Μέσα από την εσωτερική αποκάλυψη ενσταλάζει την αλήθεια στη διάνοια και την ψυχή του, ώστε μόνος του να βρει τον ζωντανό λόγο και την εσωτερική δύναμη που ποιεί το αδύνατο. «Ανέβλεψον»: είναι η στιγμή που η λανθάνουσα συνείδηση δι-εγείρεται και επικοινωνεί με το θεϊκό Πνεύμα. Μεγαλείο πίστεως και ενεργεία της δράσης. Νικώντας με το σημείο του «Υιού του Ανθρώπου» τα πάθη, που καταδυναστεύουν την ανθρώπινη ύπαρξη φέρνοντας την στο όριο του απολεσμού, οι πρωταγωνιστές σαν φοίνικες αναγεννώνται. Δεν ήταν πλέον οι ίδιοι. Μια ανέκφραστη και αναπάντεχη μεταστροφή είχε συμβεί στα έγκατα της συνείδησης τους. Είχαν αγγίξει ξανά τη ζωή, η οποία είχε φωλιάσει πλέον μέσα τους με μεγάλη βεβαιότητα. Η ανάκτηση της σωματικής όρασης είναι η συντριβή του γήινου είναι τους και ο θρίαμβος του νου που αφυπνάζεται, λουσμένος στο φως της αλήθειας και ενδεδυμένος μια καινή ακτινοβόλα ύπαρξη. Μ' ένα λόγο, η εκ νέου προσφορά της ελπίδας και θεραπείας προς τον άνθρωπο ες αεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΠΗΓΕΣ

Η Αγία Γραφή (Παλαιά και Καινή Διαθήκη), Μετάφραση από τα Πρωτότυπα Κείμενα, Αθήνα: Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 2011.

Codex Sinaiticus, Online version of Codex Sinaiticus:

<http://www.codexsinaiticus.org/en/codex>

Βιβλικό λογισμικό «The Bible Works», 8^η έκδοση.

Η Καινή Διαθήκη, Το Πρωτοτυπον Κειμενον Κατα Την Εκδοσιν Του Οικουμενικου Πατριαρχειου, Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 2007.

Kurt, Aland, *Synopsis Quattuor Evangeliorum*, 15th Revised Edition, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1996.

Μνημοσύνη, Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2012.

Online version: <https://www.greek-language.gr/digitalResources/index.html>

Nestle και Aland, *Novum Testamentum Graece*, έκδ.28^η, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2012.

The Digital Dead Sea Scrolls, <http://dss.collections.imj.org.il/>

- The War Scroll (1QM)

Thesaurus Linguae Graecae, A Digital Library of Greek Literature

Online version: <http://stephanus.tlg.uci.edu/index.php>

Vermes, Geza, *The Complete Dead Sea Scrolls in English*, London: Penguin Books, 1997.

2. ΠΑΤΕΡΙΚΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ- ΣΕΙΡΕΣ

Jacques Paul Migne (επιμ.)

- *Patrologiae Cursus Completus. Series Latina* (1841-1855). Online version: <http://patristica.net/latina/>
- Αυγουστίνος Ιππώνος, PL 32.603, 34. 623
- *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca* (1857-1866). Online version: <http://patristica.net/graeca/>
 - Αστέριος Αμασείας, PG 40. 249 – 253
 - Επιφάνιος Κωνσταντίας, PG 41.632
 - Ευσέβιος Καισαρείας, PG 22. 524 / 20. 204A.

- Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, PG 124.41-42
- Ιωάννης Δαμασκηνός, Περί αναστάσεως, PG 94. 1225
- Ιωάννης Χρυσόστομος, PG 48.782/ 50.79/ 51.119/ 52. 484, 522/ 53.34/ 57.17/ 59.321, 719, 778
- Κλήμης Αλεξανδρείας, PG 9.126
- Κύριλλος Αλεξανδρείας, PG 73.941
- Μέγας Βασίλειος, PG 29.61, 360 / 34.424 – 444
- Ωριγένης, PG 17.313A

3. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Αγγέλου, Μιχαήλ Γ., *Οφθαλμικές Παθήσεις Στη Βίβλο.* Αθήνα: Κερπινή, 2011

Αγουρίδης, Σαββας,

- *Εισαγωγή Εις Την Καινήν Διαθήκην.* Αθήνα: Γρηγόρης, 1991
- *Λεξικό βιβλικής θεολογίας,* Αθήνα: Άρτος Ζωής, 1980.
- *Ιστορία της Θρησκείας του Ισραήλ,* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1995.
- *Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο- Α΄Κεφ.1-12.* Θεσσαλονίκη: Π.Πουρνάρας, 2005

Assmann, Jan. *The Search for God in Ancient Egypt,* Ithaca, NY: Cornell University Press, 2001.

Ιωαννίδης, Βενιαμίν (Αρχιμ. Ιεροσ.), *Προσκυνητάριον της Αγίας Γης: Η Αγία Πόλις Ιερουσαλήμ και τα περίχωρα αυτής,* Θεσσαλονίκη: Μυγδονία, 2004.

Bauckham, Richard, and Carl Mosser, eds. *The Gospel of John and Christian Theology.* Grand Rapids: Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 2008.

Barker, Kenneth L., *The NIV Study Bible, New International Version,* London: Hodder & Stoughton General Division, 1987.

Bruce F.F, *Τα κείμενα της Καινής Διαθήκης: Είναι άραγε αξιόπιστα;* Αθήνα: Πέργαμος, 2000.

Bruder, Caroli Hermanni. *Ταμιεῖον Τῶν Τῆς Καινῆς Διαθήκης Λέξεων, Sive Concordantiae Omnium Vocum Novi Amenti Graeci, Primum Ab Erasmo Schmidio Editae.* Lipsiae: Carol Tauchniti, 1842.

Γαλάνης, Ιωάννης Λ., *Βιβλικές ερμηνευτικές και θεολογικές μελέτες.* Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας Π. Σ., 2004.

Γλαβίνας, Απόστολος, *Οι Διωγμοί κατά της Εκκλησίας στην προκωνσταντίνηια εποχή,* Κατερίνη: Τέρτιος, 1992.

Cook, John Manuel, *The Troad: An Archaeological and Topographical Study*, Oxford: Clarendon Press, 1973.

Colvin, Stephen, *The Greco-Roman East: Politics, Culture, Society*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2004.

Δαμαλάς, Νικόλαος Μ., *Ερμηνεία εις την Καινήν Διαθήκην*, τμ.2. Αθήνα: Σ. Κ. Βλαστού, 1892.

Δανιήλ, Ι. Ιακώβ, *Ζητήματα λογοτεχνικής θεωρίας στην Ποιητική του Αριστοτέλη*, Αθήνα: Στιγμή, 2004.

Δεσπότης, Σ. Σωτήριος,

- *Ο Ιησούς ως «Χριστός» και η Πολιτική Εξουσία στους Συνοπτικούς Ευαγγελιστές*, Άθως, 2005.
- *Ο Κώδικας Των Ευαγγελίων. Εισαγωγή Στα Συνοπτικά Ευαγγέλια Και Πρακτική Μέθοδος Ερμηνείας Τους*, Αθήνα: Άθως, 2009.
- *Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης. Σπουδή Στην Ιωάννεια Γραμματεία*. Αθήνα: Έννοια, 2018.

Δημητράκος, Δημήτριος, «Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσης», τμ.13, Αθήνα: Δομή, 1964.

Easton, Matthew George, *Illustrated Bible Dictionary*, London: Thomas Nelson, 1897, Online version: <https://www.biblestudytools.com>

Faulkne, Andrew, *The Homeric Hymns: Interpretative Essays*, Oxford: University Press, 2011.

Ζάρρας, Κωνσταντίνος Θ., *Ιστορία Των Χρόνων Της Καινής Διαθήκης*. Αθήνα: Έννοια, 2013.

Hasting, James., *Dictionary of the Bible*. New York: Charles Scribner's Sons, 1909.

Janse Mark, *Ιστορία της ελληνικής γλώσσας: Από τις αρχές έως την ύστερη αρχαιότητα*, επιμ. Α.-Φ. Χριστίδης, Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας & Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2001.

Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, *Ερμηνεία Εις Τα Τέσσερα Ευαγγέλια.* τμ.Β. Αθήνα: Ε.Χουλιάρη, 1975.

Καλαντζάκης Σταύρος Ε., *Εισαγωγή στην Π.Δ..Θεσσαλονίκη*: Πουρναράς Π. Σ., 2006.

Καραβιδόπουλος, Ιωάννης Δ.,

- *Το Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς Π. Σ., 2001.
- *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς Π. Σ., 2004.

- *Εισαγωγή Στην Καινή Διαθήκη*, Vol. viii. Θεσσαλονίκη: Ostrakon, 2016.

Καρακόλης, Χρήστος Κ.,

- *‘Η θεολογική σημασία των θαυμάτων στο κατά Ιωάννην ευαγγέλιο’*. Διατριβή επί διδακτορία, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1996.
- *Θέματα ερμηνείας και θεολογίας της Καινής Διαθήκης*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς Π. Σ., 2005.

Κουμανούδης, Στέφανος Α., *Λεξικόν Λατινοελληνικόν*. Εν Αθήναις : Παρά τοις εκδόταις Κ. Αντωνιάδη & Σ. Κ. Βλαστώ, 1884.

Liddell & Scott, *Επιτομή Του Μεγάλου Λεξικού Της Ελληνικής Γλώσσης*. Αθήνα: Πελεκάνος, 2007.

Μπαμπινιώτης, Γεώργιος,

- *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 2002.
- *Συνοπτική ιστορία της ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 2017.

Marrow, Stanley B. *Τα λόγια του Ιησού στα Ευαγγέλια*, Αθήνα: Άρτος Ζωής, 2011.

Meier Carl Alfred, *Healing Dream and Ritual: Ancient Incubation and Modern Psychotherapy*, Switzerland: Daimon Verlag, 2003.

Παναγόπουλος, Ιωάννης, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, Αθήνα: Ακρίτας, 1994)

Παπαρνάκης, Αθανάσιος, *Ασθένεια και Αμαρτία στη Βιβλική Θεολογία*, Αθήνα: Πρακτικά Ι΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, 2009.

Σατελέ, Φρανσουά, *Η Φιλοσοφία: Από τον Πλάτωνα ως τον Θωμά Ακινάτη*, τμ. 2, Αθήνα: Γνώση, 1990.

Σιώτης, Μάρκος Α., *Τα χειρόγραφα της Νεκράς Θαλάσσης Α΄: Ιστορία ανευρέσεως και περιγραφή αυτών*, Αθήνα: χ.ό, 1961

Συλλογικό Έργο, *Θρησκευτική Και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*. Vol. 10. Αθήνα: Αθανάσιος Μαρτίνοσ, 1997.

Συλλογικό Έργο, *Οι Έλληνες Οι Ρωμαίοι Και Εμείς*, μτφ. Κώστας Κουρεμένος, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1992.

Suidas, *Suidae Lexicon, Graece & Latine*. Vol. Tomus II. Cantabrigiae: Typis Academicis, 1705.

Online: version: <https://archive.org/details/suidaelexicongr02suid>.

Tischendorf Constantin, *When were our Gospels written? An argument, with a narrative of the discovery of the Sinaitic Manuscript*, New York: American Tract Society, 1866.

Τρακατέλλης, Δημήτριος, *Εξουσία και Πάθος*, Αθήνα: Δόμος, 1983.

Τρεμπέλας Π. Ν.,

- *Εγκυκλοπαίδεια της θεολογίας: Πανεπιστημιακαί παραδόσεις αναθεωρηθείσαι*, Αθήνα: Αδελφότης Θεολόγων «Ο Σωτήρ», 1980.
- *Υπόμνημα Εις Το Κατά Ιωάννη Ευαγγέλιον*, Αθήνα: Σωτήρ, 2013.
- *Η Καινή Διαθήκη Με σύντομη ερμηνεία*, Αθήνα: Αδελφότης Θεολόγων «Ο Σωτήρ», 2013.

Φίλης, Λουκάς Χ., *Παράλληλοι περικοπαί των Συνοπτικών Ευαγγελίων*. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 1989.

Φωτίου, Σταύρος Σ., *Ορθόδοξα μηνύματα*. Αθήνα: Γρηγόρης, 2000.

4. ΧΑΡΤΕΣ

Rhys, Ernest, *The Book Atlas Of Ancient And Classical Geography*. London & Toronto: J. M. Dent & Sons, 1928.

Gibson, Shimon, *Οι τελευταίες ημέρες του Ιησού. Με Βάση τα Αρχαιολογικά Ευρήματα*. Αθήνα: Ουρανός, 2010.

